

2-3
139

ANTIDIDAGMA,
SEV CHRIS

STIANAB ET CATHOLICAE RELIGIO
nis per Reuer. & Illust. Dominos Canonicos Metropolita-
ne Ecclesie Coloniensis propugnatio, aduersus librum
quendam uniuersis Ordinibus seu Statibus Diœcesis
eiusdem nuper Bonne titulo Reformationis
exhibitum, ac postea, mutatis quibusdã,
Consultorie deliberationis no-
mine impressum.

SENTENTIA ITEM DELECTO-
rum per Venerabile Capitulum Ecclesie
Coloniensis, de uocatione
Martini Bucerii.

LOVANIÏ

Excudebat Seruatius Zassenus anno Virginie
partus M. D. XLIIII,
Men. August.

Antididagmat 53

61

ARAGONIA

VI

Faint, illegible text, possibly bleed-through from the reverse side of the page.

SENT

Handwritten signature or scribble in black ink, possibly reading 'Ferdinandus'.

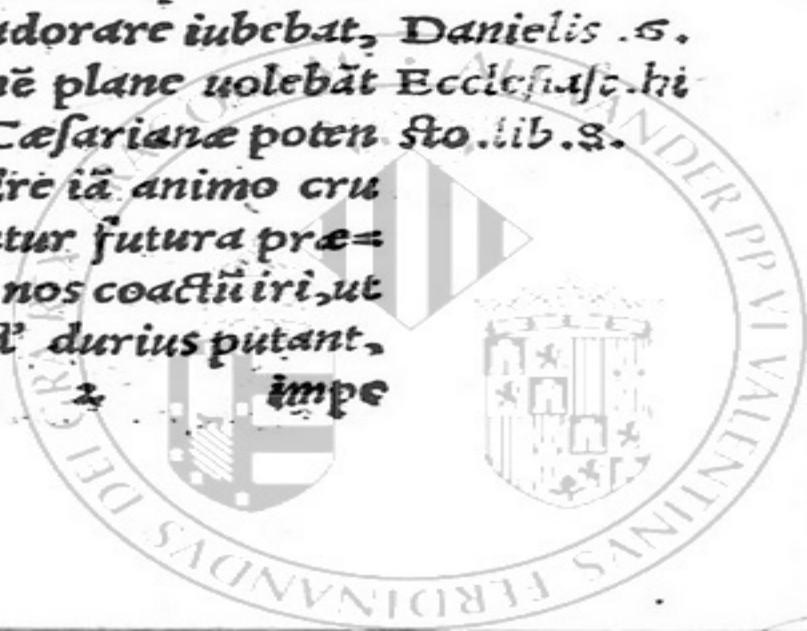
INTERPRES

AD LECTOREM.

AEpe mecum admiratus sum
Christiane & cādide lector,
qua impudentia homines qui-
dam temerarij & futiles, au-
sint tam ingentes spes sibi pol-
liceri, ut de noua religione cō-
stituenda, abolendis cæremo-
nijs & traditionibus Apосто-
licis, trāsferendaq; Ecclesia Dei cogitent: præsertim cū non
ignorent Christi pollicitationem ad Ecclesiā suam, & non
ad priuatum unumquēq; pertinere, Ecce ego uobiscū sum **Matth. 28.**
omnibus diebus usq; ad cōsummationem seculi. Et quod ad
Petrum ait: **Matth. 16.** **A**edificabo Ecclesiam meā, & portæ inferi nō
præualebunt aduersus eam. Amplius uero demiror, q; sibi
persuaserūt in fatis esse, ut religionis ueræ cultores ad ipsos
tandē Turcarum metu, tanta est fiducia, concedant. Iā enim
coeperunt de Anarchia nescio quid musitare & spargere,
detrectare superioribus obedientiā, sanctissima Imperatoris
edicta, Darij Persæ, qui idolū illud magnū adorare iubebat, **Danielis .6.**
Diocleāaniq; & Herculei, qui Christi nomē plane uolebāt **Ecclesiast. hi**
extinctū, decretis assimilare, in sinu ridere Cesarianæ poten- **sto. lib. 8.**
tiæ (ut ipsi autumant) infirmitatem, præ sagire iā animo cru-
dele spectaculū, atq; ad ea quæ sibi pollicentur futura præ-
gestire, nempe in has angustias paulatim nos coactū iri, ut
aut ad ipsos nobis confugiendū sit, aut, qd' durius putant,

A 2 impe

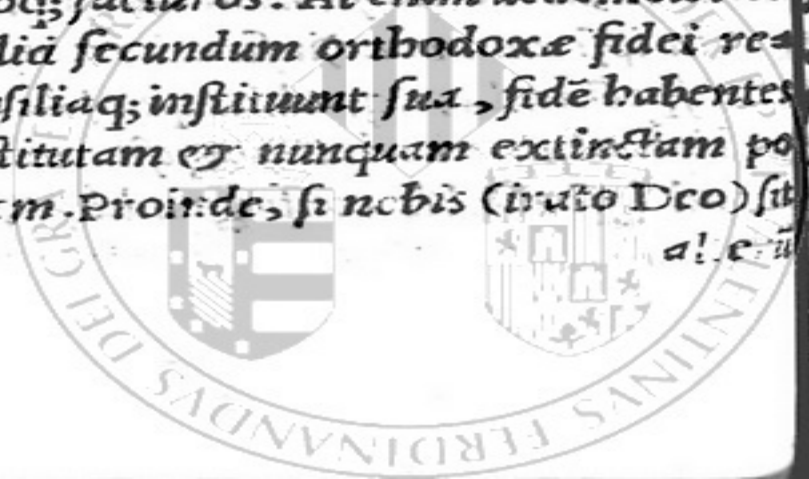

INTERPRES AD LECTOREM.

Imperium ferendum Turcarū. Quæ tam certa fiducia sibi præsumit, ut hic librum a se in hanc rem editū, Vuæremun dum appellauerit: ille suū Danielis uoluerit esse uaticiniū.

Quæ eū sit res indignissima, quis non iure meretur, tantā istorum arrogantia, stultamq; confidentiā? Quid enim uenit insanus istis in mentem? Si Deus peccatis nostris iratus, Ecclesiā suā mō sicut olim Iudæos uellet castigare, ac punire etiā ob scelerū multitudinē. Quid? putant tot flagitiarū, totq; sacrilegorū incentores, se cum suis cōpliabus ab

- Luce. 23.** hac clade immunes futuros? Non legerunt: Si hoc in uiridi,
Psal. 98. in arido quid fiet? Esto ut corripiat, uisitetque misericors
Hebræ. 12. Deus uirga æquitatis suæ Ecclesiam, quam hæcenus elegit,
Actorū. 14. instituit & fouit (Quos diligit enim castigat, & qui extra
Psal. 80. disciplina sunt, non sunt eius) abstineat autem ab hæreticis, quos dimittat ingredi uias suas, sicut illos de quibus scriptū est: Dimisi eos secundum desideria cordis eorum, ibunt in aduentionibus suis. Quid? arbitrantur Ecclesiæ filijs ab inspirante patre coelesti de futurum consiliū bonum? adeoq; fungos esse, ut si (quod Deus auertat) necessitas ingrueret, qua uel desascendum ad Sectarios, uel Turæico parendum esset imperio, ignorent quid in tanta ira, tantaq; perturbatione amplectendum sit, quidq; fugiendū? Hæretici nos de suo ingenio metiuntur, quod facerent ipsi (quibus in procliui est, subinde fidē suam pro utilitate præsentis uarie demutare) credūt nos quoq; facturos. At enim uehemēter errant isti. Siquidē Catholici secundum orthodoxæ fidei regulas se metiuntur, consiliaq; instituunt sua, fidē habentes inuariabilem semel constitutam & nunquam extinctam potestea, sed hucusq; durantem. Proinde, si nobis (iurato Deo) sit

INTERPRES AD LECTOREM.

alterū faciendū, ubi utrunq; durū, acerbū & miserū sit.
Quāq; o si solitæ quicq; uirtutis adesset.

Ille mihi ante alios fortunatusq; laborum.

Egregiusq; animi, qui ne quid tale uideret;

Procubuit moriens, & humū semel ore momordit.

Hoc facere præstitit, quod neq; sit intolerabile factū neq;
impiū. Ut dominos feramus Turcas, nec impiū est, nec im-

possibile: ut aut ad Sectarios cōcedamus, tā est pijs animis
abominabile atq; impossibile q̄ impiū. Sic Hieremias in Ba-

bylonem ituros Iudæos hortabatur, nō ut impijs & scele-
ratis suæ stirpis acquiescerent, sed potius submitteret se po-

tentie idololatrarū Chaldæorum. Seruitutē durissimam, li-
bertatē noxiæ, Patriæ exilium, extraneos, fratribus præu-

lit. Hæc mihi uideor frementes uidere hæreticos, q; putem
eos hac in re Turcis posthabēdos. Bona uerba præcantur:
sed quæso an uelint meliora? simplicissime q̄ fieri potest ue-

ritatem, quæ fucos non recipit, eloquor. Siquidē dicenda est
ueritas, etiā si rumpatur orbis. Sed Euangelium (inquiūt)
tenemus, & Ecclesiam reformamus Dei. Hoc nemo uete-

rum hæreticorum non dicebat olim. Ita Nouatus, Donatus.
Arius, istis multo sanctiores hæretici: quippe qui res uersa-
rent in faciē honestas, maiorisq; sanctitatis speciem q̄ tene-
ret Ecclesia affectarent. Nouatus, peccantes post Baptismū,
non recipiebat ad poenitentiam: isti recipiunt absque poe-
nitentia ulla. Donatus ad poenitentiam publicam receptos
ad Ecclesiæ ministeria non admittēbat: isti admittunt etiā
sceleratos & multis nominibus infames. Arius uerbatur
asserere, q; non inuenisset in scripturis satis expressum: isti
suum sensum afferunt ad scripturas, & quolibet eas doctor

INTERPRETES AD LECTOREM.

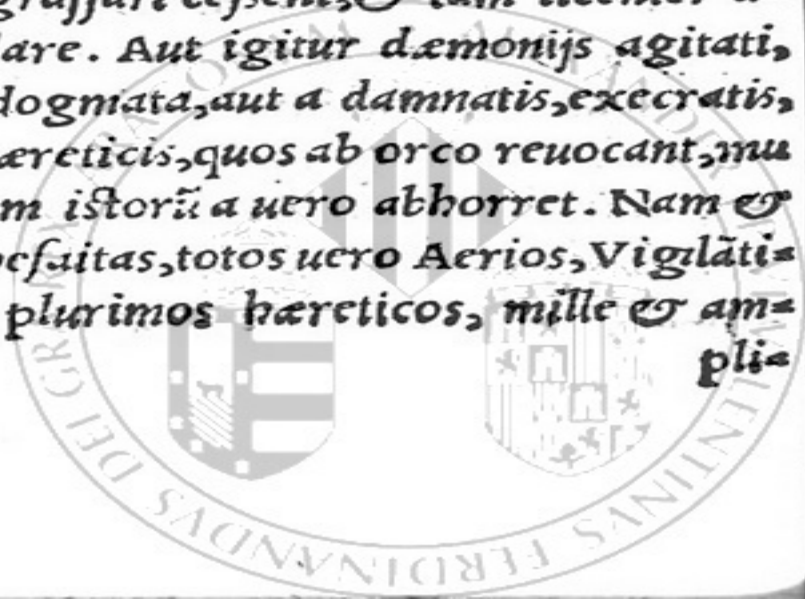
quent. Quis illorum studia facile improbet? at isti, res sectan-
 tur infames, Sacerdotia uxoriosa, cōnubia incoësta, uotorū
 uiolationes, furta, rapinas, fraudes, sacrilegia, diuini cultus,
 omnisq; pietatis conculcationem: adeo nullā, egregij scili-
 cet reformatores isti, neq; honestatis, neq; fidei, neq; huma-
 ni, neq; diuini iuris habent rationem: fas & nefas nullo
 putāt discrimine disiuncta. Forsan opinetur aliquis, nō ta-
 mē equandos aut posthabēdos Turcis, quibus Christus est
 ignotus, atq; adeo tanquā uiciniore Ecclesiasticæ cōfessionī,
 rebus nostris magis q̄ Turcas cōducere. Ergōne cōmunica-
 bimus fidei, quæ Ecclesiæ cēsura toties dānata est: iūgemur
 eis quibus nō licet dicere Aue? ad istos transibimus, quos iu-
 bet Apostolica uox deuitare? Perniciosior est hostis dome-
 sticus unus, quouis extraneo, occultus manifesto: a fratribus
 falsis maius semper imminet periculum, uisu, lingua, gestu,
 totoq; corpore nocent: nihil est enim in eis quod non sit cō-
 tagiosum, mens mala, malus animus, mala organa omnia.
 Ab hoste manifesto cauere licet, ab occulto nō item. Multos
 habet Ecclesia Christi aduersarios, quibus affligi, premi,
 & cruciari ceu flagellis quibusdam potest: absitaūt ut sui
 admittat corruptionē, ut a fide sua adullam degeneret here-
 sim. Non moueat quenq; q̄ multi Principes, multæ ciuitates
 egregiæ, præclaræ Respub. aduersarios receperūt: fraudi-
 bus arcūuenti sunt & seducti, toxicū & contagionē admis-
 serunt, & nō mirū si tabe defluant. & tamē sunt inter eos
 plures adhuc boni q̄ mali, plures qui doleant, ingemiscāt,
 tristiq; animo uelut in Babylone exiliū ferre cogātur, quos
 spū suo cōsolatur ille q̄ semper adest mœstis corde: & olim
 aliquando emergent. Quid autē si Reges, si Prināpes, si Vr-
 bes,

INTERPRES AD LECTOREM.

Res, si multum terrarum hæreticis forte permiscerentur?
Quondã tota Germania seruiuit idolis, & tamen alibi fuit
Ecclesia. An putabit quisquã Saxoniam in Hierosolymas,
& Syon in Vvittenbergã conuersas, quia de Sion exhibit
lex, & uerbũ domini de Hierusalem? Prohpudor ita demen- *Esaiæ. 2.*
tatos hoës. Cæterũ inãpiunt passim Ecclesiæ nomine se uẽ-
ditare, sãlicet purpura Symiam, Asmũ Leonis ornant exu-
uijs. Ecclesiæ (inquiunt) nostræ. Sed bene quod distinguũt, &
suas appellant, prius enim ex demonio angelum, quã ex
istis Ecclesiã Dei, quæ unica est cõfisiæ. Illa fuit semper, nã
sit semp, semperq; durabit. nec poterunt aduersus eã ne *Matth. 16.*
inferorum quidẽ portæ præualere. Si extitit semper nullo
inclassa modio, si ab extremis terrarum usq; ad extrema *Luce. 8.*
resplenduit, quæ nã ipsa sit ignorari non potest: quis igno-
ret enim quod & semper & ubiq; fuit, quod Ethniã, Iudæi
& hæretici tanto molimine oppagnarunt, & nunq; expu- *Psalms. 128.*
gnare potuerunt? Dicant hoc de suis aduersarij si possunt
Ecclesijs. Imo (inquiẽs) dicunt se ueterẽ Ecclesiã retinere.
Pape retinere? meras nugas. Quot sunt enim anni, quando
primũ cœperunt dogmatizare, cõuenticula sibi & Syna-
gogam colligere? nõ sane ita multi. Agitur iam annus uige-
simus septimus, q; cœperunt Ecclesiã exire, errare, quære-
re, palpitare, & auscultare, passim dicẽtibus: Ecce hic est
Christus, & alijs cõtra: Ecce ibi est. imo eisde sicepẽ docto- *Marã. 13.*
ribus uelut a lethargo in lethargum demorsis, & somnijs
somnia nutãtibus, primũ hic, deĩde illic, aut istic est, de uno
ore, eademq; lingua tam dissona sonantibus: & tales di-
cunt se ueterum Ecclesiam retinere? O male retentam Ec-
clesiam, si non aliter retinetur. Quis ante istos talia in Ec-
clesia

INTERPRES AD LECTOREM.

*clesia unq̄ audiuit? Antea quæta erāt oīa, oīa pacifica: nec
 audiebatur uspiā hæretica cōtētio. Quis enim nisi Iudeus
 aut Turca ante ætatem præsentē aliquādo in cogitationē
 admisit, & de corpore & sanguine Christi, De Bapti-
 smo, de Pœnitētia, de Sacerdotio, de Sacrosanctis Christi &
 Ecclēe Sacramētis cōstituunt isti? Quis nomē p̄fessus Chri-
 stianū de peccatis & eorū remissione ac reliquijs, de ope-
 ribus bonis et merito eorundem, de uotorum uiolatione,
 de nuptijs Monachorū, & monacharū, de coniugio & di-
 gamia sacerdotū, de sanctorū intercessione, de imaginibus,
 de cæremonijs Ecclesiasticis et cultu diuino, sensit aliquādo,
 quæ isti blasphemis expirāt faucibus? Ethniasmū uerius
 & Lapithas & Centauros, q̄ ueteris Ecclesiæ morem re-
 tinuerunt. Retinetur quod traditione acceptum seruatur:
 quis autem talia maiorum nostrorum ante istos tradidit,
 ut potuerint quasi per manus & successionem accepisse?
 Si nemo: quomodo quod nemo tradidit, quod nusquā fuit,
 retinent? Quis nō indignetur sine omni pudore mentien-
 tibus, nisi ostendant Catholicam Ecclesiam ita semper cre-
 didisse, docuisse, & serie continua tradidisse? Si non pos-
 sunt autem hoc demonstrare, cessent pijs obstrepere mē-
 tibus, cessent innocuæ plebi uenenum aspidum, quod sub la-
 Roman. 3. bijs gestant, instillare, grassari cessent, & tam licenter a-
 nimas hominum trucidare. Aut igitur dæmonijs agitati,
 commēti sunt hæc sua dogmata, aut a damnatis, execratis,
 sepultis, infamibusq; hæreticis, quos ab orco reuocant, mu-
 tuo acceperunt: neutrum istorū a uero abhorret. Nam &
 Messalianos & Helchefuitas, totos uero Aerios, Vigilanti-
 os, Xenaias, & alios plurimos hæreticos, mille & am-
 pli-*

INTERPRES AD LECTOREM.

plius annis sepultos, ab inferis resuscitarunt. Iam tempore multo floruerat tota Ecclesia Dei, pace & tranquillitate gaudens, eratq; tota labij unius & sermonum eorundem, quousq; p istos diuideretur spiritu cooperante male Insectas uarias, q̄ i unitatē fidei spiritu sanctus cōgregauerat, quousq; Babylonē tēpisset gygātes istaurare conatibus: quo labore adhuc sudāt, sed dispari studio. Quoti enim inter se cōsentiant? & quoties nō mutarūt suā quisq; sententiā? q̄ edificant hodie, cras destruant: hodie lapidem locant in fundamentum, cementoq; confirmant, quem postero die eruant & cōterūt. Vbiq; reuocationes, emēdationes, noui foetus, alie atq; alie, quoties noua sententia placet assertiones, alius deturbat aliū, cōfusio cōfusioni p̄miscetur, atq; interim scinditur incertum studia in cōtraria uulgus: nec adhuc ceruimus aliud. Et quis nisi mente captus, dicat istiuscemodī artifices reedificare Ecclesiam Dei? q̄bus oīa incerta, fluxa, instabilia, cōtraria: quibus nulla dogmatū constātia, nulla animorū cōsentio, nisi forsan in hoc solo, q̄ ab Ecclesia, quidlibet etiā docerēt aut crederent, uoluerunt dissentire. Vide aut̄ mihi Ecclesiam fundatā super firmā petrā, nunq̄ de statione sua motā, quæ fidē suā nunq̄ neq; deseruit, neq; mutauit. Nō cessit tyrannorū uolentia, nō hereticorū uersutis machinationibus, semper solida, semper stabilita, semper cōstās in sententia. Possem aut̄ hic sexcentas enumerare hominū istorū cōtradictiones. At quā mutauit unquā Ecclā fidei doctrinā? Si unq̄ mutauit, uetosa est & stulta spes uestra Heretici, qui a sententia ipsam inclinare contenditis. Christus Ecclesie suæ rector, gubernaculum inter undas tenet ueritatis, quod nūquā de manu sua deposuit.

Iam

Gen. 18

1 Tim. 1

1 Cor. 13

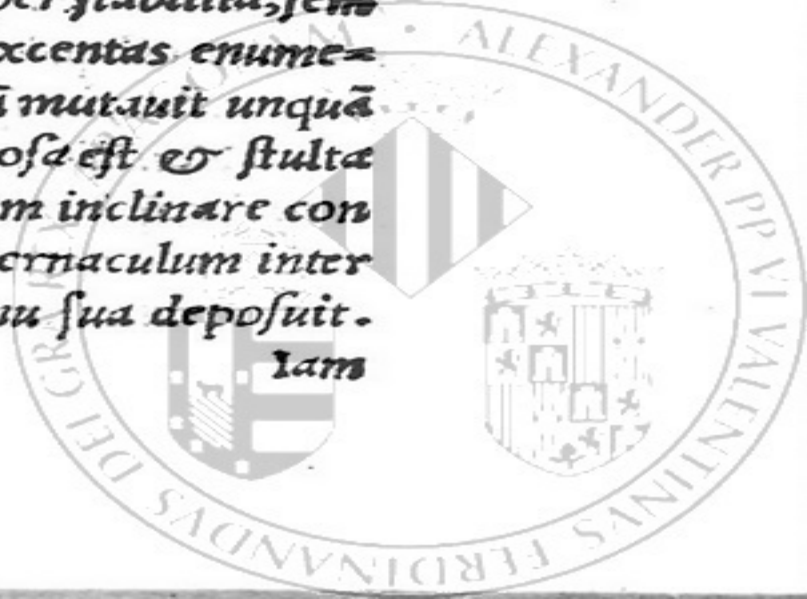
1 Tim. 1

1 Tim. 1

1 Tim. 1

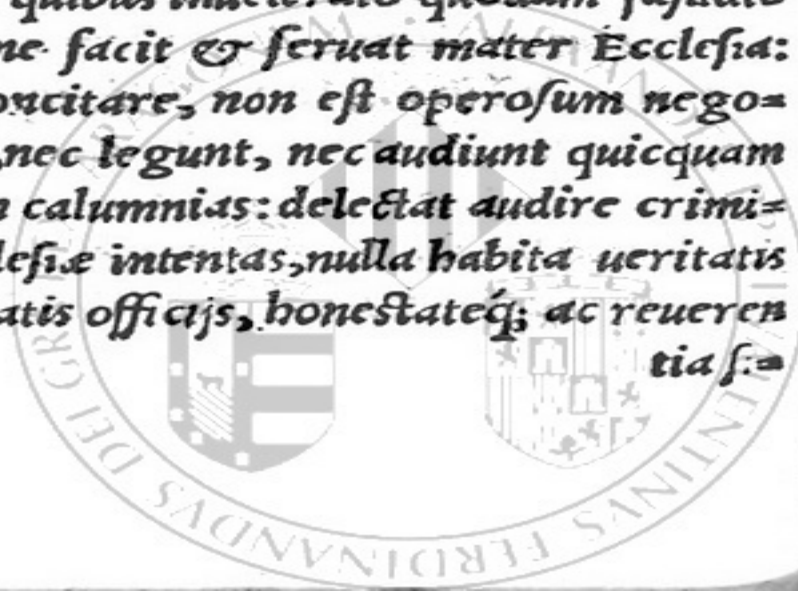
1 Tim. 1

Math. 7.

INTERPRES AD LECTOREM.

- Iam mille quingenti anni prætereunt quod oppugnatur,
 quod nauigat in mari: nec dabitis uel momentum, quo non
 caput extulit undis. & quæ tam diu stetit, per uos sterne-
 tur? per uos demergetur? Salicet uos Christo fortiores?
 diripietis domum eius Ecclesiam? uasa eius, sacramenta eius,
 familiam eius? Vos portis inferi potentiores? aduersus Ec-
 clesiam præualebitis? Persuasio hæc non est a Deo, nec ab
 homine quidem: stultum est meditari, quod nulla efficiatur
 potentia. Accedant uobis licet Principes & Satrapæ, &
 quotquot amorem ueritatis non receperunt, Ecclesia que
 fuit, manebit semper. Hic transibit, & ille, etiam si supra
 cedros libani fuerit exaltatus, relicto infami apud posteri-
 tatem nomine: Ecclesia fidelium non transibit. Verbum ue-
 strum dispergetur in auras, legetur olim inter damnatos
 hereticos: Verbum autem Domini, & ueritas eius, manebit
 in æternum. Caterum quod glorientur illi ipsi Ecclesie ho-
 stes, iam se rapuisse prædam magnam ab Ecclesia: prodo-
 lor nimium uerum est. Inuenerunt enim plurimos, facien-
 tes quod solent filij mali, quibus sunt inuisi parentes. Cû in
 eis ipsis sit deprauata mentis uiciû, auscultant criminato-
 ribus, qui culpam omnem parentibus imputant, quos faci-
 unt magnorum criminum reos, & ad defectionem stre-
 nue hortantur. Ita sunt quibus inueterato quodam fastidio
 inuisum est quicquid pene facit & seruat mater Ecclesia:
 quos aduersus ipsam concitare, non est operosum nego-
 tium. Non discunt enim, nec legunt, nec audiunt quicquam
 libentius, quàm hereticorum calumnias: delectat audire crimi-
 nationes matri suæ Ecclesie intentas, nulla habita ueritatis
 aut falsitatis (ut de pietatis officijs, honestateq; ac reueren-
 tia s.

INTERPRES AD LECTOREM.

via fileamus) ratione. Delectat componere cauillatoribus,
oppugnare, insultare. Sed nos de talibus quid possumus,
aut constituere debemus aliud, quàm quod Apostolus Chri-
sti grauissima censura pronunciat: Ex uobis (inquit) pro- 1. Iohani, 2.
dierunt, sed non erant ex nobis. Nam si fuissent ex nobis,
permansissent utiq; nobiscum: sed ut manifesti sint, quoniã
non sunt omnes ex nobis. Si fuissent enim ueri Ecclesie fi-
lij, non tam esset eis a matre auersa uoluntas, non tam a-
spernarentur, dedignarenturq; audire eos, qui matrem Ec-
clesiam ab iniurijs, a calumnijs uindicant: quin etiam quan-
to auscultant studio aduersarijs, tanto saltem matri aliquan-
do auscultarent: neq; ita statim, nõ expectata grauiori plu-
rimorum sententia, aduersus matrem, quam nemo ab ori-
gine unquam potuit damnare, pro sua libidine suoq; sensu,
temere pronunciarent. Non præsumerent sibi tam audacem
inconcessamq; iudicandi autoritatem. Non euerterent tam
subito altaria, sacramenta, ceremonias, pietatis exercitia:
non in tam altos suggestus statuerent idola sua, Prædican-
tes inquam suos, qui nouis subinde legibus & ritibus eos in-
dies magis ac magis in miseram, horridam, barbaram, tam
inhumanam q̃ prophanã cogere seruitutem. Non itẽ fa-
ceret quod illi de quibus. 2. Paral. 24. memorabilis illa scri-
bitur historia: Dereliquerunt templũ domini Dei patrũ suo-
rum, seruiueruntq; lucis & sculptilibus: & facta est ira Do-
mini cõtra Iudam & Hierusalem, propter hoc peccatum.
Mittabatq; eis prophetas, ut reuerterentur ad dominũ: quos
Protestantes illi audire nolebant. Porro qua uenia digni
erunt, quid prætexent, qui cum Bacchantes istos contra
Ecclesiam, quæ nos genuit, educauit, & fouit, ab altis orche-
stris

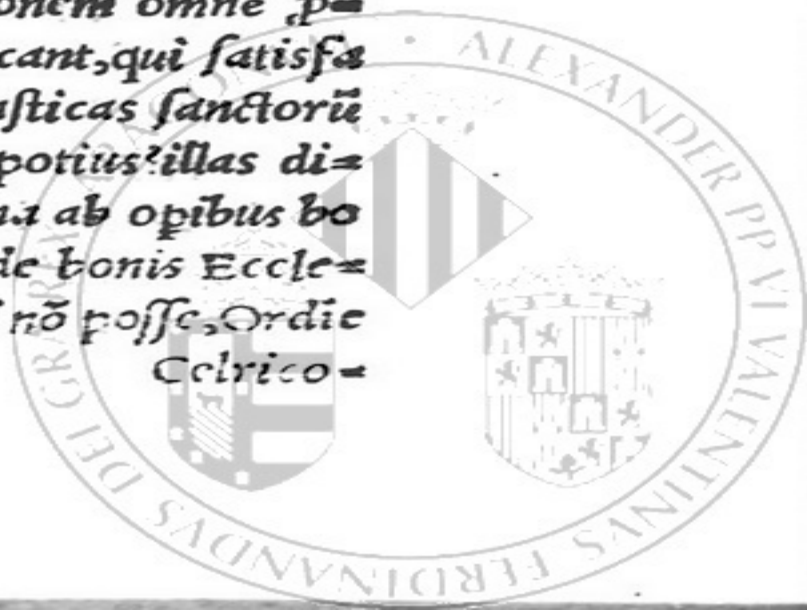
INTERRES AD LECTOREM.

Stris detonantes, quotidie exaudiāt, nullū omnino locū relin-
 quūt, nec admittūt quidē eos q̄ defendant. An licet here-
 tice tantū prædicare, & nō etiā Catholice? Aut aliū Chri-
 stū ~~antiquū~~ nouū? isti, quē nemo docuit priorū? Heu ca-
) ptiuitatem uerbi Dei. En ista est expectata uestra liber-
 tas. Ah dolos uaserrimorum hominum, qui ueritatē uiam
 obstruxerunt: ah diaboli potentiam in filijs diffidentiae, q̄
 affectas suos aduersus lucem, aduersus ueritatem, aduer-
 sus saluberrima ueræ illius matris præcepta & monita
 sic prænumit, ut his etiam ad eos aditus nullus pateat. Sic
 aquæ uiuæ obturauit meatus omnes, ut nisi suas modo lacu-
 nas potare nesciāt. Qui si aperirent saltē oculos, & aspe-
 ctū ad uerā Ecclesiam conuerterent, priscamq; pietatem,
 dignitatem, grauitatem, & splendorē cultus diuini, Sa-
 cramentorū & Ecclesiasticarum ceremoniarū, cū ridicu-
 lis & obscuris istis conferrent, nō sane ita multū tribue-
 rent corruptoribus istis, quin etiā uiderent cognoscerētq;
 in quas formas, in quæ monstra degenerauerūt. In præptu
 q̄ seductoribus istis obijcerēt, quoq; cōfutarēt insanīā eorū
 haberēt. Arbitror autem affectum hunc quorundā animos
 nō admodū incessere, quod iam definitum eis sit, nullo pacto
 ad Ecclesiam a qua semel ab alienati sunt redire, aut in ea
 permanere. Sive quod pertinaci quodam errore animi
 psuasum sibi habeāt, nihil unq; in Ecclesia recte institutum,
 adeoq; nullā hæctenus fuisse ueram Dei Ecclesiam. Sive
 quod Ecclesie doctrinā, quæ est ueritas ipsa, metiantur ad
 corruptibilium rerum naturam quæ senio omnes mar-
 cesunt, credantque ad eum modum ueritatem quo-
 que caducam, & iam senio confectam, posse mutari.

Sive

INTERPRES AD LECTOREM.

Sive quod tam ueritas suapte natura acerba, quam antiquitas longo usu fastidita, sua sponte eis displiciat, feraturque & rerum nouarum cupiditate, & scuerioris discipline odio, quo iugo materno, metuque excusso, liberior indulgere ingenio, uitiisque & libidini operam dare liceat, in qua alioqui plus satis propensi sunt homines. Ceterum quodcumque tandem aliorum animos permoueat, mihi sane uidentur haereseos autores plane seruire cupiditatibus hominum, adeoque quicquid libet aut delectat probare, pro lege sancire. Libet scortari & Veneri indulgere? uota quae poterant obistere improbant & dissoluunt, Sceleratos suos complexus honesto matrimonij uelamine, quanquam natura repugnante, tegunt, Libet indulgere uentri, cutemque curare? leges abrogant ieiuniorum, delectumque ciborum pro crimine damnant. Pudet sacerdoti qui absoluat confiteri peccata, quae committere nullus erat pudor? praecipunt absolueri licet nullum peccatum fatentes, forsan etiam non dolentes. Et tamen confessionem in Ecclesia retinendam censent, ob informationis utilitatem & necessitatem. Pulchrae sic seipsum, utpote sapientes, nulliusque informationis indigos, ab hac sarcina liberant, quam simplicissimis quibusque sua tyrannide exagitandis reseruant. Molestum est poenitentiae operibus satisfacere: satisfactionem omnem praescribunt. In Christi meritum (inquunt) peccant, qui satisfacere uolunt. Non libet secundum Ecclesiasticas sanctorum Patrum regulas uiuere, sed pro arbitrio potius illas dicunt esse Iudaei; munus. Quae uero tanta fulmina ab opibus bonis non deterreat? Cupiunt uiuere de alieno? de bonis Ecclesiarum inradedis cogitant. Videt autem hoc fieri non posse, Ordine
Celtico-

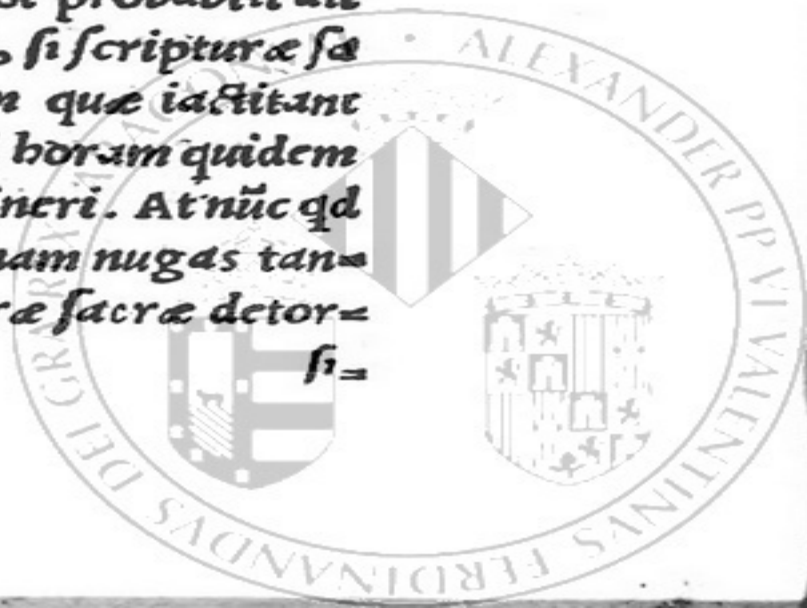
INTERPRES AD LECTOREM.

*Clericorum, Sacerdotio, ceremonijs Ecclesiasticis, cultu
 diuino, Missæq; sacrificio in Ecclesia durantibus: hæc pri-
 mum necessario auferenda, hic ergo totis insurgunt ui-
 ribus ff. Lololomaniam, & cultus impios, & fal-
 sos. Sed o Deus, q̄ misere, q̄q; frustra mendicant hinc illinc
 argumenta, quo perfidiæ tantæ colorem aliquem inducant:
 metuent ne pijs mentibus causam suam parum commen-
 dent. certum est enim eos nemini persuadere posse, nisi ei
 forte qui ultro decreuit ipsis consentire. Quidam eorum de
 una fidelia omnes parietes dealbat, cui nihil frequentius
 est in ore, q̄, frustra me colunt mandatis hominum. hæc
 scilicet sicut Numæ Pompilij inuenta. Egregios Christia-
 ne religionis uindices. Sic cogunt Christum damnare pie-
 tatem, qua nullus alius, sed ipsemet colitur. Utinam parce-
 rent saltem uerbo Dei, quo tam foede abutuntur, quo tegunt
 & uelant infandas nequitias suas. Sed hoc est quod toties
 cantant: Beati quorum tecta sunt peccata: melius enim rea-
 bus sacris & uerbo Dei teguntur. Magna molis est &
 bene fundata cultus diuinus, nec paruis arietibus concuti-
 tur, sed quod machinis nõ cedit, militari stratagemate, scro-
 bibus subruendum est: idarco suffodiunt animos hominum
 magnis cupiditatibus. Quod leges Principibus non per-
 mittunt, dicunt isti ad eorum pertinere officium, abrogare
 cultus sua sententia impios, opes & redditus Ecclesiasticos
 (secundum leges quas ipsi præscribant) dispēsare. hoc quo-
 modo Principibus non arrideat? Iubent conferre partem in
 Scholas: quo sciãnt etiam plebeis spem aliquam. An nõ
 sunt istæ pulchræ illecebræ? Nec interim obliuiscuntur sui:
 nam & Mathematicis uolunt dari partem, & iudiabus ac
 inspe-*

INTERPRES AD LECTOREM.

*inspectoribus, quo habeant sumptus itineris, & edificia
 necessaria tueri possint. Omnis (inquiunt) gubernatio, quae
 parua, sumptuosa est. Sicut item, non nisi legibus dissolu- Philippus in
 tis haec posse inuadi, quae illicita quaeque excentrois, huic Daniele
 obstaculo medentur protestatione contra leges & potesta-
 tem a Deo ordinatam. Res immanis & licentiosa est pro-
 testatio: quid enim non permittit? sed male tegit. Ita hoies
 belli & suaves uirtutes in uicia, & uicia in uirtutes transfor-
 mant. hoc est nouum & uere nouum eorum Euangeliū:
 a Christo, ab Apostolis, a sanctis patribus, ab Ecclesia
 Dei tam remotum, tamque alienum, quae distat coelum a terra.
 Sed ueh, ait propheta, qui dicunt bonum malū, & malum
 bonum, ponentes tenebras lucem, & lucem tenebras, ponen-
 tes amarum in dulce, & dulce in amarum, qui sapientes estis
 in oculis uestris, & coram uobismetipsis prudentes. Quod
 autem uociferantur apud indoctam & rudem plebem de
 impijs in Ecclesia cultibus & idololomania, quando, & qui-
 bus in rebus ab Ecclesia receptis, probabūt? clamores sunt
 & fumi, quos falsitatis arguit, cum res ipsa, tū scriptura sa-
 cra, ueterumque Patrum traditio ab Apostolorū tempore ad
 nos usque in Ecclesia retenta: quod huius Antididagmatis le-
 ctione facile fiet cuius compertum. Liceat mihi ex animi
 sententia, quod uerum est liberrime fateri: Si probabili ali-
 qua ratione, si uel mediocribus argumentis, si scripturae sa-
 crae indubitata autoritate, quidpiam eorum quae iactitant
 possent efficere, cederem statim, & ne ad horam quidem
 finerem me in contubernio nostrorum retineri. At nūc quod
 uideo apud istos, nisi meras nugas? & utinam nugas tan-
 tum: uideo nequissimas imposturas, scripturae sacrae detor-*

si =

INTERPRES AD LECTOREM.

- tionē, sanctorū Patru, cripta deprāuari, declamationes rbe-
toricas magis q̄ Christianas, Sycophātiās, calūniarū acer-
uos, nihil aut tā piū, tā solidū, tā cōstitutū ratione, uel scrē-
pturā aut Patru auctoritate, ut ei recta cōscientiā ac quie-
scere possim: sup̄ quo Deū testē inuoco in animā meā, quia
nō mētiōr. Quid igitur uolūt? ut sufficiat nobis, ipsos pronū-
ciasse tantū & definiuisse, licet nihil recte probēt? Scilicet
Philippus dixit, ergo est? ita enim definiūt nonnūq̄ de suo ce-
rebro, quasi ex Apollinis tripode, suaq; dicta arbitrātur folijs
Sybillinis certiora. Valeat hęc ratio apud eos, q̄ idola ista
tantum non adorant, & quibus suavis est panis mendacijs,
Ego quando auctoritatem sequi oportet, Christum sectabor
& Ecclesiam eius, auscultabo beatissimis Apostolis, san-
ctis Martyribus, Patribusq; antiquis & orthodoxis, qui
hactenus Ecclesiam Dei docuerūt uerbū uitę, moribusq; in-
stituerūt. Arbitror aut hoc uere Christianū esse, & unūquēq;
bene decere. Proinde, quisquis hūc librū, & scripturis sacro-
sanctis, Cōcilijs itē generalibus, maiorū nostrorū spiritu san-
cto edoctorū, & sanctis ueteris Eccleę Patribus fideliter ex-
cerptū, & lecturus, si Christiano es animo, si putas te nō esse
ex illorū numero, de q̄bus Apost. uaticinatus est, Erit tps
cū sanā doctrinā nō sustinebūt hoēs, sed ad sua desideria coa-
ceruabūt sibi Magistros prurientes auribus, & a ueritate qdē
auditū auertēt, ad fabulas aut cōuertētur. lege & cognosce
qualia et a qualibus dicātur, rerū tecū expēde magnitudinē:
agitur enī hic nō de mediocribus, sed de rebus maxis &
serijs, imo de salute tua: ne putēs (qd' isti) ludū aut nullius
momenti esse pronūciare de sacris, aut cuius licere, ut
quicquid in buc cam uenit statim pronunciet.

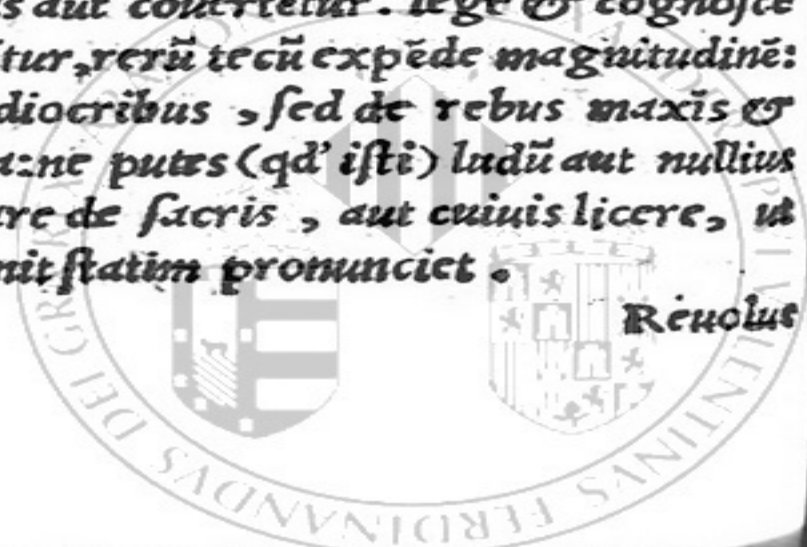
2. Corinth.

Galat. 1.

Prouerb. 20.

3. Timot. 4.

Psal. 74.

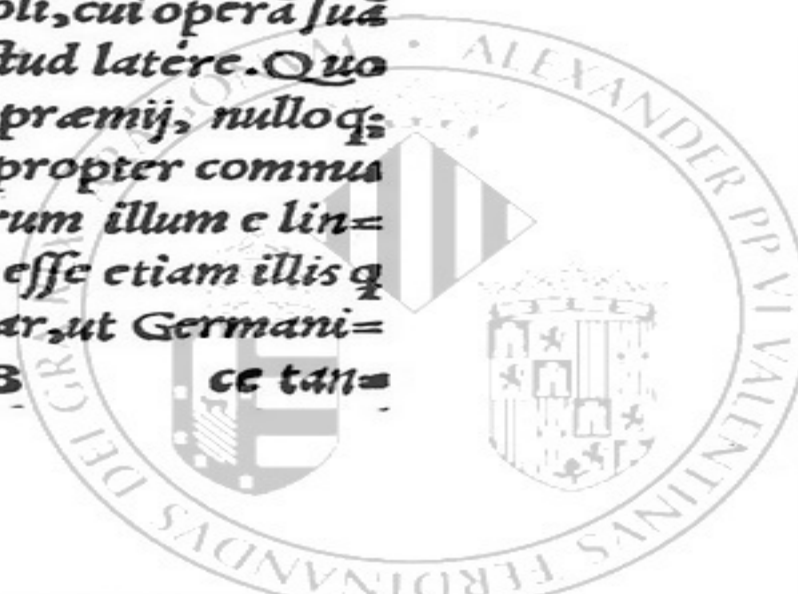

INTERPRES AD LECTOREM.

Reuolue animo quod in Psalmis dicitur *extollere in altum cornu uestrum, nolite loqui aduersus Deum iniquitatem: quia neq; ab Oriente, neq; ab Occidente, neq; a desertis montibus, quoniam Deus iudex est.* Videbis hoc libro Christianæ & orthodoxæ fidei stabilitate, & nuus uiscor dijs labefactatam unitatem, immutabilitatemq; uidebis omnium seculorum & locorum consensum, uidebis quid olim, quid media etate, & qd postrema hac crediderit & credat Ecclia Dei, cognosces q̄ congruat præsentia præteritis, nec aliter doceri modo q̄ olim, nec nouas tradi institutiões, sed ueteres retetas (atq; o utinã sic impleretur opibus uti in doctrina retinentur) nihil nostrũ, sed omnia antiquorũ. Cõtra autem uidebis omnia in hæreticis diuersa. Et quidẽ in præfatione libri audies q̄ breui temporis spacio autores eius ipsum congesserunt, unde conijcere potes, q̄ta occurrat, uolenti Ecclesiæ & fidei Catholicæ causam tueri, defensionis & armorum copia, simulq; uelut ex unguibus leonem dijudicabis, q̄ copiose & ubertim fuerat illi negotium hoc defensori (si per tempus licuisset) qui tanta tã subito. Interim tamen abusus nullos, aut priuatorum hominũ uicia, quæ Ecclesia nunq̄ probauit, nunq̄ etiam nõ detestatur, defendimus. Iam si paterentur, dignis encomijs celebrarem eos, quibus in hoc opere debentur primæ, sed uolunt soli, cui operã suã commendarunt, placere Deo, & seculum istud latere. Quo consilio & ego, nulla ambitione, nulla spe præmij, nulloq; priuato cõmodo, tãtum studio gloriæ Dei, propter communitatem piorum hominum utilitatem, uerti librum illum e lingua Germanica in Latinam: quò possit usui esse etiam illis q̄ Germanice non norunt. Indignum arbitrabar, ut Germani-

Psal. 74.

B ce tan

INTERPRES AD LECTOREM.

ce tantum legere. Vnde uidebam alium qui hoc negotij uoluisset in se suscipere. Præstiti autem id ipsum intra dies arate viginti et unum, rapiente typographo impoli:am translationem, statim ubi quid uersum erat, per folia ad præteritum: exaplebat autem ab ore, sicuti absq; ulla præcedente meditatione pronuntiabatur, scriptor quidam celerrimus, tam raptim, ut uocem scribendo nonnunquam præire uideretur, atq; ita factum est, ut non potuerint priora posterioribus, aut conuersim hæc illis conferri. Politior exisset et immaculatio, si licuisset reuidere, et quid quibus uerbis commodissime redderetur expendere. Nunquam ante hac eiusce rei periculum feceram, alioqui feliciter minoriq; forsitan labore absoluissim. Proinde candidum Lectorem oro, ut hæc nostras primitias, seu quicquid est operæ boni consulat, et erratis nimis festinatione donet ueniam, cogitetq; secum quoties mihi interim ad autores ipsos qui citantur recurrendum fuerit, querendus locus, conferenda lectio: ubi reperi ad uerbum translata, ipsa sanctorum uerba reposui: sicubi uero non uerba, sed sententia reddita fuisset, quatenus licuit, ad eandem sententiam reddendam Patrum uerbis loquutus sum. Si Christianus es Lector, res ipsas, non uerba inculta tecum cogita: hæreticorum malorumq; hominū iudicia nihil moror.

Vale, et breui plura a nobis.

adiuuante Dei gratia,
expecta.

Prefatio

PRAEFATIO

AD CHRISTIANVM ET
Catholicum Lectorem.

Vanquam non dubitemus, Catholicū quēq;
& Dei timentem Christianum hominem,
beneuola Antididagmatis huius lectio,
quod a uiris pijs & doctis magna festina-
tione ordinari curauimus & congeri, suf-
ficienter intelleturum, assequuturumq; quibus causis urgen-
tibus & inuincibilibus ad hanc publicationem, qua alio-
qui, si praeterire licuisset, multo certe libentius abstinuis-
semus, impulsū fuerimus & coacti, aduersus librum quen-
dam nuperrime Anno. 1543. nomine Reuerendissimi in
Christo patris & domini Domini Hermanni, Archiepisco-
pi Colonien. principis Electoris, & domini nostri clemen-
tiss. Bonnæ lingua Germanica impressum, cui titulus est:
Consultatio, quomodo Reformatio aliqua fundata in do-
ctrina, usu sanctorum sacramentorum, cura animarum,
& cæterorum Ecclesie ministeriorum, usque ad uniuersa-
lem aliquam ordinationem, apud eos, quorum animarum
cura suæ Clementiæ demandata est, sit instituenda.
Ne tamen alius quispiam non lecto hoc libro nostro rerum
quæ aguntur ignarus, miretur, aut forte aliud quàm res est
suspicietur, uisum nobis fuit expedire, ut earum quasdam præ-
cipuas præsertim, hic indicaremus.

B

Omni-

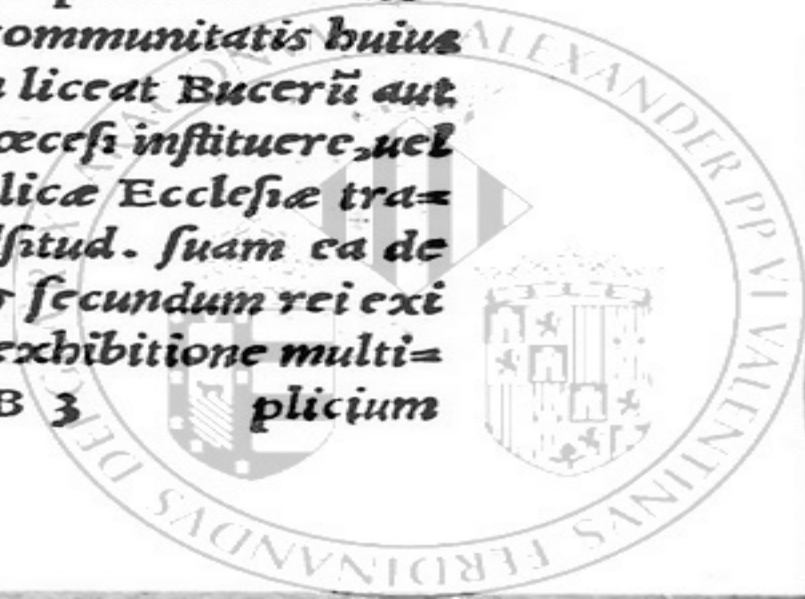

PRÆFATIO CAPITVLI.

Omnibus ut nos arbitramur, harum partium incolis probe notū est, q̄ clementiss. princeps noster ante annos aliquot, nēpe Anno Domini. 1536. presentibus Celsitudinis suae ~~admirator~~ suorūq; Suffraganeorū Leodien. Traiecten. Monasterien. Osnaburgen. & Minden. qui ad hoc uocati erāt Legatis & Cōmissarijs: Nobis quoq; tanq̄ Ecclesiae Metropolitanae Capitularibus, & Prælati denique omnibus, ac toto clero inclitæ huius civitatis & diocesis Colonien. prouinciale Cōcilium in hac Metropoli, sicut antiquis canonibus exigētibus facere oportebat, in p̄sona p̄pria celebrauerit, atq; in Conālio eodē nobiscum, una cum alijs prælati, & uniuersali Cleri Commissarijs, post diligentē necessariāq; cōsultationē super Reformatione quædam Christiana, quousq; eius legitimi in spiritalibus superiores melius aliquid ordinauerint, ineunda, concorditer cōcluserit. Quā & sequente deinde anno .1538. clementia eius per pios, prudentes, doctos, longaq; consuetudine probatos Theologos, & alios uiros orthodoxos, Latina lingua concinnatam & digestā, sub Titulo: Canones Concilij prouincialis. sub Reuerendiss. in Christo patre, domino Hermāno, sanctæ Colonien. Ecclesiae Archiepiscopo & c. celebrati quibus & Enchir. Christianæ institutionis accessit, publicari palam & diuulgari fecit. Cum aut nos, neq; antea, neque postea abnuerimus unq̄, quin potius optauerimus, Christianæ & Catholice reformationis instauracionem, statuendū plane censueramus, ut eiuscemodi Christiana & orthodoxa Reformatio in Concilio prouinciali consensu unanimi conclusa publicataq; legitima uisitacione, id quod sua clementia in persona propria apud nos omnium primo facere cœpit

P R A E F A T I O ~~Q~~ ~~A~~ ~~T~~ ~~V~~ ~~L~~ ~~I~~

cepit, alijsq; legitimis modis in effectum duraturamq; exe-
 cutionem deduceretur. Indubitata uidelicet spe presumen-
 tes, si eo modo progressus fieret, tale quoddam Christiane
 Reformationis principium hic iaceretur inuoueturq;
 quod nemo, ne aduersarij quidem, possent improbare, saltem
 ad Conciliū usque generale, aut certe usq; ad Caesareæ Ma-
 iestatis, omniumq; totius sacri Imperij Germanicæ natio-
 nis statuū ordinationem aliquā. At medio proh dolor tem-
 pore multo secius euenit. Acciuit enim clementiss. ille prin-
 ceptis, sine nostra, aut conscientia, aut uoluntate, Martinum
 Bucerum, una cū alijs plerisq; alienis, et non probatis præ-
 dicantibus, quorū pars maior sunt Apostatae, seu desertores
 Monachi, quos Bonnae et in alijs huius Diocesis Ciuitatibus
 ad prædicandū præposuit: quo quidē nouitio eiusdē clemen-
 tiss. principis nostri studio, statim cū nobis id ipsum innotuis-
 set, ac deinceps in hodiernum usq; diem sensimus nos pluri-
 mū grauari. Quamobrē etiam ad submissius scribendum, re-
 scribendumq; adducti fuimus, et rationes in uerbo Dei fun-
 datas, easdemq; ex antiquissimis ueterum Catholicorum et
 Christianorum Conciliorum Canonibus, ac sanctis Patri-
 bus, qui orthodoxam fidē nostram sui sanguinis effusione
 roborarunt, attulimus, quare ipsi soli, sine præcedente no-
 stro et eorum qui ex parte Catholicae communitatis huius
 Diocesis ad hoc pertinent Consilio, non liceat Bucerū aut
 eius farinae prædicantes alios in hac Diocesi instituire, uel
 nouitatē aliquā contra uniuersalē Catholicæ Ecclesiæ tra-
 ditionē præsumere. Præter hoc quod Celsitud. suam ea de
 causa assiduis legationibus interpellari, et secundum rei exi-
 gentiā prolixè informari curauimus, cū exhibitione multi-
 plicium

PRÆFATIO CAPITVLI.

placitum instructionum in scripturis, partim nostris, partim
 reliqui Cleri, celeberrimæq; huius Vniuersitatis. In quibus
 tamen omnibus sua clemētiæ tanq̄ Archiepiscopo & prin-
 cipi nostro cu omni submissione, humilitateq; iuimus obuiā,
 & secundū Apostoli doctrinā nō increpuimus, sed ueluti
 seniorē & patrē monuimus suppliāter. At uero cū hoc cō-
 filio nihil admodū profecissemus, tandē huiusmodi nostrū
 grauamē in omnibus interea tēporis, tā omnīū ordinū et sta-
 tuū, q̄ delectorū Cōuentibus habitis, palā & corā, orationi-
 bus & scriptis p̄posuimus, semp sperātes, semel tādē mul-
 tīplicē huiusmodi & supplicē interpellationē nostrā exas-
 piendā, patriæq; Ordinū animis exāpiendā. Interim autē
 paucis ante nouissimū cōuentū diebus, misit nobis sua Clem-
 entiam quoddā utcūq; magnū, lingua Germanica cōscriptū,
 qd' & Patrijs ordinibus in eodē postea cōuentu exhibuit.
 Vbi cū nos iterato causæ magnitudinē, grauitatēq;, ac circū-
 stātiās oēs mouissemus, exaggerassemusq;, deniq; & suppli-
 cassetus, ne in tā arduo negotio præpostere nos anteuerte-
 ret, sed iustū t̄pis indulgeret spaciū, quo tā lōge excurrentē,
 & magnū librū, q̄tū necessitas posat, relegere, expēdere,
 & Christianis aliquibus, orthodoxisq; Theologis, ac pijs
 doctisq; uiris ad examinandū tradere possemus: adiecta cō-
 monefactione eorū quæ in hoc negotio Cesareæ Maiesta-
 tis, & Ordinū Imperij recessus frequēter ipsi p̄mitterent,
 nō amplius q̄ duarū aut ad summū triū hebdomadariū spa-
 tiū t̄pis uoluit cōcedere, intra qd' ex aduerso si qd' afferre
 uellemus, cōficere, suæq; Clem. & eis quos delecturū se di-
 cebat, deberemus exhibere. Quāq; aut̄ præfinitū illud t̄ps
 tali tantoq; negotio cōficiendo nimīū fuerit breue, sciamus

P R A E F A T I O C A P I T V L I

tamē interea qd' in nobis erat: librū p̄speximus, p̄bis Chri-
 stianis & catholicis uiris p̄spiciendum tradidimus: offendi-
 musq; cū talē, qui neq; nostro, neq; illorū iudicio r̄obādus
 acceptādusue uideretur: ob causas quas in hoc nostro An-
 tididagmate ē cernere. Quod ipsum suae Clem. tamē si ni-
 hil nobis adhuc de Delectis renunciaffet, transmisiimus, ad-
 ditis simul literis, quarū exēplar infra reperies. Tradito autē
 nostro Antididagmate, iā nihil minus expectabamus, q̄ ut
 Clem. sua eo nō inspecto ac priusq̄ Delecti eū plustrassent,
 Reformationiq; praetensae ex aduerso cōtulissent, Reforma-
 tionis eiusdē uolumē typis excudi, prodire, passimq; disper-
 gi cōmitteret: praesertim cū clementiā eius nō celassemus qd'
 super hac re sanctissimus dominus Papa Paulus tertius, &
 Caesarea Maicstas, nō semel nobis, idq; seuerē mandassent:
 quorū exēplaria aliquot subnectemus. Et tamē idē ille cle-
 mēti. dominus noster memoratū hoc uolumē, posthabita no-
 stra instantia & informatione, imo ne Delectis quidē per-
 specta, eorū qui pro sua libidine & arbitrio illud conges-
 serant praua suggestionē persuasus, imprimi, & plurima
 exēplaria huc illuc (uti nos accepimus) trāsmitti, passimq;
 dispergi fecit, ut iam plurimae eius occasione nostris regio-
 nibus & seculis inaudite nouationes aduersus religionem
 nostrā, Bonne, Antoniaci, Lynsae, Kempis, & alibi passim
 in Dioecesi, quo longius hoc amplius, posthabitis plurimis
 nostris supplicationibus, praesumantur. Ultra quae omnia in
 Proemio impressi Reform. praetensae libri, inuenimus, auto-
 res eius Clem. domino nostro persuasisse, quasi in Comitibus
 Imperialibus Ratisbonae Anno. 1541. habitis, Caesarea Ma-
 icstatis, Legatūq; Pontificij. autoritate praecipit sibi &
 B A commissum

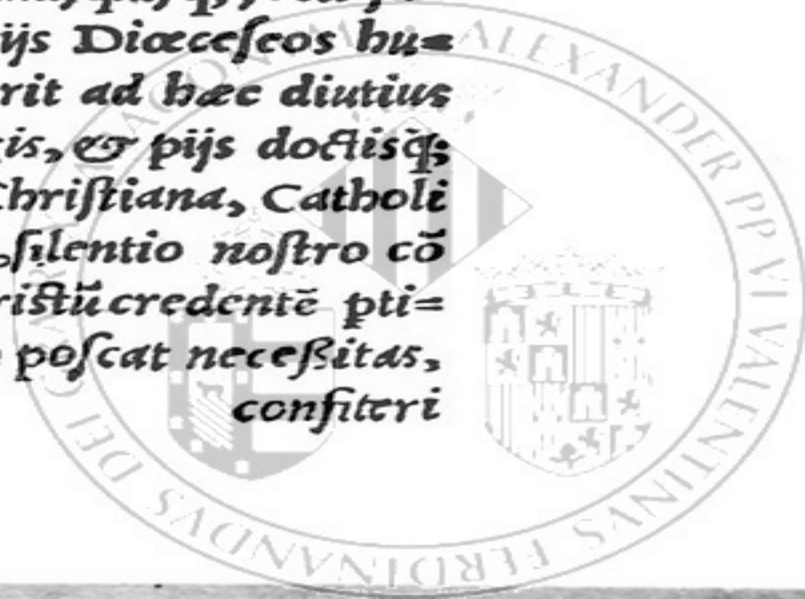
PRAEFATIO CAPITVLV

commissum sit, Reformationem isthanc erigere, strenueq; in
 ea persistere, nec sinere quavis perturbatione aut impedi-
 mento s' auocari: atq; idcirco clement. principem nostrum,
 nimirum accepta informatione huiusmodi iam super doctrina
 institutioneq; in libro illo traditis, tanq; Archiepiscopu, Pa-
 storem & animarum curatorem, secum deliberasse, consti-
 tuisseq; , ut sine ulla mora longiori proferantur in lucem.
 Quin sibi nullo pacto licere, ut propter quorumcunq; ho-
 minu comune aut priuatu iudicium, in gratia cuiuscunq; uel
 ad hora differat, sed quod hac in re deliberatum est, quata
 cunq; diligentia poterit executioni comittere, promouere,
 tueriq; debeat & conseruare. Quoadmodu etiam forma li-
 bri illius non in more Consultationis, sed praeccepti digesta est.
 Atqui hic satis mirari non suffiamus, qua nam freti audacia li-
 bri istius comentatores cum suis copliabus, ausi fuerint cle-
 mentiss. principi nostro, pro certo suggerere, ad sua clemen-
 tia propter Caesaree Maiestatis, Legatiq; Pontificij manda-
 tu pertinere, ut talismodi ordinatione, quale liber ille descri-
 bit, instituat: cum optime omnium sciret iude illi libri istius sub-
 ornatores, articulos, quorum causa Ratisponae descensum fuit
 ad colloquiū, oēs suspensos fuisse adusq; Concilium aliquod
 generale: quod si non obtineretur, usq; ad Nationale Conci-
 liū legitime couocandū: utrisq; uero successu carentibus, ad
 generale Imperij conuentū, ut recessus ille clementiss. prin-
 cipi nostro diserte praeciperit ne interea nouaret quicq;. At-
 q; in eodem recessu Protestantibus etiā iniunctū fuisse, ne ul-
 tra conaliatos articulos progredierentur: ubi tamē liber ille
 nihilominus plurima docet ab articulis conaliatis multis mo-
 dis discrepantia. Quodq; idē ille Recessus, Praelatis iniun-

xerit

157
P R A E F A T I O C A P I T V L I .

zerit, nō ut pro suo solius arbitrio, aut ex cōsilio aduenti-
tiorū nō probatorū hominū quorūcunq; uerū ut inter se, et
cū suis, quibus praesunt, Christianā instaurationē Religionis
meditentur: ita tamē, ut Augustano Recessui nulla in parte
derogetur, Ac si quid forte inde disceptatiōis suboriretur,
Caesareae Maiestatis declarationē in eo expectandā. Cū pri-
mis autē, ne Protestantes interea tēporis quenq; ad se pelli-
ceant, attrahātur. Atq; haec omnia, ne poena incidatur Pro-
cessus iudicij Imperialis Camera, quo cōtra transgressores
decretū sit uti. Quāobrem si clementiss. principi nostro cō-
stitutum erat secundū Recessum illū, praeter et contra prio-
rē suā Reformationē, nouo reformare modo, debuerat me-
rito nobiscū, utpote suis (quos ueteres Canones iubēt in hu-
iusmodi negotijs in prouinaalibus, Episcopalibusq; Synodis
ad consulendū et dijudicandū adhiberi) nō cū externis,
inexploratis, ac nō probatis hominibus, cū eorū omniū, quae
nos idarco exhibuimus abiectione, res tātas tractare, nec a-
liter q̄ ad modū et formā Recessuū sacri Imperij. Verū cū
sententiā cōtrariā tandē psuasus acquieuerit, praeeperitq;
nō inspecta nostra informatione et cōtradictione, cōceptum
istū Reforma. librū edere, pluribusq; in locis p̄ hāc Dioece-
sim p̄cedere ad eius executionē, potest unusquisq; secū fa-
cile modo dijudicare, an nobis haereditarijs Dioeceseos hu-
ius dominis, primisq; eius mēbris, licuerit ad haec diutius
subticere. Illaq; quae nos una cū Theologis, et pijs doctisq;
uiris in libro illo deprehēdimus nō esse Christiana, Catholi-
ca, uniuersalibusq; traditiōibus cōformia, silentio nostro cō-
firmare: maxime cū ad unūquenq; in Christū credentē p̄ti-
neat, etiā aliās fidē, quā in corde gerit, si poscat necessitas,
confiteri

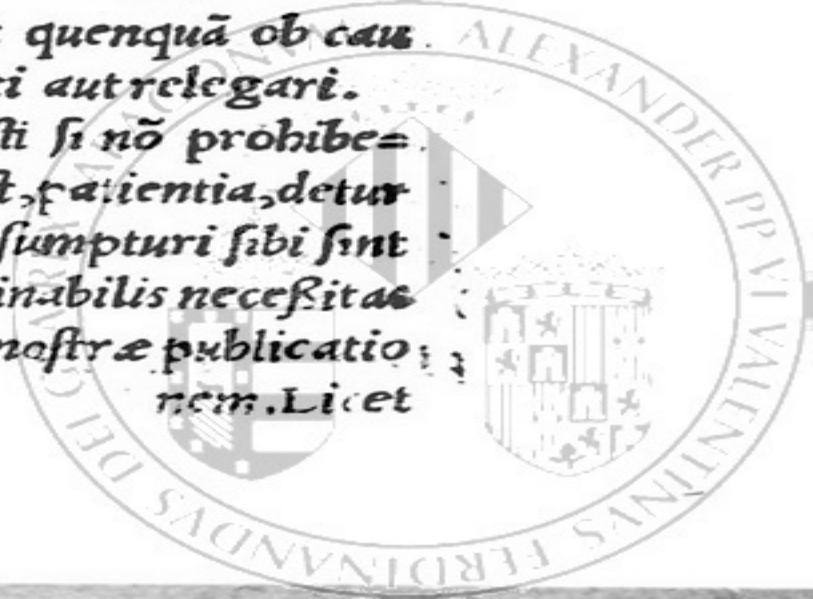

PRAEFATIO CAPITVLI.

cōfiteri palā, dareq; de ea oībus rationē. Quāto uero ampli
 us nos eius faciēdi sumus debitores, qbus causarū taliū co-
 gnitio in ~~his~~ ^{his} ~~Dicecesibus~~ ^{Dicecesibus} simul incūbit, quiq; sumus reddituri
 Deo omnipotenti rōem, si nostra negligētia Christiana & Ca-
 tholica religio in ijs rebus periculoſo isto tempore deficiat.
 Ut interim taceamus q, tantā supinitatē neutri post Deum,
 neq; spūali, neq; ſeculari ſupremo nostro, ſuperiori (q non
 ſemel, uti diximus, hac de cauſa urgētes ſuas literas ad nos
 dederunt, ſimulq; quid nos agere uelint & deceat praecepe-
 rūt) neq; ullis itē alijs quiremus excuſare, praefertim nunc
 poſtq̄ cōperimus Clem. prināpi nostro impreſſam opinionē,
 quaſi nō debeat ad cuiuſcūq; hominis, ſiue cōmune, ſiue pri-
 uatū iudiciū, uel una differre hora diuulgatiōem. Cū de hoc
 multo aliter ſacra ſcriptura, uetuiſſima Conſilia, Patresq;
 ueteres nos doceāt. Nepe in cōtrouerſis Religiōis noſtrae ne-
 gotijs, uniuerſalis Cōaliij iudiciū expectandū, atq; ubi infe-
 riores, minoresue Eccle in erroneā forte opinionē incide-
 rint, cauſas ad ſuperiores & maiores Eccleſias, ac tandem ad
 Cathedrā Apoſtolicā & Cōaliū generale deferēdas. Nec
 ullas interea tps praesumēdas nouatiōes. Neq; enim Chriſtiē
 Apoſtolis ſuis gratis praepoſuiſſe Petrū, eiq; prināpatū ſeu
 primatū cuiuſlibet epiſcopi autoritatē lōge exuperantē cō-
 tuliffe. Atq; inſup q, noſtra taciturnitate multis forte pijs, &
 rerū ignaris huius Diceceſeos incolis, tā ſpūalis q̄ ſecularis
 ſtatus magnae offenſionis & ſcādali (qd' q̄ta diligētia poſ-
 ſumus, cauere debemus) praebere cauſam, ne dicamus, q
 forſan ſuſpicari poſſent reliq̄ Diceceſeos huius ſtatus, niſi
 hac informatione noſtra praecuparentur, nos ſola diſce-
 ptandi libidine, ſine cauſa ul'a iuſta cōtra Clem. prināpem
 & dos

156
P R A E F A T I O C A P I T V L I

& dominū nostrū uoluisse insurgere. Quod ipsum à nobis remotissimū pfecto & fuit semp & esse debuit. Quacūq; enim in re, hac tantū excepta, quae honorā Dei & uimā rū salutē, pfectū Dioceseos huius & interitū, nostraq; consuetiā cōcernit, memorato clemētiss. principi nostro humili obsequio, seruitio, beneuolētiaq; graūficari possemus, semp utiq; & propēsissime studeremus: praesertim cū nō ignoremus errorē istū nō ab ipso prināpe, optimo sane uiro, sed ab externis, q nos nō equa, nec fida mēte psequūtur, defluere. Quibus ut apparet, p inde est, qualecūq; det cōsiliū, modo proposito eorū cōducatur. Quod ipsum uel hinc elicitur, q noīe clemētiss. principis nostri in praemonitiōe & mādato, cōtra errorē Anabaptistarū fol. 75. libri illius, Caesareae Maiestatis edictū aduersus Anabaptistas, ut minimū in tribus partibus, nō sine magna puicacia, temeritateq; abrogarūt. Primū ubi Praefectū simul cū praedicāte ordināt inquisitorē & examinatore huius, sicut & aliarū hāeresum: cum Caesareae Maiestatis Edictū inquisitionē huiusmodi spiritua lē tantū iudiciā cōmendat. Deinde quādo Anabaptistas quoslibet sine differētia ulla donāt uenia: ubi Impale Edictū malētātū incentoribus, nullū faciat ueniae locū. Ac tertio demū, q pertinaces in errore, relegant alio ubi exulent: cum Edictū illud disertis & expressis uerbis uetet quenquā ob causas. inibi permissas donatū uenia, alio mitti aut relegari. Vnde nō difficile est cernere, quid hoēs isti si nō prohibeantur, aut longiori, sicut hactenus factū est, patientia, detur neqtiae illorū perfidiae locus ulterior, praesumpturi sibi sint & molituri. Hīc uidet qlibet, quae tā indeclinabilis necessitas nos ipulerit, coegeritq; ad defensiōis fidei nostrae publicatio nem. Licet

PRAEFATIO CAPITVLI.

Licet sane nobis, ipsa ueritate teste, sanctissime asseuerare,
 nos in negocijs istis, ne cogitasse quidem, multo minus praesump-
 sisse, ut clementiss. principē nostrū nequaquam inuaderemus.
 tantū aberat ut aut dehonestare, aut cōtumelia uoluerimus
 aliquatenus afficere: Sed consiliū nostrum fuit, tantum
 in lucem edere latens illud uenenum, quod authores isti tā
 splendidis, tamq; mellitis (et quae si fieri posset corrūperēt
 etiam electos) uerbis, ornatū propināt, quo Dioecesios huius
 cuiusuis status incolas, quātum ex nobis ipsis, aut accepta in-
 formatione pro captu nostro assequimur, fideliter praemo-
 neremus, ab ijs, quae Christianae doctrinae, catholicaeque Eccle-
 siae traditioni aduersantur, uidelicet quo nemo nostra ne-
 gligentia seducatur, possimusque sanctae sedi Apostolicae,
 Caesareae Maiestati, omnibusque quorū retulerit, necessitate
 exigente testatā facere obedientiā nostrā. Ceterū, cū spa-
 cium nobis initio ad Assertionē nostrā, cōtra librū illū conan-
 nandā, uix egre concessum, pro negotij magnitudine ni-
 mis fuerit angustū, Reformatiōisq; illius autores librū suū
 interea multis in locis mutauerint, trāsposuerint quaedā, alia
 auxerint, sustulerintque nonnihil: cū deniq; sic mutatū, im-
 pressum, et Bonnae editū librū nunc primū ante paucos ab
 hinc dies consequuti simus, ut uix potuerimus Assertionem
 nostram, sicut res postulat, illius instar interea mutare, suo
 quaeque loco e regione statuere, et uel augere uel demere
 aliquid, ubi stationē ipsi aut peruertissent aut deseruissent.
 Obsecramus, ubi decet. unūquēque per dominū nostrū Iesum
 Christū, cuius causa agitur, ut si quid in hoc nostro Antidi-
 dagmate, quo simul et Catholica asserere, et aduersa re-
 fellere aggressi sumus, in tanta festinatione nō animad-
 uersum

PRAEFATIO CAPITULI.

uersum plus minusue dictū (qualia proculdubio plurima deprehendi in ea poterunt) fuerit, eiusmodi nobis, qui Christiano & pio zelo rē fideliter actā cupimus, nō male imputet, sed quicquid eius est boni consilium. Eundem Theologi & Doctores nostri affirmarunt nobis, nisi tempus ipsis defuisset, uoluisse haec omnia exactius, copiosius, clariusq; demonstrare, aliosq; longe plures quos praeterea liber ille continet, quiq; doctos uiros latere nō possunt errores & ineptias, indicare: quod & se facturos, si res poscat, ultro & absq; ulla detractione negotij pollicentur. Nos tamen simul cū illis multo melius speramus clemētiss. principē nostrū, sicut in Peroratione prooemij sui affirmat se facturū, hanc nostrā Assertionē animo tam beneuolo, clemētiaq; suscepturum, & boni adeo consulturū, talemq; adhibiturū curā, ut necessitas plura mouendi nulla fiat reliqua. Maxime ubi Celsit. ipsius comperit, autores libri cum uoce magna clamitent aliud fere nihil, q̄ Scriptura, Scriptura, Scripturis ipsis tam nudos, tamq; innumerabiles inducere nouatiōes, pro sua tātū libidine, humanaq; opinione, neq; Scripturae sacrae, neq; Conālijs uetustissimis, neque itē sanctis patribus cōsentaneas, quin magis cōtrarias: q̄bus certe catholicus quisq; se grauari non immerito queratur.

Petimus postremo, ne cui displiceat hoc nostrū necessitate extortum ministerium, sed quatenus conseruandae tuendaeq; Religioni nostrae Christianae conducet fideliter promoueat. Quod nobis ut erga omnes sicuti decet, promercamur, referamusq; incumbit.

Capitulum Metropolitanae Ecclesiae
Coloniensis.

PRIOR EPISTOLA AD
Clerum Coloniensem.

CAROLVS Dei gratia
Romanorum Imperator sem-
per Augustus &c. et. Hono-
rabilibus, Deuotis, nobis di-
lectis, Praepositis, Decanis et
Capitulis, Maioris et aliorum
Collegiorum, Abbatibus, Prio-
ribus, Conuētibus, totiq; Cle-
ro Ciuitatis Colonien. Honorabiles, Deuoti, Dilecti: Ac-
cepimus, praedicatores quosdam & alios plerosque noue
religioni addictos & adherentes, uarijs contendisse mo-
dis, atque adhuc contendere, quo uos, & reliquum ciuita-
tis Colonienfis Clerum, ab antiqua nostra Vera & Christia-
na Religione auertant, noueque suae religioni coniungant:
Quibus tamen hucusque locum non feceritis, sed (uti equum
est) obstiteritis, ac uos in hoc ipso Christiane omnino &
probe gessisse, & adhuc quotidie gerere. Qua sane
perseuerantia uestra, & exhibitione plane Christiana, cle-
mentis omnino complacentiae plurimum concepit, au-
diuimusque hoc de uobis singulari cum gratia & gaudio.
Quare clementissimo a uobis studio petimus, ut constan-
ter & sedulo coepta profequamini, nec uos ullatenus ab in-
stituto sinatis abduci, aut ad nouationes ullas permoueri:
Deuinctos quoque uobis, & inducatis ad hoc & astringe-
tis, ut & ipsi similiter constantes maneant & perseuerent:
ucusq;

nosq; in hoc ita exhibeatis, sicut de uobis oīno nobis pollicemur. Ita demū experiemini, nos Imperatorē fore uobis clemētissimum. Volumusq; uos & totū Clerum clementē prorsus memoria prosequi, & nobis habere commendatos: id quod omnino de nobis polliceri potestis. Datum Moguntie, octaua die mensis Augusti. Anno Domini M. D. XLIII. Imperij uero nostri. XXIII.

C A R O L V S.

Ad mandatum Cesaree & Catholice
Maiestatis proprium.

Vidit Naues.

Obernburger ff.

EPISTOLA POSTERIOR.

CAROLVS Dei gratia Romanorum Imperator, semper Augustus & c. et. Honorabilibus, Doctis, Deuotis, nobis dilectis, et sacri Imperij fidelibus. N. Decanis & Capitulis Maiorum & inferiorum Collegiorum, Prelatis, Conuentibus, communiq; Clero, Reftori etiā ac toti Vniuersitati Coloniensi, uniuersis & singulis. Honorabiles, Docti, Deuoti, & fideles, nobis dilecti. Peruenit ad nos digna fide relatione, isthic in Coloniensi Diocesi compluribus in locis, oīs generis nouatiōes indices, quo lōgius hoc āplius suboriri. Quod sane molestissimē tulimus.

Quantū

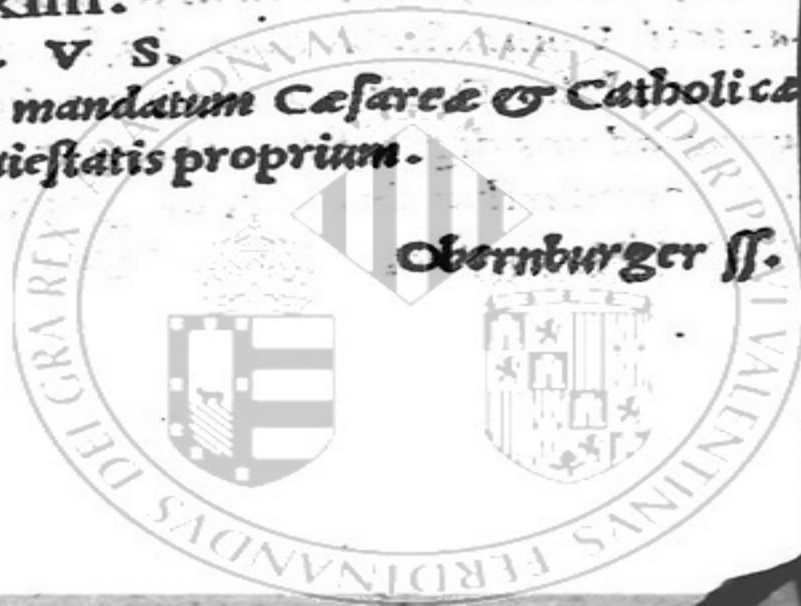
Quamq̄ aut̄ non dubitemus, uos clementi admonitioni no-
stræ, qua nuper uos exhortati sumus, uestroq; ad eam re-
sponso nobis rescripto, deniq; & promptæ oblationi ue-
stræ confuturos, quantumq; in uobis est, gra-
ui huic malo, cum apud uos, tum alibi etiam locorū strenue
obuiam ituros: sicut hucusq; nō aliter à uobis factum compe-
rimus. Nihilominus, consideratione Imperialis nostri
officij, præcipuaq; dilectione & affectu, quem erga Veram
Nostram Christianam religionem gerimus, permoti, nolui-
mus omittere, quin uos denuo adhortaremur. Clementissi-
mo itaq; studio, atq; ex animo petimus, ut in hoc negotiū
probe diligenterq; respiciatis, ac cōmemoratas illas gra-
ues Religionis & fidei, Christianarum item & laudabiliū
ceremoniarum, cultusq; diuini nouationes irreperere neutiq;
permittatis: Sed omni potius diligentia & cura, quo ca-
ueantur profandanturq;, auxilio esse studeatis: Nec huius
quicq; quoad uires suppetunt, patiamini in uobis desiderari.
Id quod uos facturos nobis plane persuasimus: factisq; hoc
ipso satis cum uestro quod in rebus similibus præstare debe-
tis officio, tum nostræ quoq; clementi uoluntati & senten-
tiæ. Datum in ciuitate nostra Bruxell. Brabantie, uig-
esima octaua Nouembris. Anno Domini M. D. XLIII.
Imperij uero nostri. XXIII.

C A R O L V S.

Ad mandatum Cesareæ & Catholicae
Maiestatis propriam.

Vidit Naues.

Obernburger SS.

ANTIDIDAGMA

SEV CHRIS

STIANAE ET CATHOLICAE

Religionis, per Reuerendiss. & Illustriss. dominos Ca-
nonicos Metropolitanæ ecclesiæ Coloniensis assertio,
aduersus librum quendam uniuersis Ordinibus seu
Statibus Diocesis eiusdem nuper Bonnae titu-
lo Reformationis exhibitum, ac postea
(mutatis quibusdam) Consulto-
riæ deliberationis nomi-
ne impressum.

DE ECCLESIAE CATHOLICAE
doctrina, & in quo illa contineatur.

POSTOLVS ille Paulus ita scribit
ad Corinthios: Laudo uos fratres, q̄ per o-
mnia mei memores estis, & sicut tradidi uo-
bis, præcepta mea tenetis. Modo simili ad-
hortatur & Thessalonicenses hisce uerbis:

1. Corinth. II.

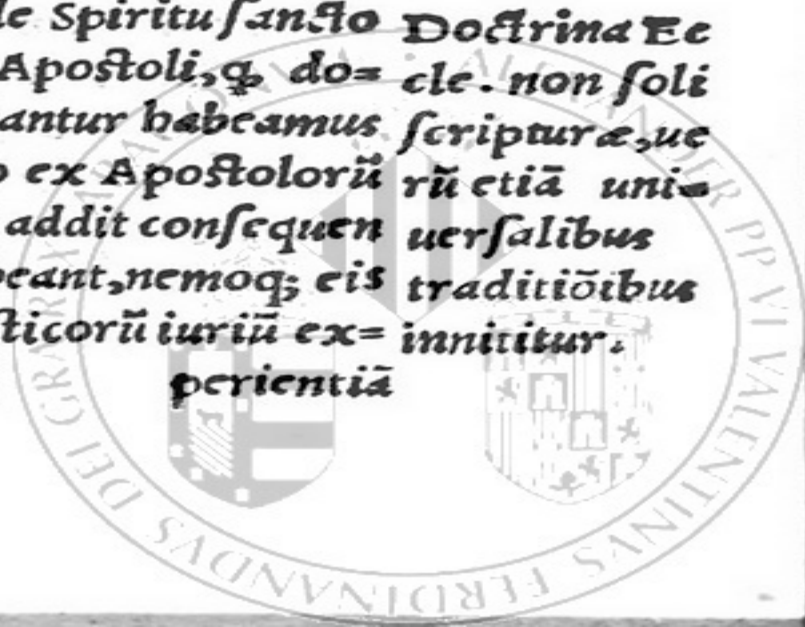
Itaq; fratres, state & tenete tradiuiones quas didicistis, si-
ue per sermonē, siue per epistolam nostram. 2. Thessal. 2.

Ex quibus Apostoli dictis, inferūt ueteres sancti patres,
cū primis uero S. Basilius Magnus ille li. de Spiritu sancto
cap. 27. & 29. ubi & allegat uerba illa Apostoli, q̄ do-
gmata, que in Ecclesia seruātur ac prædicantur habeamus
partim ex cōscripta doctrina, partim uero ex Apostolorū
traditione ad nos delata in mysterio. Et addit consequen-
ter, quod utraq; ad pietatem eandē uim habeant, nemoq; eis
contradicat, qui uel modicā saltē Ecclesiasticorū iuriū ex-

Doctrina Ec-
cle. non soli
scripturæ, ue-
rū etiā uni-
uersalibus
tradiuōibus
innititur.

C

perientiā

perientiã habuerit. Si enim (inquit) aggredieremur cõsuetudines nullis scriptis proditas (uelut non magnã uim habentes) reijcere, imprudentes etiã ipsis principalibus Euãgelij pariter inferremus: imo potius ipsam Euãgelij prædicationẽ ad nudũ nomẽ cõtraheremus. Et probat istud S. ille Pater q̄ plurimis necessarijs Eccle. Christi doctrinis et obseruationibus, quæ sola traditione et apla institutione, iã inde ad nos usq; puenerũt, cũ earũ nihil uspiã in sacris scripturis inueniatur disertis uerbis expressum: atq; inter plurima istius rei exẽpla, indicat et ipsam sacre fidei nostre primapalẽ cõfessionem, qua credimus in Patrẽ, et Filiũ, et Spiritũ sanctũ, apostolica potius traditione, q̄ aperta et nuda scripturæ litera nos habere. Afferit præterea Christianũ, et sua sententia plane apostolicũ esse, constanter et integre perseuerare, in istiusmodi Catholica, tamen si non scripta, traditione, ab apostolorũ tempore successione, quasi per manus accepta, et usu simul cũ tempore progrediente per longam cõsuetudinem Ecclesis traditam. Cõsetq; hãc potissimũ rationẽ sufficere ad confutandos hereticos, qui eo tẽpore personã Spiritus sancti conabantur ab unitate sanctis. Trinitatis blaspheme profandere. Vnde palam affirmat nobis, se uelle traditiones huiusmodi uelut paternã quandã hereditatem cõseruare, perseuerareq; in doctrina ab Episcopo suo, uiro qui longo tpe in ministerio Dei uitã trãsegerit, per quẽ et baptizatus sit, et ad Ecclesie administrationẽ promotus, accepta: præsertim ubi cõperiret beatos illos Patres, quotquot ipsum præcesserãt, quibusq; suæ tẽpestatis homines nullatenus cõparari quirent, in eadẽ cõstitisse sententia, ipsamq; cõmuniter cõprobasse. Qua etiã de causa

pro fide

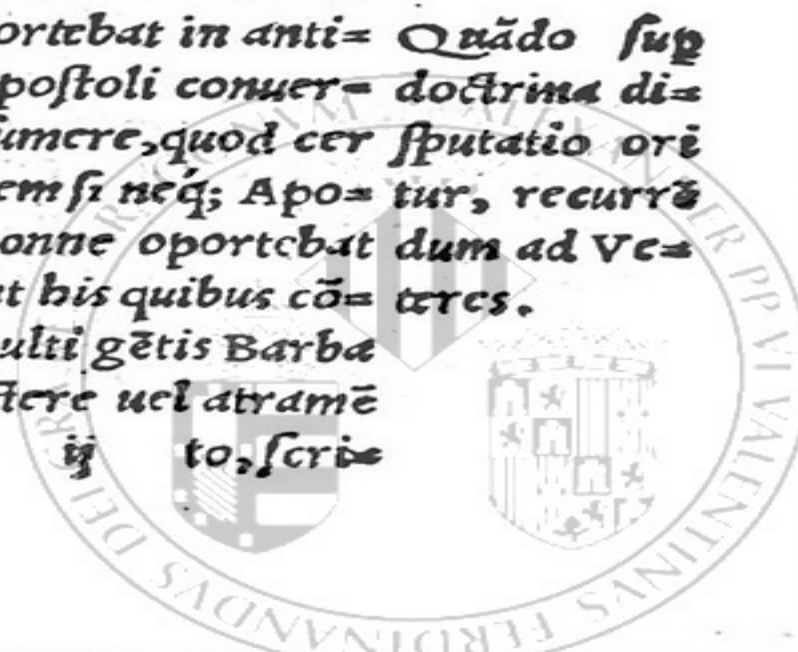
pro fide Catholica tuēda, plurimos ueterū patrū a primo Clemēte Romano ad suā usq; etatē recēset & allegat. Atq; illud demū pbatissimī fundamēti loco habet. in quo utraque Ecclā, Orientaliū & Occidentaliū Patrū mutce conueniūt. Nec agendū cum eis arbitratur, q̄ huiuscemodi uniuersalem & sanctis Patribus usurpatā, tā lōga consuetudine cōfirmatā, & in Ecclesijs usitatam traditionem respuūt. Hoc enim uenera nihil foret aliud, q̄ aduersus uentū uoāferari.

Cōcors totius Ecclesie sententia tutum praesidiū ueritatis, & religionis fulāmen.

Perorationē istā ueterū Patrū, prope antiquissimus sacer Dionysius, is quē Arcopagitā appellant, tpe apostolorū, longe ante Basiliū, indicauit lib. Eccles. hierarc. cap. 1. ad finē. ubi testatur: Eloquia diuina duplicis esse generis. Nimirū quaedam in sanctis ac theologis libris nobis commendata, & alia praeterea, quae ex animo in animū (medio intercurrente uerbo: corporali quidem, sed quod carnis sensum penitus excedat) sine literis transfusa. Siquidem (ut consequenter ait) Primi illi nostri sacerdotales duces (apostolos intelligit) summa illa & supersubstantialia, partim scriptis, partim nō scriptis institutionibus nobis tradiderūt.

Sanctus quoq; Irenaeus eandē sententiam confirmat, libro contra haereses tertio: Quid enim (ait) & si de modica aliqua quaestione disceptatio esset: nonne oportebat in antiquissimas recurrere Ecclesias, in quibus Apostoli conuersati sunt, & ab eis de praesenti quaestione sumere, quod certum & re liquidissimum est? Quid autem si neq; Apostoli quidem scripturas reliquissent nobis, nonne oportebat ordinem sequi traditionis, quam tradiderunt his quibus committebāt Ecclesias? Cui ordinatiōi assentiūt multi gētis Barbarorū eorū, q̄ in Christū credūt, sine caractere uel atramē

Quando sup doctrina disputatio ortur, recurrē dum ad ueteres.

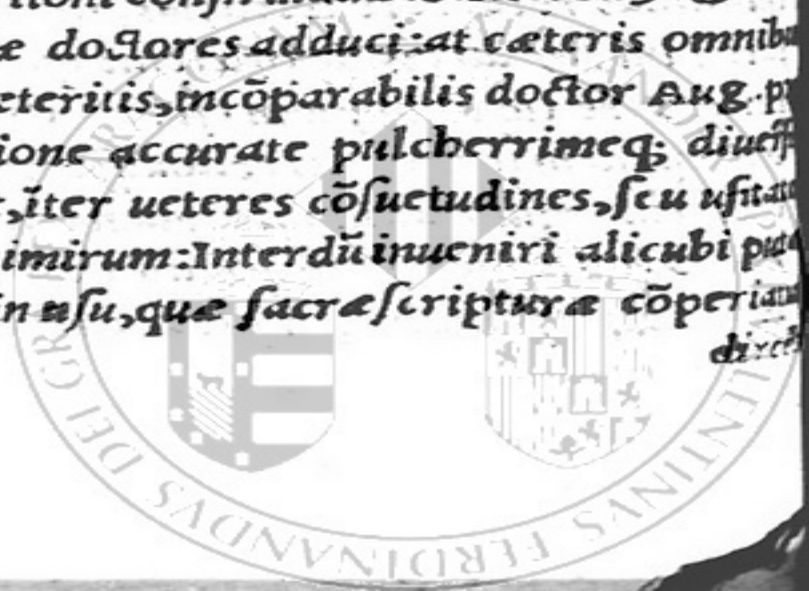
to scriptam habentes per spiritum in cordibus suis salutem,
 & ueterum traditionem diligenter custodientes. Hucusque Irenaeus.

Ad eundem modum docent antiqui patres omnes. Tertullianus
 in tractationibus aduersus omnes haereses scripsit
 librum proprium. Athanasius in disputatione contra Arrium.

Vide Vincē Origenes in lib. Periarchon. Epiphanius Constantiae Cypri-
 tium Liresem, Episcopus. Hic inter alia, contra haereses lib. ij. Tom. 1. ad
 qui hac de re uersus eos, qui se apostolicos uocarunt, ait: Oportet autem et
 proprium opus traditione uti. Non enim omnia a diuina scriptura accipi
 sculum scripsit possunt, quapropter aliqua sacris scripturis, aliqua tradi-
 tione sancti Apostoli nobis commendaucrunt: quemadmodum
 dicit sanctus Apostolus. Sicut tradidi uobis. & alibi: Sic doceo
 & sic tradidi in Ecclesijs, & si continetis, qua ratione praedi-
 cauerim uobis nisi frustra credidistis. Idem sanctus uir mul-
 tas sine numero haereses, praecipua uniuersalium traditionum
 autoritate subuertit. Sed & B. Ioh. Chrysostomus in praedicatione
 Apostoli Pauli locos. 1. Cor. 11. & 2. Thess. 2. ita ait: Hi
 patet quod non omnia per epistolam, sed multa etiam sine literis
 Apostoli Christi tradiderint: quod alibi saepe meminit Apostolus.
 Eadem uero fide digna sunt tam illa quam ista. Itaque traditionem
 quoque Ecclesiae fide dignam putamus. Traditio est, nihil
 queras amplius.

Fossent huic assertioni confirmanda. S. Hieronymus. & multi
 alij Ecclesiae Latinae doctores adduci: at ceteris omnibus
 breuitatis gratia praeteritis, incomparabilis doctor Aug. pro-
 prijs in ordinem rerum istarum illustratione accurate pulcherrimeque diuise
 digesta. in libris discriminat, inter ueteres consuetudines, seu usitates

Consuetudines in ecclesia mores. ita nimirum: Interdum inueniri alicubi praeter
 non quae est consuetudinem aliquam in usu, quae sacrae scripturae conueniant

directe, & palam cōtraria. Hic nosse oportet extra oēm in Ecclesiis esse controuersiam nō istiusmodi moribus, uerum ei quod differenti. sacrae scripturae autoritas requirit, obsequendum esse. Dominus enim, non ego sum consuetudo, sed ego, inquit, in ueritas, lib. iii. de baptis. contra Donatist.

Rursus esse & alias cōsuetudines indicat, fidei catholice & scripturis nullatenus cōtrarias, easq; triplici forma uariatas.

Quaedam enim tota per orbē frequētatur Ecclesia, quae similiter atq; illa quae sacrae scripturae praescribit autoritas obseruanda sunt. Nā quod est eiusmodi, quin ita faciendū sit disputare insolentissimae insaniae est. Illa enim quae nō scripta, sed tradita custodimus, quae quidē toto terrarū orbe obseruantur, dantur statim intelligi, uel ab ipsis Apostolis, uel plenarijs Concilijs, quorū est in Ecclesia saluberrima autoritas, cōmendata atq; statuta retineri. Sicuti q; domini passio, & resurrectio, & ascēsis in caelū, & aduentus de caelo spiritus sancti, anniuersaria solennitate celebrantur: & si quid aliud tale occurrerit, quod seruetur ab uniuersa quacūq; se diffundit Ecclesia. Epist. 118. ad Ianuariū, ca. 1. & 5. Qualia sunt itē (ut alibi testatur) obsecrationum sacerdotaliū sacramenta, quae ab Apostolis tradita, in toto mūdo atq; in omni catholica Ecclesia uniformiter celebrantur: ut legē credendi lex statuatur supplicandi. lib. de Eccles. dogmat. cap. 30. & 31. Alia quaedā nō tota obseruat Ecclesia, sed per loca terrarū regionesq; ad edificationem fidei & morū, secundū singularū ecclesiarū speciales condiciones introducta & recepta, uariatur. De quibus ita censet: Totū hoc genus rerum libera habet obseruationes, nec disciplina ulla est in his melior graui pruden

Traditio
uniuersalis.

Traditio
particularis.

prudentiꝫ Christiano, q̄ ut eo modo agat, quo agere uide-
rit Ecclesiam ad quācunq; forte deuenit: dū tamen uelit,
ne aut ipse cuius sit offendiculo, aut alius quispiam sibi.

Hanc doctrinā gaudet se a beato Ambrosio accepisse: &
diat se de hac sententia etiā atq; etiam cogitantē, ita semp
affectum fuisse, tanq̄ eam coelesti oraculo acceperit. Unde
queritur, q̄ sepe dolens & gemens multas infirmorū per-
turbationes senserit fieri, per quorundam fratrum conten-
tiosam obstinationem, huic Ambrosianæ regulæ non obtem-
perantium, & qui, nisi quod ipsi faciunt, nihil rectum exi-
stimant. Epist. 118. ad Ianuariū, cap. 2.

Traditio su-
peruacanea.

Tertio reperimur præter hæc & alia interdū in Ecclesia, quæ neq; san-
ctarū scripturarū autoritatibus continētur, nec in Concilijs
Episcoporū statuta inueniuntur, nec cōsuetudine uniuersæ
Ecclesiæ roborata sunt, neq; item notis & rationabilibus
causis exigentibus alicubi instituta sunt: sed diuersorū loco-
rū diuersis moribus innumerabiliter uariātur, ita ut uix aut
cūminō nunq̄ inueniri possunt cause, quas in eis cōstituēdis
homines sequuti sint, & quorū obseruatōes alioqui inutiles
sunt & infructuosæ: sicut quādo nō alio q̄ ad seruile graua-
men populi Christianitendunt. Hæc (ubi datur facultas) sine
ulla dubitatione existimat resecanda, ut de quibus solis di-
xerit Christus: In uanū me colunt, docentes mādata & tra-
ditiones & c. Admonet tamen, prudenter & cum discretio-

Trāquillita-
tis publicæ
habēdā rati-
onē in abro-
gatione in-
utilium.

ne talem resectionem fieri debere. Ipsa enim consuetudinis
mutatio, etiam quæ adiuuat utilitate, nouitate perturbat.
Quæ propter quæ utilis non est, perturbatione infructuosa
consequenter noxia est. Atq; hinc fieri existimat, ut Eccle-
sia Dei inter multam paleam multaq; zizania constituta,

multa toleret & dissimulet: & tamen quae sunt contra fidem uel bonam uitam, non approbat, nec tacet, nec facit.

Epist. 118. cap. 5. & epist. 119. cap. 19. ad Ianuarium.

Istis consonant quae idem ille sanctus scribit epistola .86. In his rebus (inquit) de quibus nihil certi statuit scriptura diuina, mos populi Dei, uel instituta maiorum, pro lege tenenda sunt. Atq; in fine eius episto. Regulam quoq; beati Ambrosij, quae nobis supra commemorata est, tanquam piam & salutarem doctrinam allegat. Et alibi dicit: Quod ueritate ad consuetudinem accedete, ipsamq; stabiliente: sicut quando consuetudo plenarij Concilij autoritate confirmatur, ipsi consuetudini, tenacius, constantiusq; nitendum, q̄ cuiusq; aliorum diuersae opinioni, lib. 4. ca. 7. contra Donatist.

Confirmat quoq; hanc sententiam Canon Catholica. xi. dist. ex Augu. decretus, qui ita habet: Catholica Ecclesia per orbem terrarum diffusa, tribus modis probatur existere: quicquid enim in ea tenetur, aut autoritas est scripturarum, aut traditio uniuersalis, aut certe propria & particularis instructio. Sequitur: sed autoritate tota constringitur (intellige ita totam autoritate constringi) ut nemini liceat priuato suo consilio, aut aduersus scripturam aut uniuersalem istiusmodi traditionem aliquam temere obniti: utraq; enim haec autoritatis priuilegio pollent. Hinc eadē dist. cap. In hisce rebus, decernitur, q̄ sicut praeuaricatores diuinarum legum, ita contemptores Ecclesiasticarum consuetudinum coercendi sunt.

Augustinus ad Casulanū presbyterū.

Quantū autem ista sit doctrina, quae diuinae scripturae per omnia conquadret, in lib. tamen praetense reformationis multipliciter contrarium eius docetur.

QVID OB TENS AE REFOR-
mationis liber aduersus hæc doceat.

Rincipio, q̄ præter doctrinā in prophetis & ~~scripturis~~ op̄prehensam, nihil certi de uolunta-
te dei aut hominum salute, certo testimonio
reuelatum aut traditum sit. Et q̄ Ecclesia ei soli
superstructa sit, quod in scripturis reperiatur ex-
pressum, nec aliud populo pponi debere. Quod
q̄ omne aliud (tanq̄ pure humanum) incertum,
inutile & noxium esse oporteat, etiā si ab eis tra-
datur, qui spiritu Christi multa cognouerint, &
egregia, efficaciacq̄ testimonia reddiderint uerita-
ti, p̄pterea q̄ & de illis dictum sit, Carnē & lan-
guinē dei sapientiā percipere nō posse, q̄q̄ sensus
carnis in eis permanēs etiā ipsi Deo repugnet.

*Cum tamen Apost. Paulus longe aliter hac de re loqua-
tur. 1. Cor. 2. ubi animalē hominē spiritali per antihe-
sim opponit. De illo quidem dicit, q̄ ea, quæ sunt spiritus
Dei non percipiat: At huic securus & confidenter attri-
buit, quòd sensum Christi, & norit & habeat.*

Præterea contendit lib. iste, Scripturā abunde
sufficere, ad docendum omnia exacte & cōsum-
mate, omnēq̄ errorē denudandum & remouen-
dum, Folio primo & secundo.

Ad hæc toto fere libro, multæ Catholicæ in-
stitutiones, obseruationes & cōsuetudines a tem-
pore sctōrum Apostolorum in uniuersa Catholi-
ca Ecclesia usitatæ & traditæ, & per Cōcilia uni-
uersalia roboratæ. Similiter multæ particulares,
sed salutares ordinationes in hac Archiepiscopa-
li Diocesi, a primis eius Episcopis, & doctoribus,
Pastoribus, salubriter institutæ, & hucusq̄ pie ob-
seruatæ

DE VERO INTELECTU

seruata, reijciuntur, permittiturq; unicuique libidine agere contrarium.

DE VERO INTELECTU

Sacrae Scripturae.

VERBUM Dei clarissime docet, verum intellectum Sacrae Scripturae in sola catholica Ecclesia quaerendum esse: quā ob id B. Paulus columnā appellat & firmamentū omnis ueritatis. 2. Timot. 3. Testatur quoq;

Verus scripturae intellectus in sola Ecclia catholica quaerendus.

Ephes. 4. propterea dedisse Deū Eccliae suae quosdam apostolos, quosdā autē prophetas, alios uero Euangelistas, alios autē Pastores & Doctores: ut iā nō simus paruuli fluctuantes, & circūferamur omni uento doctrinae, in nequitia hominū, in astutia ad circunventionē erroris. Quem locū B. August. post S. Irenaeū ita intelligit, q̄ uerus scripturae intellectus obtineatur per legitimā successionem Episcoporum, & Ecclesiarum propagationē, quarū haec ab illa doctrinā inuicem ordine acceperunt & consequuti sunt. Atq; huc spectat celebratissimū illud eius dictum: Euangelio nō crederem, nisi me ad hoc catholicae eccliae autoritas cōpelleret. Ita alibi dicit: Eligo in his uerbis (de sacris scripturis loquitur) hoc intelligere, quod omnis, uel pene omnis frequentat ecclesia. Conciliū item Meleuitanum declarat nō aliter intelligi debere, quod Rom. 5. ait Apost. Per unum hoēm peccatū in mundum intrauit &c. nisi quemadmodum Ecclesia catholica ubiq; diffusa semper intellexit. Istud longe antea docuit S. Clemēs, B. Petri proximus successor. lib. Recog. 10. ad Iacobū fratrem Domini, Ruffino presbytero interprete. ubi ait: Oportet ab eo intelligētiam discere scripturae

Ad Paulinē.

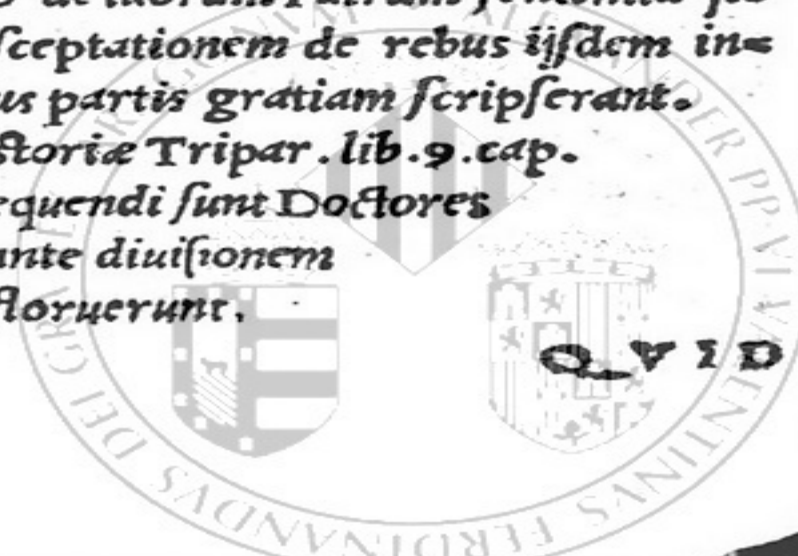
DE VERO INTELLECTU

Nullius in scripturis ex-
trata-
ti, sensus, de-
bet cōieccle
Catholice
sensui præ-
ferri.

scripturarum, qui eā a maioribus secundū ueritatē sibi tra-
ditam seruat. Ita docuerūt & reliqui patres oēs: præcipue
uero Irenæus, Tertull. Athanas. & Epiphan. Nec debet
istiusi., hoc est uniuersali scripturæ intelle-
ctui, cuiusquam priuati hominis quantūlibet in scripturis
periti & exercitati, sensus aut interpretatio præponi: quæ
admodum S. Pater Augustinus lib. 5. de Baptismo contra
Donatistas tradit, ubi inter alia sic habet: Illa quæ scri-
bit Cyprianus cum collegis suis, nullo modo præferenda
sunt aduersus totius Ecclesiæ Catholice consensionem.
Ad hæc dicit se nequaquam ausurum fuisse pro indubita-
to tenere & docere, non esse rebaptizandos eos qui fue-
rant baptizati ab hæreticis, nisi ita edoctus fuisset uniuers-
alis Ecclesiæ autoritate: Cui & ipse Cyprianus libenter
haud dubium cessisset, si ab Ecclesia fuisset eius declaratio
sua ætate facta. Quapropter si quando olim inter Catholi-
cos & hæreticos concertatio de uero intellectu sacre scri-
pturæ oborta fuisset, in omnibus semper Conalijs ad eum
consequendum, sursum diligenter inuestigabatur, quid Pa-
tres retro præcedentes, ad tempora Apostolorum usque sen-
serint: id quod etiam Præces & actiones Conaliorum sa-
tis manifestant. Attamen hoc interim perpetuo fuit ob-
seruatum, ut tantummodo de illorum Patrum sententia fie-
ret inquisitio, qui ante disceptationem de rebus ijsdem in-
corrupte, & in nullius partis gratiam scripserant.

Sicut legitur Historiæ Tripar. lib. 9. cap.

.19. Quod sequendi sunt Doctores
qui ante diuisionem
floruerunt.

QVID REFORMATIONIS

liber istis tradat contrarium.

ADuersus ista, docet lib. obtense Reformationis, quod ad solam se. ~~Scripturam~~ ^{Scripturam} sit recurrendum, eiq; soli habendam esse fidem. Et quod prædicatores idcirco nihil omnino humanæ opinionis suæ doctrinæ debeant immiscere. Cum sit omnis homo mendax. Fol. pri. fa. secun. & fol. sequēt. Nihilominus autē pastoribus & prædicantibus facit potestatem scripturas declarandi & interpretandi, & hoc per solam ethimologiam & collationem locorum obscuriorum ad clariora. Dissimulat uero & tacet de intellectu Catholicæ Ecclesiæ. Fol. quarto, facie secund.

At lōge diuersum docet Epiphanius ille, cōtra hæreses li. 2. Tem. 1. cōtra apostolicos: Scripturæ (inqt) speculatione quidē indigēt & sensu, ad cognoscendū uniuscuiusq; propo-
siti argumenti uim & facultatē. Sed & oportet traditione uti: Nō enim omnia a diuina scriptura accipi possunt. Nec frustra dixit in epistola sua Apost. Petrus: Esse in B. Pauli scriptis quedā diffialia intellectu, quæ indocti & instabiles deprauēt, sicut et ceteras scripturas ad suā ipsorū pditionē.

Vide Aug. de fide & opib. ubi datur rō quare Petrus secundā, & Iacobus suā epistolā scripserūt.

DE SUMMA PRAEDICATIONIS Euangelicæ.

Christus Iesus doctrine & prædicationis suæ summā trib. capitibus præcipuis cōplexus est. Nēpe, ut nūciata primū Iudæis & impijs gētibus in noīe eius Pœnitētia, eaq; inuata: Deinde remissione peccatorū p fidē & sacramentū baptismi: Tertio demū prædicaretur, post ba-

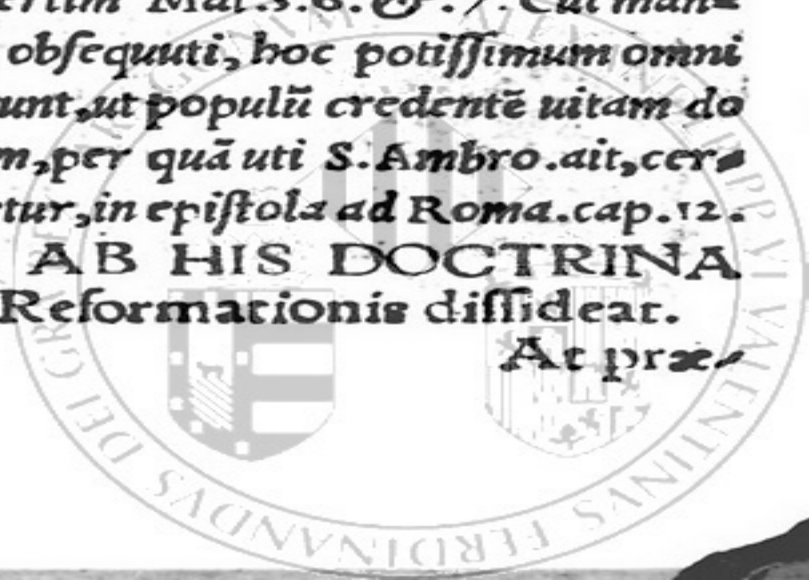
DE SUMMA EVANGEL.

forma ui-
uendi fideli
bus propene
da.

ptissimum mysteriū regni sui, mandata sua, & quicquid ut
doceretur suis cōmendauerat. Ita nimirū, ut mandatū Chri-
sti de prædicatione ea scilicet, quæ nō primū impijs, sed re-
generatis Christianis post baptismū fieri debet, huc potis-
simum spectet, quo doceantur deinceps post regeneratiōis
beneficium seruare, assistente tamē & cooperante spiritu
sancto, quē iam per fidē & sacramentū receperunt, omnia
quæ Christus seruare præceperat. Quemadmodū Apostol.
clare testatur ad Heb. 6. ubi pœnitentiæ prædicationē ap-
pellat inchoationem tantum uitæ Christianæ. Quapropter
(inqt) intermittentes inchoationis Christi sermonē, ad p̄se-
ctiora feramur, nō rursus iacentes fundamentū Pœnitentiæ
ab operibus mortuis, & fidei ad Deū, Baptistatū doctri-
næ, impositionis quoq; manuum, ac resurrectionis mortuo-
rum & iudicij æterni. Huc etiam tota B. Apost. Iaco-
bi epistola spectat, requirētis post fidē opera quibus perfici-
atur. sed & omnium epistolarum Pauli doctrina ad Ro.
præcipue, in qua summā Christianæ religionis cōplexus
est, ac ca. 12. & sequentibus exigit, ut post prædicationē
Pœnitentiæ & fidei, bonæ uitæ præcepta Christianis seruē-
ter & solícite imprimantur. Ad eundē modū docet & S.
Petrus Apost. 1. Petri. 2. & 2. Pet. 1. Imo Christus ipse in
toto fere Euangelio, præsertim Mat. 5. 6. & 7. Cui man-
dato antiqui sancti patres obsequuti, hoc potissimum omni
studio ac diligentia curarunt, ut populū credentē uitam do-
cerēt piā & Christianam, per quā uti S. Ambro. ait, cer-
ta fidei nostræ spes obtinetur, in epistola ad Roma. cap. 12.

QVO PACTO AB HIS DOCTRINA
libri prætensæ Reformationis dissideat.

Ac præ-

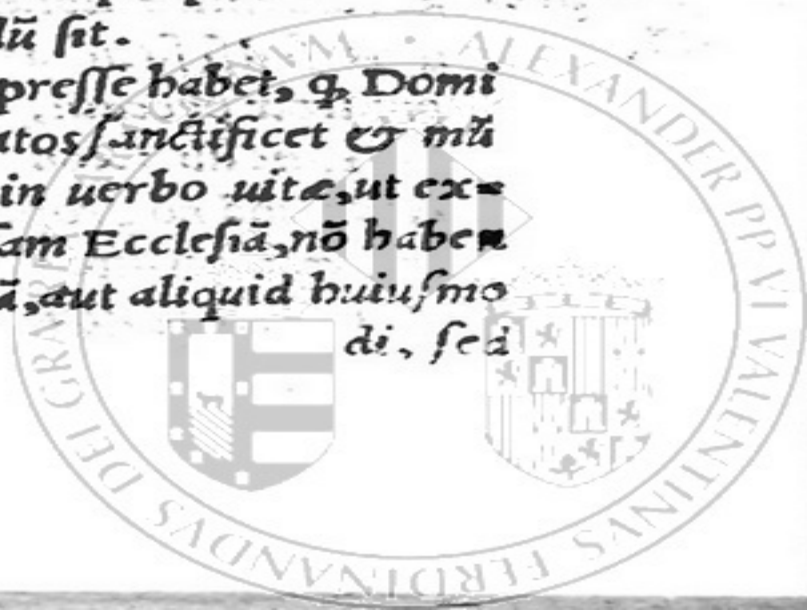
AT praesumptae istius Reformationis liber, cum hac forma prope nulla in parte concordat. Exigit enim, ut non ille tantummodo praedicationes, quae infidelibus, aut negotiorum fidei imperitis fiunt, uerum des hunc quotquot habentur in Ecclesijs ad populum fidele & iam baptizatum, ad haec duo tantum capita reducatur, ad praedicationem uidelicet poenitentiae, & remissionis peccatorum. Fol. septimo. facie pri. & folio. xxliii. fa. pri. & secund.

Disimulanter aut praeterit tertium illud, quod Christus praecipue & diserte praecipit fidelibus & baptizatis proponere, Mat. ult. Docentes eos seruire omnia quaecunque mandavi uobis. Et certe liber Reformationis istius, non alia forma compositus est, quasi nunc primum ex receti gentilitate & incredulitate ad Christum debeamus hac doctrina conuertere, & haecenus non fuerimus Christiani. Quamquam tamen non oppugnetur hic, quin expediat etiam in omni praedicatione de Poenitentia & remissione peccatorum populo inculcare sermonem. Sed hoc tantum, quod tertia illa praedicationis pars essentialis, quae fideles praecipue concernit, hic ubi substantialia praedicationis capita recensentur, praeteritur neglecta.

DE RELIQUIIS PECCATI ORIGINALIS, & quid post baptismum proprie pro peccato accipiendum sit.

VERBUM Dei expresse habet, quod Dominus Christus Baptizatos sanctificet & mandet, per lauacrum aquae in uerbo uita, ut exhibeat ipse sibi gloriam Ecclesiam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiusmodi, sed

DE PECCATO

di, sed ut sit sancta & immaculata, Ephe. 5. Quemadmodum
& Christus ipse de hoc loquitur, Iob. 15. Iam uos mundi
estis propter sermonem quem locutus sum uobis.

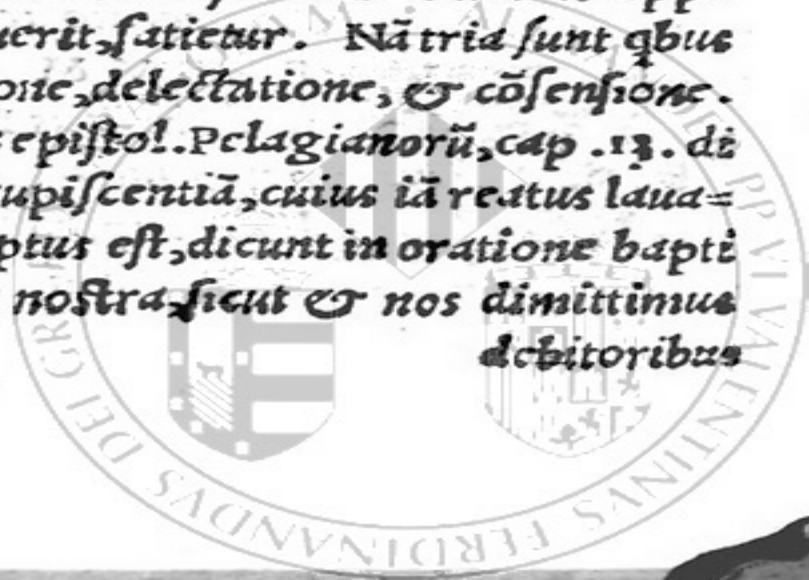
Et Apost. *...* iustificati inquit estis, sanctificati estis, iustifi-
cati estis, in nomine Domini nostri Iesu Christi, & in spiri-
tu Dei nostri.

In baptizatis
originalis cō-
cupiscētia
leso
mes non est
pprie pec-
catū.

bis, semper docuit Ecclesia Catholica, Residuum originalis
peccati post baptismū, qualis est, propensio seu cōcupiscen-
tia carnis (proprie loquendo) non esse peccatū contra man-
datum Dei: Tametsi Apost. Paulus figurata loquutione re-
liquias illas peccatum appellet, Roman. 7. cum ista tamen
eius restrictione, q̄ non sit talis, propter quam damnationis
aliquid resideat in baptizatis, qui non secundū carnem am-
bulant, Rom. 8. Quo dicto luculenter satis indicat, residuū
istud in baptizatis, solum quale re ipsa est consideratum,
nō esse uerum peccatū eius generis, quæ in Decalogo præ-
ceptorum damnantur. Id quod etiam S. pater August. li. 1.
de sermone domini in monte testatur, ubi ita habet: Sane cō-
siderandū nobis est, q̄ non dixit Dominus: Omnis qui con-
cupierit mulierem, sed qui uiderit mulierē ad concupiscen-
dum eam, id est, hoc fine, & hoc animo attenderit, ut eā con-
cupiscat: quod iā non est titillari tentatione carnis, sed ple-
ne consentire libidini, ita ut non refrenetur illicitus appe-
titus, sed si facultas data fuerit, satiatur. Nā tria sunt q̄bus
impletur peccatū, suggestionē, delectationē, & cōsensionē.

Quid post
baptismū sit
pprie pec-
catū.

Hinc lib. 1. contra duas episto. Pelagianorū, cap. 13. di-
cit: Quod nō propter concupiscentiā, cuius iā reatus laua-
cro regenerationis absumptus est, dicunt in oratione bap-
tizati: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus
debitoribus

debitoribus nostris. sed propter peccata quae sunt, siue in
 eis consensionibus cum ab eo quodlibet uinatur, quod placet,
 siue cum per ignorantiam, malum quasi bonum placet: sunt
 autem, siue operando, siue loquendo, *Uinum*
 atq; celerrimum est cogitando.

Comprobatur omne istud luculenter per S. Iacobum Apo.
 .1. cap. epistolae suae, ubi ait: Unusquisq; tentatur a concu-
 piscencia sua abstractus & illectus. Deinde concupiscencia
 cum conceperit, parit peccatum, peccatum uero cum consum-
 matum fuerit, generat mortem. Obserua uerbum (deinde)
 Quae Apostoli Iacobi locum, beatus Aug. in lib. allegato ad
 eundem modum interpretatur & ait. Scribit eandem sententiam,
 & ad Selenianam, epist. 180. Item ad Asellium epist. 200. &
 lib. 10. de Genesi ad literam, cap. 12. quibus in locis testatur
 mandatum Dei, non istud, ne sit in nobis carnis concupiscencia,
 dum uiuimus in hoc mortali corpore, sed hoc exigere potius,
 ne dominetur deinceps in nobis. Et isthuc ipsum est, quod
 idem ille S. Aug. in allegatis, alijsq; plurimis locis, & praeser-
 pue li. de spiritu & litera, ca. ult. tradit. Duplicem esse iusti-
 tiam. Vnam ex omni parte consummatam, quam in uita praesenti non as-
 sequamur. Alteram uero minorem & imperfectam, quae nobis dum
 uiuimus competat, & ut seruemus sit praecipua. Habetq; per con-
 fesso & indubitato, quod sancti etiam in hoc mortali corpore ad
 tantam dilectionem, qua certe maiorem in hac uita esse non posse,
 dominus ipse testatus est, ut animam suam pro fratribus
 poneret, potuerit quidem puenire. Verum hanc non esse ex-
 cellentissimam illam charitatem, quam primum in coelis, ceu perfectam
 iustitiam consequemur. De qua (ut Tertull. exponit) dixerit
 Apost. Gal. 5. Nos autem spiritu ex fide spe iustitiam expectamus.

Duplex iu-
 stitia. Consum-
 mata, futurae
 uitae. Impfe-
 cta, presen-
 tis temporis.

DE PECCATO ORIGIN.

Vult præterea S. ille Aug. Deū primo suo mandato: Dili-
 ges Dominum Deū tuū, ex toto corde tuo, hoc solū exige-
 re, ut talem constituamus animā hūmanā in hoc corruptibili
 corpore. Nondū illa supereminētissima perfe-
 ctione charitatis Dei, oēs motus terrene libidinis absor-
 buerit atq; consumpserit, tamen in ista minori iusticia ad
 illicitum operandū eidē libidini nulla inclinatione consen-
 tiat. Neq; enim si nondū esse potest tanta dilectio nostra,
 quā illi cognitioni plenæ perfectæq; quam in uita futura
 cōsequemur, debetur, iā culpæ deputandū est. Cū sit aliud to-
 tam nondū assequi charitatē, aliud nullā sequi cupiditatem:
 esse uero tantū postremum istud dū uiuimus ad seruandum
 præceptū. Quāq; præterea uerū sit, quod cū per legem (Nō
 concupisces) infirmitatem nostram cognouerimus, debet
 mus hoc ipso semper impelli ad implorandā Dei gratiam,
 ad incessanter repugnandū, & per gratiā reficiendū, quo
 perfectam illā iusticiam post hanc uitā in cælesti tandē con-
 sequamur. Propter iam dictā iusticiā, quæ in hac peregrina-
 tione per Dei gratiā obtineri potest, appellatur quidam
 in scripturis iusti & perfecti, Eccle. xliiii. Enoch placuit
 Deo. Noe inuentus est perfectus & iustus. Item Luce. i. Za-
 charias & Elizabet erāt iusti ante Deū, incedētes in omni-
 bus mandatis & iustificationibus domini sine querela. Sed
 quo modo? an erāt prorsus absq; omni peccato? Non sane.
 Nullus enim sanctus aut iustus (ut August. ait) caret pecca-
 to, nec tamē ob id desinit esse iustus uel sanctus, cū affectu
 teneat sanctitatē: & ideo ueraciter oēs sancti pronunciat
 se esse peccatores, quia in ueritate habent quod plangūt,
 etsi nō reprehensione conscientie, certe mobilitate & mu-
 tabilitate

stabilitate praevincitricis naturae. De Eccles. Dogm. ca. 86.

Iam licet S. Paulus sicuti iam antea diximus inclinationem huiusmodi, seu concupiscentiam in carne manentem appellet peccatum, sit tamen illud (ut B. Aug. testatur) Tropo quodam sermonis. Nam ipsa (inquit) concupiscentia non est peccatum in regeneratis, quando ei ad illicita opera non consentitur: sed modo quodam loquendi peccatum uocatur. In primis ob id quod peccato (Ad e nimirum) facta sit. qua loquendi figura, sermonem Latinum, linguam appellamus Latinam, cum non sit lingua, sed ea fiat. Deinde ob id etiam, quia generat peccatum, quando uictoriam obtinet: quemadmodum frigus dicitur pigrum, eo quod faciat pigros. At si proprie loquamur, non est peccatum, sed tantummodo mala quaedam infirmitas, aut male qualitatis affectio quaedam censenda. Vide ipsum li. i. de nuptijs et concupisc. ad Valerium ca. 23. 25. 26. 27. Similia scribit ad Bonifacium quoque li. i. ca. 13. Dicimus Baptisma dare omnem indulgentiam peccatorum, et auferre crimina, non radere. Sed concupiscentia manens, si uocetur peccatum, non utique quia peccatum est, sed quia peccato facta est, sic uocatur: sicut scriptura, manus cuiusque dicitur, quod manus eam fecerit. Peccata autem sunt, quae secundum carnis concupiscentiam uel ignorantiam, illicite fiunt, dicuntur, cogitantur. et sequitur ibidem: Quonia reatus eius generatione tractus, re generatione dimissus est: ideo iam non est peccatum sed sic uocatur etc. Quamobrem idem ille sanctus Pater, li. 2. de meritis et remissione peccatorum contra Pelagianos cap. 28. ait: Cum in Baptismo reatus omnis sit plenarie solutus, si continuo consequatur ab hac uita migratio, non erit omnino

Qua rōne
Apost. fomi
tē in bapti
zatis nomi
net peccatū.

Baptismus
aufert uni
uersa peccata.

SUMMA EVANG. PRAED.

nino quod obnoxium hominem teneat, solutis omnibus quae
ipsi. m tenebant.

Fomes relin
quitur perse
uerantibus in
exeratiu uir
tutis.

S. qu. in veru, Aug:stinum contra Iulianum lib. 3.
5. cap. 3. ita scribere: Concupiscentia carnis aduersus quam
bonus concupiscit spiritus, etiam peccatum est. quia inest illi
inobedientia contra dominatum mentis. Verum hic non di-
cit tale inobedientiam, in baptizatis praedominante in eis mente
esse potest, quin potius asserit, concupiscentiam malam quae reliqua
est, fieri nobis ex aliqua parte bonam, quando ei non asseritur,
De nup. et concupis. ad Valer. li. 1. cap. 29. Sic contra
eundem Iulianum toto fere libro secundo ostendit, quod
infirmitas ista restans sit illud contra quod debeat regene-
rati certare, uult enim affirmare nobis, quod quemadmodum
concupiscentia infidelibus causa est assidue peccandi, ita
praebant eius reliquiae fidelibus materiam, et exercitium
gratia Dei adiuuante, uincendi & benefaciendi.

QUID REFORMATIONIS

liber istis tradat contrarium.

Verum oblatae reformationis liber de rebus
istis docet longe aliter. Ita nimirum. Si quis
forte nihil iniqui animo deliberato concu-
piscat, sed habeat eius uel uolatile tantum concu-
piscentiam quandam, & experiatur in seipso, qua-
do proponit in omni mansuetudine, sanctitate &
pietate se continere, repugnantiam aliquam, esse,
tunc etiam nudam istam, et solam concupiscen-
tiam coram Deo peccatum.

Item legem ita docere unumquemque, non modo
homicidium, adulterium & furtum esse pecca-
tum, uerum etiam quod unusquisque, propter tale
concu

concupiscentiam, quamuis ei nō consentiat uoluntas, sit ipse in conspectu Dei homicida, adulter & fur. Folio .xxxix. facie ij.

Item quamuis Deus forte concedat, sicuti, ut Dominum tanquam Deum & unicum saluatorem nostrum agnoscat, & uera fide apprehēdat. Insuper neque uoluntate, neque uerbis aut operibus, idololatriam, uel aliud quidquam, quo nomē domini prophanatur uerset. Corde quoq; ore & factis, omni pietatis officio uacet, seq; conrineat, ad hęc se omnibus demittat, atq; etiam ad obsequium, et Christianam obedientiam se dedat, abstineat quoq; ab omni ira & indignatione, ac omni indecentia, & immoderato excessu, ab omni auaritia, & commodo proprio, omni deniq; uana gloria, aut perfidia, sicuti præcepta Dei exigunt.

Nunc tamen talem nōdum esse iustum, quā diu uel modicæ iniquitatis concupiscentia pulsetur aut oppugnetur, licet nunq̄ suggestioui cōsentiat, quin etiam licet istiulmodi concupiscentiam prauam & irritationē e corde cōtinuo abijciat, aut aduersus eam decertet. Aut demum si forte adhuc tedium, tarditatē, aut molestiā operi bono peragendo in se experiatur, quāuis nihilo minus eiusmodi tedium, fugā & molestiā uincat bonumq; propositum perficiat. Folio .xxxvii. facie .i. & sequenti.

Sequitur post hęc ibidē, quod nondum eminentem illam & perfectissimam erga deum dilectionem, quam in altera uita primum assequemur, cōsequuti, Dum adhuc quē Deus prohibuit

SUMMA EVANG. PRAED.

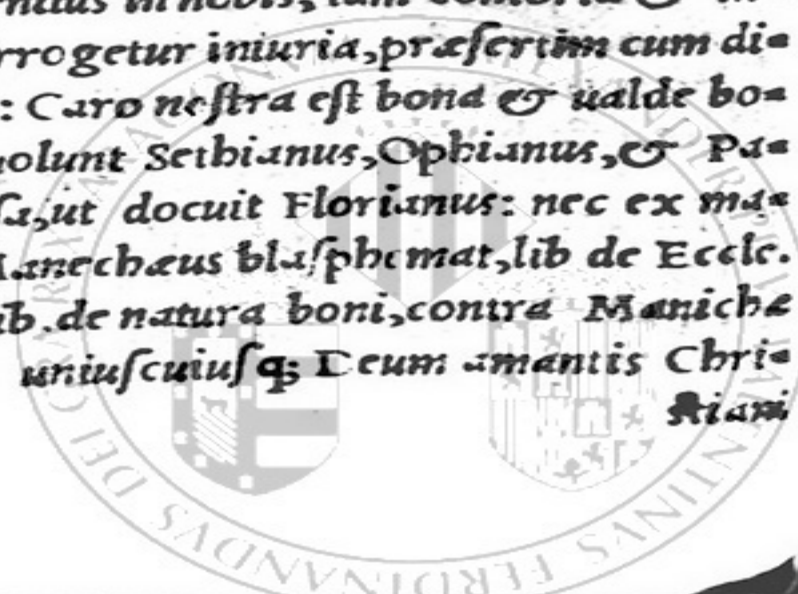
nos infestant, totius legis transgressione teneamur. Quodq; primum illud dilectionis mandatum ita nobis a radicibus imis, & perfecte factis personat ob oculos, quam mala, peruersa & damnata sit tota nostra & natura & indoles. Loquitur autem eo in loco non de impijs nōdum baptizatis, sed de regeneratis.

An per haec nihil adimatur superabundanti illi gratiae Christi, agni scilicet Dei, qui tollit peccata mundi, Iohannis pri. & perfecte plerarieq; dissoluit opera diaboli. i. Ioh. 3. Quiq; multo abundantius dominatur in credentibus ad iusticiā, q̄ peccatum antehac in incredulis ad iniusticiā, praeualuerat. Roman. 5. qui etiam lege spiritus vitae liberat credentes a lege peccati & mortis, Romanorum octavo.

Sic an non etiam hoc commentum extenuetur uirtus baptismi, in quo mortui sumus peccato, Rom. sexto. & Christū ipsum induimus, Gala. iij. in quo deniq; plenam perfectamq; remissionem peccatorū (quum hic omnis inimizia qua se-
 fof. in. 15. ca. parabamur a Deo destruat) consequuti sumus: quemad-
 1. ad Corint. modum beatus Augustinus lib. ij. de mere. & remis. pec. cap. 27. & 28. affirmat.

An quoq; non in idem bonitatis creationis, originali peccato, nōdum extinctae penitus in nobis, tam contorta & in-
 tempestiua hyperbole irrogetur iniuria, praesertim cum di-
 cat sanctus Augustinus: Caro nostra est bona & ualde bona, & non est mala: ut uolunt Sethianus, Ophianus, & Patri-
 cianus: nec mali causa, ut docuit Florianus: nec ex ma-
 lo & bono cōpacta, ut Manichaeus blasphematur, lib. de Eccle-
 dogmatib. cap. 7. 6. & lib. de natura boni, contra Maniche-
 os. Haec inquam omnia uniuscuiusq; Deum amantis Chri-
 stiani

Vide Chry-
 sos. in. 15. ca.
 1. ad Corint.

si nisi est, secum bene expendere.

Et quo tandem ista eorum doctrina qui librum composuerunt, clementissimoq; domino nostro cum informatione prava obtulerunt, alio poterit spectari aut p[ro]videre, quam ut homines securi & negligentes reddantur?

Enimvero cum audiunt, manere in ipsis peccatum post Baptismum tam uerè q̄ ante: Item quod propter illud ipsum a luerus Decalogū præceptorum incessanter peccet: etiam si non accedat ei uoluntas: quodq; hinc coram Deo sint homicide & fornicatores, quis in hæc crimina nunq̄ consentiant. quid poterunt secū cogitare aliud, q̄ perinde esse, obsequundes cōcupiscentiæ uel non, necesse est te esse peccatorem, & quid magni est si uoluptati obsequaris eaq; fruaris? maxime cū certo scias, quod ubi saltem resipueris, & credideris modo in Christum, omne quicquid perpetrabis, eque simulq; ut reliquias illas tibi non imputari.

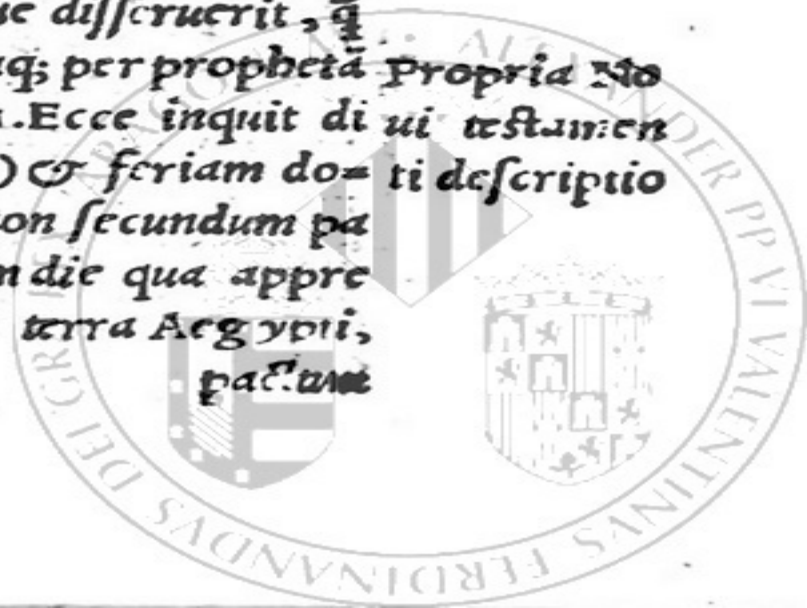
De hoc probus qsq; Christianus dyudicet, dispiciatq; an nō istud cūctus quoq; passim ita fieri conuincat.

DE DISCRIMINE VETERIS

& Noui testamenti.

NEMO de Veteris Nouiq; Testamenti discrimine disertius melius ue discernuerit, q̄ Spiritus ipse sanctus. Is itaq; per propheta Propria No loquitur Hieremiam ca. 31. Ecce inquit di ui testamen es ueniunt (dicit dominus) & feriam do- ti descriptio
mū Israel & domui Iuda fœdus nouum: non secundum p[re]teritū quod pepigi cum patribus uestris, in die qua apprehendi manum eorum ut educerem eos de terra Aegypti, p[re]teritū

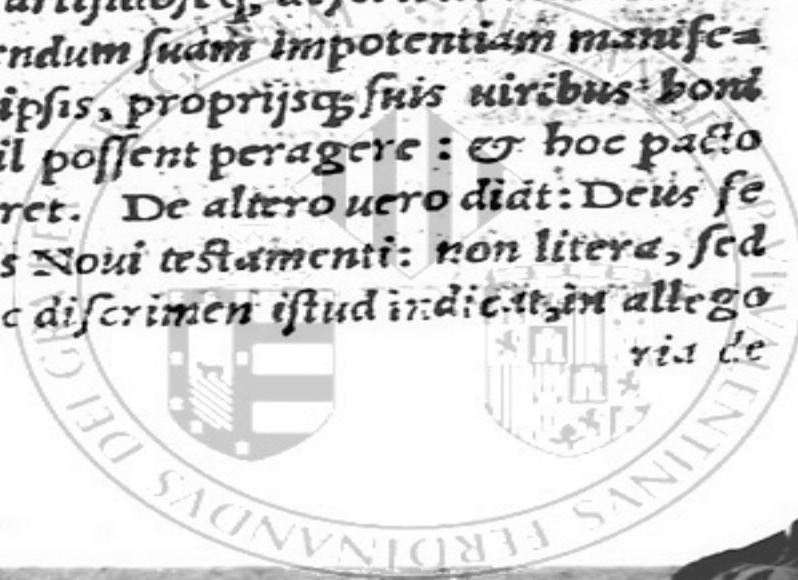
DE VETERI ET NOVO TEST.

Hebr. 2. 8.

paſtum quod irritum fecerunt, & ego dominatus ſum eo-
rum, dicit dominus. SED HOC erit Paſtum quod fe-
riam cum domo Iſrael, Poſt dies illos, dicit Dominus, da-
bo Legem meam in uisceribus eorum, et in corde eorum
ſcribam eam.

Veteris Te-
ſtamenti de-
ſcriptio.
Leuit. 18.

Discrimen iſtud Sanctus Apoſtolus
Paulus eleganter et copioſe explicuit ad Heb. 8. uidelicet q̄
Vetus Teſtamentum ſit lex illa Dei ſcripta in tabulis la-
pideis, quam dedit Deus Moysi cum eduxiſſet filios Iſra-
el de AEGYPTO, propter quam pepigit cum Moysi &
Iſrael foedus illud quod habetur Exodi. 34. ut qui ſeruaſ-
ſent legem, uiuerent in ea. Nouum uero teſtamentum ſit
eadem illa Lex Dei, ſcripta non in tabulis lapideis, ſed
in cordibus fidelium, per Spiritum ſanctum. Sicut idem
ille Apoſtolus etiam alibi dicit, 2. Corinth. tertio. Epi-
ſtola eſtis Chriſti, ministrata a nobis & ſcripta, non atra-
mento, ſed Spiritu dei uiui: non in tabulis lapideis, ſed in
tabulis cordis carnalibus. De priori Teſtamento ſcribit ad
Galat. 3. Si data eſſet lex quae poſſet uiuificare, uere ex le-
ge eſſet iuſticia. Et iterum: Prius quae ueriret fides ſub lege
custodiebamur, concluſi in eam fidem quae reuelanda erat:
itaq; lex pedagogus noſter fuit in Chriſto. Quo in loco
Apoſtolus proprium Veteris Teſtamenti opus, cuius gra-
tia data erat, graphice artiſiaoseq; deſcribit: nimirum ut
Iudaeis ad bonum perficiendum ſuam impotentiam manife-
ſtaret, id eſt, quod ex ſe ipsis, proprijsq; ſuis uiribus boni
(quod Deo placeret) nihil poſſent peragere: & hoc pacto
ad Chriſtum eos impelleret. De altero uero dicit: Deus ſe-
cit nos iconcos ministros Noui teſtamenti: non litera, ſed
ſpiritu. Et lucidius adhuc discrimen iſtud indicat, in allego-
ria de

ria de duobus filijs Abrahæ, Galat. 4.

Ex istis consequitur, q̄ propheta Hieremias, & Aposto-
lus Paulus, ubi de ueteri testamento agunt, non de foedere
illo gratie loquantur, quod pepigit Deus cum Abraham:
siquidem hoc ipsum foedus est Noui Testamenti, impletum
in Christo, in quo benedicentur omnes gentes terræ: Sed
loquuntur de lege quæ ab exitu de AEGYPTO quinquage-
simo die in monte Sinai data est, cum dicat propheta no-
tanter & diserte: Non secundum testamentum quod feci
cum patribus uestris, in die qua apprehendi manum eo-
rum, & eduxi eos de terra AEGYPTI. In quo etiam testa-
mento patres non permanserint, quum eis propriam im-
possibilitatem nondum per ipsum agnoscentibus, absque
spiritu ad seruitutem, imo transgressio eius ad mortem ces-
serit. 2. Corinth. 3. Quamobrem Hebr. 8. ait Apostolus: Si
prius illud culpa uacasset, non utiq; secundo locus inqui-
reretur. Quæ profecto uerba de foedere cū Abraham pa-
cto intelligi non possunt: ut beatus Iohannes Chrysostomus. in
eandem ad Hebræos epistolam testatur.

Quid Paul.
non in Ve-
teris Testa-
menti signi-
ficet.

Propterea beatus August. li. de Spiritu & litera. ca. 25.
diat, Spiritum sanctū, cum Vetus testamentum a Nouo uo-
lisset in Propheta discernere, nihil de sacrificiorū uel quo-
rumcunq; sacramentorum commutatione dixisse, quæ &
ipsa sine dubio fuerat sequutura, sicut sequutam uidemus:
sed tantummodo istam commendasse distantiam, quod le-
ges suas daturus esset Deus in mentem eorum qui pertine-
rent ad hoc Testamentum. Neq; enim Spiritus sanctus (ut
in cap. 8. ad Hebræos scribit Chrysostomus) induat diffe-
rentiam præceptorum, sed modum dandi ostendit alterum:

Non iam

In quo Vete-
ris & Noui
testamēti dif-
ferentia præ-
cipue consistat.

DE VETERI ET NOVO TEST.

Non iam in literis (inquit) erit testamentū, sed in cordibus. Ostendat hoc aliquis factum aliquando iudeis: sed non inueniet. iterum enim in literis factum est post regressionē ex Babilone. Ego autem ostendam Apostolos nihil accipientes scriptum, sed in cordibus accepisse spiritū sanctū. Huusq; Chrysostomus.

Neq; tamen Chrysostomi uerba ita uelimus a quoquam accipi, quasi senserit, Patres in ueteri testamento saluatos, non recepisse eundem spiritū Dei quem habent in Christum credentes: quum dicat apostolus Paulus, nos habere eundem spiritum fidei cum illis, 2. Corinth. 4. Verum hoc uoluit significare, Patres nō recepisse spiritum illum uirtute aut donatione Testamenti Veteris. Id quod etiā Apostolus ita se habere testatur, Galat. 3. Hoc solum (inquit) uolo discere a uobis, Ex operibus legis spiritum accepistis, an ex auditu fidei?

Vnde consequitur, Testamentū Nouū a Veteri non discerni, neq; discernendum esse, per id quod Testamentū Vetus exteriores ceremonias & institutiones imposuerit olim, quarum nihil requirere sit Noui Testamenti. Verissimū est enim, quod sicut Testamentum Vetus suas quasdam Ceremonias ad Christum uenturum mittentes olim habuit, quae tamen sint modo inutiles, ob id quod per Christum semel totae sunt implete, & quasi umbra quaedam lucis aduentu sublata: ita habet & Nouum Testamentū suas Ceremonias, quae nos eorum quae per Christum gesta & iam impleta sunt, debeant commonescere. Ad haec Nouum testamentum habet externas suas institutiones, ad quarum obseruationem etiam per conscientiam obligamur: nisi forte per charitatem (quae excedit omnem legē externorum) nobiscū dispensetur.

dispensetur. Quemadmodū beatus Apost. Paulus. 1. Corinth. 11. & in alijs plerisq; locis sedulo monet. Et prorsus verum est, quod oporteat nos non modo seculari potestati, propter conscientiam, verum etiam spiritualique. *Quoniam* *non* *minus* a Deo ordinata est, obedire. Romano. 13. Hebræor. 13. & docuit Christus ipse, Matthæi. 23.

QVO PACTO AB HIS DO-
ctrina libri prætenſæ Reformatio
nis diſſideat.

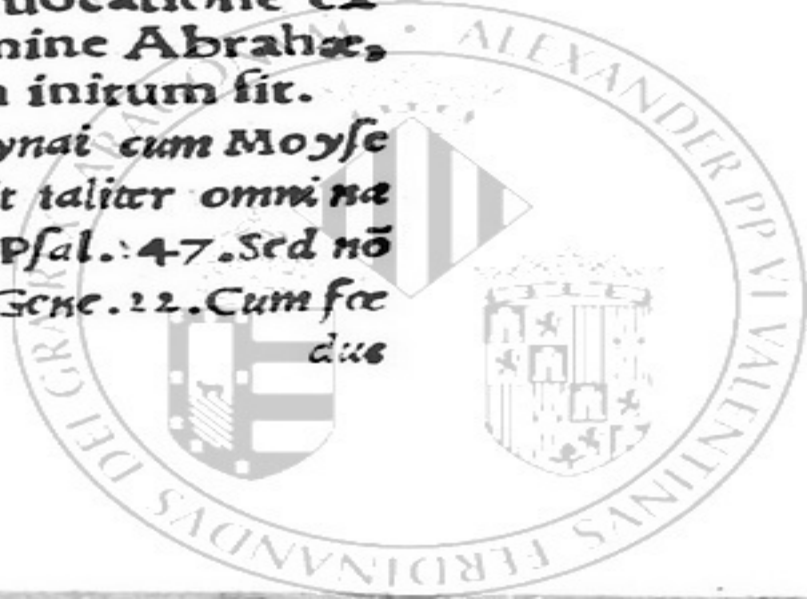
Doctrina libri ab hoc prorsus discrepat. Cō-
tendit enim Testamentum Vetus à nouo
non discerni, in eo, quod illud litera, istud
verò sit spiritus, quin potius hac in parte Vetus
æquat nouo, quippe quod adstruat Vetus Te-
stamentum remissionem peccatorum & commu-
nicationem Sancti spiritus, perinde continere ac
que Nouum. Folio xvij. fa. ij.

Ad hæc, foedus illud gratiæ, qd' pepigit Deus
cum Abraham, facit idē cum eo quod postea pa-
ctus est cum Moyse in mōte Sinai. Fo. xxix. fa. ij.

Eodem errore dicit ibidem, qd' discrimen foede-
ris quod pepigit Deus cum Abraham & Moy-
se, ab illo quod per dilectum filium suum exhi-
buit, præter alias consistit in his rebus.

Primo, quod foedus illud prius uocatione ex-
terna & manifesta tātum cum semine Abrahæ,
& populo Israel secundum carnem initum sit.

Quod quidem de foedere in monte Synai cum Moyse
pacto verum est, dicente David: Non fecit taliter omni na-
tioni, & iudicia sua non manifestauit eis, Psal. 47. Sed nō
similiter de foedere pacto cum Abraham, Gene. 22. Cum fce-
ditus

DE VETE. ET NOVO TEST.

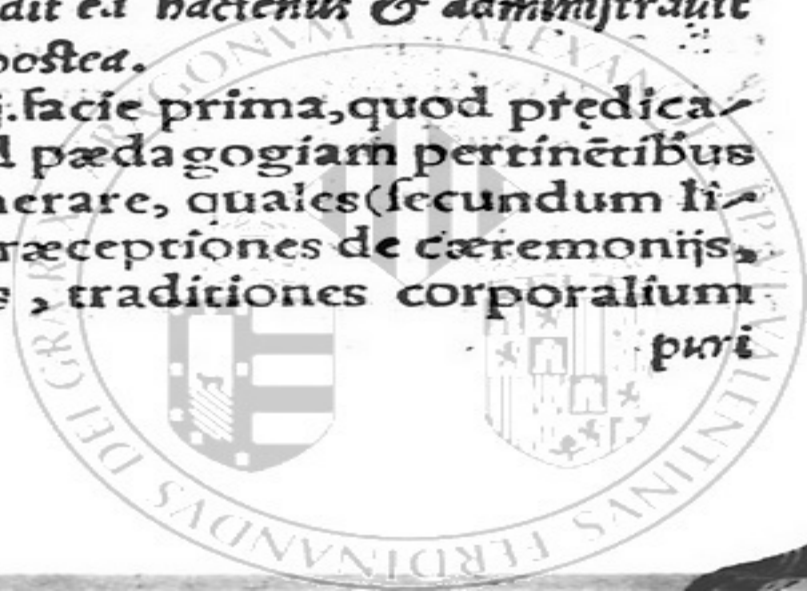
*dius is. ad expressis uerbis lōgius utiq; porrigatur: In se-
mine tuo, ait Deus, benedicentur omnes gentes.*

Secundo uti liber ille haet, Differentia esset in eo sit, quod foedere antiquo exegerit Deus obseruationes exteriores, nouum autem testamentum nihil requirat externi, prater paucas admodum ceremonias, quas dñs ipse instituerit, utpote Baptismum & Sacramētum corporis & sanguinis sui. Quodq; testamentum hoc liberauerit credentes ab omnibus humanis praeceptis seu traditionibus, permiseritq; eos libere spiritussancti directioni regendos, ita ut non sint amplius obligati homines ad humanas institutiones obseruandas, nisi q̄tum uoluerint se talibus ex corde & spiritu libero, sponte, non coacti ad aedificationē proximi submittere. Fol. xix. fa. ij. & seq.

Quomodo autem istud, cū sacra scriptura & Patribus qui discrimen propriū faciunt, recteq; sunt assequuti, conueniat, scripturarū peritus quisq; poterit sa ilime dijudicare.

Sed auctoribus libri, qui eum clementissimo domino nostro sinistra cum informatione obtulerunt, hoc agitur & quaeritur, cupiunt externas omnes ceremonias, & usitam in sancta Ecclesia consuetudinem, abrogatas: prater duo tantum sacramenta, quae tamen ipsa non permittunt fidelibus, quomodo tradidit ea haecenus & administravit Ecclesia. Verum de hoc postea.

Vides folio xxij. facie prima, quod praedicatorum nullis rebus ad paedagogiam pertinentibus debeant homines onerare, quales (secundum librum) sunt. omnes praeceptiones de ceremonijs, oblationibus & festis, traditiones corporalium

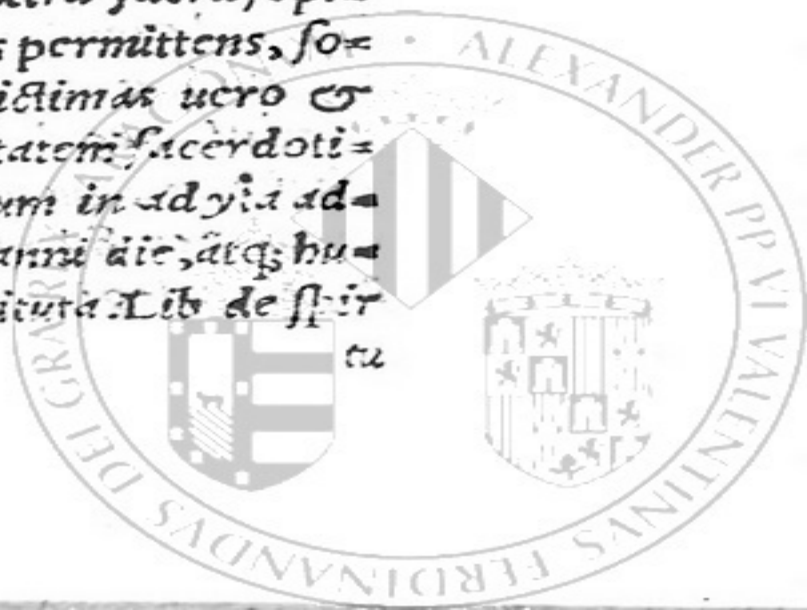
purificationum, delectus ciborum, omnesq; institutiones & formæ exteriorum iudiciorum & politicarum.

Vnde licet animaduvertere, quod præterea ista forma non ita aestimat opera exteriora & institutiones Testamenti ueteris, quasi fuerint tempore illo cultus quidam Dei, sed exercitium tantum fidei, illorum qui proprie intellexerint quo ceremonie illæ spectaret. Est autem utique uerum, quod utrunq; tam uetus q̄ Nouum Testamentum, tales ceremonias cultum appellitent Dei. De quo in Exodo, Leuitico, Numeris, & alibi plurima sunt testimonia: quin & Paulus Apostolus ad Hebræos 9. ait: Habuit quidem & prius Testamentum iustificationes, cultū quendam & sanctum seculare &c.

Præterea uerum est, quod Iudeorum plebs ei non omnia ceremoniarum significata intellexerunt. Hoc tantum scire debebant omnes, quod uenturus esset Messias, qui eos liberaret, quodq; in nuda illa externa opera non esset fiducia locanda: nihilominus uero eas quomodo à Deo præceptæ erant obseruarent, spiritu autem & ueritate, licet non intellectam legem prosequeretur. Quæadmodum S. Basilius testatur: Magnus (enim inquit) ille Moyses non omnibus omnia tēpli loca peruia esse statuit: uerū extra sacra septa prophanos locauit, prima atria parioribus permittens, solos Leuitas dignos ministros iudicauit: uictimæ uero & holocausta, ac reliquam sacerdotum celebritatem sacerdotibus assignauit, unumq; ex omnibus delectum in adytis admisit: & neque hunc semper, sed una solū annū die, atq; huius hora certa ad ingrediendum ipsi constituta. Lib. de spir

Ceremonie
legales fuerunt
legis tēpore
cultus
Dei.

Plebs Iudeorum
ceremoniarum
significatiōe
plerunq; non
intellexit.

tu sancto, cap. 17. Idem illud testatur sanctus Ambrosius quoque lib. 1. Officiorum cap. 10. Ceterum quod Iudei ceremonias, quas propter obedientiam Deo præstandam obseruabant, non ad integrum et perfecte intellexerint, licet temporis eorum fuissent aptate, affirmat Paulus Apost. ad Heb. pluribus in locis, et præcipue cap. ix. ubi ait: quod per tales obseruationes, qualis erat quod solus pontifex semel tantum in anno introibat in sancta, significauerit Spiritus sanctus, nondum propalatum esse sanctorum uiam.

Liber ille præterea dictum illud Pauli, Lex pædagogus noster fuit, in Christo. torquet ad fideles, quasi præcipua legis functio sit, credentes itaquam eorum pædagogus quidam adducere Christo. Fol. xxviii. facie. ij. & fol. xxx. facie. ij.

An autem iste sit germanus eius dicti intellectus, ex ipsis Pauli uerbis facile deprehenditur, priusquam ueniret fides, inquit, sub lege custodiebamur, conclusi in eam fidem, que reuelanda erat. Itaque lex pædagogus noster fuit in Christo, ut ex fide iustificemur. At ubi uenit fides, iam non sumus sub pædago.

At præterea istius reformationis liber planè obliuiscitur utilitatis eius, quam lex pro officio suo proprie debeat fidelibus ministrare ac porrigere: Quod non est ut fideles per legem primum cognoscant peccata sua, quibus iam mortui sunt, aut ut iram operetur, à qua sunt per Christum liberati, nec denique ut sit eis pædagogus iam primum ad Christum, quem oportebat habitare modo in cordibus eorum per fidem. Ceterum proprium et erga fideles destinatum legis officium est, ut sit eis in speculum quoddam

DE VETERI ET NOVO TEST. .15.

in quo sese contemplantur, & quousq; iam uiuendi religio-
ne in charitate profecerint: ac rursus ut sit eis lumen &
uia recta, in qua ambulare semperq; progredi debeant.

Quod quidem legis munus sapientiam prestat paruulis,
letificat corda, & illuminat oculos, Psal. 18. Sic psal. 118.
Lucerna pedibus meis uerbum tuum, & lumen semitis meis.
Depingit & alias quoq; psalmus iste functionem seu offi-
cium legis iucundissime simul & uenuste.

Præterea liber iste ita procedit, ac si ueteris te-
stamenti obseruatores, eundem cibum spiritualē
quem nos, eundēq; potum nobiscum biberint &
māducauerint. Et quasi rārundē illi in suo Māna,
quod nos in dignissimo corporis Christi sacra-
mēto sumimus, perceperint. Vide. fol. xvii. fa. i.

Quod Catholici nequaq; admittunt. Vide Ambro. in li.
de his qui initiantur mysterijs, cap. 9. & lib. 4. de sacra-
mentis, cap. 3. Et si cui libeat, is poterit insignem illum &
doctum Abbatem Tuitiensem Rupertum legere, lib. 3. de
operibus Spiritus sancti, cap. 18. 19. & 20.

DE TIMORE SERVILI.

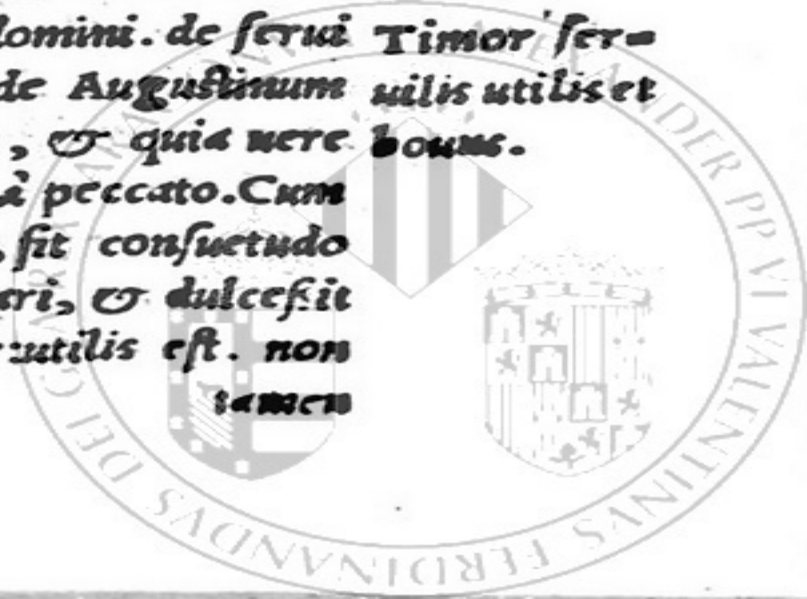

Non inutilem esse timorem etiam seruilem
testatur nobis sacra scriptura. 3. Reg. 21.

Et sancti patres, dictum illud Salomonis:
Initium sapientie timor domini. de serua
litimore intellexerūt. Vide Augustinum

in Psal. 127. Audiunt (inquit) hæc homines, & quia uere
futura sunt impijs, timent & continent se à peccato. Cum
autem per timorem continent se à peccato, fit consuetudo
iusticie, & incipit quod durum erat, amari, & dulcescit
Deus. Sequitur postea: Bonus est iste timor utilis est. non

Timor ser-
uile utilis et
bonus.

DE POENITENTIAE PRAEDIC.

Matth. 3.

tamen permanebit in seculū seculi. Et de tali timore haud dubium loquutus est Sanctus Iohannes Baptistā, quando dixit: Progenies uiperarum, quis uos docuit fugere a uentura ira? Iam securis ad radicem arboris posita est. &c. Et Dauid ille: Clamauerunt ad dominum cum tribularentur, & de necessitatibus eorum liberauit eos, Psal. 106.

QVID OB TENS AE REFORMA-
tionis liber aduersus hęc doceat.

A Liber Reformationis contendit Iohāne Baptistā, dominum ipsum, & apostolos, cum inciperent a Poenitentiae praedicatione, dicentes, Poenitentiam agite. non de resipiscencia ista aut seruili timore intelligēdos. Folio xxiiij. Fa. ij.

Constat satis hanc poenitudinem seu resipiscenciam non sufficere. Potest tamen esse initium idoneum, ubi dominus gratiam suam simul contulerit.

DE POENITENTIAE PRAEDICATIONE.

DE poenitentiae praedicatione non aliter docet liber, q̄ si nihil intersit, inter praedicationē poenitentiae, quae fieri debet ijs, q̄ primum ex impietate ad Christianismum uocantur, & illam quae fit Christianis, quando post baptismum, aut iustificationem acceptam, denuo lapsi sunt in peccatū. Quod certe non est ad amūm scripturae dictum: Quandoquidem prior poenitentiae praedicatione quae defertur infidelibus fieri debeat (uti liber iste non male fatetur) propositione legis Moysaice uel legis naturae, cū primis uero abominationis, qua Deus peccatum execratur, adiecta tamen doctrina, quod unica & sola peccatio

Alijs aliter
praedicandā
poenitentia.
Quae poeni-
tentia ante
baptismum
praedicetur.

rum in infidelitate commissorum satisfactio, sit amara illa mors Iesu Christi nostri saluatoris.

At uero praedictio, quae impenditur Christianis in peccatū denuo relapsis, fieri debet cōmemoratione & exercitatione potius spiritalis legis uitae, quae nobis in Baptismo implantata, per peccatū rursus supprimitur, q̄ legis Mos. uic ministerio. Per speculo q̄ scriptura sacra Christianis post iustificationē prolapsis, non Moysen proponat ob oculos, uerū potius uoce illa utitur: Memento unde excideris, & age poenitentia, & prima opera fac: sin aut uenio tibi cito &c. Apoc. 2. Item quō Paulus acclamat Galathas illos: O insensati Galathae, q̄s uos fascinauit non obedire ueritati? an te quorū oculos Christus Iesus praescriptus est, & in uobis crucifixus. & ad Heb. Irritā quis faciens legem Moysi, sine ul. a miseratione sub duobus aut tribus testibus moritur: quāto magis putatis deteriora mereri supplicia, qui filium Dei conculcauerit? Heb. 10. Istiusmodi uocibus, admonitionibusq; spiritus Christi, debent ad resipiscendum rursus excitari, & reuocari credentes, qui peccato forte praecoccupati, & transgressione denuo obligati sunt: non aut nuda Moysi lege, quam cum non ignorarent, aduersus eam nihilominus male commiserunt.

Ad haec non debet Poenitentia ista tam nuda & incompta praedictari, atq; illa quae ante baptismum exigitur. Obserua, absq; omni nostra satisfactione. Sicut beatus Ambrosius in Epistolam ad Roma. cap. 11. de Poenitentia ante baptismū, quae suscepto deinde baptismo, nullam reposcit satisfactionem: ideo quod gratia Dei in baptismo (inquit) non quaeratur gemitū aut planctū, aut opus aliquod, nisi solam

Vide Amb
de poeniten
li. 2. cap. 11.
Praedictio
poenit. post
baptismum.

Galat. 1.

DE POENITENTIAE PRAEDIC.

ex animo professionem. Post baptismum autem doceri debet quae erumpat, confessione, satisfactione, sollicito timore, ira et indignatione contra peccatum, spe ieiuniorum, emulatione, iudicia. 2. Corinth. 7.

Opera poenitentiae necessaria, quanquam sola gratia dimittantur peccata.

Non quod rebus istis propter merita eorum, remissio peccatorum debeat adscribi, quae soli precioso sanguini, ac merito Christi tantum fertur accepta. Sed ut homo Christi per sanguinem eius redemptus, ac rursus in seruitutem peccati lapsus, non cogitet sicut prius remissioni peccatorum iterum impetranda, preciosam et opibus uacua respicientiam sufficere. Ceterum sciendum est ei et cogitandum, quod oporteat ipsum assidue apud Deum instare, ut spiritus rectus in eo innouatur. Cum hoc oportet, ut per opera poenitentiae et misericordiae erga proximum contestetur, reditum suum minime fictitium esse, atque ita per opera spiritus commissorum peccatorum immundiciam ablucere. Neque tamen hoc per dignitatem talium suorum operum, sed merito sanguinis Christi, propter quod peccata remittuntur, et opera eiusmodi redduntur Deo in fide accepta.

Differentiam istam statuunt sancti patres passim in suis scriptis. Beatus martyr Cyprianus in pluribus locis, et praesertim sermone. 1. de Eleemosyna, ita habet: Multa et magna sunt fratres charissimi beneficia diuina, quibus in salutem nostram Dei patris et Christi, longa et copiosa clementia et operata sit, et semper operetur, quod conseruandis, ac uiuificandis nobis pater filium misit, ut reparare nos posset, quodque filius missus, esse et hominis filius uoluit, ut nos filios Dei faceret. Humiliuit se, ut populum qui prius iacebat erigeret. Vulneratus est, ut uulnera nostra sanaret.

naret. Seruiuit, ut ad libertatem seruientes extraheret. Mori sustinuit, ut moriens immortalitatem mortalibus exhiberet. Multa haec sunt & magna diuinae misericordiae munera. Sed adhuc qualis prouidentia illa & quanta clementia Christi, quod nobis salutari ratione prospicitur, ut homini qui redemptus est, reseruando plenius consolatur. Nam cum dominus adueniens sanasset illa, quae Adam portasset uulnera, & uenena serpentis antiqua curasset, legem dedit sano, & praecipit ne ultra peccaret, ne quid peccanti grauius eueniret. Coarctati eramus, & in angustum innocentiae praescriptione conclusi, nec habebat quod fragilitatis humanae infirmitas atq; imbecillitas faceret, nisi iterum pietas diuina subueniens, iusticiae & misericordiae operibus ostensis, uiam quandam tuendae salutis aperiret, ut fordes postmodum quascunq; contrahimus eleemosynis ablueremus. Loquitur in scripturis Spiritus sanctus, & dicit: Eleemosynis & fide delicta purgantur: non utiq; illa delicta, quae fuerant ante contracta, na illa Christi sanguine & sanctificatione purgantur. Item denuo dicit: Sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna extinguit peccatum. Hic ostenditur quoq; & probatur, quia sicut lauacro aquae salutaris gehennae ignis extinguitur, ita eleemosynis atq; operationibus iustis delictorum flamma sopitur. Et quia semel in Baptismo remissio peccatorum datur, assidua & iugis operatio baptismi instar imitata, Dei rursus indulgentiam largitur. Et confestim post aliquanta subiicit: Remedia pro peccando Deo, ipsius Dei uerbis data sunt, quid deberent facere peccantes, magisteria diuina docuerunt. Operationibus iustis Deo satisfieri, misericordiae meritis peccata purgari

Ad obtinendam remissionem peccatorum post baptismum non sufficit fides satisfactoria per Christum.

Ioan. 5. & 8.

Restitutio delictorum baptismi, fit exercitio bonorum operum.

DE POENITEN. PRAEDIC.

gari &c. Hæc sunt uerba sancti martyris Cypriani. Interim tamen ad ea quæ diximus, pius quisq; Christianus probe satis intelligit & nouit, quoa satisfactiones operum nostrorum, soli sanguinis Christi merito, per quem sumus in baptismo abluti, niti & incumbere debeant: quam quidem baptismi purificationem, ubi fuerit per peccata maculata & collapsa, oportet nos per talia opera recuperare & restaurare. Ita docet etiam sanctus pater Augustinus de negotijs istis in Enchiridio ad Laurentium, cap. 65. usque ad caput. 83.

Aliter conuertendū im-
pium, aliter peccatorem Christianū.

Vtrum uero libri istius doctrina, huic Catholicæ Ecclesie doctrinæ sit conformis, unicuique in promptu est, ut deprehendat. Hoc uero indubitatum est profecto, quod sancti illi patres, longo semper spacio seiunxerunt conuersionem primam impij, ab ea conuersione, quæ est peccatoris post Baptismum in peccatum prolapsi, inter quas tamen liber Reformationis istius, nullum faciat discrimen. Ausert enim etiam post baptismum omnes humanorum operum satisfactiones, per quas certubi post baptismum lapsi fuerimus, uiolati baptismi uirtutes in nobis denuo resuscitare debemus & restaurare. Atq; huc proculdubio spectat illud Tertulliani, & post Tertullianum sancti Hieronymi dictū: Poenitentia secunda post naufragium tabuli, & quod sanctus ille Cyprianus ait, lib. 1. epist. 3. Quod oporteat satisfactionibus & lamentationibus iustis delicta redimere, & uulnera lacrymis abluere. Et rursum Epistola 14. lib. 3. Possunt agentes poenitentiam ueram, Deo patri ad misericordiam precibus & operibus suis satisfacere.

DE IUSTIFICATIONE HOMINIS.

Acra scriptura docet nos de triplici hominis iustificatione. Principio de iustificatione Triplex est ne, qua increduli, impij, & qui haecenus iustificatio. inimici Dei fuerunt, & in summa, quotquot a matris utero in peccato originali

nati sunt, primum & receter in homines pios & Dei amicos, per sacrum baptisma regenerantur. Huic iustificatione scriptura sequentia quatuor capita includit. Prima iustificatio fit in baptismo.

Primum, remissionem & abluionem peccatorum, per imputationem iusticie Christi.

Alterum, reconciliationem cum Deo, & assumptionem in filios adoptionis per regenerationem.

Tertium, renouationem spiritus sancti, quam is facit per diffusionem charitatis in corda nostra.

Quartum donationem uitae aeternae, cuius per iustificationem haeredes efficiamur secundum spem.

Quae omnia sunt tanquam essentiales quaedam partes primae & principalis iustificationis nostrae. ita ueritas ipsa Christus de hac loquitur, Ioan. 3. Amen amen, nisi quis renatus fuerit denuo, non potest uidere regnum Dei. Et iterum: Amen amen dico tibi, nisi quis renatus fuerit ex aqua & spiritu sancto, non potest introire in regnum Dei: Quod natum est de carne, caro est, & quod natum est ex spiritu, spiritus est. Sic Ioan. 4. Qui biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum, sed aqua quam ego dabo ei, fiet in eo fons aquae salientis in uitam aeternam. Similiter Ioannis 7. Qui credit in me, sicut dicit scriptura, flumina de uentre eius fluent aquae uiuae. Hoc autem dixit de spiritu, quem

Caute h.ec.

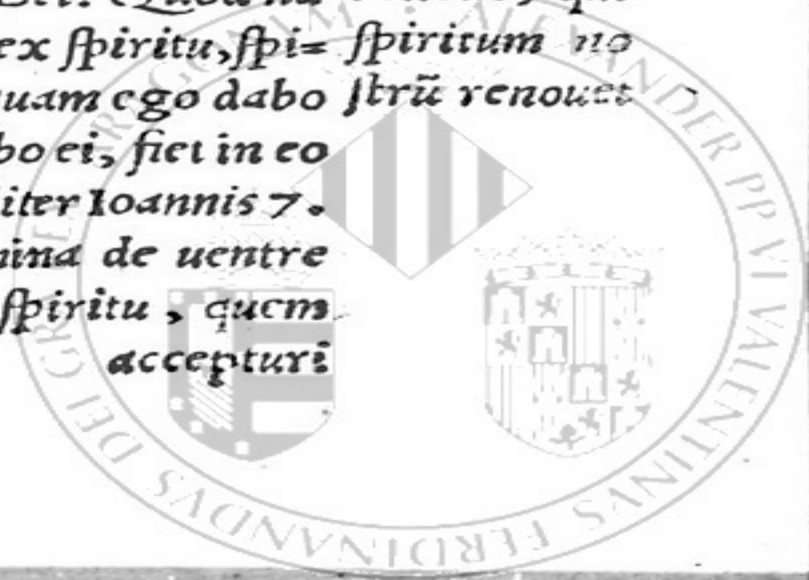
Spiritus sanctus datur in

prima iustifi

catione, qui

spiritum no

strum renouet

accepturi erant credentes in eum.

Apostolus item Paulus ad Romanos 8. *Qui autem spiritum Christi non habet, hic non est eius. Item: quicumque spiritu Dei aguntur, hi sunt filij Dei. Ac rursus: Spiritum accepistis adoptionis, in quo clamamus: Abba pater. Ipse enim spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quod sumus filij Dei. Si autem filij et heredes: heredes quidem Dei, coheredes autem Christi. Eadem docemur, his quae ad Corinth. 1. ad Corinth. 6. Abluti estis, sanctificati estis, iustificati estis in nomine domini nostri Iesu Christi, et in spiritu Dei nostri.*

Spiritus sanctus
datur in
pignus.

Item 2. ad Corinth. 3. Epistola estis Christi, ministrata à nobis, et scripta: non atramento, sed spiritu Dei uiui: Quo et illud pertinet ad Galatas 5. In Christo Iesu, neque circumcisio ualet aliquid, neque praeputium, sed fides quae per charitatem operatur: cui tamen apponendum est quod habetur Ephe. 1. Credentes signati estis spiritu promissionis sancto, qui est pignus hereditatis nostrae, in redemptionem acquisitionis, in laudem gloriae ipsius. Et ad Tit. tertio: Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis et renouationis spiritus sancti, quem effudit in nos abunde.

Ea quae diximus (uerbum praeterea Hieremiae, paulo ante (ubi de nouo testamento agebatur) citatum) luce clarius demonstrat, in quo uelut digito ostenditur, quod lex Dei cordibus hominum inscribatur, quae certe non est postrema substantialium partium noui testamenti, atque adeo iustificationis, qua foedus nouum pangitur. Et ad hanc scripturae normam, tam Orientalis quam Occidentalis ecclesiae patres, de iustificatione nostra semper locuti sunt et docuerunt.

Augusti

Augustinus toto fere libro de spiritu & littera. Item de peccatorum meritis & remissione, lib. 1. cap. 10. ubi ita ait: Legimus iustificari in Christo, qui credunt in eum, propter occultam communicationem & inspirationem gratiæ spiritalis, qua quisq; adheret domino unus spiritus est. Et in lib. de natura & gratia, cap. 63. Ex qua fide (inquit) etiã ante eius passionem iustos uixisse non dubiũ est, qui præstat spiritum sanctum, qui datus est nobis, per quẽ diffunditur charitas in cordibus nostris, qua una iusti sunt, qui cunq; sunt iusti. Reliquas partes breuitatis gratia præterimus. Cæterum prima ista iustificatio, haud dubium sola gratia & misericordia Dei, per fidem dona ista apprehendentẽ, impetratur. Atq; hoc nemo ibit inficiã.

Secundo, meminit scriptura iustificationis cuiusdam, quam non, per solam fidem consequimur, sed etiam per opera. Ista enim sunt clara, utiq; & diserta Apostoli Christi uerba: Videtis, quoniã ex operibus iustificatur homo, & non ex fide tantum. Docet autem scriptura de huiusmodi iustificatione hoc pacto: Quod in prima iustificatione idcirco largiatur nobis Deus excellentissima illa (quæ diximus) sua dona, remissionem peccatorũ, adoptionem filiorum Dei, renouationem spiritus, & uitæ æternæ hereditatem, ut deinceps adiutorio spiritus Christi habitantis in nobis, omnem impietatem & secularia desideria abrenuntiantes, sobrie, iuste, & pie uiuamus erga Deum, proximũ, & nos ipsos, & in hoc itinere semper progrediamur. Ad Tit. 2. Aemulãtes & solliciti, ut in omni opere bono abundemus. 2. ad Corint. 9. Quæ preparauit Deus, ut in eis ambularemus, Ephes. 2. Quãobrem ubi post regenerationem

Quæ iustificatio fiat per opera. Iacob. 2.

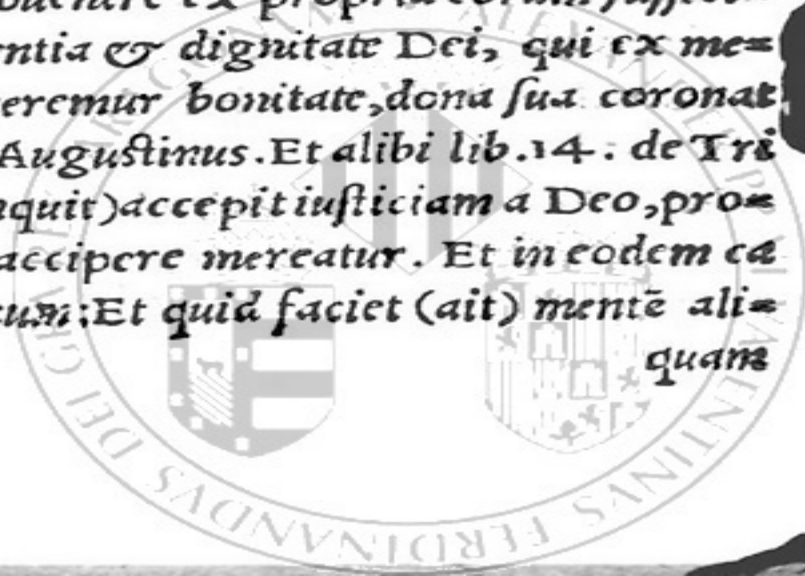
Ad quid detur spiritus sanctus.

DE IUSTIFICAT. HOMIN.

hoc pacto ambulauerimus, non iam sola fide iustificamur, uerum etiam per opera. de qua iustificatione scriptum est Apoc. 22. Qui iustus est, iustificetur adhuc, & sanctus sanctificetur adhuc.

Credimus enim, quod post acceptam baptismi gratiam, omnes baptizati Christo auxiliante & cooperante, quae ad salutem animae pertinent, possunt & debeant, si fideliter laborari uoluerint, adimplere. Augustinus de Ecclesiasticis dogmatibus. cap. 50. Atque ad hanc sanctificationem in primis frequentius sacris literis admonemur. 2. Cor. 7. 1. 1. Tes. 4. 2. 1. Tess. 2. 1. Thimot. 2. 1. Pet. 3. & 1. Ioan. 3. Atque ita fides operibus consummatur. Iacobi 2.

Voluntatis bonae inclinatus est a Deo. Nihilominus quam diligentissime ad haec nobis inculcat scriptura sacra, ut ne ita de nobis constituamus, quasi post regenerationem idonei & sufficientes simus a nobis ipsi, tanquam ex nobis cogitandi aliquid, sed omnem sufficientiam nostram ex Deo esse. 2. Corinthiorum. 3. Atque ut fateamur omnia opera nostra bona, esse gratuita quaedam Dei dona, & fructus spiritus sancti, ad Galat. 5. Et quamquam opera nostra quadatenus sint causae crescentis istius iustificationis, meriti etiam apud Deum, non temporalium modo, uerum etiam spiritualium bonorum, imo & uitae aeternae: Hoc tamen non prouenire ex propria eorum sufficientia, quin potius clementia & dignitate Dei, qui ex mera illa quam non promeremur bonitate, dona sua coronat in nobis: ut testatur B. Augustinus. Et alibi lib. 14. de Trinitate, cap. 15. Homo (inquit) accepit iusticiam a Deo, propter quam beatitudinem accipere mereatur. Et in eodem capite paulo ante hunc locum: Et quid faciet (ait) mentem aliquam

quam beatam, nisi meritum suum, & premium domini sui.

Tertio scriptura commemorat perpetuam quandam & Iustificatio
 necessariam iustificationem, quae in hoc consistit, ut pro quo que fiat per
 tidianorum delictorum uenia consequenda, cum omnis uita opera poeni-
 & conatus noster, quae diu in hac carne ambulamus, defectui tentie.
 subiaceat (ut interim de hoc taceamus, quod nemo in hac
 uita (excipimus tamen cum Augustino immaculatam geni-
 tricem domini nostri Mariam) sit liber a peccatis. Quemad-
 modum sanctus ille Apostolus Ioannes. 1. Ioan. 1. ait: Si di-
 xerimus quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus,
 & ueritas in nobis non est) Deum in uera fide per Chri-
 stum sine intermissione inuocemus. Hoc fit, quando quotidie
 cum amara cordis contritione & gemitu, quotidianos nos-
 tros defectus & peccata coram Deo plangimus, eumque
 oratione Dominica pro remissione delictorum nostrorum
 obsecramus: & hac uia eam iustificationem quae semper no-
 bis necessaria est, & quam iterum atque iterum sitire debemus
 & esurire, impetramus. De qua B. Ioannes apostolus in lo-
 co iam citato ait: Si confiteamur peccata nostra, fidelis est
 & iustus, ut remittat nobis peccata nostra, & emundet nos
 ab omni iniquitate. Perpetuam istam semperque necessariam
 iustificationem significauit Christus in lotionem pedum apo-
 stolorum suorum, Ioan. 13.

Tres istas iustificationis formulas explicuit & notauit
 (quanquam paucioribus uerbis) sanctus pater Augustinus,
 libro contra Iulianum secundo, circa medium: Iustificatio
 (inquit) in hac uita, secundum tria ista confertur:

Prius lauacro regenerationis, quo remittuntur cuncta

E 4 peccata

DE IUSTIFICA. HOMIN.

peccata: deinde congressione cum uicijs, a quorum reatu absoluti sumus. Tertio dum nostra exauditur oratio, qua dicimus: Dimitte nobis debita nostra, etc. Quoniam quolibet fortiter contra uicia dimicemus, homines sumus. Dei autem gratia sic nos in hoc corruptibili corpore adiuuat dimicantes, ut non desit propter quod exaudiat ueniam postulantes. Hucusq; Augustinus.

Porro conuersio eorum qui post Baptisma non in quotidiana tantum peccata, uerum etiam in grauiora crimina inciderunt: habet aliam praeterea rationem propriam: Sicut uidere licet apud sanctos patres, & partim articulo praecedenti de praedicatione Pœnitentiæ ex Cypriano & Augustino commonstratum est.

PER QVAS CAUSAS iustificemur.

Per, in scripturis non eodem modo accipitur.

Roditum est etiã deinde sacris literis, per quas causas secundum omnem modum iustificemur. Hic tamen primum nosse oportet, praepositionem (Per) in materia ista iustificationis, non eodem modo semper accipi, sed secundum causæ cui praeponitur naturam. Quod per exempla manifestabimus: Scriptura testatur nos iustificari secundum triplicem istum iustificationis modum: Per solum Deum: intellige tanquam per unicam causam operantem & efficientem. Modo simili tradit nos iustificari absque ullo operum nostrorum merito, sed per solum Christum: intellige tanquam causam meritoriam, eo quod ipse sit iustificationis nostræ author, eamq; apud patrem pro meritis sit & impetrauit.

Causa efficiens iustificationis.

Causa meritoria iustificationis.

Vtitur

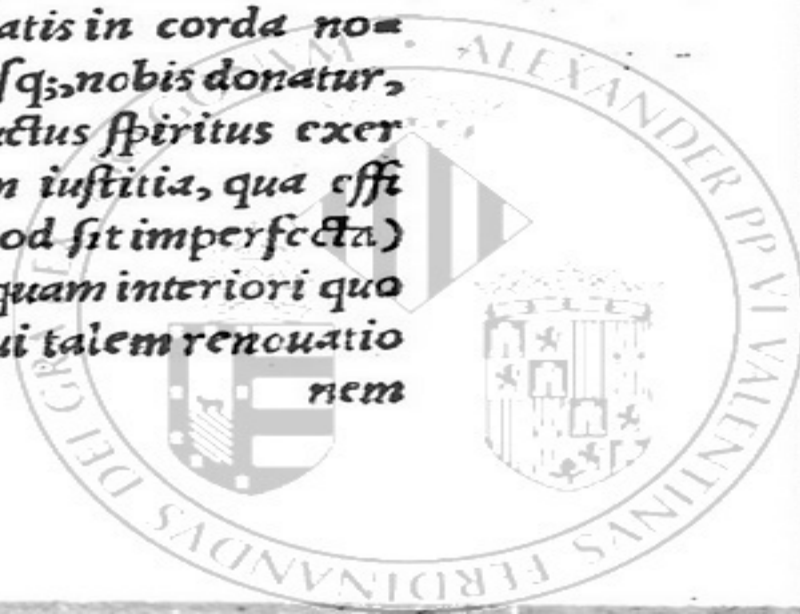
Utitur autem Deus & dominus noster Iesus Christus in operatione iustificationis nostrae medijs quibusdam, quibus partim praeparatur & disponitur, partim uero iustificationem recipimus, tanquam causis dispositiuis & susceptiuis: per fidem uerbi Dei, operantis in nobis ueram contritionem & poenitentiam, aliaq; praeuientis gratiae opa, iustificamur tanquam per causam quandam praeparatiuam & dispositiuam: Per fidem autem, qua absq; dubitatione firmiter confidimus, nobis, qui ueram peccatorum poenitentiam habemus, peccata nostra propter Christum esse dimissa (de quo tamen oportet intrinsecus per fidem Spiritus sancti testimonio testificatos nos esse) iustificamur tanquam per causam susceptiuam. ad Rom. 4. ad Galath. 3. Act. 10.

Eodem modo iustificamur a Deo iustitia duplici, tanq; per causas formales & essentiales. Quarum una & prior est consummata Christi iustitia: non quidem quomodo extra nos in ipso est, sed sicut & quando eadem nobis (dum tamen fide apprehenditur) ad iustitiam imputatur. Haec ipsa ita nobis imputata iustitia Christi, praecipua est & summa iustificationis nostrae causa, cui principaliter inniti & fidere debeamus. Aliter uero iustificamur formaliter, per iustitiam inherentem: quae remissione peccatorum simul cum renouatione Spiritus sancti, & diffusionem charitatis in corda nostra, secundum mensuram fidei uniuscuiusq; nobis donatur, infunditur, & fit propria: atq; ita per fructus Spiritus exercetur, efficiaturq; in nobis propria quaedam iustitia, qua efficiamur. Cui tamen inherenti iustitiae (quod sit imperfecta) non innitimur principaliter: sed ea tanquam interiori quodam experimento certificamur, nobis (qui talem renouationem

Causae dispositiuae & susceptiuae.

Cum iudicio legēda sunt haec.

Causa formalis iustificationis.

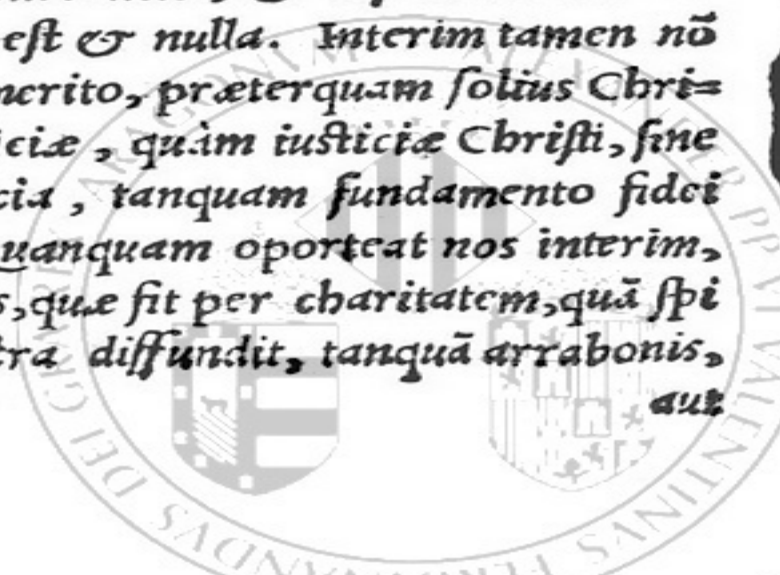
DE IUSTIFICATIONE HOMI.

Causa finalis nem spiritus nostri in nobis sentimus & experimur) remissionem peccatorum factam, & Christi consummatam iusticiam nobis imputari, atq; ita Christum per fidem in nobis habitare. Ceterum, causa finalis iustificationis nostrae nemini est ignota, quum ad hoc potissimum a Deo iustificemur, ut simus in laudem gloriae ipsius, Eph. 1. & obtineamus in Christo salutem animarum nostrarum & uitam eternam. 1. Petri. 1. & 3.

*Attentius
o.c.c.*

Ex quibus perspicue apparet, quod licet fidei tribuatur, nos per eam tanquam causam dispositiuam & receptiuam, et de interiori renouatione spiritus aut charitate Dei dicatur recte, nos per ipsam, tanquam causam formalem & essentialem, tamen non potissimum iustificari: nihilominus tamen hoc loquendi modo, non adscribimus, neq; fidei, neq; charitati, efficientiam iustificationis, quae soli competit Deo: o etiam meritum eius, quod soli debetur Christo, non fidei aut charitati, aut ulli aliarum uirtutum, tamen omnes gratuita quaedam Dei dona sunt. Sed confitemur haec esse media quaedam, quibus operetur Deus in nobis suam iustificationem: Quemadmodum de manu eleemosynarij aut pij uiri dicimus, huius manus succurrit pauperi: cum manus sit instrumentum tantum succurrentis, & nisi moueatur ab agente principali, ociosa est & nulla. Interim tamen non ignoramus, nos nulli alij merito, praeterquam solius Christi, neque item ullae alij iusticiae, quam iusticiae Christi, sine qua omnino nulla est iusticia, tanquam fundamento fidei nostrae, imitti debere. Quanquam oporteat nos interim, internae illius renouationis, quae fit per charitatem, qua spiritus sanctus in corda nostra diffundit, tanquam arrabonis,

*Quatenus si
des & chari
tas iustificet
hominem.*

Sut certe experientie impetratae remissionis peccatorum, et
imputationi iusticie Christi, rationem habere.

DE DVPLICI FIDV CIA SIVE
certitudine habenda.

Duplicis fiducie meminit scriptura sacra. Quae sunt: fiducia remissionis peccatorum et fiducia bonae conscientiae. Prior illa fit et innititur, prorsus soli et unico domino Iesu Christo, et eius meritis. De hac scribitur Actuum. 10. et ad Philippenses. 3.

Fiducia remissionis peccatorum.

De altera uero fiducia bonae conscientiae, ita 1. Iohannis 3. dicitur: Filioli, non diligamus uerbo neque lingua, sed opere et ueritate. In hoc cognoscimus, quod ex ueritate sumus, et in conspectu eius suadebimus corda nostra. Quoniam si reprehenderit nos cor nostrum, maior est Deus corde nostro, et nouit omnia. Charissimi, si cor nostrum non reprehenderit nos, fiduciam habemus ad Deum, et quicquid petierimus, accipiemus ab eo, quia mandata eius custodiimus, et ea quae sunt placita coram ipso facimus. Et iterum: Qui seruat uerbum, uere in hoc charitas Dei perfecta est. In hoc scimus, quod in ipso sumus. Item qui manet in charitate, manet in deo, et deus in eo. In hoc perfecta est charitas dei nobiscum, ut fiduciam habeamus in die iudicij. Sic. 2. Corin. 1. Gratia nostra haec est, testimoniū conscientiae nostrae, quod in simplicitate cordis et sinceritate dei, non in sapientia carnali, sed in gratia dei conuersati sumus. Vtrūque fiduciae genus, tractat passim et conferunt inuicem sancti patres: e quibus Chrysostr. ille in. 1. ca. Matt. homilia. 5. ita ait: unusquisque nostrum, nulla in alia re spem suam, nisi post dei misericordiam, in morum sancti-

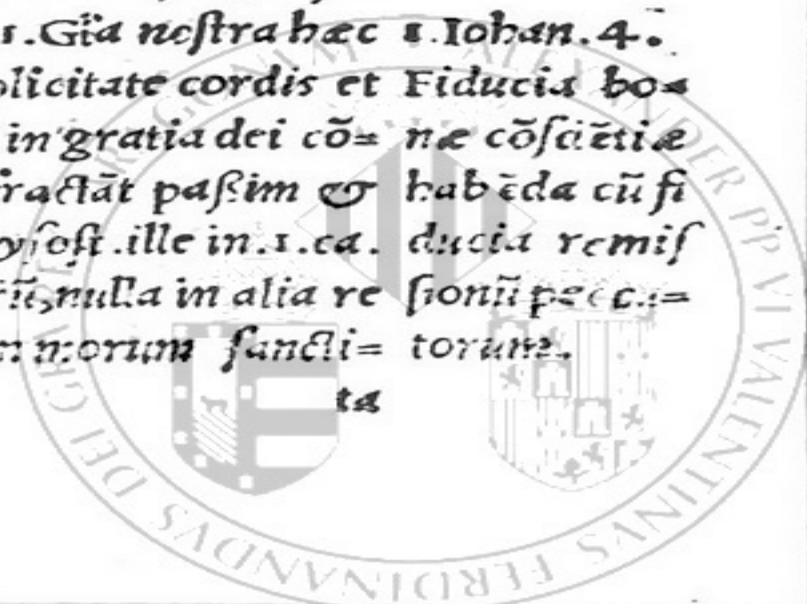
Fiducia bonae conscientiae

1. Iohan. 2.

1. Iohan. 4.

Fiducia bonae conscientiae habenda cum fiducia remissionis peccatorum.

ta

DE DVPLICI FIDV CIA.

tate constituat. Et paulo infra: Fiduciã bonæ conscientie colligamus. Et hoc est quod voluit trinus Apostolorũ Petrus, ubi post sedulam admonitionẽ bonorum operũ, ita ait: Quapropter fratres magis satagite, ut per bona opera certam uocationem uestram & electionem faciatis.

Quo popu-
lus doceri de
beat de fidu-
cia bonæ cõ-
scientie

Quapropter sicut sanctis patribus uisum fuit, populus debet de duplici ista fiducia, ut q̄ inuicem connectatur, & una alteri ferat testimonium, diligenter & apposite edoceri. Quemadmodũ sanctus pater Bernardus uenuste & pie docet sermone de annunciatione: & in sermone de quatuor modis orandi. Cuius uerba hoc loco, breuitatis causa non adducimus: nec pluribus necesse est, quum scriptura sacra his de rebus perspicua sit omnibus. Apostolus Paulus remittit Corinthios pro sumendo experimento cuiuscemodi fiducia ad seipsos: Vosmetipsos, inquit, tentate fratres, si estis in fide. Ipsi uos probate: an non cognoscitis uosmetipsos, quia Christus Iesus in uobis est? In summa, uerus Christianus debet omnẽ fiduciam remissionis peccatorum, statuere in solũ Christũ. Ac simul debet fiduciã istiusmodi facere certam & indubitata, fiducia bonæ cõscientie. Christus solus est medicus noster, a quo solo sanitas speranda, expectanda & petenda est. At si uolumus experimentum certũ sumere, utrum eam uere receperimus an non, oportet profecto, ut conscientiam nostram examinemus & probemus, faciemusq; quã ait dominus: Surge, tolle lectum tuum & ambula. Quemadmodum pius ille Bernardus, in sermone de quatuor modis orandi, hanc rem pulcherrime prosequitur:

QVID OBTENSÆ REFORMA-
tionis liber aduersus hæc doceat.

Huic

DE DVPLICI FIDV CIA. 3.

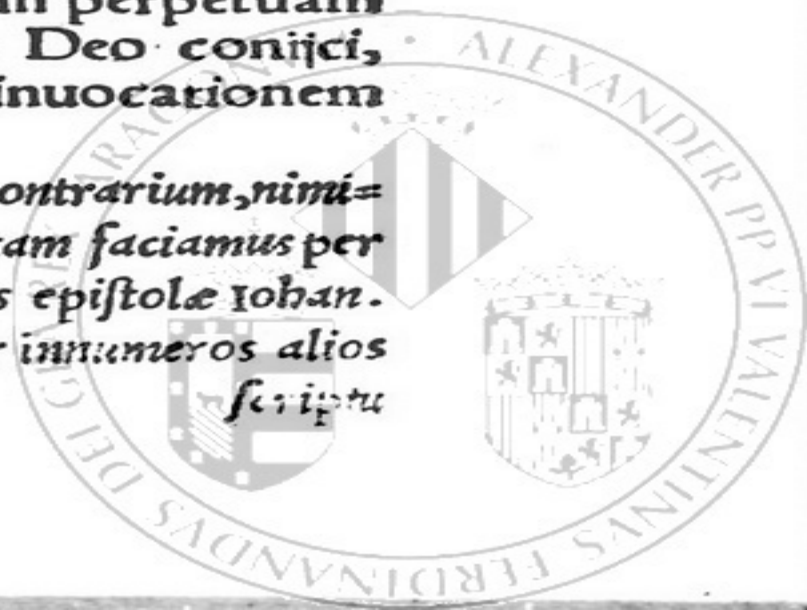
Hic uniuersali et Christiane de iustificatiōe doctrinae, non consonat liber ille. Quod enim supra ostēdimus, scripturam sacrā triplicem iustificationem innuere, docet libellus esse unicam tantum, sitam in remissione peccatorum, & imputatione iusticiæ Christi. Fol. xli. facie ij. Item ubi ex scripturis ostenditur summam iustificationem complecti in se quatuor essentielles partes, uti supra explicuimus. Vult liber, eam duas tantum continere, utpote remissionem peccatorum, & imputationem iusticiæ. Sic ubi scriptura requirit, ut iuxta fiduciam habendam in iusticia Christi, populus proxime doceatur habere etiam certitudinem bonæ consciētiæ. Vult liber, ut quum iusticiam Dei urgemus, omnino caueamus ne corrumpatur. Quod ita exponit, ut persuadeatur hominibus, ne bonorum operum fiduciam habeant. Fol. xliij. facie. i.

Quod nō recte dicitur, si mō utraq; fiducia populo considerate et apposite pponantur: qd' ipsum uetat liber fieri.

Sequitur enim folio. xliij. facie. ij. & xlv. fa. i. quod fiducia illa, intellige, quæ est in nudam misericordiam Dei, excludat aliam omnem fiduciam bonorum operum, & dicit nos fiducia bonorum operum reddi incertos, ac in perpetuam dubitationem & execrationem a Deo conijci, atq; in ea manere, ita ut ueram inuocationem Dei retinere nequeamus.

Cum tamen doceat scriptura eius contrarium, nimirum ut uocationem nostram firmā & certam faciamus per bona opera. Quæadmodū supra ex prioris epistole Iohan. cap. 3. & 4. copiose probatum est, & per innumeros alios

scriptu

DE BONIS OPERIBVS.

Scripturæ locos probari potest.

.2. Petri. 1.

Quos uero fructus, horrore & desperatione plena istæ doctrinæ, plerisque in locis ediderit, res ipsa loquuntur, & sole clarius uniuersus aspicit orbis.

DE BONIS OPERIBVS.

Radit sacra scriptura, q̄ præter decem illa præcepta, quibus Deus opa illa bona, quæ ab omnibus exigat summam complexus est, sint & alia quedam opera bona, ipsa multo gratissima & acceptissima, ut ui-

Non omnia
opera bona
præcepta.

dere licet Matth. 19. Mar. 10. & Lu. 18. ubi legitur: q̄ Dominus adolescentulo interroganti: Quid boni faciam, ut uitam habeam æternam? responderit: Si uis ad uitam ingredi, serua mandata. At uero cum adolescens enumeratis mandatis uicissim ad hæc Christo respondisset: Omnia hæc custodiui a iuuentute mea, quid adhuc mihi deest? Iesus (ut Marcus ait) intuens eum, dilexit eum, & dixit ei: Unum tibi deest, uade quæcunq; habes uende, & da pauperibus, & habebis thesaurum in celo, & ueniens sequere me.

Relinquere
temporalia.

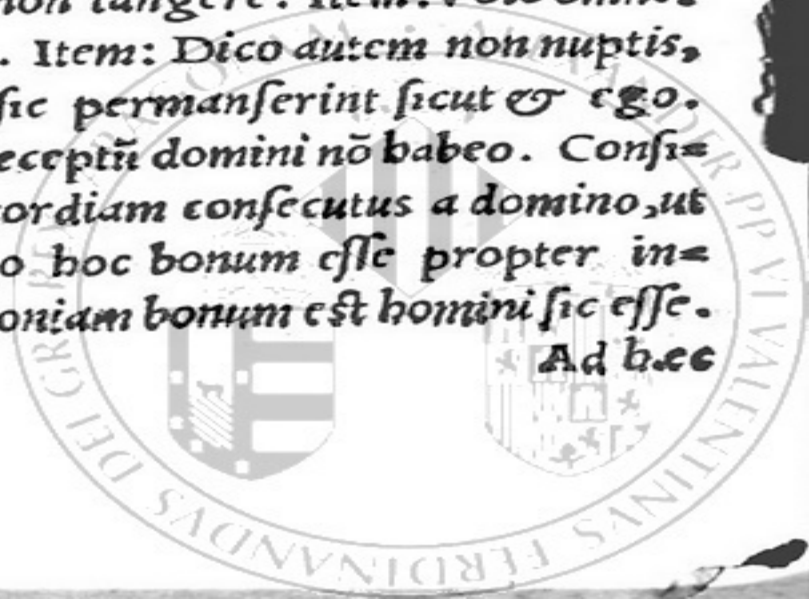
Simile est huic, quod Matth. 19. ait Christus: Sunt eunuchi, qui se ipsos castrauerunt propter regnum celorum.

Perpetuo cō
tinere.

Qui potest capere capiat. Quod Paulus exponit & ait: Bonum est homini mulierem non tangere. Item: Volo omnes homines esse sicut ego sum. Item: Dico autem non nuptis, & uiduis, bonum est illis si sic permanserint sicut & ego. Et iterum: De uirginibus præceptum domini non habeo. Consiliū autem do, tanquam misericordiam consecutus a domino, ut sim fidelis. Existimo ergo hoc bonum esse propter instantem necessitatem. Quoniam bonum est homini sic esse.

1. Corint. 7.

Ad hæc

Ad hæc: Volo autem uos sine sollicitudine esse. Qui sine uxore est, sollicitus est quæ sunt domini, quomodo placeat deo. Qui cum uxore est, sollicitus est quæ sunt mundi. Et sequitur: Porro hoc ad utilitatem uestram dico: non ut laqueum uobis iniiciam, sed ad id quod honestum est, & facultatem præbeat sine impedimento dominum obsecrandi. Item, qui statuit in corde suo firmus non habens necessitatem, potestatem aut habens suæ uoluntatis, & hoc iudicauit in corde suo, seruare uirginem suam, bene facit. Igitur qui iungit matrimonio uirginem suam bene facit, & qui non iungit melius facit.

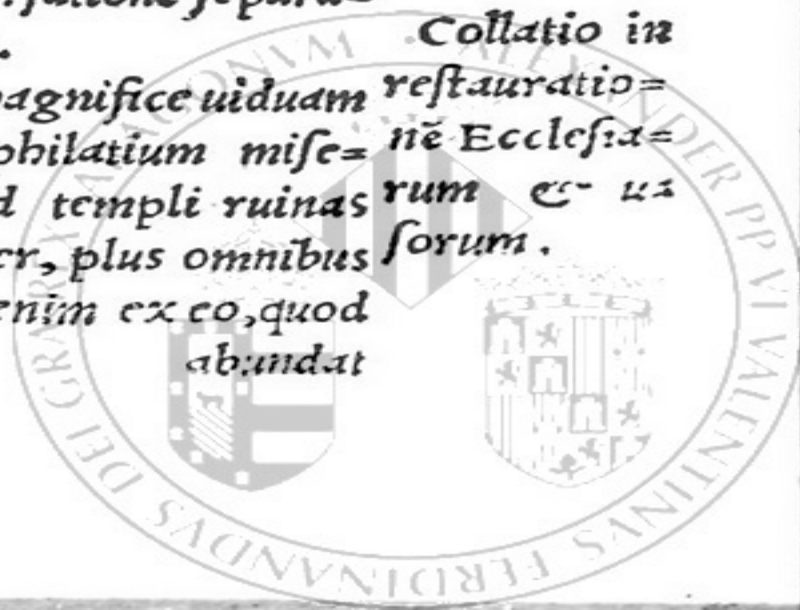
Præterea dominus Matth. 6. hortatur, ut coram patre cælesti, qui in abscondito est & uidet in abscondito, ieiunemus: Redditur enim illum. Sic Luc. 10. ad Martham ait Martha Martha, sollicita es, & turbaris erga plurima. Porro unum est necessarium, Maria optimam partem elegit, quæ non auferetur ab ea. Quamobrè etiam Eusebius lib. 9. histor. ecclesi. cap. 10. de primis ecclesiæ patribus ita ait: Sapientes uero & eruditi uiri præferebant eos, quibus pura uita ac sincera simplicitas offerendi Deo hostias, maiorem fiduciam dabat. Et S. pater August. extollit uitam sanctorum Anachoretarum, Heremitarum, & Monachorum supra uitam communem: & reprehendit eorum opinionem, qui putabant eos plus iusto se ab humanæ uitæ cōuersatione separare, lib. 1. de moribus eccles. Cathol. cap. 31.

Marci duodecimo laudat Christus magnifice uiduam illam pauperem, quæ duo minuta in Gazophilatium miserat (cedebat autem istiusmodi oblatio ad templi ruinas restaurandas) dicens: Vidua hæc & pauper, plus omnibus misit, qui miserunt in gazophilatium: Omnes enim ex eo, quod abundat

Ieiunium.

Cura audiendi uerbi, & res sacras procurandi.

Collatio in restauratiōne Ecclesiarum & uisitorum.

DE BONIS OPERIBVS.

abundat illis miserunt, hęc uero de penuria sua, omnia quę habuit misit totum uictum suum.

Matthæi. 26. Cum mulier illa effunderet alabastrum unguenti preciosi in caput Christi recumbentis in mensa, & indignarentur discipuli de unguenti profusione, dicerentq;: Vt quid perditio hęc? potuit enim istud uenundari multo & dari pauperibus, sciēs Iesus, ait ad eos: Quid molesti estis huic mulieri? Opus enim bonum operata est in me. Quod dictum Christi sanctus Hieronymus contra Vigilantium, indigne ferentem, luminaria & candelas in honorem sanctorum martyrum accendi, allegat, aitq;: Causabantur quondam & Apostoli, quod periret unguentum, sed Domini uoce correpti sunt: neq; enim Christus indigebat unguento, nec martyres lumine cęreorum, & tamen illa mulier in honorem hoc Christi fecit, deuotioq; mentis eius recipitur. Et quicumq; accendunt cęreos, secundum fidem suam habent mercedem, dicente Apostolo: Vnusquisq; in sensu suo abundet, Roman. 14. Hastenus Hierony.

Cui consonat, quod sanctus ille Iohannes Chrysost. in uerbum illud Christi: Væ uobis Scribis & Phariseis, quia edificatis sepulchra prophetarum, & ornatis monumenta iustorum. Matthæi. 23. scribit: Ecce qui martyria edificat, Ecclesias eorum ornant, bonum opus facere uidentur: sed si quidem & alias iusticiam Dei custodiant, si de bonis eorum pauperes gaudent, si aliorum bona per uolentiam non faciunt sua. Scito, quia ad gloriam Dei edificat.

Et paulo infra: Si iuxta alia bona opera, edificata sancta fecerit homo, additamentum est bonis operibus.

Q. V. I. D.

QVID OB TENSÆ REFORMA-
tionis liber aduersus hæc doceat.

Aduersus omnia hæc docet liber Reforma.
Illa sola esse opera bona, quæ in decalogo
præceptorum mādāta sunt, quodq; de re-
liquis omnibus operibus scriptum sit, frustra me-
colunt mandatis hominum. & quod contra talia
agitur nō esse peccatum. Fol. xlv. fac. i. & sequen.

Item dicit, nos (dum ita ut diximus, sentimus)
affligere & torquere nos ipsos, & alios quoq; fal-
sis peccatis, qualia sunt (ut aiunt) superstitiosa uo-
ta, peregrinationes, specialia ieiunia, oris confes-
sio, inutilis delectus ciborum, abstinētia ab ijs
rebus, qbus permittēte Deo posset homo & de-
beret frequentius uti. Fol. xxix. facie i.

Ad hæc quod ieiunare in se consideratum nō
sit opus bonum, & non debeat cuiquam per ho-
mines imponi. Fol. lxxvii. facie i.

Item esse superstitiosum, uelle ieiunio aliquid
à Deo demereri.

Esse præterea superstitiosius impium & per-
uersum sacrificium, uelle Deo bona offerre tem-
poralia, pro extruendis aut dotandis, illustrādis,
decorandis Ecclesijs, altaribus, monasterijs, &
quicquid impensarum in ligna, lapides & ossa
irrogatur non placere Deo, & abarcendos à ta-
libus homines. Omne deniq; quod non conferat
hominibus esse ingratum Deo, nec placere Deo,
ampliare ecclesias, aut aliter edificare, uel ornare,
q̄ ad hoc solum, ut habeat populus decentem
conueniendi locum, pro audiēdo uerbo, & perci-
piendis sacramentis. Fol. lxxi. & sequent.

DE PRAEMIO BON. OPER.

Et huc fortasse spectat, quod folio tertio facie
ij. dicit, predicationē uerbi nō alligandā loco aut
tēpori. Itē q̄ dominus Christus orauerit in moni-
tō. & hortis. Fol. lxxiij. facie prima.

DE PRAEMIO ET RETRI-
butione operum bonorum.

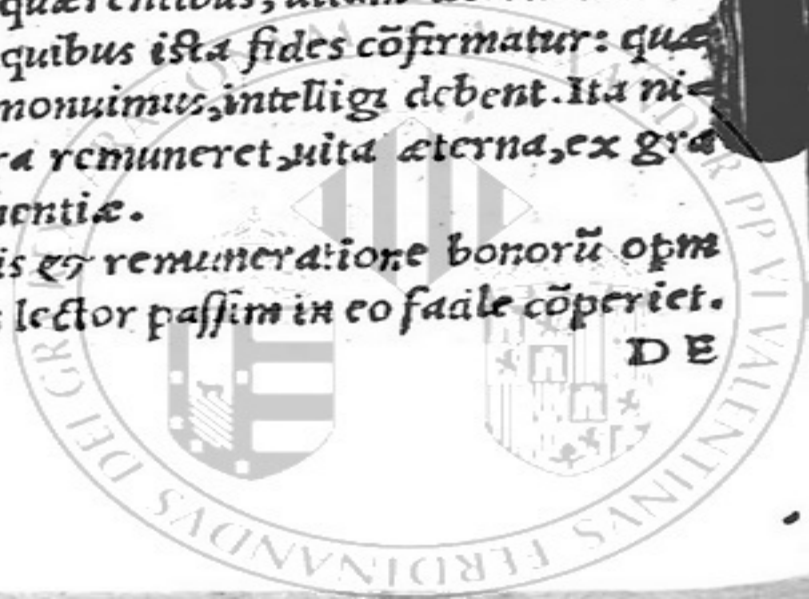
Christus dominus noster bonis operibus cre-
dentium uitā promittit eternam, Matt. 19.
Vbi Petro scisatanti & dicenti: Ecce reli-
quimus omnia & secuti sumus te, quid er-
go erit nobis? Respondit Iesus: Amen dico

uobis: Omnis qui reliquerit domum, uel fratres, aut sorores,
aut patrem, aut matrem, aut uxorem, aut filios, aut agros
propter nomen meum, centuplum accipiet, & uitā eternam
possidebit. Eodem capite, Adolescens quidam (uti antea atae-
uimus) interrogat: Quid boni faciam, ut habeam uitam eter-
nam? Respondit ei Iesus: Si uis ad uitā ingredi, serua mān-
data. Ita legitur Marci .25. Venite beneficii patris mei
possidete paratum uobis regnum a constitutione mundi: Esu-
riui enim, & dedistis mihi manducare, & cet. Sic Roma-
norū. 2. Reddet unicuiq; secundum opera eius: His quidē,
qui secundum patientiam boni operis, gloriam & hono-
rem, & incorruptionem quærentibus, uitam eternam.
Innumera sunt testimonia, quibus ista fides cōfirmatur: que
tamen ipsa sicut ante præmonuimus, intelligi debent. Ita ni-
mirum q̄ Deus bona opera remuneret, uita eterna, ex gra-
tuita dignatione suæ clementiæ.

Qualia uero de meritis & remuneratione bonorū opm
liber ille tradat, studiosus lector passim in eo facile cōperiet.

DE

Vita eterna
præmium bo-
norū operū.

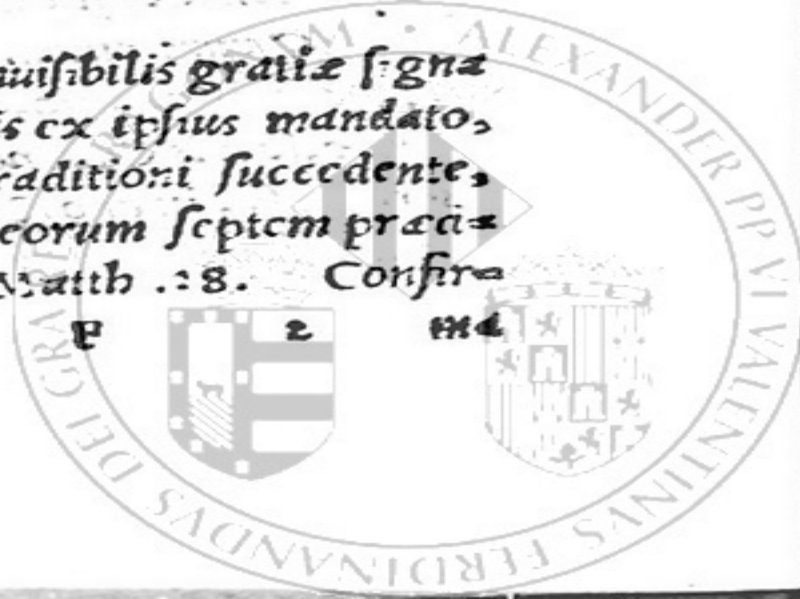
Ecclesia.

Baptista ille Iohannes pulchra similitudine Ecclesiam nobis effigiat, ubi ipsam aream facit, in qua triticum & palea simul congregata seruentur, usque ad repurgationem, Matth. 3. Luce. 3. Modo simili Christus Dominus comparat eandem agro seminato bonis frugibus & herbis malis. Item reti iacto in mare, & tam bonos quam malos pisces simul collectos complectenti, Matthaei. 13. Sic Matthaei. 25 assimilat ipsam decem uirginibus, quarum quinque prudentes fuerint, quinque uero fatuae. Et uiti praeterea, quae iuxta palmites uiuos, & aridos contineat. Iohan. 5. Ac Paulus de aridis istis & emortuis membris dicit, quod speciem quidem habeant pietatis, uirtutem eius autem abnegent. Ex quibus uerbis sancti patres uisibilem istam ecclesiam, hoc modo definiunt: quod sit congregatio & communitas quaedam hominum uocatorum transeuntiumque, in unam quandam communionem externae confessionis, unius fidei, unius doctrinae, eorundemque sacramentorum, secundum apostolicam & catholicam traditionem, in uno eodemque indiuiso uinculo pacis & concordiae.

Descriptio
uisibilis Ecclesiae.

Ad haec usque tempora de Sacramentis, quae sunt nostre quaedam & signa, quibus Ecclesia catholica dinoscitur, ita traditum fuit.

Primum, quod Sacramenta sint inuisibilis gratiae signa uisibilia, quae a Christo, aut apostolis ex ipsius mandato, instituta, recepimus, & traditione traditioni succedente, haecenus conseruamus: quodque sint eorum septem praecipua: Baptismus, institutus a Christo, Matth. 28. Confirma-

DE CATHOLICA ECCLE.

matio, a Christo ante ascensionem ad cælos promissa, postea uero in die Pentecostes reddita, Lucæ. 24. Act. 1. Sacramentum corporis et sanguinis sui, quod et ipsum ipse infuult, Matthæi. 26. Marci. 14. Lucæ. 22. 1. Corin. 11. Sacramentum poenitentiae, siue absolutionis, quod instituit Matthæi. 16. et 18. et Iohannis. 20. Sacramentum Ordinationis, quod tradidit, ut Paulus testatur ad Ephesios. 4. et alibi præterea approbatur, Marci. 10. Lucæ. 9. et 10: præcipue autem Matthæi. 26. Marci. 14. et Lucæ. 22. Sacramentum Matrimonij, quod ad eum statum quem in paradiso habebat, rursus reuocauit et reduxit, Matthæi. 19. Et Sacramentum sacræ unctionis infirmorum: cuius habemus exemplum Marci. 6. Institutionem uero expressam apud Iacobum Apostolum capite. 5. sine dubio factam mandato Christi: Quum Apostoli non fuerint ausi aliquid eorum loqui quæ per eos non efficeret Christus, aut de quo Christus nihil mandasset: sicut testatur apostolus Paulus Roman. 15. et 1. Corin. 7.

Septem ista sacramenta, semper in usu fuerunt in Ecclesia, tam Orientalium quàm Occidentalium Patrum. Id quod etiam Græci in nouissimo Conalio Florentino, sub Eugenio confessi sunt, se a maioribus septem tradita sacramenta suscepisse: ut Acta Cōalij, et insignis ille atq; eximie doctus Bessarion, Constantinopolitanus Patriarcha, testantur.

Quum autem sacramenta et eorum uniformis usus atq; administratio, certum quoddam signum sint uisibilis Ecclesie, sacris Canonibus, atq; etiam magno illo Conalio Lateranensi, in quo Orientales cum Occidentalibus sub Innocentio tertio congregati fuerunt, sanatum fuit et declaratum,

satum, eos qui de sacramento corporis et sanguinis Domini nostri Iesu Christi, de Baptismo, de Confessione, de Matrimonio, aut reliquis alijs sacramentis aliud opinantur, aut non uerentur aliter docere, quam sancta apostolica credit et doceat Ecclesia, pro hereticis habendos, aut uinculo anathematis, perpetue scilicet maledictionis, obligatos. Quomodo etiam sanctus pater Augustinus dicit, quod contemptus sacramentorum sacrilegos faciat. Item quod schismaticorum et desertorum propria fere natura sit, se uento superbiae et nimia leuitate a catholicae Ecclesiae consuetudine separare, et proprios sacramentorum ritus erigere.

Ad haec quatuor signa seu nota, quibus Ecclesia uera certo cognoscatur, et in scriptura colliguntur, et sunt ista: Primum signum, sana doctrina Christi, secundum uniuersalem Apostolicam et catholicam traditionis intellectum.

Alterum, rectus et uniformis usus Sacramentorum. Tertium, uinculum unitatis et pacis. Quartum uero, uniuersitas: quia uidelicet diffusa est Ecclesia, et diffundi atque ampliari debet, per omnia loca ad fines usque orbis terrarum. Iam si ubi forte non inueniantur haec signa quatuor, aut sint qui de eis aliter doceant, aduersum tales indubitanter pronuntiatur, ipsos ad catholicam illam uisibilem Ecclesiam non pertinere. Quum ut beatus pater Augustinus, de tertio praesertim signo dicit: Si quis a catholica Ecclesia fuerit separatus, quantumlibet laudabiliter se uiuere existimet: hoc solo scelere (quod a Christianitate seiuersus est) non habebit uitam, sed ira Dei manet super eum. contra Manichaeos, et habetur cap. Si quis a catholica, vigesima tertia, questione quarta.

Ab ecclesia esse alienos qui aliter quam ecclesia de sacramentis doceant.

Quatuor signa uisibilia ecclesiae.

Sola separatio ab ecclesia peccatum est.

DE CATHOLICA ECCLIA.
QVI REFORMATIONIS
liber istis tradat contrarium.

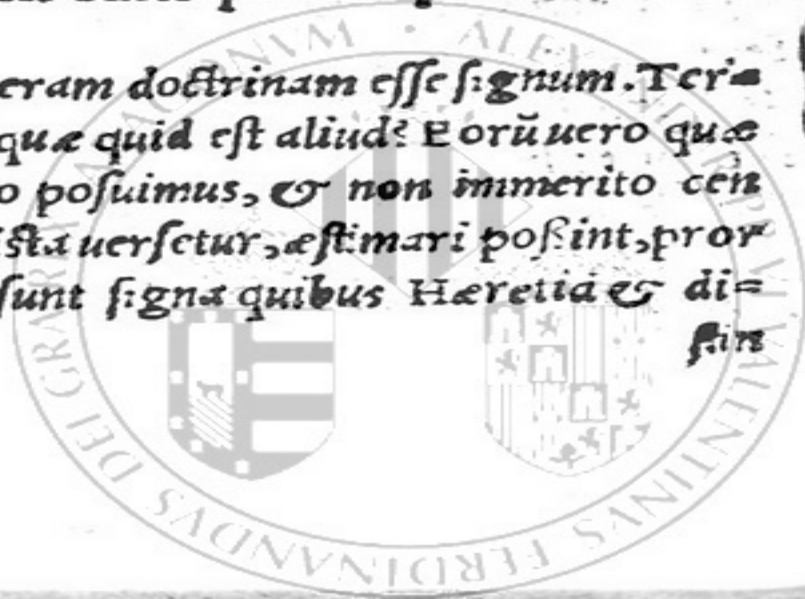
Reformationis liber nō est ex parte ulla huius
dogmati conformis. Primum enim definit
Ecclesiam uisibilem talibus uerbis, q̄ sit con-
gregatio illorum q̄ uerbum Dei nobis per Chri-
stum et apostolos commendatum ueraciter cre-
dunt, & per spiritum sanctum sunt regenerati.
Fol. lvi. facie ij.

*Que descriptio tantū uiua membra Ecclesie complecti-
tur: imo uerius descriptio est inuisibilis illius ecclesie. Et
licet in dicto Reformationis libro, sequatur statim eius talis
explicatio. (Quod in hac congregatione nihilomi-
nus maneāt in hac uita multi, qui nō sunt regene-
rati, & peccatis cōtra conscientiam ppriam obnoxij)*

*Patet tamen hanc explicationem precedentibus in defini-
tione uerbis plane aduersari. Si enim ecclesia uisibilis est
congregatio illorum tantum, qui uerbo Dei ueraciter cre-
dunt, & per spiritum sanctum sunt regenerati, quō possunt in
eadem illa cōgregatione esse & manere plurimi, q̄ & nō
sunt regenerati, & peccāt assidue cōtra ipsorum conscientiam?*

*liber prætenſæ Reformationis ponit tria si-
gna, quibus putat Ecclesiam cognoscendam, Cum
tamen tertium eorum cum primo plane sit idē.
Fol. lviij. facie. i.*

*Primum enim facit ueram doctrinam esse signum. Ter-
tium, eius confessionem: que quid est aliud? Eorū uero que
nostertio & quarto loco posuimus, & non immerito cen-
trū & cardo in quo res ista uersetur, estimari possint, pro-
fus non meminit, scilicet sunt signa quibus Heretia & di-*

linguantur ab Ecclesia, & plane cognoscantur. Siquidem, q̄ neq; ueram doctrinam, neq; rectam administrationem sacramentorum habeant, non uidentur sibi conuina posse. At uero q̄ uinculū unitatis cum Ecclesia catholica per uiam orbem diffusa non seruant, inficiari non possunt.

Præterea liber ille aliter de prioribus duobus signis loquitur q̄ Ecclesia catholica. Hæc enim uult scripturā intelligi debere secundū traditionē et intellectū uniuersalis ecclesie: de quo in libro silentiū est. Similiter Ecclesia catholica unitatem exigit & concordiam: nō in dogmatibus tantū scripturæ, sed etiam in traditionibus, quas nullis scriptis in mysterio ab apostolicis uiris recepimus. Verum liber solum scripturæ literam respiciat.

Ad hæc liber cōcedit nobis duo tantum sacramēta. Fo. xix. f. ij. et in usu necessariorum illorū sacramētorū, in illis tantum formis requirit uniformitatē, q̄s Christus ipse & solus instituit, Fo. lvij. fac. i. & seq.

Quasi Christus duo tantum instituerit sacramenta: reliqua uero omnia (unctio præsertim infirmorum, quā Reformatio illa penitus abradit) non per Christū, aut ex mandato ipsius fuerint instituta.

Vniuersalē formā laudabiliter hucusq; in administratione sacramentorum seruata, mutat ille liber in uniuersum fere, Quod postea distincte suis in locis annotabitur. Requirit tantum ut obedientia pastoribus deferatur, in his rebus quæ expresse a Deo sunt mandata. Fol. lix. fac. i. non uero in his quæ præter Euangelium sunt.

Cum tamen hucusq; docuerit Ecclesia potestati obedientiæ, nō tantum in his quæ scriptura expresse mandauit obseruare

ORATIONE CHRISTIANA.

seruare, uerum in ijs etiam que scripturæ non aduersantur. uti iam antea dictum est nobis.

His annectit liber ordinariæ nem competere Episcopis præcipue. Fol. xcv. facie. ij.

Quasi & alij præter Episcopum possint ordinare in ecclesia: cõtra scripturam & regulam apostolicam ecclesie. Quod ipsum (ut apparet) prætensa Reformatio illa etiã alijs pmittit.

DE ORATIONE CHRISTIANA.

Omnino noster Iesus Christus permittit nobis liberum, ut a Deo postulemus res quaslibet, suo uerbo non contrarias: nec res dõs in specie nobis præscripsit, p quibus orandum esset, sed dixit: Omnia quaecunq; pe-

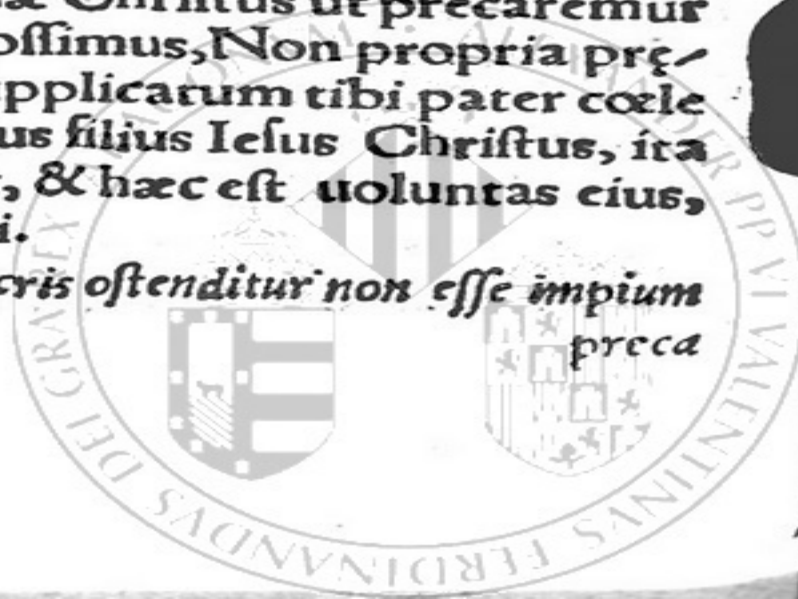
Petere possimus in oratione quicquid non aduersatur uerbo dei.

tieritis in oratione credentes, accipietis. Matth. xi. 21. Mar. x. 11. Proponit exemplum aride ficus, & translationis montium. Et quare obsecro non permittatur mulieri Christiane precari ut Deus concedat ei liberos? Id quod fecit Anna Samuelis mater multis cum lachrymis 1. Regum. 1.

Quod tamen Christus nusquam expresse mandauit precari. Ergo adhortatur Christus, & clamat: Venite ad me oes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam uos. Mat. 11.

Verum liber Reform. uult ut pro eis tantum rebus supplicemus, quæ Christus ut precaremur mandauit, ut dicere possimus, Non propria presumptione uenimus supplicatum tibi pater celestis, sed unigenitus tuus filius Iesus Christus, ita præcepit & mandauit, & hæc est uoluntas eius, ut, &c. Fol. lxi. facie pri.

Præterea scripturis sacris ostenditur non esse impium prece

precarificut Ezechias orauit. 4. Regum 20. & Isaie
38. Memento domine queso, quomodo ambulauerim coram
te, in ueritate & corde perfecto, & quod bonum est in ocu-
listuis fecerim. Quomodo & Dauid frequētius orauit, &
alij sancti uiri hodierno die pie orare possunt.

At liber Reformat. uult ut nō aliter precemur
q̄ hac aut simili forma. Scimus domine, quod nī
hil prāter iram meram, & uindictam pro meriti
sumus. Immodica est hyperbole. Fol. 61. fa. 1.

Est quidem uerum, quod non oporteat in oratione dis-
fidere: ut uero magnum sit peccatum si quisquam dubitet,
aut inter spem & metum hāreat ambiguus, Christus non
docet, Monet autem trepidantes & dubitantes ita, ut orēt:
Domine adauge nobis fidem, Lucæ. 17. Atq; ita Petrus Si-
monem Magum illum adhortatur: Roga Deum, si forte re-
mittatur tibi hęc cogitatio cordis tui: nec pollicetur ei ad
primam statim petitionem, peccatorum remissionem. Vnde
beatus martyr Cyprianus sermone quinto de lapsis: Eos
qui magna & grauiā crimina post baptisma inciderunt
monet, ne de misericordia domini desperent, nec tamen iam
ueniam sibi uendicent. Post pauca addit: Orare oportet im-
pensius & rogare, diem luctu transigere, uigilijs noctes ac
fletibus ducere, tempus omne lachrymosis lamentationibus
occupare, & cæt. Vide etiam ad hęc, parabolam Lucæ 18.
Enim uero hęc est peculiaris & propria orationis natura,
ut qui orat, non statim putet impetratum sibi quod petit, ne
uideatur sibi imperasse potius quā orasse, sed debet oratio
eius esse perseuerans, ut Aug. ait. Nec debet Deo tempus,
quo misericordiam exhibeat præscribere. Verum permit-
tere

Boni pos-
sunt in ora-
tione allega-
re suā erga
Deum pietā-
tem & zelū.

Non omnis
dubitatio est
peccatum,
quedā enim
absq; pre-
sumptione
sperat tantū

tere illud *suæ auinæ uoluntati, cuius habemus pulcherrimum textum, Iudith. 8.*

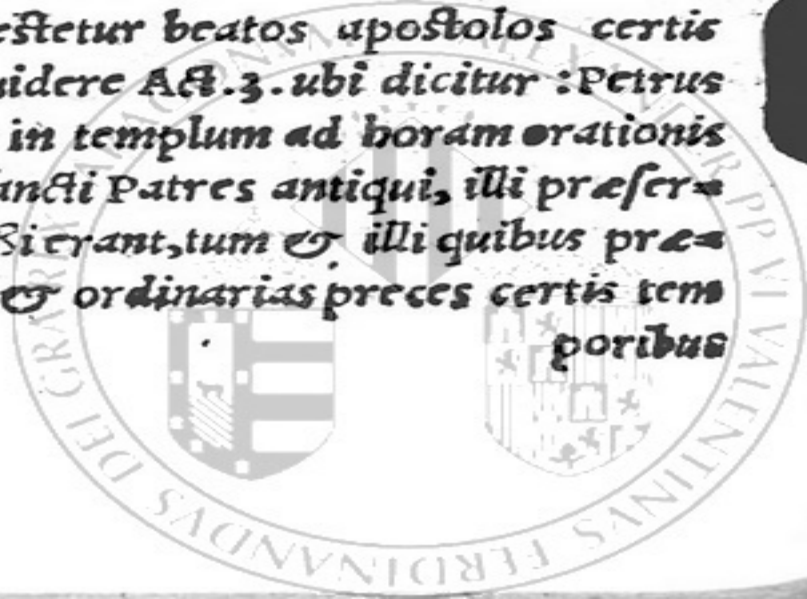
Reformationis autem liber docet ingens esse peccatum, si quis trepida quadam dubitatione inter orandum uacillet. Eumque qui utrum statim Deus suas preces exaudiat, dubitauerit, dubitare de hoc quoque an Deus sit uerax. fol. lxi. fac. ij.

Tam manifestum est ut negari non possit, Ecclesiam Christi omni tempore docuisse, Deum in rebus omnibus, et in quacunque necessitate inuocari debere per Christum. Id quod etiam in Ecclesia usitatum uidemus, cum omnes Collectæ ac publicæ preces hoc modo concludantur: Per dominum nostrum Iesum Christum &c. Similiter semper auditum fuit in Ecclesia, non spiritualia modo dona, uerum etiam temporalia apud Deum querenda et petenda. Oratione dominica, cum dicimus: Panem nostrum quotidianum da nobis, &c.

Semper docuit Ecclesia orare per Christum.

Nihilominus ita traducit nos liber ille, ac si Christianus orandi modus penitus apud nos interfuderit, iaceatque extinctus, adeo ut uix ullus amplius in Ecclesia recte & Christiane oret. fol. lix. fa. ij. Imo quasi hucusque nescierimus discrimen inter inuocationem Christianam & impiam Iudeorum, Turcarum, aut Gentilium. Vide fol. viij. facie .i.

Quamlibet scriptura testetur beatos apostolos certis temporibus orasse, ut est uidere Act. 3. ubi dicitur: Petrus et Iohannes ascendebant in templum ad horam orationis nonam. Quamuis etiam sancti Patres antiqui, illi presertim qui Monasticen professi erant, tum et illi quibus prescribentur, ad Canonicas et ordinarias preces certis temporibus

poribus dicendas fuerint astricti. Negligentiores etiam deprehensos acriter corripuerint, ut habent Ecclesiastica & Tripartita historiae. Item Athanasius, Basiliius, Chrysostomus, Iohannes Cassianus, Augustinus, Cassiodorus, Bernardus, & alij plures ex patribus testantur. Verum de hoc latius in titulo de modo psallendi, orandi & legendi in Eccles. Item in titulo de reformatione monasteriorum.

Nihilominus liber uult orationem nullis preceptis astringi debere. Fol. lxxij.

Oratione honoratur Deus

Quum dominus Christus doceat nos orare, sanctificetur nomen tuum, sine omni dubitatione credendum est, talem precepcionem magnam Dei uenerationem esse. Insuper rationis compos Christianus quilibet, probe satis nouit, orationes Christianorum esse spiritalia quaedam sacrificia, atque adeo uenerationem quandam Dei.

Liber tamen praetensae Reform. his non consideratis, uetat orationem fieri hoc modo ac si sit opus quo honoretur Deus, sed uult ut huc tantum dirigatur quo in necessitate cum res poscit aliquid a Deo impetremus. fol. lxxij.

Basiliius in Constitution. exercitat. cap. i. sic habet: Orans ne statim ad petitionem deuenias: id enim si feceris, detegis propositum tuum quod a necessitate coactus, Deum adores.

Ad haec liber ille habet pro abusu, si quis existimet se matrem domini nostri Iesu Christi angelica salutatione honorare, caeteraque gaudij aliquid inde accipere.

Secus Patres sancti nobis testantur, qui tradunt sanctos ipsos, ubi dona Dei & uirtutes, quas in ipsis Deus operatus

Piam est & raturus est & ostendit laudantur & predicantur, gaudere.
 Christianū Atq; ita etiam ipsa Dei mater pronphetavit: Beata, inquit,
 matrem Dei me dicent omnes generationes. Sancta quoq; Elizabeth,
 salutatio: spiriū impleta sancto, cum audisset uocem matris domini
 angelica ho ipsam uisitantis, uoce magna exclamauit: Benedicta tu inter
 norare. mulieres. & c. Lyturgia Chryso. Erasmo interprete, ha-

bet, q. Græcorum Episcopus aut sacerdos statim post conse-
 crationem ita salutauerit: Aue gratia plena, dominus tecum
 benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus uentris
 tui. Choro interim canente: Ut uere dignum & iustū est,
 glorificare te Deiparam & semper beatissimam, & peni-
 tus incontaminatam matrem Dei nostri, honoratiorem Che-
 rubim, & gloriosiore in comparabiliter Seraphim, que
 citra corruptionem Deum peperit, uere deiparam te ma-
 gnificamus.

Ita de oratione loquitur hic liber, quasi in sa-
 tisfactionem peccatorum non debeat adhiberi,
 & hoc facientes deridet, ac si fasciculos ex oratio-
 nibus connectant.

Orationibus purgantur peccata.
 Aliter sanctus Cyprianus & reliqui Patres, qui nos ad
 hortantur, ut peccata nostra sedulis & deuotis orationibus
 purgemus, sermone. s. de laps. Neq; tamen per hoc minui-
 mus Christi meritum, aut quicquam detrahimus satisfactio-
 ni, quam obtulit pro peccatis nostris, cui soli tanquam cau-
 se meritorie remissionem peccatorum in uera fide ascri-
 bimus. Simul tamen utimur nostris orationibus tanquā me-
 dijs quibusdam, per que gratiam talem apud Deum pos-
 camus, & impetremus.

Sanctus Basilius libro questionū diffuse explicatarum,
 questione

questione & ita ait: Sed & maculas ex peccato per sedulam orationem, & uoluntatum Dei meditationem perseverantem exterere poterimus. Idem pulchre comonstrat sanctus Chrysostomus in lib. 1. de orando Deum, per uinitas, Magdalenam, Publicanum & leprosum. Illud (inquit) demonstrare uolo, quod etiam si nos peccatis refertos, precatio deprehenderit, celeriter purgatos reddit. Et iterum post pauca: iam uero quod animam peccatis obnoxiam, precatio facile pacatam reddit, docet nos publicanus ille, &c.

DE VENERATIONE SAN-
ctorum.

Ad percipiendam uniuersalem illam, & Catholicam Christianorum sententiam, de ueneratione & intercessione Sanctorum, & quomodo eis utendum sit. Primum nos se oportet illam summe admiradam unionem Christi, cum suis sanctis. Hec primum percipitur ex oratione Christi, quam post sacram coenam ante passionem suam pro credentibus dixit, Iohan. 17. his uerbis: Rogo te pater, ut omnes unum sint, sicut tu pater in me, & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint, ut credat mundus, quia tu me misisti. Et sequitur: Et ego claritatem aut (sicut interpretatur Hilarius) honorem quem dedisti mihi, dedi eis; ut sint unum, sicut & nos unum sumus. Ego in eis, tu in me, ut sint consummati in unum, & cognoscat mundus, quia tu me misisti, & dilexisti eos, sicut & me dilexisti. Volo pater, ut ubi ego sum, & illi quos dedisti mihi sint mecum, ut uideant claritatem meam, quam dedisti mihi & cetera.

Mirifica unio Christi cum sanctis suis.

Hilarius li. 8. de Trinitate.

Hec

DE VENERAT. SANCT.

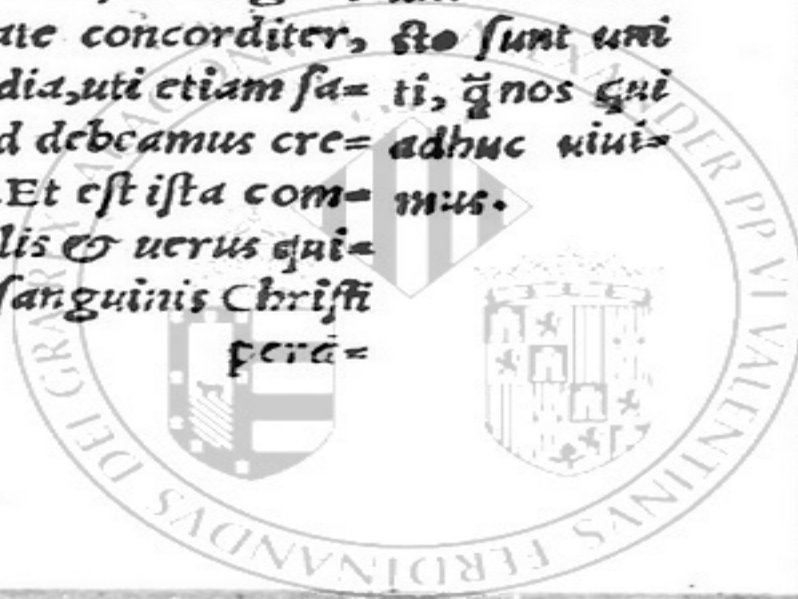
Hæc Christi uerba eximia quadam consolatione & delectatione plena, Sanctus pater Hieronimus lib. 8. de Trinitate sic intellexit, ut sancti non uoluntate mentis tantum unum cum Christo, propterea quod unius sint uoluntatis cum eo, putandi & existimandi sunt. Veruntetiam ut intelligantur esse unum cum eo naturali quadam, per gratiam tamen ipsis impartita unione, ita nimirum, ut quomodo ipse uiuit per patrem, ita uiuant sancti per eum. Quemadmodum & beatus apostolus Petrus testatur. 2. Pet. 1. & quod per Christum maxima & preciosa promissa credentibus donauerit Deus, ut per ea efficiantur diuine consortes nature. Et huc pertinet, quod Christus ait iohannis decimo quinto: Ego sum uitis, uos palmites. In quem locum ita beatus Augustinus ait: Unius quippe nature sunt uitis & palmites. Propter quod cum esset Deus, factus est homo, ut in illo esset uitis humana natura, cuius & nos homines palmites esse possimus.

Summam istam & admirandam unionem Apostolus Paulus pluribus in locis eximie prædicat. 1. Corinth. 12. sic habet. Sicut corpus unum est, & membra habet multa, ita & Christus. Quod dictum S. Augustinus in lib. de Trinitate, item in Psalmo 130. & 142. diligenter expendit, exponitque, ut quod apostolus non dixerit: Sicut corpus multa habet membra, ita sunt multi Christi: Verum, ita & Christus quo significauit caput cum corpore simul & una Christum appellari sicut idem Apostolus alibi dicit: Vos estis corpus Christi & membra eius. Qui in re cognoscitur excellentissima & maxima gratia, quam Christus nobis exhibuit, in eo quod uoluit unum esse nobiscum, qui est cum patre

tre unum. Et sicut ipse ait: Ego & pater unum sumus, Ita testatur Apostolus, quod credentes sint unum cum eo. Non dicit (inquit) Apostolus ad Galatas tertio: In seminibus quasi in multis, sed quasi in uno, qui est Christus. Et ad Epheios quinto: Membra sumus corporis eius, de carne eius & ossibus eius. Ita ad Ephesios secundo: Deus conuiuificauit nos Christo, & conuersatuit, & condescendere fecit in celestibus in Christo Iesu, ut ostenderet in seculis superuenientibus, abundantes diuitias gratiae suae in bonitate super nos in Christo Iesu. Non est putandum omnia ista dicta esse de ijs tantum sanctis, qui adhuc in hoc mortali corpore agunt: Quinetiam multoq; potius de illis, qui iam morte temporali transierunt in uitam, suntq; cum eo praesentes. Ita enim Christus ait Iohannis decimosextimo: Claritatem quam dedisti mihi, dedi eis, & uolo, ut ubi ego sum, sint & illi mecum. Item Iohannis duodecimo: Vbi sum ego, illic & minister meus erit, & si quis mihi ministrauerit, honorificabit eum pater meus. Sic Matthaei uicesimo secundo: Non legistis? Ego sum Deus Abraham, & Deus Isaac & Iacob? Non est Deus mortuorum, sed uiuentium.

Quandoquidem igitur Sancti Dei hoc pacto cum Deo in Christo uniti, sunt nobiscum, & nos cum ipsis corpus unum in Christo, docuit sancta Ecclesia Catholica a sui origine, de beatissima ista communione & societate concorditer, & prorsus unanimiter absq; omni discordia, uti etiam sacrae fidei nostrae Symbolum continet, quod debemus credere unam talem communionem sanctorum. Et est ista communio, cum capite & membris suis, spiritualis & uerus quidam cibus, quem in Sacramento corporis & sanguinis Christi

Sancti in celo perfectiori unione Christi sunt uniti, quos qui adhuc uiuimus.

DE VENERAT. SANCT.

percipimus. Qui etiam nobis in eo spiritualiter porrigitur & traditur, & qui solus ueraciter praestat percipientibus ipsum, ut fiant immortales & incorruptibiles, sicut beatus Augustinus tractatu 26. in Iohannem circa finem habet: Omnes quoque uere credentes, & in eadem communione permanentes, habent participationem non eorum tantum, quae Deus nobis per Christum donauit & tradidit. Verum etiam eorum omnium bonorum, quae sancti Dei quotquot fuerunt ab initio mundi, ad nos usque unquam habuerunt, aut per misericordiam eius acceperunt.

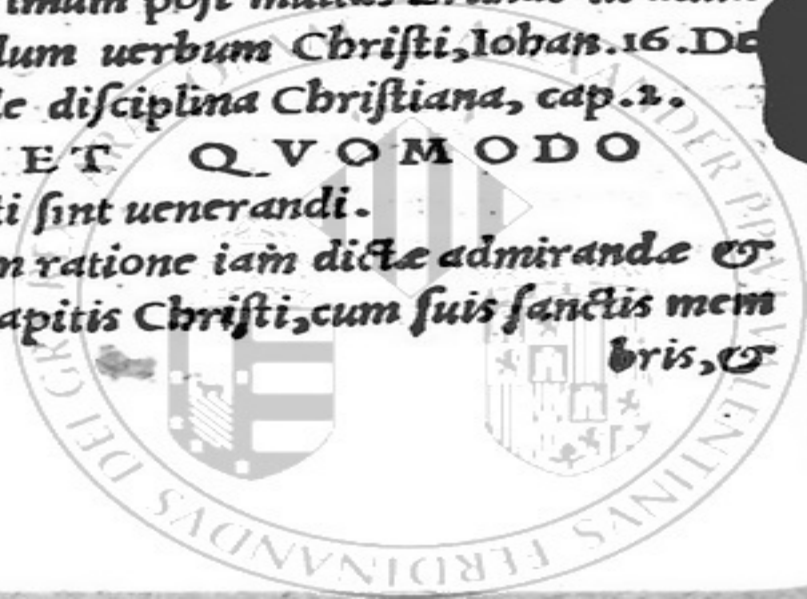
Sancti non debent appellari mortui.

Haec cum ita se habeant, Catholica Ecclesia de ueneratione sanctorum ita tradit: Initio quod sanctos, qui ab hoc seculo migrauerunt, non debeamus appellare, mortuos aut defunctos: sicut beatus Hieronymus contra Vigilantium haereticum testatur. Et dominus ipse de filia Iairi dicit: Non est mortua, sed dormit. Et de Lazaro: Lazarus amicus noster dormit. Unde apostolus Paulus praecipit Thessalonicensibus, ut non contristentur de dormientibus. Quo nomine mortuos significat. Atque hac ratione dies illi, in quibus sancti Apostoli & Martyres ab hoc seculo feliciter transierunt, appellati dies natales, iam inde ab initio nascentis Ecclesiae hucusque, sic festa Natalitia dicta sunt. Eo quod diebus illis ueraciter primum post multas aetates in aliud seculum sint nati, secundum uerbum Christi, Iohan. 16. De quo uide Augustinum de disciplina Christiana, cap. 2.

QVARE, ET QVOMODO

sancti sint uenerandi.

Consequenter item ratione iam dictae admirandae & beate unionis capitis Christi, cum suis sanctis membris, &

bris, & membrorum eorundem inter se, de uero sanctorum cultu & ueneratione, ita semper traditum est in Ecclesia, quod oporteat nos in ipsis laudare Deum, qui gratiam tam sanctae & pie conuersationis eis in hac uita donauit. Quaeque excellentia illa, & admiranda ipsorum opera, quibus tam praecclare in hoc mundo claruerunt. in eis operatus est, Ecclesiast. 44. & ad Hebraeos 11. Deinde laudandi sunt & sancti ipsi, propterea, quod tali gratiae uoluntarie adhaeserunt, ipsamque amplexi, tanquam cooperatores Dei & Christi, bene & salubriter eadem sunt usi, Nec ob id solum laudandi nobis sunt sancti, quod per eos confirmamur in fide, tanto firmiter sperantes Deum eodem modo nobiscum misericorditer acturum. Nec ob id etiam solum, quod in affectu & in proposito accendimur, ad sanctorum exempla sequenda: Verum etiam propter meritum propter intercessionibus adiuuamur. sicut tradit sanctus Augustinus pluribus in locis, & praesertim contra Faustum Manichaeum, lib. 20. capite 21. luculenter testatur.

Neque id gratis aut sine causa. Conforme est enim scripturis sacris, semperque creditum fuit in Ecclesia, quod sancti illi apud Deum nostri sint memores, pro nobis solliciti, etiam quasi patroni quidam, & opitulatione pro nobis intercedant. Ita ut Deus patiat se misericorditer reconciliari, propter merita & intercessionem eorum, suamque dona nobis propter illos impertiat. Sempertamen per Christum dominum & saluatorem nostrum, qui omnia illa propter quae Deo placent, & sunt accepti, sanctis suis promeruit, impetrauit & obtinuit. Quemadmodum testantur nobis tam Orientalis quam Occidentalis Ecclesia patres ueteres.

Sicut

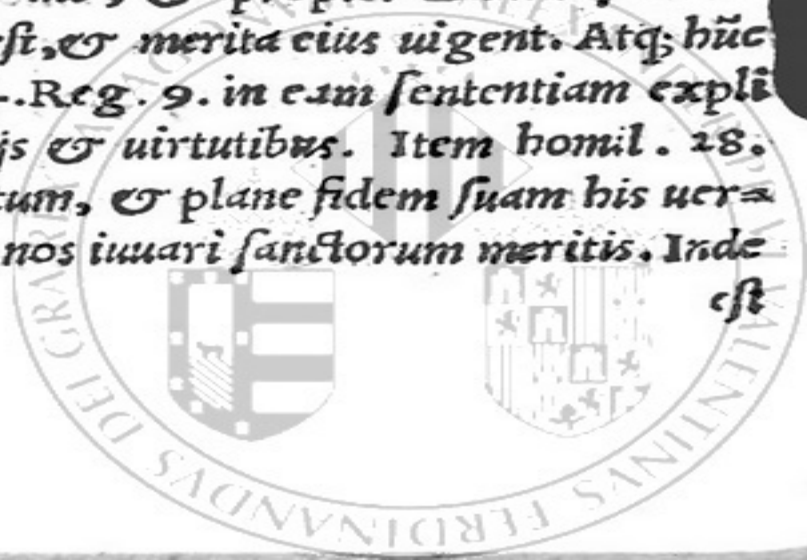

DE VENERAT. SANCT.

Sicut inter alios est uidere apud Origenem homil. tertia in Cant. ubi huic sententiae probandae, allegat hoc quod legitur in Machabaeo. 1. 51. Hic est Hieremias propheta Dei, qui imperat pro populo.

Epiphanius Cypri Episcopus in uita Hieremiae similiter testatur, quod Aegyptij saepe experti sint se pluribus beneficijs per sanctum prophetam Hieremiam adiuuari, et quod eius intercessione a Crocodilis et aspidibus sint non semel liberati. Possent ad hanc rem si necessitas requireret allegari, Eusebius Caesariensis et historia Tripartita in locis innumeris. Magnus quoque Basilus, qui in oratione de quadraginta Martyribus, eos appellat communes generis humani custodes, optimarum curarum socios, precum et uotorum inuicem suffragatores.

Sanctus ille Iohannes Chrysostomus, homilia 2. in psal. 50. mirifice Dei misericordiam intercessionum istarum gratia extollit: O (inquit) rem admirandam, o ineffabilem clementiam Dei: David mortuus est, et Ezechiae uiuo patrocinatur. O iustorum, etiam post consummationem, inexpugnabilis pugna uirorum. David mortuus est, et post mortem suam inuenitur uiuentibus tam grande praestitisse solatium. Certe iam defecerat David, et habebat multos annos requiescens: Quid autem dicit Scriptura? Protegam ciuitatem hanc, propter me, et propter David seruum meum. David mortuus est, et merita eius uigent. Atque hunc locum Esaiæ 37. et 4. Reg. 9. in eam sententiam explicat, sermon. 35. de uicijs et uirtutibus. Item homil. 28. quam habuit post reditum, et plane fidem suam his uerbis exponit: Credimus nos iuari sanctorum meritis. Inde

est quod sermon. 26. de Poenitentia ait: Quicumq; sanctos
 fuerit luminaria mundi, non peccabit: non solum dum
 essent in corpore, sed etiam magis nunc quando de hac vi-
 ta migrarunt. Gratia enim & merita sanctorum, morte
 non minuuntur, non retardantur die. Sequitur: Tunc
 quidem pisces capiebant ad mortem, nunc autem capiunt
 homines ad salutem: claudos facientes currere, cecos illu-
 minantes, leprosos mundantes, demones effugantes: ut te-
 statur multitudo credentium diurna. Appellat eos colum-
 nas, fundamenta, portus, gubernatores, pastores, aratores,
 vinitores & medicos Ecclesie.

Egregia san-
 ctorum Epi-
 theta.

Similia testantur Occidentalis Ecclesie doctores, Cypru-
 anus epistola. 1. ad Cornelium Papam, uiuus adhuc fidem
 quam habuit de his qui ab hac uita migrassent, indicat his
 uerbis: Memores (inquit) inuicem nostri simus, concordēs
 atq; unanimes, utrobique pro nobis semper oremus. Et si quis
 nostrum hinc prior, diuinae dignationis celeritate preces-
 serit, perseueret apud Deum nostra dilectio: pro fratribus
 & sororibus nostris apud misericordiam patris non ces-
 set oratio. Sanctus Hieronymus contra Vigilantium, ait:
 si apostoli & martyres adhuc in corpore constituti, pos-
 sunt orare pro ceteris, quando pro se adhuc debent esse so-
 liciti: quanto magis post coronas, uictorias & triumphos?
 Sanctus pater Augustinus libro 2. quest. super Exod.
 cap. 108. Deus (inquit) propiciatur peccatis populi sui,
 orationibus sanctorum martyrum. Seuerus Sulpitius ad Au-
 relium diaconum, cum obitum Sancti Martini descripsis-
 set, hanc adiicit coronidem: Patronum (inquit) pre-
 misi ad Deum.

Incomparabilis poeta Prudentius,

G 2

libro

Inuocatio s^a
 etorum, mo-
 destia quædã
 est & humi-
 litas piorum
 hominum.

libro Peristephanon, sæpe nominat sanctos martyres patro-
 nos orbis, præsidia nostra, auxiliares, suffragantes, poten-
 tes, intercessores. Talium testimonium posset innumerabilis
 multitudo citari. Iam cum hæc ita sint, hoc etiam docue-
 runt sancti patres non impium esse, uerum Christianam
 humilitatem bene decere, ut commissorum peccatorum
 contemplatione pusillanimes simus, uereamurq; ne temere
 procedamus in conspectum diuine maiestatis, atq; ita (tan-
 quam qui, quod in nobis est, fateamur nos accessu ad Chri-
 stum indignos) oremus, meritis & intercessione sancto-
 rum propitium habere Deum. Quemadmodum sanctus
 Augustinus hoc testatur, libro secundo questionum super
 Exodum, capite 149. Per hoc (inquit) quod de Moyse Ex-
 odi 32. scriptum est, admonemur, cum merita nostra nos
 grauassent, ne diligamur à Deo, reuocari nos posse apud
 eum illorum meritis, quos ipse diligit.

Sanctus Ambrosius in oratione secunda præparan. ad
 Mis. orat hoc modo: Et ut efficax sit hæc mea deprecatio,
 beate Mariæ uirginis suffragia peto, Apostolorum inter-
 cessionem imploro, Martyrum preces depono, confesso-
 rumq; orationes exoptulo. Talium domine Deus preces
 nunquam spernis, si ut pro me exorent ipse inspiraueris.
 Et illustris ille Prudentius in hym. diui Laurentij iucundo
 simul ac pio carmine cecinit:

Indignus agnosco & scio
 Quem Christus ipse exaudiat,
 Sed per patronos martyres
 Potest me delam consequi.

Qua de causa uniuersa Catholica Christi Ecclesia, ante

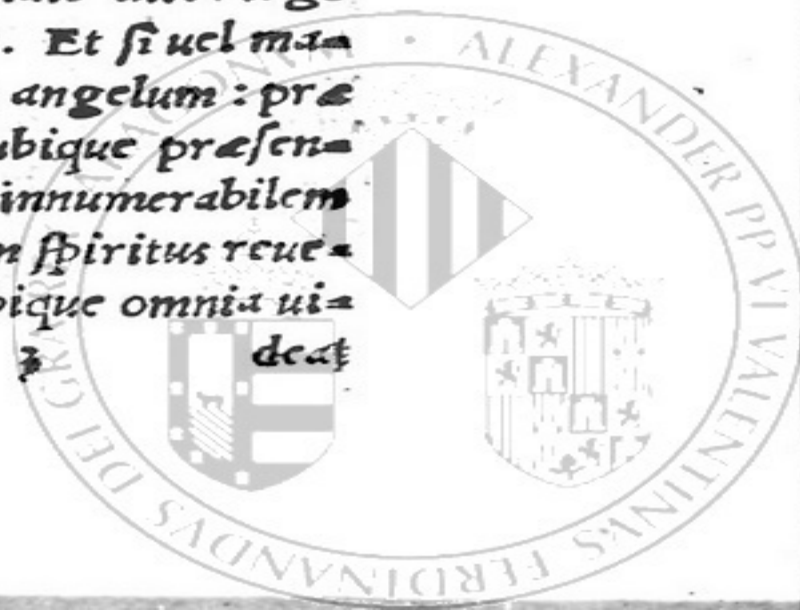

te annos plus mille in antiquissimis Collectis hoc modo ora-
 ui. Omnipotens Deus supplices deprecamur, ut qui meri-
 tis actionum nostrarum diffidimus, eius qui tibi placuit me-
 ritis & intercessione liberemur, Per Christum. aut ita:
 Supplicamus domine, ut quod nostris meritis non meremur
 accipere, intercessione S. N. martyris tui consequamur,
 Per Christum. Aut ita: Tanto maiori cum fiducia, nomi-
 ni tuo domine supplicamus, quanto frequentius sanctorum
 martyrum tuorum benedictione defendimur.

In Lyturgia Græca beati Iohannis Chrysostomi uix
 quicquam frequentius repetitur, atque ista oratio: Preci-
 bus sanctissimæ Deiparæ seruator serua nos. Item dirige
 nostram uiam, confirma nos in timore tuo omnes, custo-
 di uitam nostram, stabili gressus nostros, Precibus & sup-
 plicationibus sanctæ deiparæ & semper uirginis Mariæ,
 & omnium sanctorum tuorum, qui tibi placuerunt ab ini-
 tio mundi.

DESIDERIA NOSTRA QVO-
 modo sancti percipiant.

EX inscrutabili deniq; unione illa capitis Christi cum
 suis membris, crediderūt Patres, sanctos ipsos desi-
 deria nostra ex orationibus nostris percipere. Ita
 enim magnus ille Basilius libro de uirginitate ait: Virgo
 seipsam & conscientiam suam reuerbitur. Et si uel ma-
 xime sola fuerit, habet astantem custodem angelum: præ
 angelis autem reueratur ipsum sponsum ubique presen-
 tem. Et quid singula dicam? angelorum innumerabilem
 multitudinem, & cum his patrum sanctorum spiritus reue-
 reatur. Nullus enim horum est, qui non ubique omnia ui-
 deat

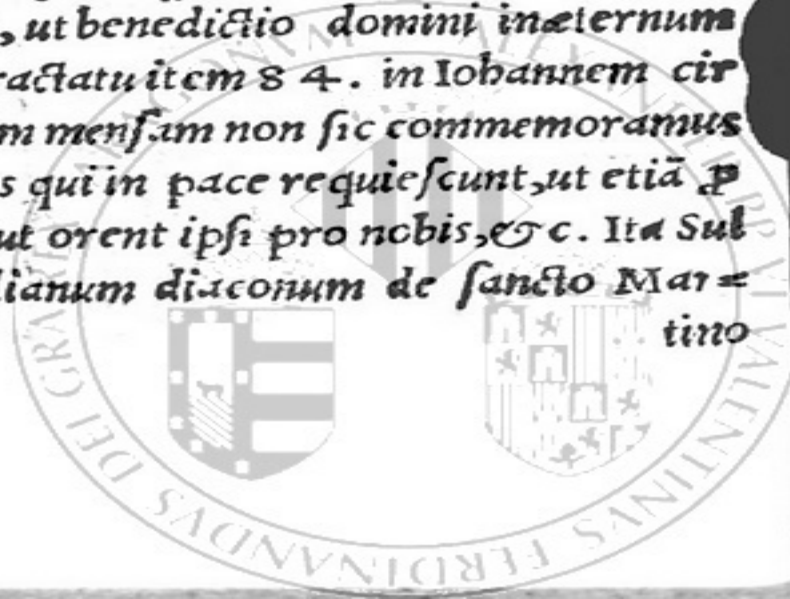

DE INVOCAT. SANCT.

deat. Ipse quiaem corporalibus oculis non cernens, uerum
 incorporali uisu, uniuersa in cognitionem compræhen-
 dens. Idem in sermone de quadraginta martyribus : *... inquit*) qui suo templo regionem nostram ornant,
 quique aduersus inimicos tutelam ut turres quedam muni-
 te suscipiunt. Et Gregorius præbyter in uita Gregorij
 Nazianzeni, dictis istis adstipulatur, aitq; sanctos letari si
 quando pro donis Dei ab hominibus laudentur. Beatus
 Hieronymus audet aduersus Vigilantium ita argumenta-
 ri, sequuntur agnum quocunque ierit. Ergo si agnus ubi-
 que est, & hi qui cum agno sunt, ubique esse credendi
 sunt. intellige tamen hoc non localiter, sed celeritate per-
 cipiendi ea, quæ eos uult scire Deus.

Vide Ter-
 tul. in Apo-
 log. cap. 22.

De angelis scribit sanctus Augustinus : Quisquis an-
 gelorum diligit Deum, certus sum quod etiam me diligit.
 Quisquis in illo manet, & potest humanas preces sentire
 in illo, hoc est, in Deo, me exaudit. Quisquis ipsum habet
 bonum suum, in ipso me adiuuat. Nec mihi eius participa-
 tionem potest inuidere. Augustinus de uera religione capi-
 te 55. De sanctis uero dicit psalmo 88. Attendite ergo
 charissimi, tenete omnes unanimiter Deum patrem, & ma-
 trem Ecclesiam. Natalitia sanctorum cum sobrietate cele-
 brate, ut imitemur eos qui præcesserunt, & gaudeant de uo-
 bis, qui orant pro uobis, ut benedictio domini in æternum
 maneat super uos. In tractatu item 84. in Iohannem cir-
 cæ finem : Ideo ad ipsam mensam non sic commemoramus
 sanctos, quæ admodum alios qui in pace requiescunt, ut etiã p-
 eis oremus : Sed magis ut orent ipsi pro nobis, & c. Ita Sul-
 pius Seuerus ad Aurelianum diaconum de sancto Mar-
 tino

tino: Non deerit (inquit) ille nobis (mibi crede) non de-
erit, intererit de se sermocinantibus, astabit orantibus.

Et ad Bassulam de eodem Martino: hic pauper & modicus,
coelum diues ingreditur. Illinc nos (ut spero) custo-
diens, me hæc scribentem respicit, te legentem. Et Pru-
dentius ille in passionem sancti Martyris Cassiani ita
canit:

Audit crede preces martyr prosperrimus omnes,
Ratasq; reddit quas uidet probabiles.

In summa, ueteres illi patres assimilant spiritus san-
ctorum Angelis, quomodo & Christus ipse facit, quando
ait: Et erunt sicut angeli Dei in caelis, Matth. 22. Atque
angeli Dei gaudent super unoquoque peccatore poeniten-
tiam agente, Lucæ 15. Fiet igitur hinc, ut etiam spiritus
sanctorum idem quod angeli Dei faciant, cum arctiori ne-
cessitudinis uinculo, quam angeli nobis deuinciantur. Ac
quemadmodum in Apocalypsi, capite octauo. Dantur an-
gelo incensa multa, ut daret de orationibus sanctorum om-
nium super altare aureum, quod est ante thronum. ubi sta-
tim sequitur: & ascendit fumus incensorum de orationi-
bus sanctorum, de manu angelicorum Deo. Ita & de uigin-
ti quatuor senioribus in eodem illo lib. cap. 5. dicitur: Se-
niiores ceciderunt coram agno habentes singuli cytharas,
& psalteria aureas plenas odoramentorum, quæ sunt ora-
tiones sanctorum.

DE INVOCATIONE SANCTO-

rum ad intercedendum pro nobis.

AD hæc omnia tametsi secundum Catholicæ Ecclesiæ
usitatam consuetudinem, oratio in precibus altaris,

DE INVOCAT. SANCT.

quas collectas & Canones Misse appellamus, ad solum patrem per Christum sit dirigenda. Quemadmodum Concilio Carthaginensi tertio sancitur, & beatus Augustinus li-

Sanctos pie
inuocari, ut
Deum unicū
omnis boni
autorem pro
nobis orent.

bro 22. de ciuitate Dei testatur: Ad hoc (inquit) sacrificium sicut homines Dei, qui mundum in eius confessione uicerunt, suo loco & ordine sancti nominantur, non tamen à sacerdote, qui sacrificat, inuocantur: Deo quippe non ipsis sacrificat. Interim tamen nihilominus hoc etiam usu ab initio traditum tenemus, ut extra orationes, quæ in altaribus fiunt, etiam Deo dilectos sanctos contemplatione unio-

Vide eundē
Originem in
sermone de
Innocentib.

nis, & communionis, quam cum Christo, & nobiscum habent, cum timore & deuotione erga Deum compellemus, atq; ut pro nobis intercedant inuocemus.

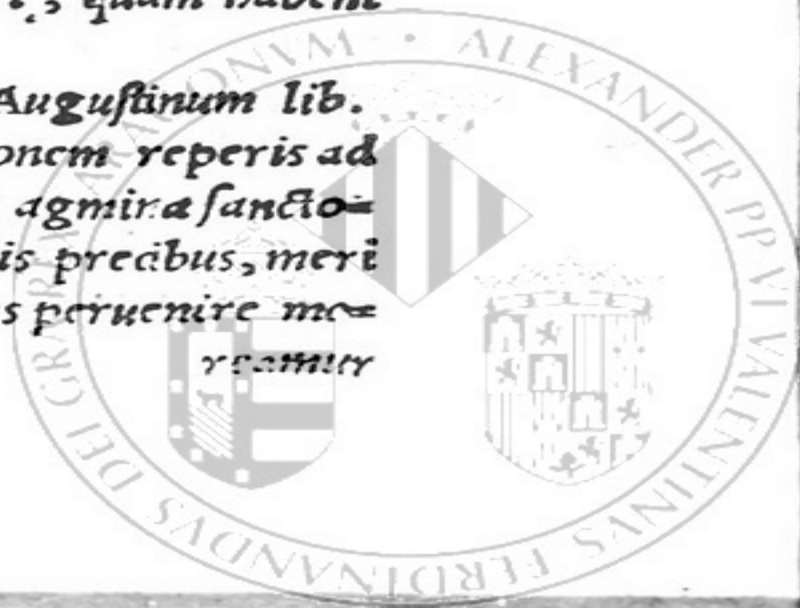
Origenes homilia 3. in Cant. locum illum (ubi ipse legit) Ordinate in me charitatem, sic exponit: ut sit oratio Sponsæ ad angelos, aut certe ad sanctos. Ait enim: Sed & omnes sancti, qui de hac uita decesserunt, habentes adhuc charitatem erga nos, qui in hoc mundo sunt. Si dicantur curam gerere salutis eorum, & iuuare eos precibus suis, atque interuentu suo apud Deum, non erit inconueniens.

Sanctus Basilius in pluribus locis inter alia tamen, in oratione in 40. martyrum ita ait: Sæpe operam dedistis, sæpe laborastis, ut unum aliquem pro uobis orantem inueniretis: Quadraginta sunt hi, unam orationis uocem emittentes. Et sequitur: Qui aliqua premitur angustia ad hos cōfugiat, qui rursus letatur hos oret, hic ut a malis liberetur, illic ut duret in rebus letis. Post aliquanta alloquitur ita Martyres: O sanctum Chorum, o sacrum ordinē, o cuneum inexpugnabile, huius generis custodes, optimi curarū so-

cij, precum ac uotorum inuicē suffragatores, stelle terrarū
 orbis, flores Ecclesiarum. Vos non terra contexit, sed cœ-
 lum excepit: aperta sunt uobis paradisi portæ. Ad hunc mo-
 dum Gregorius Nazianzenus in Monodia sua, Sanctum Ba-
 silium alloquitur, precatur: Tu obiter e cœlo nos respice,
 & datam mihi renum debilitatem, & articulorum dolo-
 rem, uel iube discedere, uel adiuua & hortare ita me e-
 quo animo ferre, ut hinc demum discedentem me in eter-
 na tabernacula recipias. Neq; debet talis orandi forma, ali-
 cui aliena & indigna uideri. Cum Christus in Euangelio
 ad eundem fere modum dicat: Faate uobis amicos de mam-
 mona iniquitatis, ut cum defeceritis, recipiant uos in eter-
 na tabernacula. Gregorius presbyter in uita Gregorij Na-
 zianzeni ipsum precatur, ut uelit eius apud Deū esse me-
 mor. Theophylactus expresse meminit inuocationis in ex-
 positione undecimi capitis ad Hebræ. his uerbis: Quo fit ut
 perfecti tunc (intellige in resurrectione) esse appareant, cū
 coronas & palmas acceperint. Habent tamen interea ho-
 noris & gloriæ certissimum pignus. Querat aliquis: Si
 nondum perfectionem sunt adepti, & coronas illas prome-
 ritas consecuti, unde hoc illis, opem ut ferant alijs se inuo-
 cantibus? Opitulandi tam prompta uirtus unde obuenit?
 Unde inquis? Nimirum ex fiducia certiori, quam habent
 apud Deum intercedendo.

In Latinorum Ecclesia apud sanctum Augustinum lib.
 Meditationum, cap. 24. prolixam orationem reperis ad
 sanctos, quam ita concludit: Orate omnia agmina sancto-
 rum, & uniuersi coetus Beatorum, ut uestris precibus, meri-
 tisq; adiuti, salua naue & integris mercibus peruenire me-

reamur

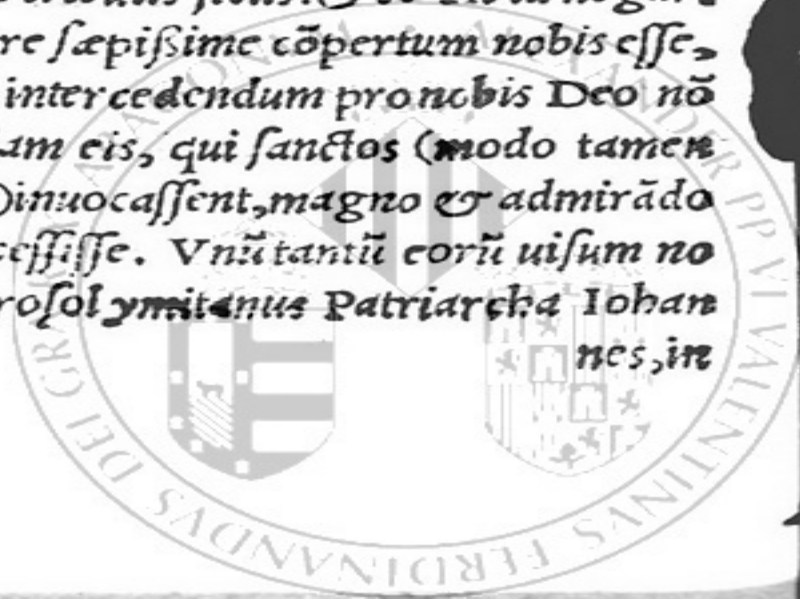
DE INVOCAT. SANCT.

reamur ad portum perpetuæ salutis, & quietis, & cōtinuæ pacis, & nunq̄ finiendæ securitatis. Similia habes apud eundem libro de cognitione ueræ uitæ, cap. 39.

Quorsum aut̄ attinet, aut quid opus est cæterorum patrū testimonijs demonstrare, ita Catholicā ecclesiā concorder perperuo sensisse? cū in Canonibus sexti illius uniuersalis Constantinopolitani Conalij cap. sept. ita constitutum sit, & unusquisq; Christianus solo Deo creatore suo adoro, inuocet sanctos, ut pro se intercedere apud maiestatem diuinā dignentur. Quod ipsum in Actis septimi Cōalij uniuersalis in Nicæa Bitiniæ celebrati, frequentius repetitur: atq; hoc modo cōsuevit Catholica ecclesia in Litanijs, in primis solum inuocare Deū, ac deinde precari sanctos, ut eundē Deum simul nobiscū pro nobis exorent. Quo peractio rursus soli Deo per Christum supplicatur, ut ab omni malo nos dignetur liberare. Atq; ita concluditur Litania.

Basiliius ille Magnus in summis moralibus cap. 2. summæ. 26. dat ex scripturis hanc normā, q̄ ad probationem eorū. quæ geruntur aut asseruntur a nobis, oporteat primum adferre testimonium scripturæ, deinde etiam experientiæ, quo modo ea quæ per scripturā dicuntur, in natura atq; consuetudine uitæ nota sunt. Sicut Christus ipse ait: Nunquid colligunt de spinis uuas, aut de tribulis ficus? &c. At iā negari non potest re ipsa & opere sæpissime cōpertum nobis esse, inuocationem sanctorū ad intercedendum pro nobis Deo nō modo placuisse, uerum etiam eis, qui sanctos (modo tamen pio & absq; superstitione) inuocassent, magno & admirādo solatio, auxilio & bono cessisse. Vnū tantū eorū uisum nobis fuit hic recitandū: Hierosolymitanus Patriarcha Iohannes, in

Experimētū
sensibile post
scripturā ualidissima p-
batio.

nes, in conscriptione vite beati Iohannis Damasceni (quem
 librū OEcolampadius aliquando, qui nūc Ecclesiā profu-
 gus deseruit, transfudit in linguā Latinā) narrat quomodo
 Saracenorū princeps quidā in Damasco Iohanni Damasceno
 secū agenti in curia, in gratiam Leonis Isauria Con-
 stantinopolitani Imperatoris, qui Damascenū false detule-
 rat & accusauerat, manū dexterā iusserit deāputari. Ipsum
 uero Damascenum manu una mutilatū, statim cōfugisse ad
 matrem Christi domini nostri Mariā, seruideq; eidem sup-
 plicasse, atq; hoc pacto detruncatā manū sanitate resti-
 ta, mirabiliter denuo recepisse. Refert uirum illū beatū in-
 ter alia, sic orasse: Domina & sanctissima mater, quæ Deū
 meū peperisti, amputata est dextera mea, ob sanctas & di-
 uinas imagines, tu qua de causa Leo seuiat non ignoras:
 Proinde quāto dius succurre. Dextera enim altissimi, quæ de
 incarnata est, per tuas intercessionēs multas facit uirtutes,
 sancto oro, hanc meā dexterā tuis precibus & cæt. Actiones
 uniuersalis Conālij in Nicæa sicut diximus habiti. Sanctus
 item Bernardus, & alij sancti patres, infinitas rerū istarū
 historias texunt, quas nō est operæ precū hic recitare.

Obijā deniq; iure non potest interpellationis isus san-
 ctorum, in scripturis non extare exemplum ullum. Quauis
 enim non dederit Euangelium de hoc mandatum peculiā-
 re, satis tamen euidenter ex ipso colligitur, & liquet Deo
 implorationem istiusmodi nequaquam improbari. Quin-
 etiam in Iudaismo, quo tempore Christus docebat, adeo non
 reprehēdebatur, ut etiam usus eius pius crederetur. Alioquin
 non proposuisset nobis Christus, quomodo diues epulo A-
 brahā inuocasset, & precatus fuisset Luca. 16. Narrat Euan-

DE INVOCAT. SANCT.

gelium Matthæi. 27. quomodo Christus in cruce magna voce clamavit: Eli eli lammafabtani. Quod astates quidam cum audissent dicebant: Heliam uocat iste. Sine uideamus an ueniat Helias liberans eum. Vnde certe, aperte satis significatur inuocationem prophetarum etiam Iudeis in usu fuisse, nec fuisse tanquam impiam damnatam.

Inuocatione
sanctorum ma-
gnificatur

Insuper patres ueteres non solum non metuebant, ne tali inuocatione qua petitur, ut Sancti pro nobis intercedant, obrueretur uera Dei inuocatio, aut maiestas, gloria, uel honor eius ulla ex parte imminueretur: Quin potius, multoq; magis arbitrati sunt honorem Dei per inuocationem Sanctorum ampliari & magnificari. Dum tamen suprema fiducia nostra in Christum solum unicum datorē omnis boni figeretur, nihilq; q̄ Deo ppriū esset tribueretur sanctis.

QVID OBTENSÆ REFORMATIONIS liber aduersus hæc doceat.

Primo liber appellat sanctos pluribus in locis non sine cōtumelia mortuos, & mortuos homines, imo etiam emortuos.

Deinde dicit ueram necessariam & salutarem doctrinam atq; inuocationem Dei horribiliter obtenebratas per iugentem & formidandam, ut ait idololatriam, quæ commissa sit in inuocatione mortuorum hominum. fol. ix. fac. secunda.

Quod itē mala sit consuetudo, debeantq; obseruantes eā prohiberi, quærere auxilium apud emortuos. fol. xiiij. facie ij.

Dicit præterea Deum secundo suo mādato significare uoluisse idololatriā, eā q̄ cōmitteret per hos, q̄ ab ullis creaturis auxilium, & dona dei poscerent,

scerēt, aut q̄ solatium ullum, uel auxilium apud sanctos tāq̄ patronos uel aduocatos quærerent.

Folio. xxxii. facie. ij.

Item, quod non liceat apud ullam creaturam aut propolitos auxiliatores, siue in cœlis, siue in terris solatium quære uel auxilium, neq̄ etiam amplecti oblatum, nisi ad hoc sit â Deo ordinata talis creatura, quod de sanctis abnuīt, quos negat ad hoc concessos. Imo ne quidem ab his, tāq̄ medijs, per quæ Deus eiusmodi operetur amplexanda auxilia huiusmodi. fol, xxxiiij. facie. i.

Ad hæc quod idola & opera cōfinxerimus, qualia Ethnici per hanc inuocationē mortuorum, Folio xlv. facie ij.

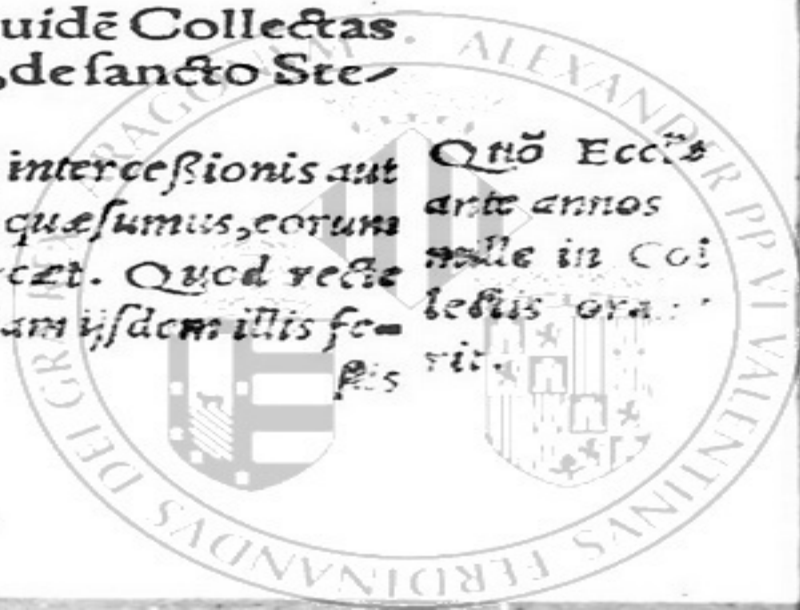
Item Christianum non esse, sed uerbo Dei contrarium, quando precatur quis Deum, & orat remissionem peccatorum, per intercessionē & meritum sanctorum concedi, Atq̄ hunc abusum hisce tēporibus nouissimis toto mundo subortum, ubi ab initio non fuerit. Fol. lxiij. Fac. ij.

Cum tamen Ecclesia ante annos plus mille ita orauerit: Intercessione beate Agnetis martyris tue, uincula peccatorum nostrorum absolue, per Christum, &c. Item, meritis sanctorum martyrum tuorum a cunctis malis imminentibus liberemur, Per Christum & cæt.

Liber Reformationis recitat quidē Collectas aliquot, de sanctis Petro & Paulo, de sancto Stephano. Folio liij. Facie secunda.

In quibus nulla expressa mentio fiat, intercessionis aut meritorum, sed ita supplicetur: Da nobis quæsumus, eorum in omnibus sequi præcepta aut uitam, &c. Quod recte & bene petitur. Tacet autē liber Ecclesiam iisdem illis fe-

Quo Ecclesie
ante annos
nulle in Col
lectis ora
rit.

his diebus, illo etiam tempore, quo primum aetate Collectae in Ecclesia lectae fuerunt, una cum istis in eodem Missae officio etiam Collectorum usum habuisse, in quibus meritorum & intercessionum expressa mentio habeatur. Fit interdum forte, ut prior collecta Missae ita sonet, ut aetat liber reformationis: at confessio reperitur in collectis sequentibus, Secreta uidelicet & Complenda eodem haud dubium tempore, eodemque autore, in singulis officiis, una cum priori compositis, meritorum & intercessionis sanctorum, quorum festa aguntur, expressa mentio. In festo Apostolorum Petri & Pauli oratione secreta ita orat Ecclesia: Hostias domine, quas nomini tuo sacrandas deferimus, apostolica prosequatur oratio, quam nos expiari tribuas, & defendi. Et in Complenda: Quos caelesti domine alimento sacrasisti, apostolicas intercessionibus ab omni aduersitate custodi.

Item in festo sancti Stephani hoc modo oratur in Complenda: Auxilientur nobis domine sumpta mysteria, & intercedite beato prothomartyre tuo Stephano, perpetua defensione confirma, Per Christum. Atque ita sicut beatus Augustinus docet: utrumque decet orare, ut & concedat nobis Deus sanctos imitari, & eorum meritis associari, Per Christum, &c.

His omnibus adijcit liber, magnum esse abusum, si quis supplicet, & petat ab eis, quibus supplicare non licet, sicuti fit, quando inuocantur sancti, ut pro nobis intercedant. Fol. lxxij. facie. ij. Imo dicit esse peccatum, propterea, quod non habeamus mandatum mortuos sanctos inuocandi, & quod in scriptura nulla reperiatut oratio, quae sanctis aptari possit. Quodque uolentes secundum uoluntatem Dei orare, nequeant etiam si maxime uelint inuocare

care illos sanctos. atq; adeo facere secundum humanam inuentionem, eos oēs, qui uoluerint inuocare sanctos, afferit, ab usum illum uolenter p̄sterni ex Dei p̄cepto. Folio lxxij. facie prima.

Itē Prædicantibus diligēter adnītē dum, ut ab inuocatione sanctorum homines auocēt. Eodē fo.

DE CVLTV ET VENERATIONE
uerarum reliquiarum.

Vandoquidē sanctorū corpora domilia quaedam fuerunt inhabitantis gratia, & templum Spiritus sancti hic in terris, sicut beatus apostolus Paulus. 1. Corint. 6. & 2. Corin. 6. nobis testatur. In qbus & p̄ quos

Deus mirabilia opa sua exercuit & ostēdit. Quemadmodū Acto. 5. inter alia legimus, quod infirmos exposuerunt in plateis, ut ueniente Petro, saltem umbra eius obumbraret eos, ut liberarentur ab omnibus infirmitatibus suis. Quando item Deus re ipsa & factis ostendit nobis, q̄ eiusmodi gratia per transitum sanctorum ab hoc seculo, non cessauerit, aut sit eis ablata. Vniuersalis seu Catholica Christi Ecclesia, semper in magna & digna ueneratione habuit corpora & ossa sanctorum, & si quid certarum reliquiarū post eos manserit in terris. Ideo præcipue, quod experientia & rebus ipsis habeat Ecclesia compertum sibi, Deum sepe erga eos qui se ad ea loca, ubi sanctorum reliquie seruantur, Christiana deuotione contulerint aut receperint, ac qui fide ardenti erga Deum accensi, reliquias illas attigerint, magnas & admirandas uirtutes operatum fuisse.

Epiphani

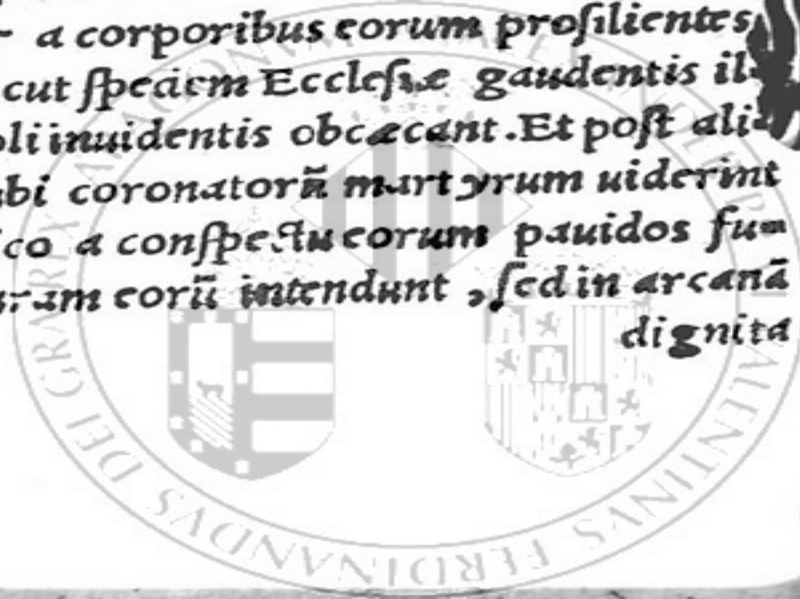
DE CULTV RELIQVIAR.

Vere san-
ctorū reliq̄
semp in sum-
ma uenera-
tione habitæ
fuerunt.

Epiphanius in uita Hieremie prophete testatur, pro-
phetam illum in eo loco iacere sepultum, quo dudum Pha-
rao rex habitauerat: & q̄ adhuc sua etate locū illius inco-
- Ægyptij cum magna deuotione & religione colerēt:
cum experimento comperissent, se pluribus beneficijs ab
illo adiuuari. Aspides etiam & undarum beluas, cocodri-
los hominibus insidiari eosq; interimere solitos, sua inter-
cessione ex finibus illis profligatos. Et sequitur in eodem
Epiphanio: Quiq; uel hodie fideles adhuc comperiuntur
eodem in loco, supplicare consueverunt, & sumpto puluere,
morsiunculis aspidum medentur: fere quoq; aquatiles hinc
fugam dēdere.

Quid in re-
liquijs san-
ctorū atten-
dere & con-
siderare o-
portet.

Basiliius in Psal. iis. super eo uersicu-
lo: Preciosa in conspectu domini mors sanctorum eius, ait.
Cum pro Christo contingit mors, preciosa sunt reliquie
sanctorū eius. Iccirco qui contingit ossa Martyris, quan-
dam sanctificationis societatem assumit, ex gratia corpo-
ri insidete. Similia scribit in Barlaam martyrem Chry-
sost. de natiuitate septem Machabeorum, homilia. 7. Non
attendas (ait) cinerem sanctorum corporum, nec fauillā reli-
quiarum carnis, omniaq; ossa consumpta temporibus: sed
aperi oculos fidei, & uide eos diuina uirtute, & gratia spu-
ritus sancti amictos, & diuini luminis claritate radiantes.
Hi ergo ipsi, de superno solis arculo in terram radij Chri-
sto emittente iaciuntur, & a corporibus eorum proficientes
corusca luce fulgoris, sicut speciem Ecclesie gaudentis il-
lustrant, ita faciem diaboli inuidentis obcecant. Et post ali-
quanta di. ait: Demones ubi coronatorū martyrum uiderint
corpora posita, longe ilico a conspectu eorum pauidos fum-
gere. Non enim ad naturam eorū intendunt, sed in arcanā
dignita

dignitatem & gloriam Christi, qui in agone certantiū, in-
 duit corpora martyrum suorum sicut arma portauit, atq;
 inde trepidant demones. Cui subiungit, ideo preciosa sūt
 corpora martyrum, quoniā plagas pro domino susceperūt,
 & quia stigmata propter Christum membris suis im-
 pressa ferunt: & sicut corona regalis undiq; decorata ful-
 gores uarios emittit, ita & sanctorum martyrum corpora.

Homilia quoq; .28. & in sermone de Ascensione Domi-
 ni, habet plurima in eandem sententiam, & ait, Angelos
 templa sanctorum martyrum frequenti multitudine sine in-
 termissione uisitare & obsidere: Meminitq; ibidem solennis
 cuiusdam processionis, quæ eodem die Ascensionis Domini
 quotannis ex Constantinopoli ad templum sanctorum mar-
 tyrum, quod extra ciuitatem erat, solebat celebrari. Ser-
 mone item .35. de uirtutibus & uitijs, hortatur, ut considere-
 mus quas uirtutes Pauli uestes habuerint: Pauli (inquit) ue-
 stes morbos fuderunt, Petri umbræ mortem fugarunt, san-
 ctorum martyrum cinis improbos demones expulit. Et
 in libro contra Gentiles ita ait: Post uiuæ uocis facultatem,
 ipsa certe sanctorum sepulchra proximū locum obtinent,
 ad animas hominum in ipsos sanctos intuentium ad uirtu-
 tum earundem emulationem exatandas. Ac scimus, si quis
 huiusmodi monumentis adstet, suum statim sensum ab hac
 ui correptum animaduertit. Capsulæ enim aspectus in
 animam inuadens, ipsam percellit & exusat, ac perinde
 affiat, quasi qui illic mortuus iacet, preces simul fundat,
 præsensq; adesse cernatur.

Sed & Asterius Amazeæ in Ecphrasi in Euphemiam
 martyrem, qui in septima Synodo sæpius allegatur, Refert
 Chris

D. DE CULTU RELIQUIAR.

Christicolis eius loci, ubi sancta uirgo quiescit capsulam, in qua sacrum corpus continetur, solitos in aspectum proponere, ipsamque martyrem laudare, ac festum eius annuum frequenti populi conuentu solenniter celebrare.

Quodque sacerdotes populo mysteria indicauerint, et martyris memoriam predicatione sua amplifice extulerint, laudauerintque, et confluentem populum, quo passio uirgo certamen sui roboris aggressa sit docuerint.

Hac de re sentiunt, et scribunt patres ecclesie Latine. Hieronymus toto libro contra Vigilantium. Vbi et inter alia meminit eius, quod Romanus pontifex offerat domino sua sacrificia super corporibus sanctorum Apostolorum Petri et Pauli, et tumulos eorum arbitretur, altaria esse Christi. Testatur quoque ibidem quanta signa apud cineres sanctorum quotidie fiant, et cetera.

Sanctus Augustinus huic adstipulatur multis in locis, praesertim lib. nono Confessionum, cap. 7. ubi translationis sanctorum martyrum Geruasii et Protasii, et miraculorum ibidem eo tempore factorum meminit. Similiter lib. Retractionum prim. cap. 13. ubi in haec uerba scribit: Ego ipse quando hunc librum scripsi ad Mediolanensium corpora martyrum in eadem ciuitate caecum illuminatum fuisse iam noueram: et alia nonnulla, qualia tam multa etiam istis temporibus fiunt, ut nec omnia cognoscere, nec ea que cognoscimus, enumerare possumus. Sic lib. 22. de ciuitate dei, plura capitulo, ordine octauo pro dogmatis istius assertionem, non minus uiginti miracula et signa admiranda enumerat, que apud corpora sanctorum martyrum exhibita et ostensa Christifidelibus fuerant, et quorum partem magnam praesens

sens ipse, ut de se testatur, uiderit. Meminit inter hæc, quomodo eiusdem loci Episcopus Luillus, memoriam sancti Stephani populo precedente atque sequente portauerit in manu, & fistula cuius molestia iam diu laborauerit, nec tamē per medicos poterat curari, illius pie sarane portatione, ubi sanctas attingit Reliquias sit liberatus. Restituta sibi repente ualitudine. Testatur præterea Christianos suo tempore non uulgari, sed præcipua deuotione sanctorum Martyrum Ecclesias uisitare consuesse. Sic libro sexto Confessionum. Et libro de Ecclesiasticis dogmatib. adhortatur: ut sanctorum præcipue beatorum martyrum reliquias & corpora honoremus, non aliter quàm Christi domini nostri membra, & basilicas nominibus eorum appellatas affectu pijsimo, & fidelissima deuotione diat ad eundas esse.

Solemnibus
bus sanctorū
reliquæ circū
late seu por
tate.

Et si quis contra hanc sententiam uenerit, non hunc Christianum, sed Eunomianum & Vigilantium esse censet.

QVID OB TENSÆ REFORMATIONIS LIBER ADUETSUS HÆC DOCEAT.

Liber Reforma. non paucis locis contemp-
tissime loquitur de ossibus sanctorum. Exi-
git, ut prædicantes magno studio arguant
& abrogēt tanq̄ abusum, quod quidam credunt
Deum citius exaudire in loco uno aliquo, uti a-
pud ossa sanctorum, quàm alibi. Idcirco quod ista
sit grauis offensio & imminutio gratiæ Dei, me-
ritiq̄ Christi. Fol. lxxiiij. fac. i.

Peregrinationes item & uota, quæ ad ea loca
sunt, censet esse superstitiosa. Fol. xxix. fa. pri.
& fol. lxxiiij. fac. i.

DE IMAGINIBVS.

Superstitioſum quoq; uſum hucuſq; fuiſſe, q̄
homines pro honoratori conſeruatione Reliquia-
rum dono aliquid contribuere. Quemadmo-
dum Vigilantio quoq; doluit martyrum Reliquia-
ſas precioſo operiri uelamine.

At Hieronymus, ſi hoc (inquit) ſuperſtitioſum eſſet, iam
omnes Epifcopi, nō ſolum ſacrilegi, ſed & fatui eſſent iu-
dicandi, qui cineres diſſolutos in ſerico, & uaſe aureo por-
tauerunt: ſtulti quoq; omnium Eccleſiarum populi, qui oc-
currunt ſanctis reliquijs, & tanta lætitia, quaſi præſentem
uiuentemq; prophetam cernerent, ſuſceperunt.

DE IMAGINIBVS.

Uſus miagi-
nū fuit in Ec-
cleſia a tpe
Chriſti.

Uod ab Apoſtolorū tempore in uniuerſa
Chriſti Eccleſia fuerit imaginū uſus tam
manifeſtum eſt, ut negari non poſſit. Quæ
uero de eo non fuerit ſuffiçienter informa-
tus, is poterit legere Actiões ſeptimi uni-
uerſalis Conſilij in Nicæa Bitiniæ, contra Iconoclaſtas ſeu
Iconemachos celebrati. In quibus reperiet innumera teſti-
monia ex patribus, qui a tempore Apoſtolorum uſq; in
Occidentali & Orientali Eccleſia floruerunt, & ſucceſſi-
ue claruerunt, fideliter allegata, & in iſdem Actiis cumula-
tim & abunde propoſita. Quales inter alios ſunt Athana-
ſius ille, Eufebius Pamphili, Baſilius Magnus, Gregorius
Nizæenus, Gregorius Theologus, Iſidorus Peluſiota, Cy-
rillus, Nilus, Aſterius Amæſæ, Theodorus Myrorum, Ana-
ſtaſius, Sophronius, Euagrius, Theodorus Lector, Germa-
nus patriarcha Conſtantinopolitanus. Et ex Latinis, Hiero-
nymus, Ambroſius, Gregorius. Exponiturq; & declaratur

tur in eodem Conalio uenuste & ad unguē. Principio quare ecclesia Christi & sui initio semper permiserit imagines: deinde quomodo imagines pie colēdæ sint, & quis earum usus.

Testatur primum a Manichæis, Martianitis & alijs hæreticis, qui fateri nolebant duplicem in Christo naturam, imagines primum uilipensas & reiectas, uidelicet ne uniuersali usu imaginū in ecclesia conuincerentur, eius quod Christus dominus uerus & sensibilis homo, nobis secundum carnem & membra similis per omnia fuerit.

Demonstrat quoq; idem Conalium perpulchre usum imaginum nullatenus pugnare cum mandato illo Dei: Non facias tibi imaginem aut similitudinem, quam adores aut seruias & cæt. nec esse istud huic contrarium. Imo fuisse & in ueteri Testamento a principio multas imagines & similitudines, non modo extra, uerum etiam intra tabernaculū & templum. Quarum usus pius fuerit Iudæis talis, & ad eundem modum, quo nos, nimirum admonitionis causa, imagines seruare debemus.

Demonstrat quoque rem esse longe aliam Idola Ethnicorum, & aliam nostras imagines: si Idola fuerint demonibus constituta, quibus Ethnici, &

si quoties etiam Iudæi Idololatræ, diuinos honores & cultus exhibuerunt. Nostræ uero imagines sint & esse debeant tantum & memorialia, quibus præcipue domini nostri Iesu Christi incarnationis, salutaris uitæ, passionis, mortis, resurrectionis, ascensionis quoq; & aliorum diuinorum operū eius reminiscamur. Sic ut imago nunq̄ satis laudatæ uirginis Mariæ matris Dei, sit tanq̄ signum quoddam, quod corde expendamus, quomodo benedicta illa mater (cū fuerit humane nostræ naturæ) inuisibile illū & omnipotentē Deū,

Quare hæreticis exose imagines.

Vsus imaginū non pugnat cū mandato Dei.

Exod. 25.

3. Regū .6.

Differētia inter Simulachra gentiū & imagines sanctorū, & quæ debeat esse imaginū usus i ecclesia.

DE IMAGINIBVS.

Supra captū angelorū & hoīm, in suo corpore cōceperit, et de sua carne, carnē subministrauerit, genueritq;. Quapropter eā tāq̄ uerā Dei matrē laudamus, magnificamus, et supra oēs uisibiles et inuisibiles creaturas extollimus. Quodq; modo simili imagines pphetarū, apostolorū, martyru, & aliorū deo dilectorū sanctorū sint quaedā signa, p̄ quae diuinā cōuersationis, uitae, passiōis, & transitus eorū, tāq̄ in seculo quodā admoneamur. Quo sic animi dilectionē et affectū, quē erga eos gerimus, aspectu imaginū ipsorū excusateamus.

Veneratio
que imagini
exhibetur, in
prototypum
transit & re-
dundat.

Atq; idcirco honorū, quē imaginibus impendimus, nō imaginibus in se cōsideratis, secundū suā materiā, aut etiam artificij formā, sed prototypo ipsi, cuius memorie imago statuitur, impēdatur. Ac proinde nos Christianos (quādo coram imagine sanctae crucis Christi genua curuamus) nō lignum ipsum, sed eū, qui in ligno propter peccata nostra mortuus est, adorare. Similiter quādo imagini matris Dei aut aliorū sanctorū exhibemus honorē, nō alligari animū nostrū, aut hēre in externa figura imaginis, sed respicere in uiuos illos sanctos, qui apud Deū sunt, neq; tamen ipsos etiā sicut deos adorare, aut eis diuinos cultus impendere, sed potius nos uirgini Mariae tanq̄ matri Dei, & alijs sanctis tanq̄ fidelibus Dei ministris (in quibus Deus gratiā suā abunde operatus est & estēdit, quiq; nūc apud Deum, cū praesentes adsunt, fideliter p̄ nobis orant) tantū decentē illū honorē, quē Christianū & fraternū requirūt officiū exhibere. Quemadmodū etiā nos mortales illos hoēs, qui praeter ceteris, intelligentia maiori, aut praecclaris uirtutibus ornati sunt, nō immerito, honoribus debitis p̄sequimur. Dāt quoq; patres in eodē Concilio similitudinē eius talem, quod sicut

acce-

acceptis a Cesare literis, osculamur non ceram aut figuram
 sigilli aut forte plumbum, sed tali osculo, absenti Cesari
 honorem deferimus. Ita nostram Christianorum mentem,
 quando coram signo sancte crucis genuculamur, aut oscu-
 lum figimus, non esse, ut lignum illud adoremus: Siquidem li-
 gnum illud cum uetustate marcessit, aut arroditur, nihili pe-
 dimus, sed quia signum illud, quasi sigillum quoddam pas-
 sionis Christi aspiciamus, eius admonitione salutamus, et a-
 doramus ipsum, qui propter nos in eo crucifixus est. Quod-
 que propterea, id est, propter Christum et eius passionem,
 signum illud crucis in Ecclesijs, in domibus, in foro, in uis-
 publicis, et alibi passim, erigatur, statuaturque: Intexatur etiam
 uestimentis, quo eius frequenti aspectu, omni tempore, o-
 mnibusque in rebus domini nostri Iesu Christi, et salutifere
 passionis eius sumus memores.

Olim in om-
 nibus locis pas-
 sim crucis im-
 mago descri-
 bebatur.

Exemplo simili, ut in eodem dicitur Concilio, quando
 librum Euangeliorum (quo more et Iudaei coram libro le-
 gis se inclinant et prosternunt) osculamur, non membra-
 nas, non pelles, neque literas atramento pictas, uerum saluti-
 fera et sancta illa uerba, quae ibi inscripta continentur cor-
 dis osculo amplectimur.

Ad eundem modum, quando ossa aut imagines sancto-
 rum ueneramus, non figuras externas, sed dona ueneramus,
 quae in sanctis suis mirabiliter operatus est: Laudamus pieta-
 tem uita eorum, nosque ipsos ad imitationem accendimus, et
 petimus, ut eorum intercessione dignetur nos Deus adiuua-
 re, non autem imagines ipsas, aut sanctos tanquam Deos adora-
 mus. Propterea crucem Christi, non ita affamur, neque etiam san-
 ctorum imagines: *Dij nostri estis. Non enim sunt Dij nostri,*
 H A sed

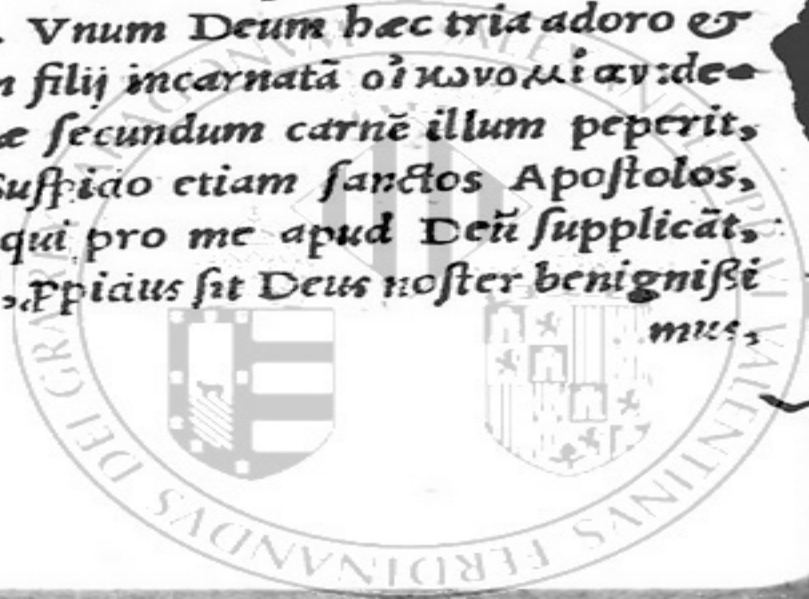

DE INVOCAT. SANCT.

sed tantummodo similitudines & imagines Christi & sanctorum eius, ad commemorationem, honorem & decorem Ecclesiarum venerande. Nam qui martyrem colit, Deum ipsi meminit: qui matrem ipsius honorat, ipsi honorem assignat: quod apostolum honore prosequitur, ipsum qui Apostolum misit honorat. Rursus uero in eodem Concilio dicitur, ex beati Athanasii uerbis. Qui in alicuius typum, imaginem aut effigiem ignominiosus est, in illum cuius est typus, iniuriam factam arbitramur. Sicut & beatus Chrysostomus in re simili dicit: Quisquis iniuriam imagini Caesaris irrogauerit, eum iam Caesarem ipsum iniuria affectisse.

Contumelia
que in imagines
exercetur irrogatur
ipsi deo.

Ad haec, praeter illa quae commemorauimus, docet & constituit Concilium ipsum, non esse constituendas in Ecclesia imagines, quae uerarum & piarum historiarum, ac deinde imagines nullo fastu seculari, nullaque leuitate esse depingendas, quod sic diuinam Christi saluatoris nostri, religiosamque & piam sanctorum uitam, martyrum passionem & transitum, quarum causa formantur apte representent. Citatur in iisdem Actionibus inter innumerabiles testes, Basilii loques in haec uerba: Quemadmodum a Deo Christianam & inculpabilem nostram fidem, ueluti hereditario iure accepimus, sic confiteor & in eo maneo. Credo autem in unum Deum patrem omnipotentem, Deum patrem, Deum filium, Deum spiritum sanctum. Vnum Deum haec tria adoro & glorifico. Confiteor etiam filij incarnatae omnino ueritatis: deinde sanctam Mariam, quae secundum carnem illum peperit, hanc deiparam uocans. Suffragor etiam sanctos Apostolos, prophetas & martyres, qui pro me apud Deum supplicat, quo per illorum ueritatem, propitius sit Deus noster benignissimus.

mus, & remissionem peccatorum mihi gratis largiatur.

Quam ob causam, & historias imaginum illorum hono-
ro, & palam adyto: hoc enim nobis a sanctis Apostolis
traditum, non est prohibendum, sed in omnibus Eccle-
sijs nostris eorum historias erigimus.

Inter alios plurimos, inducitur illic & sanctus Nilus, ut
qui proconsuli Olympidorum (qui a beato uiro sciscita-
tus fuerat quomodo templum, quod instituerat edificare,
imaginibus ornare deberet) rescripserit. Ita nimirum, san-
ctæ Crucis imaginem locandam ad Orientem (intellige in
altari, quod Orientem uersus statuebatur) propterea, quod
passione domini nostri Iesu Christi, per unicum & salu-
tiferum crucis lignum totum genus humanum liberatum
sit. Et idcirco per hanc desperabundis undique spes salu-
tis annuncietur. Verum hinc inde parietes replendos do-
tissimi pictoris opera noui & ueteris testamenti histo-
rijs, quo scilicet hec qui literas non norunt, neq; sacram scri-
pturam legere quæuit, contemplatione picture in memo-
riam reducant, quinam fortiter, uero illi Deo, per uiriliter
facta seruiuerunt, atque in certamen excitentur, glorioso-
rum & laudatorum facinorum, per quæ cælum cum terra
commutarunt.

Introducuntur in eisdem illis Actionibus elegantes tres
epistolæ: Quarum prior est Gregoryj secundi. Reliquæ ue-
ro duæ Germani patriarchæ Constantinopolitani, prolixio-
res quàm ut queant huic loco totæ inseri. Quanquam o-
si in uernaculam nostram linguam propter simplices quosq;
plebæos transferrentur. Gregorius secundus dicit, Eccle-
siæ capita & columnas permisisse imagines, quò forma do-

mini

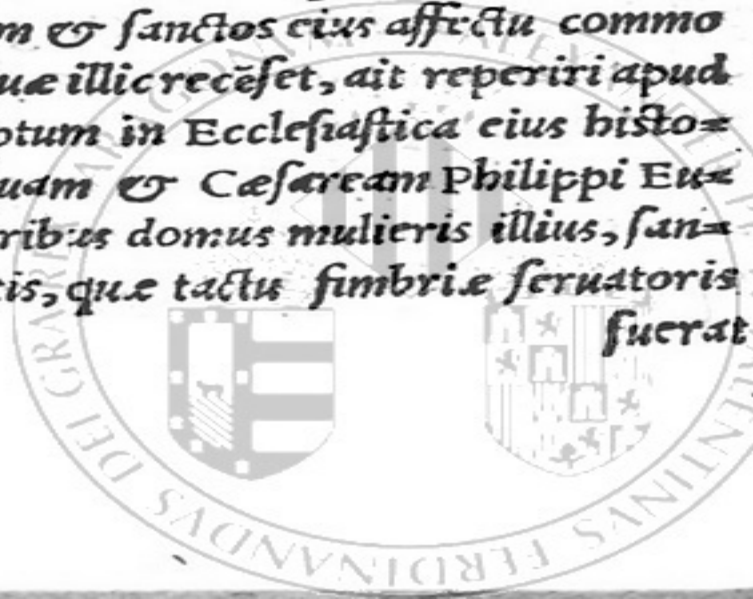

DE IMAGINIBVS.

mini Christi secundum humanitatem omnium oculis proponeretur, per quam humilitatis Dei altitudinem nosceremus & dispositionem illius incarnationis, sanctæ cōuersationis, & mortis, resurrectionis quoq; & ascensionis in cœlū in memoriam reduceremus: Si enim (inquit) res istæ nō dum contigerunt, non per picturam significantur. Si autem cuncta facta sunt, magnumq; hoc pietatis mysterium est: utinam fieri possit, ut & cœlum, & terra, & aqua, & quicquid in eis est, siue per uoces, siue per colores, siue per picturas, omnibus ea posset narrare. Germanus uero in secunda epistola talem de rebus istis præbet informationem. Verum (inquit) non offendat quenquam, quod ante sanctorum imagines lumina, & suauolentia thymiamata accendantur. Symbolicos enim ista fieri, non lignis aut lapidibus ipsis, sed in honorem illorum opinandum est, quorum cum Christo requies, quorū honor ad ipsum recurrit: hoc ipsum testante sapiente Basilio, qd' erga cōseruos bonos honor, erga ipsum dominum commune beneuolentia signum exhibet. Sensibilia enim lumina, symbolū sunt, immaterialis illius & a Deo dati luminis. Aromatum autem incensio synce-ram & totū sancti spiritus afflatum & repletionē significat. Idem ille Germanus testatur eadē Epist. Deum sepe mirifica designasse miracula hominibus, qui admointiōe imaginum ardenti erga Deum & sanctos eius affectu commoti fuerunt. Inter plurima quæ illic recēset, ait reperiri apud Eusebium Pamphili, scriptum in Ecclesiastica eius historia, extitisse Pannade (quam & Cæsaream Philippi Euzangelium uocat) præ foribus domus mulieris illius, sanguinis profluuio laborantis, quæ tactu sumbriæ seruatoris fuerat

Quare luminaria accendantur, aut thymia apud imagines erementur.

Lib. 7. c. 14

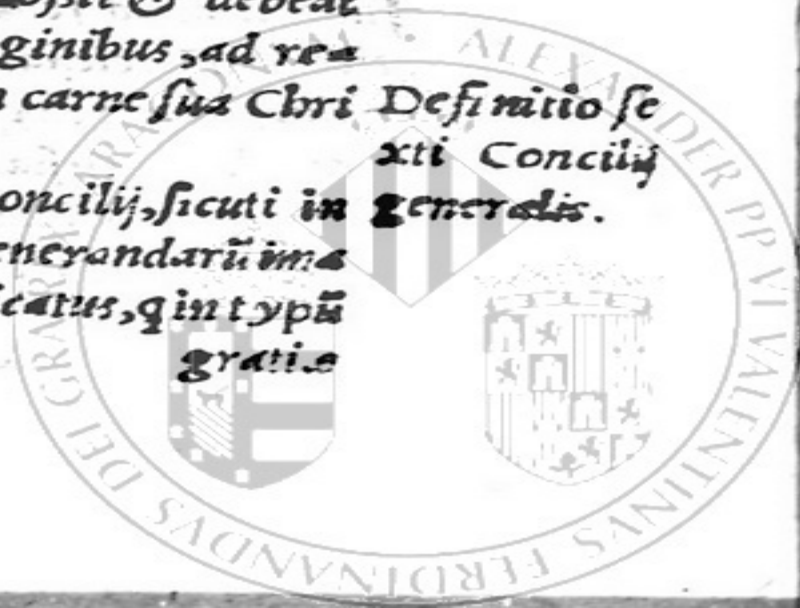

fuerat a profluvio liberata, imaginem ex aere fusam, quae Domini nostri effigiem repraesentaret, Ex aduerso autem statuam eiusdem mulieris gemitibus prouoluit, et palmasque sup-
 pliciter ad ipsam Christi saluatoris imaginem tendentis, a pedes uero imaginis Christi, herbam quandam peregrinam et ignota specie suscreuisse, qua omnium morborum genera fuerint curata. Quod et ipse Eusebius oculis se uidisse affirmat. Eundem illum Eusebium allegat scribentem se imagines ipsius domini nostri Iesu Christi, Apostolorum item Petri et Pauli, ex coloribus depictas uidisse, ad uiuam eorum speciem. Ac tandem ita concludit Germanus ille Epistolam suam. Haec autem non dicimus, quod arbitremur nobis circa earum statuarum operosam laborandum, sed tantummodo ut admoneamus ueterem consuetudinem non esse reijciendam. Testantur quoque Aetiones septimi illius Concilij Patres, qui sexto uniuersali Concilio in Constantinopoli habito interfuerunt, concordi sententia declarasse et definiuisse, Christianum et pium esse usum, ut in Ecclesia seruetur imago agni Dei, quae Iohannes Baptista digito demonstrauit: quo per eam recordemur Christum Deum nostrum secundum humanitatem fuisse uerum illum agnum, et esse qui tolleret peccata mundi. Quodque posthac in imaginibus pro ueteri agno Iudeorum erigi, possit et debeat noui agni talis figura, ac nos eiusmodi imaginibus, ad recordationem salutaris illius mortis, quam in carne sua Christus pertulit, manuducendos.

Verba Canonis sexti illius generalis Concilij, sicuti in septimo recitantur, sunt ista: In quibusdam uenerandarum imaginum picturis, agnus digito praecursoris indicatus, qui in typum gratiae

Miraculum
 u. domini
 Christi in
 Caesarea Philippi.

Definitio
 sexti Concilij
 generalis.

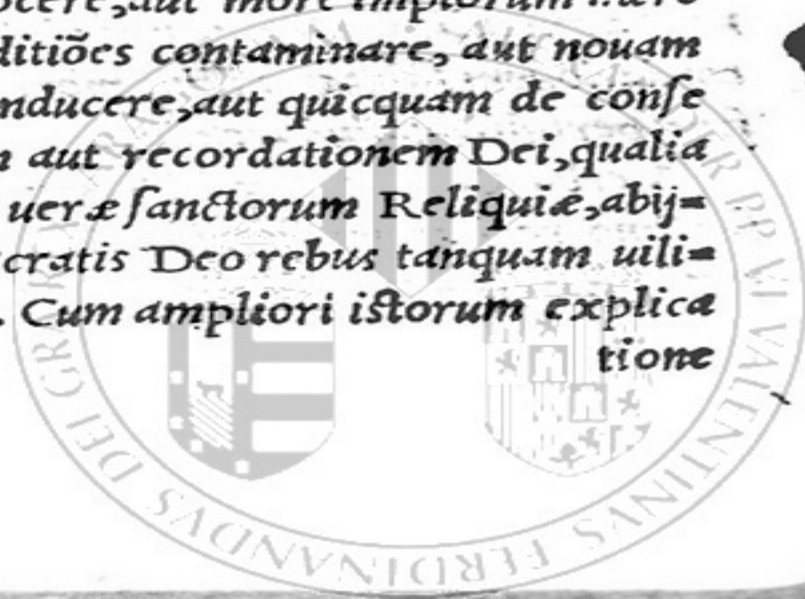

DE IMAGINIBVS.

gratiæ est assumptus, uerum illum nobis per legem præsi-
gnificatum agnum Iesum Christum indicat, Veteres igitur
uos & umbras ueluti ueritatis symbola, & præfigura-
tiōnes Ecclesiæ traditas, amplexantes, gratiam & uerita-
tem ueheramur, & c.

Septimi Cō-
cilij genera-
lis.

Tandem in septima illa Oecumenica synodo in hanc
sententiam concluditur, quod oporteat nos Ecclesiasticas
traditiones, siue scripto, siue consuetudine in Ecclesia reten-
tas (quarum de numero sit imaginum effiguratio, quibus in
hoc utimur, ut recordemur, & affectu amplectamur res si-
gnificatas) unanimiter & inuolabiliter obseruare, quodq;
cuiusmodi imaginibus honor debeat exhiberi: non quidem
ille, qui Deo debetur, quem patriam appellamus, soli; suo
Creatori a creaturis omnibus debet exhiberi: sed tantum
is qui fit in recordationem. Quem admodum & typo uer-
nerandæ ac uiuificantis crucis & sanctis Euangelij, & re-
liquis sacris oblationibus, suffitus facimus, & luminaria re-
uerenter accendimus, prout ueteribus pie hoc in consuetu-
dinem adductum fuisse, idem Concilium testatur. Sic enim
sanctorum nostrorum Patrum obtinere disciplinam, & tra-
ditionem Catholice Ecclesiæ, quæ a finibus usque ad fines
Euangelium suscepit. Damnat quoq; eos omnes, qui ausi
fuerint aliud sentire, aut docere, aut more impiorum hære-
ticorum Ecclesiasticas traditiōes contaminare, aut nouam
quandam uaniloquentiam inducere, aut quicquam de conse-
cratis in Ecclesia ad cultum aut recordationem Dei, qualia
sunt crux & imagines, & ueræ sanctorum Reliquiæ, abij-
cere: deniq; & illos qui sacratis Deo rebus tanquam uili-
bus & prophanis utuntur. Cum ampliori istorum explica-
tione

tione, uti in Decreto ipso & subscriptionibus Episcoporum est uidere. Atq; hanc uniuersalis Concilij definitionem receperunt comprobaueruntq; omnes illius temporis patriarche & Catholici Episcopi, tam Orientalis quam Occidentalis Ecclesie, uti in Epistolis Synodicis, quae in eisdem Actis reperiuntur aperte satis est uidere.

Qui de his plura cognoscere uoluerit, uideat Iohannem Damascenum lib. 4. de fide orthodoxa, cap. 17. & beatum Gregorium in Regest. lib. 6. epistola 53. ad Secundum Episcopum, & lib. 9. Epist. 3. ad Serenum Massilien. Episcopum, & lib. 9. Epist. 9. ad eundem: ubi breuiter scribit in hanc sententiam, q; oportet ut populum sacrae scripturae testimonijs diligenter doceri, quod nihil manu factum quauis ratione adorare liceat. Cum scriptum sit: Dominum Deum tuum adorabis. Imagines uero retineri in Ecclesia ad edificationem imperitorum, & ut nescientes literas, ipsam historiam pictam attendentes, eam memoriae reconderent. Atq; ubi ad talem usum adhiberentur, uoluit omnibus modis eas & fieri & haberi in Ecclesijs, &c.

QVID REFORMATIONIS

liber istis tradat contrarium.

Iber ille uult esse Idololatriam. si quis imaginibus honorem ullum impedit, & Deum grauius illud facere uetuisse. Quodq; palam hac re peccetur contra secundum illud mandatum quo dominus praecipit, non facias tibi similitudines, non coles eas, eosq; omnes incidere in tam enorme crimen, qui coram imaginibus luminaria accendunt, cantant, thura adolent, geniculantur, aut ornant eas. Fol. lxxiii. fa. ij. & f. lxxv. & lxxvi

DE

DE IEIUNIO CHRISTIANO

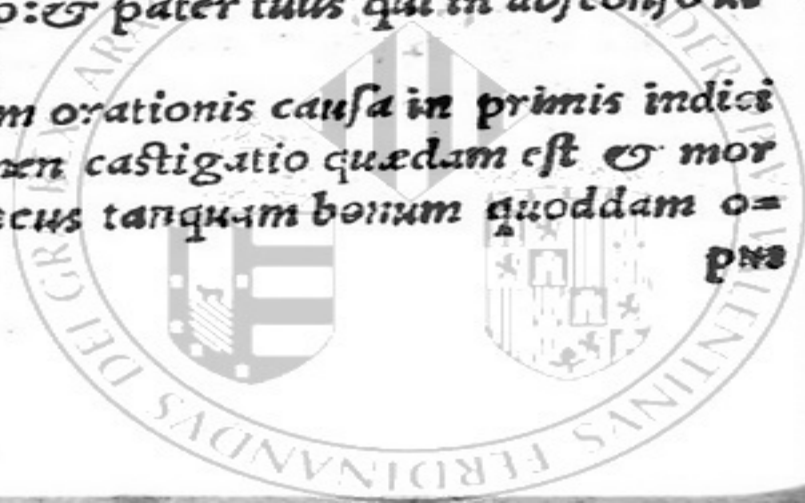

Inter ista duo temperantes; scilicet uti cibo & potu; & quod Ecclesia ieiunium appellat, facit scriptura non paruum discrimen: cum loquitur pluribus in locis de ieiunijs a primoribus certo tempore ad observandum communi populo impositis, non tantum necessitate aliqua ingruente, uetumetiam quæ institutis & certis temporibus observantur.

Augustinus libro 2. questionum in Euangel. capit. 18. tradit duplex esse ieiunium: quoddam in tribulatione, alterum uero in gaudio. Et de utroque respondisse dominum, cum interrogaretur, cur discipuli eius non ieiunarent, Lucæ 5.

Exigit etiam scriptura ut ad eum modum ieiunium seruetur, quomodo primores Ecclesiæ ad observandum imposituerunt. Et Christus (cum dicit, Cum ieiunatis) haud dubium loquitur de ieiunio ad certa tempora instituto. Alio qui in communi docuisset, ut semper temperanter uiuerent homines, abstinerentque a superfluo cibo & potu: quemadmodum Lucæ 21. facit. Hic autem dicit: Cum ieiunatis &c. In quo etiam docet Christus, ieiunium esse opus bonum quod Deus clementer aspiciat & remuneret. Ita enim ait Matth. 6. Tu autem cum ieiunas, unge caput tuum, & faciem tuam laua, ne uidearis hominibus ieiunans, sed patri tuo, qui est in abscondito: & pater tuus qui in abscondito uidet, reddet tibi.

Licet autem ieiunium orationis causa in primis indicari debeat, præter hoc tamen castigatio quedam est & mortificatio carnis, quam Deus tanquam bonum quoddam opus

pus a nobis exigit. Neq; recens pro lege impositum est ut diebus ieiuniorum abstinence a carnibus. Thelesphorus enim pius & sanctus Pontifex, qui istud instituit, longe ante mille annos uixit, non contemnendus Romæ Episcopus, sed qui sanguinem suum pro domino Christo effuderit. In Concilio Laodicæno præcipitur, ut ieiuniorum tempore aridiori cibo, qui ieiunio conueniat, uescamur. capit. 50. Quamquam præterea etiam præceptum sit, ut in diebus ieiuniorum, ab illorum piscium esu, quibus caro inflamari posset, non minus quam a carnibus abstinere retur. Sicut testatur beatus Gregorius ad Augustinum Anglorum Episcopum. Concilium Toletanum octauum. capite 9. dicit, Esu carnium Quadragesimali tempore acerrime prohibetur, nec licere cuiquam hanc legem transgredi: nisi a sacerdote, hoc est, ordinario suo Pastore, propter extremam senectutem, aut euidenstem aliquem languorem, siue necessitatem aliam incuitabilem, sibi carnibus uesci permittatur.

Augustinus epistola 85. ad Casul. de ieiunijs priscorum dat talem regulam, q; unusquisq; debeat hoc modo & tempore ieiunare, quo in Ecclesijs ad quas forte deuenit, ieiunatur. Si tamen, quod bonum Christianum decet, iuxta mandatum Domini, non uelit alijs esse scandalo, nec quenquam sibi. Facit ibidem mentionem de ieiunijs ferie Sextæ & Sabbati.

Augustini
sententia quã
do & quo
modo fit ieiunandum.

Concilium Gangrense, dānat tam eos qui esum carnium omnino superstitione quadam prohibent, quasi caro sit ciuis abominabilis, & creatura qua Deus uetuerit uti, q̄ illos qui coia totius Ecclesiæ ieiunia putauerunt contemnenda.

Epiph.

DE IEIUNIO CHRISTIANO

Epipha. dicit Acrium ideo condemnatum hereseos, q̄ do-
 cuerit non esse certis temporibus ieiunandum. Hæc enim
 nolunt esse Iudaica, & pertinere ad iugum seruitutis. Cum
 non sit iusto lex posita, & c. ipsumq̄; Acrium ita dixisse, si
 omnino uolo ieiunare, qualemcunq̄; eligam diem a meipso,
 & ieiunabo propter libertatem. Vnde apud Acrium &
 suos discipulos, u. idem refert Epiphanius, studium est, ut po-
 tius in die dominica ieiuent. Quarta uero & pro sabbato
 (que est sexta, quibus diebus Christiani in humilitate ie-
 iunant) uescantur pro sua libidine. In diebus autem Pascha-
 tis, quando apud nos fiunt humi dormitiones, castitates, af-
 flictiones, aridorum esus, preces, uigilie, ac ieiunia, & om-
 nes animarum salutes, per sanctas afflictiones: Ipsi a sum-
 mo mane obsonantur, carneq̄; & uino uenas suas explentes
 cachinantur, ridentes ac subsanantes eos, qui sanctum hunc
 cultum hebdomadæ Paschatis perficiunt, lib. 3. Tom. 1.
 heres. 75.

Significat
 hebdomadā
 que festum
 Pasche præ-
 cedit.
 Quanta dis-
 ciplina in
 hebdomada
 sancta olim.

QVID OBTENSÆ REFORMA-
 tionis liber aduersus hæc doceat.

Liber Reform. dicit ieiunium nō esse opus per
 se bonum, aut pium cultum Dei. Fo. lxxvij. f. i.
 Itē, quod ieiunium nemini possit mādato
 impoui. Patres item ueteres nullum præcepisse
 ieiunium, sed tantum cōsuesse admonere, ac pp-
 terea clementissimum principem nostrum, ut qui
 noui testamenti spiritus, nō literę debeat esse mi-
 nister, nescire cuiquā præceptum de ieiunio esse
 imponendum, aut cuiusq̄ conscientia eo obstrin-
 gendam. Folio lxx. j. fa. i. & folio. cxxv. fac. prima.
 Item delectum ciborum tanquam rem inuti-

lem

lem nihili ducit, Folio xxix. facie pri. & fol. cxxvi

Ea de causa clemētissimum principē nostrum nescire quicquam præcipiendum esse de delectu ciborum.

Dicit rem esse supersticiosam ueræq; puritatis uiolationem, uelle ieiunare, castigare corpus ad satisfaciendum pro peccatis, aut promerendum pro peccat. aut pro merendum aliquid à Deo. Fo. lxxix. si

Cum tamen antea dixerit, ieiunium orationi peculiariter conuenire, propter remissionem peccatorum, gratiam, auxilium, & dona dei impetranda. Folio lxxvi. facie ij.

Vult item liber consuetudinem illam, qua preces uesperne per Quadragesimam ante meridiem dicuntur esse blasphemiam quandā & irrisionem diuinæ maiestatis. Folio lxxix. facie. i.

At immodica est hyperbole ista, etiam si concedamus abusum aliquem esse.

Ieiunium Pauli apostoli proponit in exemplum liberi ieiunii.

Quasi Apostolus liberum ieiunium sibi seruandum elegisset, triduo illo cum post deiectionem in terram, in Damasco iacens, neq; biberet neq; comederet. Fol. 66. fa. 2. & fol. seq. fa. 2. Cum tamen scriptura in eandem istam non pro tali ieiunio describat, et utiq; acciderit potius ex debilitate et timore, quo fuerat consternatus, q̄ tali proposito.

DE CATHOLICA ADMINISTRATIONE SACRAMENTORUM.

Verbum Dei exigit ut in Sacramentorum administratione, eandem regulam, modumq; et formam seruemus. I. Corint. I. ubi S. Apost.

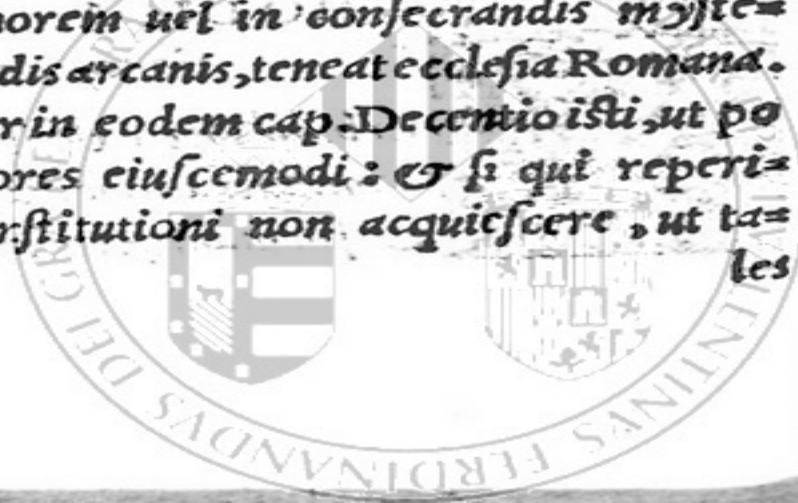
DE CATHO. ADMIN. SACRA.

Sacramenta
debent uni-
formiter
ubiq; ad-
ministrari.

Apostolus Corinth. acriter corripit dissentionis & scisma-
tum quæ tum inter eos uertebatur, propterea quod unus ab
hoc, alius ab alio fuerat baptizatus, & his uerbis eos allo-
quitur: Obsecro uos fratres, per nomen domini nostri Ie-
su Christi, ut id ipsum dicatis omnes, & non sint in uobis
scismata: Sitis autem perfecti in eodem sensu, & in ead-
em sententia. Consimili modo facit in eadem epistola
cap. III. Quibus ex locis, Synodus Toletana quarta, de-
cernit ut nihil diuersum aut dissonum in Ecclesiasticis sacra-
mentis agamus, ne quelibet nostra diuersitas, apud igno-
tos seu carnales, scismatis errorem uideatur ostendere, &
multis extet scandalum uarietas ecclesiarum.

Ecclesia Oc-
cidentalis de-
bet in sacra-
mentorū ad-
ministratio-
ne sequi Ro-
manæ eccle-
siæ consuetu-
dinem.

Quo uero malo tanto occurratur, antiquis Canonibus
sancitum est, ut in Occidentalibus Ecclesijs, quæ utiq; a san-
cto Petro eiusq; successoribus institutæ sunt, norma illa in
administratione sacramentorum obseruaretur, quæ in Ro-
mana & apostolica Ecclesia semper fuit, & ad nos usq;
delata est. A qua ceteræ ecclesiæ initium suum acceperūt:
quodq; contra hanc nulla nouitas temerarie introducatur,
quæ aliunde auctoritatem suam aut exemplum petat. Vi-
de cap. quis nesciat, II. distinct. In quo Papa Innocen-
tius, qui uixit seculo sancti patris Augustini, testatur, De-
centium episcopum sæpe ad urbem Romam uenisse, ac se-
cum in ecclesia uersatum fuisse, ubiq; inquisuisse, didicisse
& intellexisse, quem morem uel in consecrandis myste-
rijs, uel in cæteris agendis arcanis, teneat ecclesia Romana.
Precipitq; consequenter in eodem cap. Decentio isti, ut po-
pulum suum doceat mores eiusmodi: & si qui reperi-
antur huic apostolicæ institutioni non acquiescere, ut ta-
les

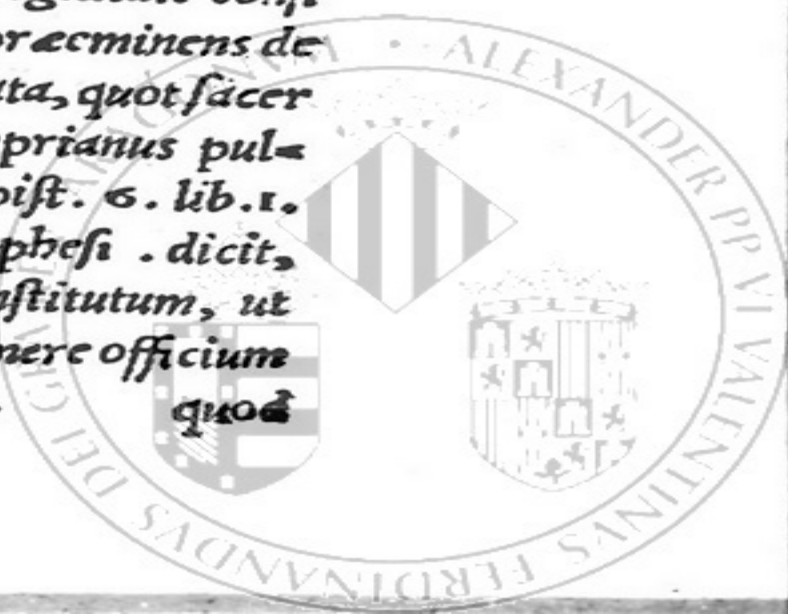

les adhortetur, commonefaciatq; ut desistant, aut sibi eos
 indicare non differat: quo scire ualeat, qui aut nouitates in-
 troducant, aut alterius ecclesie q̄ Apostolicæ, in administra-
 tione sacramentorū consuetudinē existimant esse seruandā.
 Longe ante Innocentium hunc tempore, ab omni partium
 suspicione remotus martyr ille Cyprianus, epist. 8. lib. 4.
 sic ait: Scimus nos singulis nauigantibus ne cum scandalo ul-
 lo nauigarent rationem reddidisse, et hortatos esse, ut Ec-
 clesie catholice matricem et radicem (significat uero ec-
 clesiam Romanam) agnoscerent ac tenerent.

Cypriano quoq; senior Calixtus, ad omnes Episcopos
 2. distin. c. non decet, scribit: Non decet (inquit) a capite
 membra discedere, sed iuxta scripturæ testimonium, omnia
 membra caput sequatur et c. Et Papa Iulius, ille qui san-
 ctum Athanasium restituit ecclesie Alexandrinæ, ita ait:
 Nolite errare fratres mei, doctrinis uarijs et extraneis
 nolite abduci: Satis enim indignum foret, quenq; uel Pon-
 tificum uel ordinum subsequendum hanc regulam refuta-
 re, quam beatæ Petri sedem et sequi uiderit et docere. c.
 nolite errare, 11. distinctione.

Cui consonat Hieronymus aduersus Luciferianos: Ec-
 clesie enim salus (ait) in summi sacerdotis dignitate consi-
 stit: Cui si non exors quedam et omnibus præeminens de-
 tur potestas, tot in Ecclesijs efficiuntur scismata, quot sacer-
 dotes. Quemadmodum etiam antiquior Cyprianus pul-
 cherrime docuit; Tract. 3. de simp. Præl. et epist. 6. lib. 1.

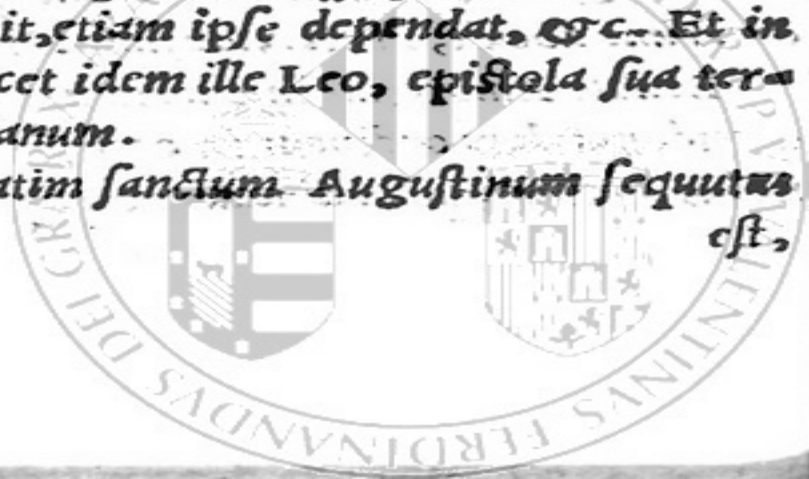
Beatus Ambrosius in quartum caput ad Ephesi. dicit,
 quondam talem ordinem in ecclesia fuisse constitutum, ut
 nullus auderet, qui ordinatus non esset, præsumere officium
 quod

quod sciret sibi non creditum uel concessum. Eodem modo beatus Augustinus uult ut inferiores Episcopi auctoritati maiorum se submittant, ut seruetur concordia. de baptis. cont. Donatist. lib. 2. cap. 3. & in lib. de Eccle. dog. ca. 30. dicit: Obsecrationum quoque sacerdotalium sacramenta respiciamus, quæ ab apostolis tradita, in toto mundo, atque in omni catholica Ecclesia, uniformiter celebrantur: ut legem credendi lex statuat supplicandi.

Leo Magnus ille, sanctus atque excellenter doctus, epist. 82. ad Anastasium Episcopum Thessalonicen. ca. ult. scribit in hanc sententiam: quæ connexio totius corporis unanimitatem requirat, sed præcipue exigat concordiam sacerdotum. Quibus cum dignitas sit communis, non est tamen ordo generalis: Quoniam et inter beatissimos apostolos in similitudine honoris fuit quedam discretio potestatis: et cum omnium par esset electio, uni tamen datum est ut cæteris præmineret. De qua forma, Episcoporum quoque orta est distinctio: et magna dispositione prouisum est, ne omnes sibi omnia uendicarent, sed essent in singulis Prouincijs singuli, quorum inter fratres haberetur prima sententia. Et rursus quidam in maioribus urbibus constituti sollicitudinem susciperent ampliorē, per quos ad unam Petri sedē uniuersalis Ecclesie cura conflueret, et nihil unquam a suo capite disiderent. Qui ergo quibusdam scit se esse præpositum, non moleste ferat aliquem sibi esse prælatum: Sed obedientiam quam exigit, etiam ipse dependat, &c. Et in eandem sententiam docet idem ille Leo, epistola sua tertia & quarta ad Flavianum.

Celestinus, qui statim sanctum Augustinum sequutus est,

est, in Decretis ad omnes Galliarum Episcopos, cap. 11. *constatur, in omni catholica Ecclesia obsecrationum sacramentalium sacramenta uniformiter celebrari. Atq; hac uniformitate, præcipue quæ in uniuerso mundo circa baptizandos obseruatur, oppugnat Pelagianos, et affirmat communem legem apud sacramenta orandi, ab apostolis constitutam, et inde conformiter unanimiterq; obseruatam: ut legem credendi (sicut et Augustinus habet) lex statuatur supplicandi.*

Magnus etiam Basilius, tali fundamento oppugnat Eumonianos, in libro de spiritu sancto.

Et beatus Iohannes Chrysostomus, uerum intellectum uerborum Pauli 1. Corinth. 15. (Alioqui quid faciunt qui pro mortuis baptizantur) inuestigat ex uniuersali forma et usu catholice ecclesie in sacramento baptismatis.

Item homilia prima de Adam et de Eua, ad demonstrandum nos in originali peccato nasci, citat usum uniuersalem in tota Ecclesia catholica receptum: quo ubique docetur, paruulos recens natos debere baptizari: et post aliquanta demonstraturis, quod quicquid habemus boni, non ex nostris esse uiribus, sed a Deo: Citat solennem orationem, quæ in Ecclesia Græcorum sæpius, apud Latinos autem in die sancto parasceues, in officio diuino solet recitari: Cum enim (inquit) sanctæ sedis sacerdotes, per mandata sibi data, legatione funguntur apud diuinam clementiam, humani generis agunt causam, totamq; secum Ecclesiam aggregantes, atq; congemiscetes, postulant et precantur, ut infidelibus donetur fides, ut ab idololatria et impijs erroribus liberentur: ut Iudeis ablato cordis uelamine

DE CATH. ADMIN. SACRA.

mine lux ueritatis appareat: ut heretici catholice fidei perceptione resipiscant: ut scismatici spiritum rediuuæ, charitatis accipiant: ut lapsis penitentiae remedia conferantur: cathecumenis ad regenerationis sacramenta perductis, cælestis misericordiae aula referetur. Hæc non inuenter dicit a Domino peti, non obscure significans quanti debeat uniuersalis Ecclesie ritus & usus in sacramentorum administratione communiumq; orationum lex estimari, & quantum ad Christiane doctrine confirmationem & intellectum scripturæ, adferant momenti.

Eusebius libro nono Eccles. hist. cap. 10. orationum talium canonicarum meminit: Licinius (inquit) nostros odio prosequi parat, quod non ita pro se sicut pro Constantino, Christiani in solennibus & ex præcepto sibi traditis orationibus, excubarent.

Et Imperator Iustinianus in nouel. de Eccles. diuersis capitulis, constitut. 1 2 3. similiter meminit istiusmodi canonicarum orationum apud Baptisma & altaris Sacramentum: condemnat quosdam Episcopos apud se delatos, & secundum sacros Canones uitam non instituerent, ac ne ipsas quidem sacre oblationis, & sacri Baptismatis preces scire, dicerentur. Iubet uero ut exim eligendus in Episcopum, pronunciet sacram oblationem (hoc est, Canonice precem) ad sacrificium quæ in sancta fit Synaxi, cum ceteris precibus, quæ in sacro proferuntur baptisma te. Quarum iterum post plerosq; Parag. mentionem facit. Item precum solennium, quas sacerdotes peragunt in publicis supplicationibus, hoc est in Litanis.

Quem iuuat uidere plura de authoritate & dignitate

Catholica

Catholicae traditionis, ac usu Ecclesiae, praecipue in administratione sacramentorum, legat elegantem illum Tertuliani librum de coron. milit. & Cypria. in sermon. de ablutioe pedum, ubi dicit, Non minus ratum esse, q̄ dictate spiritu sancto Apostoli tradiderunt, in administratione potissimum sacramentorum, quam quod ipse tradidit Christus, & in sui commemorationem fieri precepit.

Augustinus autem, putat boni & Christiani uiri officium esse, omnem potius sustinere persecutionem impatientia, quam ut transeat in ullam scismaticam nouitatem. de uera Relig. capitulo 6. Imo Eusebius libro 6. Eccles. historiae, capite 34. in haec uerba scribit: Non inferior erat gloria sustinere martyrrium, ne Ecclesia scindatur, q̄ est illa ne idolis imoletur: Imo secundum meam sententiam, maius hoc puto esse martyrrium. Ibi namq; unusquisque pro sua tantum anima, in hoc uero pro omni Ecclesia martyrrium sustinet.

Omnia potius sustinenda q̄ ut se commiserat aliquis ad schismaticos.

Cum haec ita se habeant, non profecto licet in Archiepiscopali hac dicecesi nouam regulam aut morem alium, in administratione sacramentorum potissimum, quam catholica & apostolica Ecclesia hucusque seruauit, (sine praecedente consultatione, catholica eiusq; conclusione) erigere & introducere.

At uero toto propemodum libro Refor. prae sus contenditur in contrarium, quod infra in singulis sacramentis diffusius indicabitur.

DE ADMINISTRATIONE SACRAMENTI Baptismi.

Atholica Christi Ecclesia tradidit ab apostolorum tempore pulcherrimam religiosissimamq; formam et ordinem baptizandi, continentem inter alia duo precipua quedam: Exorcismum, id est, contritio-

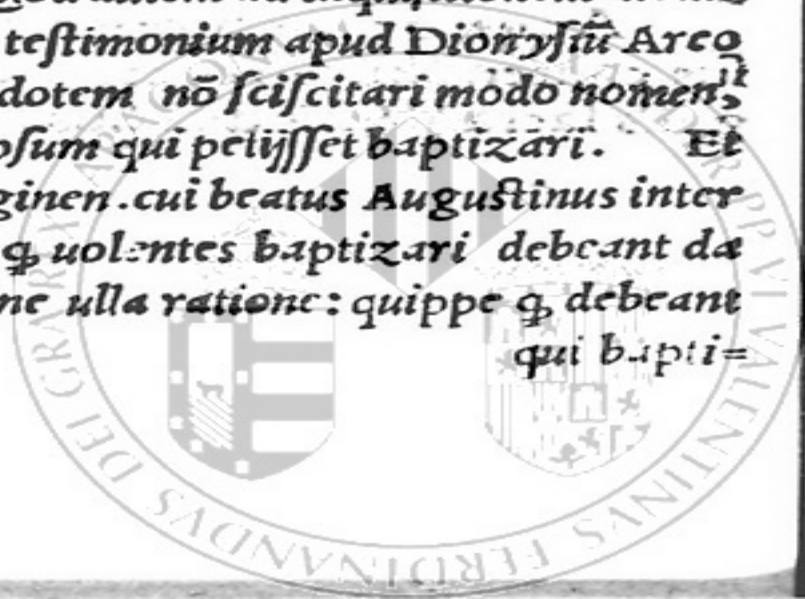
Exorcismus
Catechismus

nem maligni spiritus: et Catechismum, hoc est, institutionem et informationem in his que ad fidem pertinent. Multas preterea ceremonias, et Canonicas sue regulares preces institutas ad baptismum. De quibus Chryso-
stomus magnifice sentit: appellat enim arcana et metuenda verba: horribiles item canones dogmatum de celo transmissorum. in 1 s. cap. ad Corinth. Augustinus uocat antiquus traditum et firmum Ecclesie ritum, in baptis-
mate paruulorum retentum. ad Sixtum Roman. presbyterum.

Ceremonie
in baptismo
observate.

Iam ut ceremoniarum istarum quas liber Reform. re-
pudiat aliquas recitemus: Hoc in primis semper obserua-
tum fuit in Ecclesia, ut paruulo ante fores Ecclesie allato,
sacerdos primum roget paruuli nomen, incipiatq; Exorcis-
mum, et ter exuflat in faciem eius dicens: Exi spiritus im-
munde ab hac creatura Dei, et da locum aduenienti san-
cto spiritui paraclito. Quod autem ad inquisitionem nomi-
nis attinet, habemus eius testimonium apud Dionysiu Arco-
pagitam: qui dicit, Sacerdotem non sciscitari modo nomen,
usum etiam inscribere ipsum qui petisset baptizari. Et
quarto Concilio Carthaginen. cui beatus Augustinus inter-
fuit, decernitur 8 s. cap. q. uolentes baptizari debeant da-
re nomina sua. Neq; id sine ulla ratione: quippe q. debeant
qui bap-
ti-

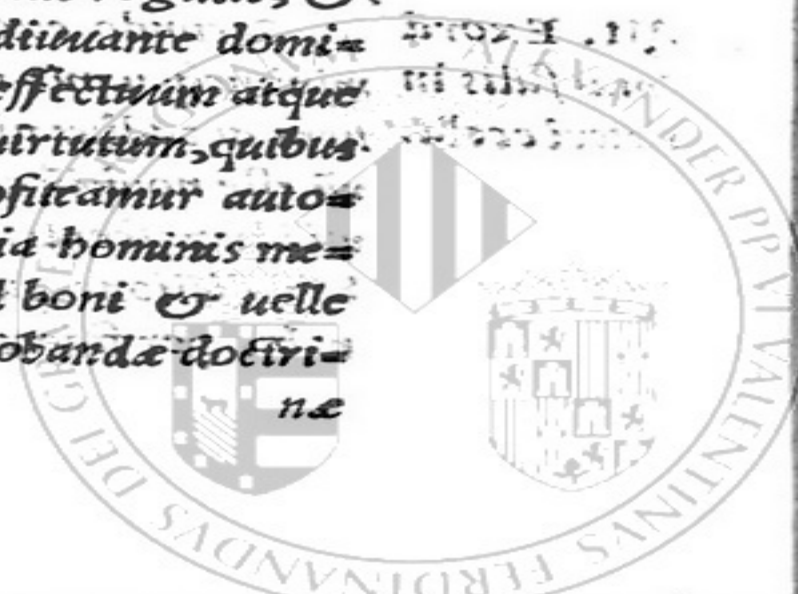
I. Datio no-
minis.

qui baptizantur, cum abrenuntiatione prioris dominationis,
Deo dare nomen suum, & catalogo militie eius inscribi.

Exuflatio similiter ab Apostolorum tempore fuit in
Ecclesia ad hunc usque diem nisi q̄ initio quondam qui bap-
tizabantur, mandante Episcopo ipse exuflabat. Quemad-
modū & S. Diony. in Eccles. Hierarch. testatur, ita inquit:
Deinde Occidentem uersus illum statuit, intendentem ma-
nusq; impingentem ad eandem regionem conuersas, ac in-
sustare illum ter sathanam iubet, & præterea abrenuncia-
tionem profiteri. Quomodo uero hæc in Ecclesia Græcorū
sint obseruata, Chrysostr. in prædicta homilia de Adam &
Eua, his uerbis describit: Illud etiam quod circa baptizandos
in uniuerso mundo sancta Ecclesia, siue sint paruuli siue
iuuencs, uniformiter, agit non oâoso cōtemplētur intuitu,
quod cum ad regenerationis ueniunt sacramentum, nō pri-
us fontē uitæ ingrediuntur, quā exorcismis ac exuflatiōibus
clericorum, spiritus ab eis immundus abigatur. Et deinceps
uasa eius (diabolum putat) eripiuntur, in possessionem trās-
lata illius uictoris, (intellige Christum) qui captiuam duxit
captiuitatem, dedit dona hominibus. Eisdem prope uerbis
leguntur hæc de Augustino, lib. de Eccle. dogmat, cap. 31.
Et subiūgit Chrysostr: His ergo Ecclesiasticis regulis, &
diuina sumptis autoritate documentis, ita adiuuante domi-
no confirmati sumus, ut omnium bonorum effectuum atque
operum, & omnium studiorum, omniumq; uirtutum, quibus
ab initio fidei ad Deum tenditur, Deum profiteamur auto-
rem, & non dubitemus ab ipsius gratia omnia hominis me-
rita prouenire: per quem item fit, ut aliquid boni & uelle
inueniamur & facere, & c. Ecc. q̄tā uim probanda doctri-
ne

II. Exuflatio
a tpe aposto-
lorum fuit in
Ecclesia

DE ADMINIST. BAPTIS.

ne tribuat sanctus iste uir catholice Ecclesie cōsuetudini.

Augustinus eundem ritum dicit esse in Ecclesia Latinorum, loco supra allegato, & epist. 105. lib. item. 4. de Symbo. ad cathedra. ubi ita ait: Omnia sacramenta que acta sunt & aguntur in uobis, per ministeriū seruorum Dei, exorāsmis, orationibus, canticis spiritalibus, insufflationibus, &c. esca sunt, que uos reficiunt in utero, ut renatos ex baptismo, hilares uos mater exhibeat Christo. Non adiuratur nec exufflatur natura: sed ille sub quo constituti sunt, qui in peccato nascuntur, qui propterea adiurantur, ut expellatur ab eis hostilis potentia, que hominem decepit, ut hominem possideret. Et alibi lib. 2. de gratia Christi & peccatorum origine, cap. 40. ita ait: Ipsa Ecclesie sacramenta, que tā prisce traditionis autoritate concelebrat, satis indicant paruulos a partu etiā recētissimos, per gratiam Christi, de Diaboli seruitio liberari. Excepto enim quod in peccatorum remissionem, nō fallaci, sed fideli mysterio baptizantur, etiam prius exorcizatur in eis & exufflatur potestas contraria. Celestinus quoq; qui Augustini tempora proxime sequutus est, in epist. ad omnes Gallie Episcopos, cap. 12. contestatur, hūc usum tanq̄ apostolicum per uniuersam Christi Ecclesiam uniformiter obseruari.

.III. Exorāsmus salis in ueteri ecclā.

Secundo exorāzat & benedicit Ecclesia sal grauibus minimeq; uanis uerbis. Nec debet cuiq; uideri, exorāzationem aut adiurationē huiuscemodi salis aut aliarū creaturarū, esse nouitiū quoddā inuentū hominū, fuit enim usus eius etiā in nascentis ecclesie primordijs, credebaturq; creaturā benedictione purificari, & recipere uirtutem deseruiendī nobis, per fidem ad salutem.

ADIVRATIO ET BENEDICTIO

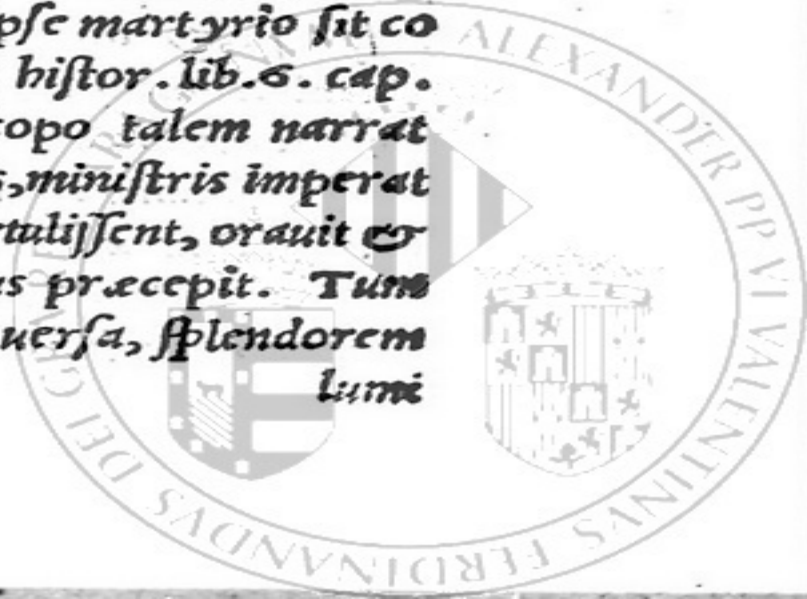
creaturarum non est recens
inuentio.

Ibro nono Historie Tripart. cap. 34. legitur fuisse Apaniæ templum Iouis ualde insigne et robustum, quod cum Episcopus Marcellus cum Præfecto orientis igne iniecto iussissent euertere, apparuit illic deterrimus quidam demon, qui flammæ ardentes prohiberet operari. Quod cū Episcopus audisset, repente ad Ecclesiam concurret, et aquam in uasculo apportari præcepit, qua subter altari locata in pavimento stratus domino supplicauit, ne amplius tyrannidem demoni ullam permetteret: factoque postea cruas signaculo in aqua, tradidit eam Equitio diacono suo fide et zelo munito, præcipiens, ut uelociter curreret, supponeretq; ignem, et cum fide aspergeret. Quod cum fecisset diaconus, demon non ferens aquæ uirtutem, au fugit. Aqua uero illa tanquam in olei naturam uersa fuisset arsit, comprehensaq; ligna et tempus illud firmissimè solo deicât. Reâtatur præterea ibidem, quod et alia Idolorum templa sacratissimus ille pōtifex sit demolitus. Quodq; uictoribus scripserit martyribus frequēter, et rescripta uisim ab eis recepit, et nouissimo etiā ipse martyrio sit coronatus.

Eusebius in Ecclesiastica histor. lib. 6. cap. 7. de Narcisso Hierosolymorum Episcopo talem narrat historiam: Narassus fide (inquit) fidens, ministris imperat haurire aquam, sibi que deferri, cunq; detulissent, orauit et benedixit aquam, et infundi lampadibus præcepit. Tum repente natura aquæ in olei pinguedinē uersa, splendorem

lumi

DE ADMINISTRATIONE SACRAMENTI.

luminum etiam solito reddidit clariorem. Refert autem istud in die solenni uigiliarum Pasche, cum oleum decesset luminibus, accidisse.

Epiphanius Cypri Episcopus libro primo, Tomo secundo, contra hereses, narrat de potenti quodam Iudeo ad Christianismum mirabiliter conuerso, Iosepho nomine, historia talem: Iosephus (inquit) acceptis a Constantino literis et potestate, in Tiberiadem uenit, habens etiam Epistolas, ut de regis expensis sumptum faceret: incipit itaque in Tiberiade edificare. Erat autem opus calce et alia materia. Camineus itaque extra urbem multos facere iussit. At uero callidi Iudei incantationibus quibusdam ignem ligare, ac dispergere aggressi sunt. Quapropter commotus Iosephus, et zelo erga dominum correptus extra ciuitatem currit, et ubi aquam in uase afferri iussisset, accepto uase aquae coram omnibus (multitudo enim ingens Iudeorum confluxerat ad spectaculum) magna uoce crucis signaculum digito suo uasi imposuit, et inuocato nomine Iesu, sic dixit: In nomine Iesu Nazareni fiat uirtus in hac aqua ad reprobationem omnis incantationis ac magiae, quam hi fecerunt, et ad efficaciam potentiae ignis, ad perficiendam domum domini: et sic accepit aquam in manum, et de aqua singulos fornaces resperxit, et dissoluta sunt incantamenta, et ignis coram omnibus emersit, et c. Possent multa huiusmodi testimonia ex fide dignis autoribus hoc loco allegari, si operae precium esset.

Christianis autem hominibus non debet a fide alienum uideri, ut creaturae adiurentur et benedicantur. Non enim (ut Augustinus ait) coniuatur natura, sed ille qui pro suo arbitrio creaturam uult possidere, eaque abuti.

Siquidem

Siquidem nouimus propter peccatum Ad Deum dixisse ad Adam, Maledicta terra in opere tuo, Genesis 3. Nouimus item ex Iob & alijs plerisq; sacre scripture dictis, deniq; & quotidiana experientia rerum compertum habemus, huc semper adniti diabolum, ut pro mala sua uoluntate, creatura Dei abutatur. E regione uero sumus, & Apostolum dicere .1. Timoth. 4. Omnem creaturam sanctificari per uerbum Dei & orationem. Et testatur Tobias, diabolum fugere etiam creaturas quasdam insensibiles & incorporeas, sanctificatas uerbo, Tobie. 6.

Scripturas
sacras non
horrere a
benedictione
et sanctifica
tione creatu
rarum.

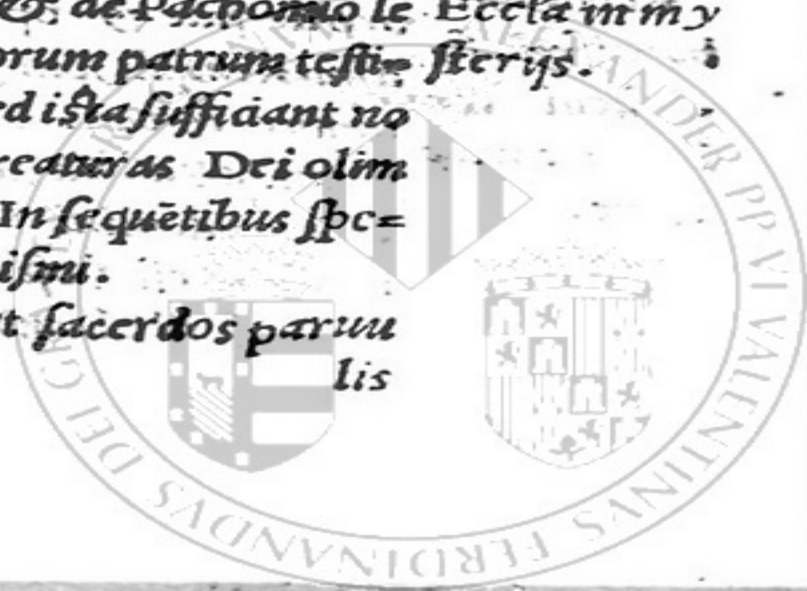
Athanasius libro .2. de incarnatione uerbi dicit, signo crucis pelli omnem artem Magicam, omneq; ueneficiū tolli, si pie & in fide utamur. In libro item questionum, questione .38: sic ait: Legem Moysi uidentes demones non tremunt neq; timent, quod ea non sit operata saltem: Crucem autem uidentes, sepe tremunt, fugunt, euanescent. Et Chrysost. testatur, demones ubicūq; uiderint signū crucis, fugere, & ad cōspectū uirgæ qua cæsi sunt, sp̄ tremiscere.

Signi crucis
operatio &
potentia.

Atq; hinc est quod uetus Ecclesia, neq; abum sumpsit, neq; potū, neq; creaturis ullis usa est in mysterijs, nisi procedente benedictione. Imo infirmis res sacras in abum & medianam dederunt. Vide Hieronymū in uita Hilario, quod pani & oleo benedixerit. Similia & de Pachomio le gis. Et possent si liberet innumera sanctorum patrum testimonia ad probationem istius allegari. Sed ista sufficiant nobis: ad probandum, quod uetus Ecclesia creaturas Dei olim sicut nunc, exorauit & benedixit. In sequentibus speciatim describemus exorāsmos aque baptismi.

Tantū rebus
benedictis
usa est uetus
Ecclesia in my
sterijs.

Ita semper in usu habuit Ecclesia, ut sacerdos paru
lis

DE ADMINIST. SACRAM.

luminum etiam solito reddidit clariorem. Refert autem istud in die solenni uigiliarum Paschae, cum oleum decesset luminibus, accidisse.

Epiphanius Cypri Episcopus libro primo, Tomo secundo, contra haereses, narrat de potenti quodam Iudeo ad Christianismum mirabiliter conuerso, Iosepho nomine, historia talem: Iosephus (inquit) acceptis a Constantino literis et potestate, in Tiberiadem uenit, habens etiam Epistolas, ut de regis expensis sumptum faceret: inapit itaque in Tiberiade edificare. Erat autem opus calce et alia materia. Caminec itaque extra urbem multos facere iussit. At uero callidi Iudei incantationibus quibusdam ignem ligare, ac dispergere aggressi sunt. Quapropter commotus Iosephus, et zelo erga dominum correptus extra ciuitatem currit, et ubi aquam in uase afferri iussisset, accepto uase aquae coram omnibus (multitudo enim ingens Iudeorum confluxerat ad spectaculum) magna uoce crucis signaculum digito suo uasi imposuit, et inuocato nomine Iesu, sic dixit: In nomine Iesu Nazareni fiat uirtus in hac aqua ad reprobationem omnis incantationis ac magiae, quam hi fecerunt, et ad efficaciam potentiae ignis, ad perficiendam domum domini: et sic accepit aquam in manum, et de aqua singulos fornaces resperxit, et dissoluta sunt incantamenta, et ignis coram omnibus emersit, et c. Possent multa huiusmodi testimonia ex fide dignis autoribus hoc loco allegari, si opae precium esset.

Christianis autem hominibus non debet a fide alienum uideri, ut creaturae adiurentur et benedicantur. Non enim (ut Augustinus ait) coniuatur natura, sed ille qui pro suo arbitrio creaturam uult possidere, eaque abuti.

Siquidem

Siquidem nouimus propter peccatum Ad Deum dixisse ad Adam, Maledicta terra in opere tuo, Genesis. 3. Nouimus item ex Iob & alijs plerisq; sacre scripturae dictis, deniq; & quotidiana experientia rerum compertum habemus, huc semper adniti diabolum, ut pro mala sua uoluntate, creatura Dei abutatur. E regione uero sumus, & Apostolum dicere .1. Timoth. 4. Omnem creaturam sanctificari per uerbum Dei & orationem. Et testatur Tobias, diabolum fugere etiam creaturas quasdam insensibiles & incorporeas, sanctificatas uerbo, Tobiae. 6.

*Scripturas
sacras non
horrere a
benedictione
et sanctifica
tione creatu
rarum.*

Athanasius libro .2. de incarnatione uerbi dicit, si gno cruas pelli omnem artem Magicam, omneq; ueneficiu tolli, si pie & in fide utamur. In libro item questionum, questione .38. sic ait: Legem Moysi uidentes demones non tremunt neq; timent, quod ea non sit operata saltem: Crucem autem uidentes, saepe tremunt, fugant, euanescent. Et Chrysost. testatur, demones ubicuq; uiderint signu crucis, fugere, & ad cōspectu uirge qua cæsi sunt, sp tremiscere.

*Signi crucis
operatio &
potentia.*

Atq; hinc est quod uetus Ecclesia, neq; abum sumpsit, neq; potu, neq; creaturis ullis usa est in mysterijs, nisi procedente benedictione. Imo infirmis res sacras in abum & medianam dederunt. Vide Hieronymu in uita Hilario, quod pani & oleo benedixerit. Similia & de Pachomio le gis. Et possent si liberet innumera sanctorum patrum testimonia ad probationem istius allegari. Sed ista sufficiant nobis: ad probandum, quod uetus Ecclesia creaturas Dei olim sicut nunc, exorauit & benedixit. In sequentibus speciatim describemus exorismos aque baptismi.

*Tantū rebus
benedictis
usa est uetus
Ecclesia in my
sterijs.*

Ita semper in usu habuit Ecclesia, ut sacerdos paru

lis

DE ADMINIST. BAPTIS.

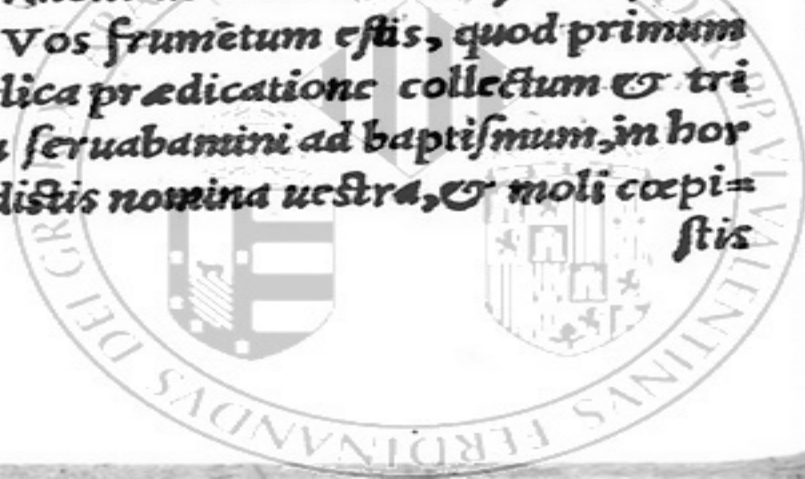
Salis usus in
Baptismo
pud ueter.

lis ad baptizandum oblati, salem exorazatum & benedi-
ctum in os mitteret. Quod etiam ex uetustissimo Origine
in Exechielem homilia .6. patere potest. Vbi Catechume-
nos alloquitur, hortaturq; ut se praearent ad hoc, ut fiant
sal domini, & non baptizentur, quemadmodum Simon ille
Magus. Neq; in aquis terrena Hierusalem, quae non fuerat
sale salita, neq; digna sale Dei. Quo etiam satis innuit, sa-
lem habere spirituales significationem. Beda quoq; in ean-
dem sententiam salem exponit, & dicit, Catechumenos
initiari sale sapientiae caelestis. Ac propterea nobis praece-
ptum esse, ut in omni sacrificio operum nostrorum salem
offeramus. Pius ille Rabanus, qui ordinem & ritus ueteris
Ecclesiae ad sua tempora usque usitatos, pulchre conscripsit,
uadit in eandem sententiam, & dicit: Datur ei (puta qui ba-
ptizatur) sal benedictum in os, ut per sal typicum, sapien-
tiae sale conditus, foetore careat iniquitatis, & nec a uer-
mibus peccatorum ultra putrefiat, sed magis illesus serue-
tur ad maiorem gratiam percipiendam.

Tertius ex-
orazamus.

Ecclae ante
baptismu sp
cosueuit dia-
bolu exoraz-
zare.

Tertio post dationem salis, & post orationum comple-
tionem, quae dato sale fiunt, incipit sacerdos ueros exorcismos,
de quibus patres tam frequenter loquuntur, quorum pars
bona in precedentibus atantur. Et praeterea Augustinus li-
bro de fide & operibus, cap. 6. uerbis utitur istis: Exor-
cismis (inquit) purgantur. Et paulo post: Exorazantur, ser-
uantur, & cetera. Et in sermone de Sacramentis fidel. feria
secunda Paschae, ita ait: Vos frumentum estis, quod primum
in area domini Euangelica praedicatione collectum & tri-
turatum est. Postea, quod diu seruabamini ad baptismum, in hor-
reo custodiebamini. Deditis nomina uestra, & moli coepi-
stis

stis Exorāsmis & coniurationibus: ad fontem deinde uenistis, & conspersi facti estis panis domini, &c. Fiebant exorāsmi isti, grauibus & efficacibus uerbis, ac multis signis: qualia sunt impressio signi cruas, impositio manuum super caput baptizandi. De qua impositione etiam sacer ille Dionysius dat testimonium.

Quarto, Semper in Ecclesia Catholica Catechismus exorāsmum sequutus est. Et olim aliquando cū adhuc scrutinia solennia in ecclesia exercerentur, a dominica tertia Quadragesimæ usq; ad festum Paschæ.

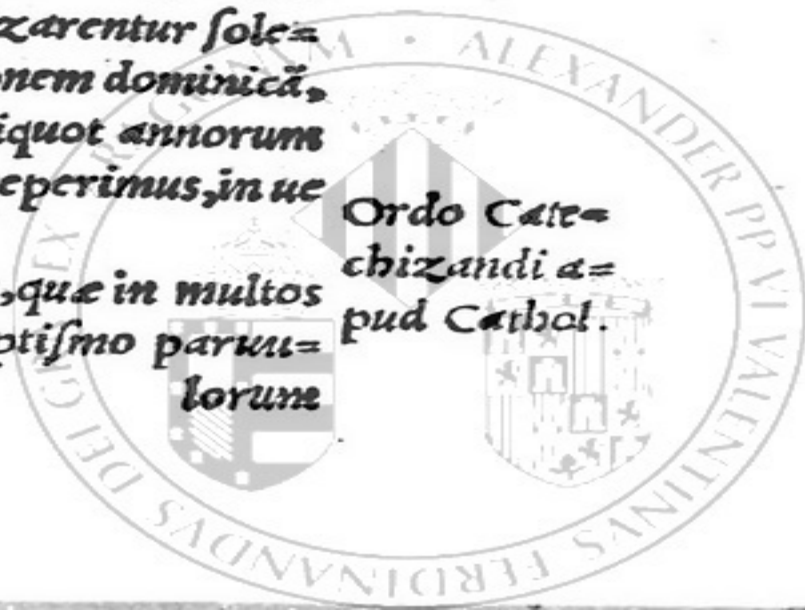
In Pascha uero & Penthecoste tantum daretur (secundum placitū Canonum ueterum, Baptismus) seruabatur feria quarta aut sabbato post dominicam Letare, uocabaturq; dies illi apud ueteres apertionis aurium. Quo etiā die solebat Ecclesia legere multas lectiones sacre scripturæ, & præcipue quatuor Euangeliōrum initia, cū informatione de eo quid sit Euangeliū, unde uenerit, quid in eo contineatur, & qui scripserint: postea Acoliti recitabant symbolum & orationem dominicam, quam presbyter grata breuitate exponebat. De quo August. lib. quarto de simbolo & Catechum. post exorāsmos, orationes, insufflationes, & cat. accepistis & symbolum, protectionē parturientis contra uenena serpentis. Adulti uero antequam baptizarentur solebant in uigilia Paschæ, symbolum & orationem dominicā, ipsi recitare & orare. Quem ritum ante aliquot annorum hecatosta elegantibus literis conscriptum reperimus, in uetustissima Collegij nostri bibliotheca.

Postq; uero scrutiniorum illa solennitas, que in multos dies plerūq; protrahabatur, succedente baptismo parvulorum

Quartus catechismus. Quo tpe, & quo ueteres catechismum tradiderint baptizadis.

Apertio aurium

Ordo Catechizandi apud Cathol.

DE ADMINIST. SACRAM.

Ordo Catechizandi apud Catholicos.
 lorum coepisset omitti, summa catechisationis eiuscemodi in presentem baptismi paruulorum formam, quae etia nunc in usu retinetur, contracta est. Primum enim legitur Euangelium Marci de amo: In illo tempore offerebant Iesu paruulos, ut tangeret illos. Deinde iubet sacerdos, ut patrini manus suas imponant capiti baptizandi paruuli, ac nomine eiusdem profiteantur Symbolum, orentq; dominicam orationem. Quo facto, mandat praesbyter susceptoribus patrinis, ut paruulum ubi ad intelligentiae usum perucnerit, doceant Symbolum & dominicam orationem.

Postea sacerdos denuo execratur diabolum, dicens: Nec te lateat sathana imminere ibi poenas, &c. Quo facto dextro pollice sumit de saliuua sua, eaq; tingens aurem dexteram baptizandi, dicit: Epheta, quod est adaperire. Deinde nares tangens, dicit: In odorem suauitatis. & ad aurem sinistram: Tu autem effugare diabole, appropinquat enim iudicium Dei.

Ceremonia ista Apostolica est, & in uetustissimis Ecclesijs usitata, & ritus ille antiquissimus, obseruatus in Ecclesia cu adhuc baptizarentur adulti, testatur. Et Ambrosius libro de his qui inicianur myster. cap. pri. & libro pri. de Sacramento cap. 1. ubi ita dicit: Quid egimus, Sabbatho nempe apertioem. Quae mysteria celebrata sunt apertioem nis, quando tibi aures tetigit Sacerdos & nares? Quod dominus noster Iesus, cum ei oblatu esset surdus & mutus, tetigit aures eius & os eius, & ait: Epheta. Rabanus in libro de institutioe Clericorum, similiter dat huic usui uetusto testimoniu cum explicatione mysterij, ut quod per saliuam typicam sacerdotis, & attactum eius significantur, ista ecclesie

desse mysteria. Scilicet aperire baptizando nares ad per-
cipiendū odorē notitię Dei, quodq; aperiantur illi et au-
res ad audiendū mādata dei, ut ea sensu cordis intimo repo-
nat ad respondēdū sacerdoti de fide christiana interrogati.

Quinto, post completum exorāsmum et catechismū,
defertur paruulus primo in Ecclesiā, et requirete presby-
tero, baptizandus per patrilios suos tribus iterum testimo-
nijs abrenuniat diabolo, interrogatq; paruulum sacerdos.

V. abrenun-
ciatio.

N. abrenunias Sathane? Et respondent susceptores par-
uuli nomine: Abrenuncio, et cetera. ut ad longum et clare in
libello Catholicarum Agendarum reperitur. Quod uero Abrenun-
ciatio ista sit Apostolica et Catholica, testantur,

Sanctus Dionysius Arcopagita. Hieronymus itē in cap. 6. baptismo est
Amos prope finem. Et Ambrosius in epistola ad Colossen-
ses, et libro de Sacramentis. Augustinus quoq; libro se-
cundo de Symbolo. Deniq; et ueteres Patres omnes fere,
qui preterea contestantur patrilios non suo nomine abre-
nunciare, sed nomine paruuli. Ita uidelicet, ut paruuli
(quando exorāsmo pellitur, et exufflatur contraria pote-
stas) uerbis offerentium et tenentium ad baptisma polli-
ceantur abrenunciationem. Sicut beatus August. libro. 2. de
gratia Christi et peccatorum origine docet.

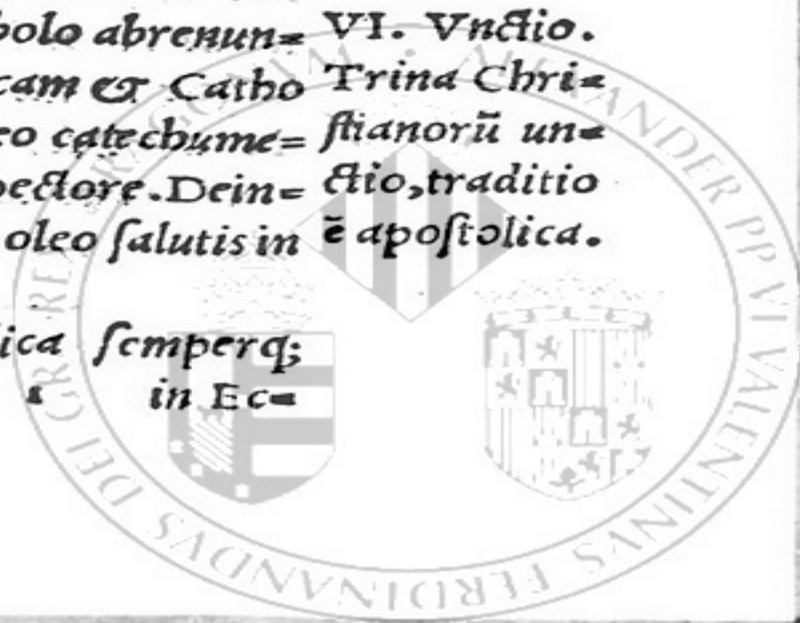
VI. Vnctio.

Sexto, postquam fuerit hoc pacto diabolo abrenun-
ciatum, debet presbyter secundum Apostolicam et Catho-
licam traditionem, ungere baptizandum oleo catechume-
norum, et signare signo crucis bis, semel in pectore. Dein-
de intra scapulas, et dicere. N. Ego te linio oleo salutis in
Christo Iesu domino nostro.

Trina Chri-
stianorū un-
ctio, traditio
ē apostolica.

Quod autem consuetudo ista sit Apostolica semperq;
in Ec-

K

DE ADMINIST. BAPTIS.

In Ecclesia retenta, testatur in primis sacer ille Dionysius, qui aperte satis exponit, quod baptizandi modum ab Apostolis ipsis, & uiris Apostolicis acceperit: hunc nimirum, ut *(su)* Episcopus ter ungat baptizandum. Huic consonat sanctus Clemens Petri Apostoli proximus successor, lib. Recognitionum. 3. Baptizatur (inquit) unusquisque uestrum in aquis perennibus: nomine trine beatitudinis inuocato super se, perunctus primo oleo per orationem sanctificato. Et q̄ hic ritus ita permanserit in Ecclesia, indicat Origines in Ezechielem homil. 7. Et Ambro. lib. 1. de Sacramentis, cap. 2. ubi ita ait: Veninus ad fontem, ingressus es: considera quid uideris, quid loquutus sis considera, repete diligenter. Occurrit tibi Leuita, occurrit tibi presbyter, unctus es quasi athleta Christi, quasi luctantem huius seculi luctaturus. Unde perspiatur, quare ungatur baptizandus in pectore, nempe ut uera fides cor eius possideat. Qua contra diabolum & mundum decertet assidue: addit etiam rationem, quare ungantur lacerti, nempe ut acer fiat & fortis ad certandum, & iugum domini ferendum. Oportet enim fidem, quae mente conapitur, operibus impleri: alioqui fides illa mortua est. Sicut Beatus Augustinus hac de re Christiane prorsus docet, libro De fide & operibus: ubi & demonstrat catechumenos hisce de rebus ante baptismum edoceri debere. At de tertia unctione, quae fit post baptismum in uertice, dat beatus Dionysius Areopagita testimonium libro de Ecclesiastica Hierarchia. Et Ambrosius libro de his qui initiantur mysterijs, capite sexto. Quorum uerba paulo post subiiciemus.

Adsiipulatur similiter patribus de his tribus unctionibus
sanctus

sanctus Augustinus ca. Ecclesiasticarum. 11 distinctione. & Rabanus, quod veterum Catholice ecclesie Patrum ordinationes bona fide conscripsit.

Septimo, Quondam cum Baptisma tantum in Pascha & Pentecoste conferretur, benedicebatur in omni Apostolica Ecclesia, post dictarum Cæremoniæ implementationem columna cereæ candelæ. Deinde legebantur selectæ quedam e Veteri testamento lectiones. Quibus Prophetæ de Baptismo uatiânati sunt: canebanturque dulces melodiæ, & orationes recitabantur. Post hæc omnia Clerus & uniuersus populus Christianus cum baptizandis procedebant ad fontem baptismi, Litaniam interim cantantes. Episcopus uero aut præsbyster baptismum solenniter consecrabat. Duratq; etiamnum is mos consecrandi fontis Paschali tempore, quemadmodum olim. Nisi quod raro admodum diebus illis paruuli ad baptizandum offerantur. At nihilominus consecratur aqua baptismi, ut sit habilis & sanctificata ad baptizandum in totum annum reliquum.

Quod item columna cerea, ut hodie, ita olim fuerit consecrata, & deinde ad fontem baptismi delata, consecrationiq; baptismatis pro magno & insigni mysterio significando adhibita, eius habetur pulchrum testimonium in excellentissimo, iuxta ac Christiano Poeta Prudentio, qui sonannum & iucundum hymnum composuit, ad incensum cerei Paschalis, ita incipientem: Inuentor rutuli dux bone luminis. Quem Ecclesia deinde ob pietatis eius elegantiam in usum recepit. In quem etiam, doctiloquus Erasmus commentarios scripsit. Habentur in hymno illo hæc tetrametra.

VII. Colina
cerea apud
baptismum.

DE ADMIN. SACRAM. BAPT.

O res digna Deus, quam tibi ros adæ
No. 715 primapio grex tuus offerat,
Lucem, qua tribuis nil præciosius
Lucem, qua reliqua præmia cernimus.

Tu lux uera oculis, lux quoq; sensibus
Intus tu speculum, tu speculum foris.
Lumen quod famulans offero, suscipe
Tinctum pacificæ Chrismatis unguine.

Quid autem columna illa significet, et quomodo ad Sa-
cramenti huius mysteria pertineat, carmen illud Prudentij,
Aqua bapti- et hymnus laudationis eius abunde satis explicant. Simili-
smi debet cõ- ter, quod Catholica ecclesia ab Apostolorum tempore ba-
secrari, nisi ptismi fontem consecrauit, quodq; debeat (ineuitabili tamen
urgeat ne- necessitate excepta) fons ille consecrari, complures ex pa-
cessitas in- tribus testantur. In primis Dionysius ille Arcopagita Apo-
qualibet a- stolorum synchronos, libro de Ecclesiastica Hierarchia, ca-
qua bapti- pite secundo, parte. 2. Pontifex (inquit) aquas sancta pre-
zare. ce ac inuocatione sanctificat, terq; in eas ad cruas effigiem
sanctissimum fundit oleum.

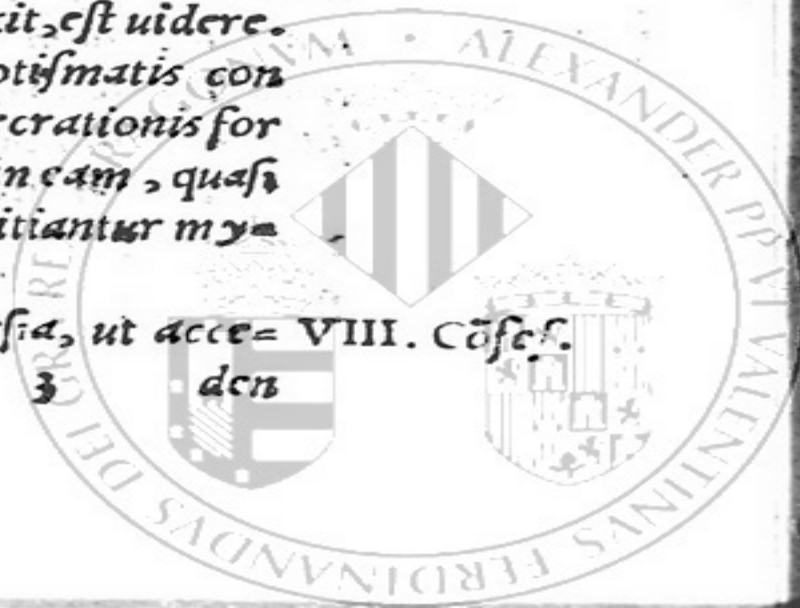
Item Basilius libro de spiritu sancto, cap. 27. Benedici-
mus aquam baptismatis. Ex qua autem scriptura? Nonne et
tacita et archana traditione? Et Cyprianus: Oportet
(inquit) mundari et sanctificari aquam prius a sacerdo-
te, ut possit baptismis suo peccata hominis, qui baptizatur,
abluere, lib. 1. Epistola. 12. In Concilio Carthaginensi (quod
tanq; Africæ primas Cyprianus idem celebrauit) legis: q
illo tempore etiam hæretici exorazauerint, adiurauerintq;
aquam baptismi, in sententia Cyrilli a Bilthæ. Vbi (inquit)
exorazat demoniacus Sacramentum.

Item

Item Ambrosius libro de his qui initiantur mysterijs, capite tertio hoc loquitur modo: Quid uidisti? Aquas utique: & non solas. Leuitas uidisti illic ministrantes, summum sacerdotem interrogantem & consecrantem. Et post aliquanta in eodem capite: Aqua sine predicatione dominice cruas, ad nullos usus futura salutis est. Cum uero fuerit saluari cruas mysterio consecrata, tunc ad usum spiritualis lauacri, & salutaris poculi temperatur. Et in alio loco, libro primo de Sacramentis, capite quinto, dicit: Formam baptismatis, & usum eius hæc requirere, ut ante fons consecretur: & deinde presbyter super creaturam aque faciat inuocationem & precem, ut sanctificetur fons, & adsit presentia Trinitatis eterne.

Augustinus libro sexto de baptismo contra Donatistas, dicit aquam in Ecclesia precibus sacerdotis sanctificari. Et in Iohanne tractatu octogesimo: Hoc est (inquit) uerbum fidei, quod predicamus, quo sine dubio, ut mundare possit, consecratur & baptismus. Ita ad Ianuarium epistola. 118. Sicuti (inquit) est baptismus Trinitatis nomine consecratus, Atque hoc modo ab Ecclesie primordijs semper obseruatum fuit, excepta tamen imminente necessitate, aut subitaneo periculo. Quemadmodum in Decretis Victoris, antiqui illius Papæ, qui sancto Ireneo conuixit, est uidere. Mysterium autem Baptismi celebriter in Baptismatis consecratione proponitur. Precessit autem consecrationis forma, longe Ambrosij tempora. Cum scribat in eam, quasi commentarium quendam, libro de his qui initiantur mysterijs, capite tertio.

Octauo, semper pro more seruauit Ecclesia, ut acce= VIII. Cōsec.

DE ADMINIS. BAPTIS.

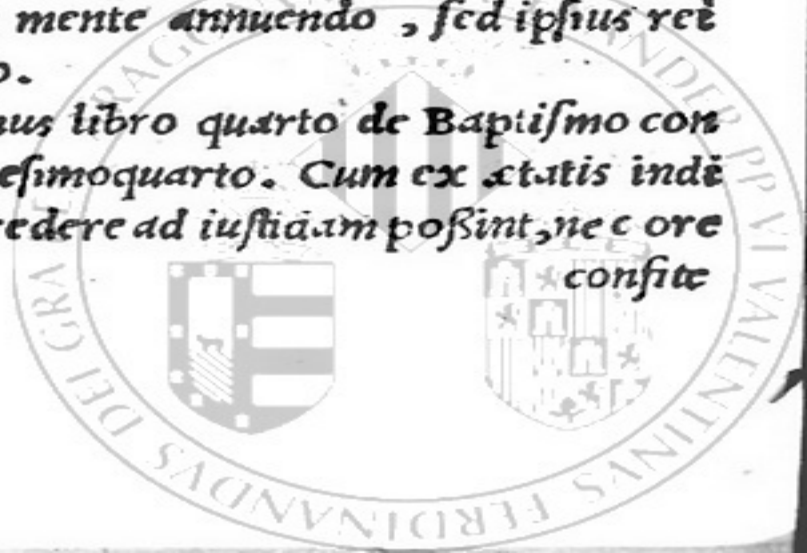
Susceptores
in baptismo
responderunt
a tpe Apo-
stolorum, non
suo, sed par-
uuli infantis
nomine.

dentes ad baptismum proprius, si sint adulti, Apostolicum
Symbolum ore proprio, & palam ipsi recitent, confitean-
turq;. Si uero sint infantes, qui ad baptismum adportantur,
ut sciscitetur sacerdos a paruulo, interrogetq;. N. Credis in
Deum patrem omnipotentem, & c. Quod latius in Catho-
lica Agenda exprimitur. Patrini uero respondeant nomi-
ne pueri: Credo. Semper fuisse obseruationem istam in Ec-
clesia testatur sacer Dionysius in fine Ecclesiasticae suae
Hierarchiae, ubi cum sponsor loquitur, paruulus baptizatur:
diat hoc fieri, non ut alium pro alio (sicuti irridentes haer-
etici aiunt) sacris inbuat Pontifex. Neq; enim hoc spōsor
ait: Ego pro puero abrenunciationes facio, aut fidei Sacra-
menta profiteor: sed ita: puer renunciat & proficitur, id est,
spondeo puerum inducturum, cū ad sanam intelligentiā ue-
nerit, sedulis adhortationibus meis, ut abrenūciat contrarijs
omnino, profiteaturq; & peraget domino quae pollicetur.

Episto. 23.
qua respon-
det Bonifa-
cio de bap-
tismo paru-
lorum.

Sic & Augustinus diat: Nihil esse aliud credere, q̄ fidem
habere. Ac per hoc, cum respondetur paruulus credere, q̄
fidei nondum habet affectum, Respondetur fidem habere,
propter fidei Sacramentum, & conuertere se ad Deum,
propter conuersionis Sacramentum, & c. Sequitur, Itaque
paruulum, & si nondum fides illa, quae in credentium uo-
luntate consistit, iam tamen ipsius fidei Sacramentum fide-
lem facit: nam sicut credere respondetur, ita etiam fidelis
uocatur, non rem ipsam mente annuendo, sed ipsius rei
Sacramentum percipiendo.

Sic idem ille Augustinus libro quarto de Baptismo con-
tra Donatistas, capite uigesimoquarto. Cum ex aetatis indē-
gentia pueri nec corde credere ad iusticiam possint, nec ore
confite

confiteri ad salutem, ideo aut pro eis respondent, ut impleretur erga eos celebratio Sacramenti, quod ualet ad eorum consecrationem: quia ipsi respondere non possunt. At si pro illo qui respondere potest alius respondeat, non itidem ualeat.

Nono, Mox cum paruulus fuerit baptizatus, debet a presbytero sacro Chrismate in uertice forma cruas inungi. Cui attestatur sacer Dionysius, scribens quomodo sacerdotes baptizatum rursus adducant ad Pontificem: qui ipsum consignet diuino et deifico prorsus unguento. Et consonat Tertullianus aduersus Martionem libro primo. In hoc quod Creator, id est, Deus, aqua suos abluat ac oleo ungat. Sic enim ait: Ille quidem usque nunc nec aquam reprobauit Creatoris, quo suos abluit, nec oleum quo suos ungit.

Sed et Ambrosius ille libro de his qui inicianur mysterijs, capite sexto, ad baptizatos in haec uerba loquitur: Post haec utiq; ascendisti ad sacerdotem, considera quid sequutum sit: non illud quod ait Dauid? Sicut unguentum in capite, quod descendit in barbam, barbam Aaron. Hoc est unguentum de quo et Salomon loquitur: Unguentum effusum nomen tuum, et cetera. Et paulo post: Ideo in barbam defluit, ut fias electum, preciosum et sacerdotale genus. Omnes enim in regnum Dei unguimur, et in sacerdotium, gratia spirituali.

Item libro secundo de Sacramentis, Cum de triplici intinctione baptizati in sacrum baptismi fontem scripsisset, subiungit: Venisti ad sacerdotem: Quid dixit tibi? Deus (inquit) pater omnipotens, qui te regenerauit ex

K

4

aqua

IX. chrisma

Mos ungedi paruulos apud baptismum, fuit a tempore apostolorum.

DE SACRAMEN. BAPTIS.

aqua & spiritu sancto, concessitq; tibi peccata tua, ipse te
 unget in uitam eternam. Vide ad quid unctus es. In ui-
 tam eternam. Noli hanc uitam illi uitae anteferre. Si exur-
 gat inimicus aliquis tuus, si uelit tibi uitam tuam auferre,
 si minatur tibi mortem, ut prauariceris: uide quid eligas.
 Noli eligere illud in quo non es unctus: sed elige in quo unctus
 es, ut uitam eternam uitae praeferas temporali. Per Chri-
 stum dominum nostrum.

De significatione praeterea istius unctionis tractat ca-
 pite primo, lib. 4. His contestatur & Conalium Laodicen-
 se. Et dicit Rabanus ordinationem hanc semper in ecclesia
 Catholica extitisse.

Forsan cogitabit quispiam scitum, quare unget praes-
 byter baptizatum Chrismate: quum postea in Confirma-
 tione illi fiat Episcopus Chrisma fronti? Responso.
 Apostolicorum Episcoporum gesta referunt, beatum Sil-
 uestrum constituisse, ut Praesbyter baptizatum chrismate
 liniret subleuatum de aqua: propter occasionem. transitus
 mortis inexpectatae, ne baptizati (propter absentiam E-
 piscopi, quem forte conquirere difficile esset) sine ma-
 nuum impositione de hac uita migrarent. Idcirco Siluester
 quantum in se erat uolens praeuenire talem casum, ordi-
 nauit, ut absente Episcopo, baptizati a Praesbytero unge-
 rentur: Si autem praesens esset Episcopus, ungerentur ab
 ipso & communicarentur, & cetera. Voluit tamen nihilo-
 minus beatus ille Siluester, ut post unctionem quam Prae-
 sbyter facit in uertice, praeueniendi discriminis causa,
 confirmaretur baptizatus etiam postmodum ab Episcopo
 chrismate: sed in fronte. Quod aut de Comunione commu-

moratur hoc loco, durauit etiam Augustini temporibus.

Postmodum tamen talis communitio per ualorum per eccle-

siam (non sine magnis causis) sublata est, & c.
 Deāmo, Ecclesia Catholica semper hunc morem serua-
 uit, ut baptizatum alba ueste indueret, & presbyter mitrā
 imponeret. Quod nobis testatur sacer ille Dionysius, in Hie-
 rarchia Eccles. (qui dicit) Assumentes baptizatum sacerdo-
 tes, induunt eum ueste munditiæ congrua. Quod autem
 ab Apostolorum temporibus durauerit hic mos in Eccle-
 sia, est uidere ex illo Ambrosij: Accepisti (inquit) post hæc
 uestimenta candida, ut esset indiciū quod exueris inuolu-
 crum peccatorum, indueris innocentie casta uelamina.

Historia quoq; Tripartita, libro .11. cap. 14. meminit uestis
 huius candidæ. Et induebantur ea baptizati usque ad octa-
 uum diem, uocabanturq; Albati. Deponebant autem in ec-
 clesia Sabbato festum sequente: quod hinc Sabbatum in Al-
 bis appellabatur.

Qui ueteres Patres inspexerit, comperiet non esse my-
 steria ista Ecclesie pro oafosis signis usurpata: sed q; Episco-
 pi & Ecclesiarum pastores populum Dei frequentius in
 prædicationibus suis, ceremoniarum istarum (quibus in Ba-
 ptismo Christo initiati & Ecclesie incorporati fuerunt) di-
 ligentissime & grauissime admonuerunt: Non in hoc tan-
 tum ut inde cognoscerent q̄ magna q̄q; ineffabilia Dei do-
 na perceperint in Baptismo: sed uel maxime ut significa-
 tiuis istis rebus, initiati & Ecclesie dedicati, quid deinde to-
 ta uita sua exercere, meditari, seruare, & operibus imple-
 re debeant, cogitent semper. Sunt autem ceremonie istæ
 in baptizatis aliud fere nihil, quam adhiberi a quædam uisi-

x. uestes al-
 bæ.

Albarum in-
 dumentum a
 tempore apo-
 stolorū post
 baptisma da-
 batur.

Ambrosius li-
 bro 1. de his
 q; mysterijs
 initiāt. ca. 7.

bilis signa, quibus uotorum in baptismo factorum, & conuersationis Christianæ, quam tota uita obseruare debeant, admoneantur assidue.

QVID REFORMATIONIS

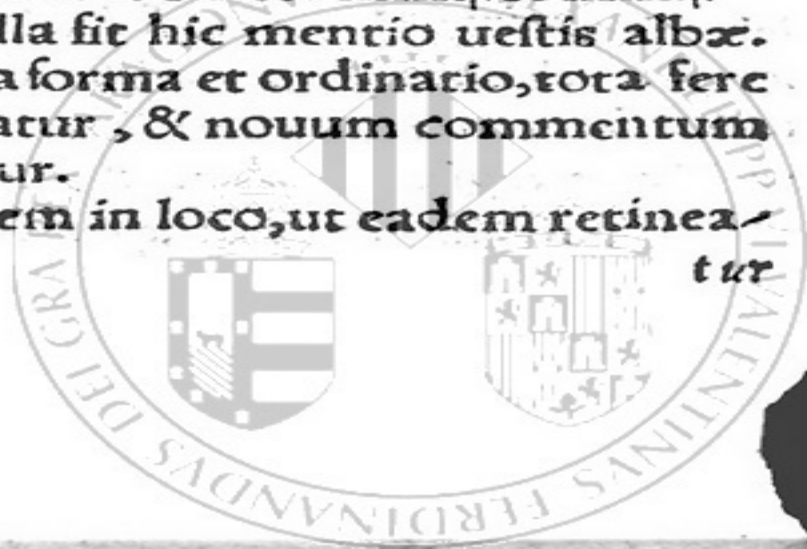
liber istis tradat contrarium.

Christianas, Apostolicas & Catholicas Ecclesie formas, ordinationes & consuetudines, una cum memoratis cæremonijs omnibus, in uniuersum fere liber ille abrogat, Exorcismū, quo diabolus adiuratur, multiplicem salutiferæ crucis impressionem, impositionem manuum, & omnes deniq; orationes, quas ab apostolorum tēpore obseruauit Ecclesia uniformiter, omittit. Hic neq; exufflatio diaboli est, neq; salis benedicti datio, hic nulla apertio aurium, nulla saluæ intinctio, nullaq; omnino unctio, neq; ante neq; post Baptismum, hic nulla fit consecratio aut benedictio fontis baptismi, rātum abest ut de columna cærei luminis fiat mentio ulla. Hic abrenunciant Patrini non pro paruulo solo, sed potius ac præcipue pro seipsis. Hic seruatur Catechismus non erga Paruulos, sed erga parentes & sponsores, quinetiā præcipitur, ut ad hos dirigat Presbyter sermonem suum. Folio lxxix.

Atq; ita respondent patrini pro se, suoq; nomine, ad omnes symboli Apostolici articulos, ac si ipsi rebaptizandi essent. Folio lxxxij. & lxxij.

Ac tandem nulla fit hic mentio uestis albæ. In summa, catholica forma et ordinatio, tota fere hic penitus repudiatur, & nouum commentum loco eius substituitur.

Nec statatur eodem in loco, ut eadem retineatur

ur forma, sed multijugę forme instituuntur. Permittitur tamen unicuilibet Pastori potestas, pro arbitrio suo formas illas prolongandi & breuiandi. Folio lxxix. fa. ij. & fo. lxxxvii. fa. i. & secunda.

Cōminiscitur præterea liber nouum quoddam & inauditum dogma, nempe renatos paruulos quemadinodum & nos uenenatos esse & maculatos.

Expende uerba: *Quemadmodum et nos.*
Folio lxxx. facie prima.

Quod item omnia facta nostra ac uita tota quę ex naturali natiuitate deriuatur, sit dānata, maledicta, mera mors, peccatum, & æterna damnatione digna.

Quod certe durum est censere de multis præclaris & per uirtutem egregie gestis operibus Gentilium: nec quadrat cum Paulo apostolo ad Romanos primo. Et eò tendit, ac si peccato Adę imago & similitudo Dei, ad quam creatus est homo, prorsus & penitus sit extincta. Quod sacre scripturę, & patribus omnibus est contrarium. Vide folio octauo.

Item quod illi qui indigne forte astiterint ubi cōfertur baptismus, peccent eque atq; illi q; corpus & sanguinem Domini indigne tractāt & sumunt. *Quę comparatio nusq; reperitur in scripturis.*

Ad hæc oratur in libro non hoc tantum, ne Deus imputet paruulo aut baptizato peccatum & iniusticiam Adę, uerumetiam ne parētum suorum, totiusq; populi peccata ei imputentur.

Quę inaudita, & a Catholica fide aliena est precatio.
Folio 86. facie 2.

Formam

DE SACRAMEN. CONFIRM.

Formam quoq; & consuetudinem baptizandi paruulos de quibus orta dubitatio esset, pro certitudine habenda, in hæc uerba, Si es baptizatus non te rebaptizo, sed si non es baptizatus, ego te baptizo, In nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Nihili facit ille liber. Folio 86. fac. 1.

Qua lingua debeat ministrari baptismus, quoue tempore, & an debeant pueri bis deportari in ecclesiam (de quibus prætenſa Reformatio illa leges quasdam præscribit) hoc tantum in præſens diamus, fore mutationem huiusmodi (hoc præſertim tempore, et in hac prouincia) intempertiuam nouationem. Si autem quicquid nouare oporteat, & uideretur utiliter & pie mutari poſſe: Optimum fore putamus, ut illud ipſum aut uniuersaliter (ſeruata Eccleſiæ forma) aut cum præſentia ſaltem eorum, qui in ſpiritualibus Clementiſſ. domino noſtro præpoſiti ſunt, fiat: atq; ut in primū reſtaurètur oia ſecundū aplicam et catholicā ecclē formā. Nullo uero pacto ſecundū iſta libri illius præſcripta

Et hæc quoque nouatio quædam eſt, ut puer priuſq; exorcizetur aut catechizetur, deferatur in eccleſiam. Cū ſit inſtituto & cōſuetudini ecclē contraria.

DE SACRAMENTO

Confirmationis.

Sanctus martyr Cyprianus teſtatur in uniuersa Catholica Eccleſia, ſanctum Chriſma cum cæteris unctionibus ad ſanctificandum populum electum, populum acquisitionis, ſemper ab Episcopis, in die cœnæ dominiæ conſecratum & benedictum fuiſſe. Et licet circunſiſio cum alijs omnibus ſacrificijs & ceremonijs ueteris teſtamēti

per

per Christum cessauerint: non contempsit tamen, ut idem ille dicit, Christiana religio, unctionis mysterium. Sed ceteris generali sanctorum consensu damnatis, unctionis honor permansit, et in omnem populum catholicum effusa est gratiae huius plenitudo. In sermone de unctione Chrismatis et alijs Sacramentis. Atque hoc ita se habere, sacer etiam Dionysius affirmat, libro de Ecclesiastica Hierarchia, capite secundo, parte 2. et 3. Cui consonant Clemens libro Recognitionum 3. et Epistola secunda. Item Fabianus papa et martyr epistola secunda ad Orientales, Concilium Carthaginense 3. et Carthaginense quartum. Concilium ite Toletanum primum, ca. 20. et Conciliū Braccacense. 1. ca. 37. Innocentius in ca. illud 95. distinctione. Et beatus Gregorius in Cant. cap. 1. qui dicit, Chrisma Pontificali benedictione effici. et de hac re habes in praecedentibus plura testimonia.

Secundo, Confirmatio baptizatorum (quae impositione manuum Episcopaliū, et impressione signi crucis cum sacro Chrismate fit in fronte baptizati) a tempore Apostolorum in Catholica Ecclesia pro magno Sacramento celebrata est. Hoc testatur sacer Dionysius, qui nominat eam perfectam unctionem. Sanctus Clemens item Epistola quarta, et Epistole Urbani et Melchiadis pontificum Romanorum. Magnus quoque Basilius libro de spiritu sancto, Chrismatis et impressionis crucis simul commemorat, tanquam apostolicæ cuiusdam traditionis. Conciliū Laodicēse cap. 48. ita decernit: Oportet baptizatos post baptismum, sacramentissimum Chrisma percipere, et coelestis regni participes fieri. Sic Cyprianus libro primo, epistola 12. in eandem sententiam

Episcopale
confirmacionē
semp in ec-
clesia p ma-
gno sacramē-
to celebrata.

DE ADMINIST. BAPTIS.

sententiam: Quos (inquit) baptisma habere contēdunt, ungi quoq; necesse est, ut accepto Chrismate, id est, unctione, esse unctus Dei, & habere in se Christi gratiam possit. Sāctus Augustinus libro secūdo contra literas Petilia. capite 104 dicit, Chrismatis Sacramentum in genere uisibilium Sacramentorum, sacrosanctum esse, sicut ipse baptismus est. Item libro dccimoquinto de Trinitate, capite 26. Vnxit (inquit) enim Deus spiritus sanctus, nō utiq; oleo uisibili, sed dono gratiæ, quod uisibili significatur unguento, quo baptizatos ungit Ecclesia. Propper in sententijs Augustini numero. 342. diāt, Christi nomen a Chrismate est, & ideo omnis Christianus sanctificatur: ut intelligat se non solum sacerdotalis & regię dignitatis esse consortem, sed etiam contra diabolū fieri luctatorem. Eusebius libro sexto Ecclēsticę Historię, capite 33. refert annotatione dignę historiam, de Nouato heretico, quod ea que baptismum subsequi solcant, non sint solenniter in eo adimpleta, nec signaculo Chrismatis consummatus sit. Quodq; ob id spiritū sanctum nunq̄ potuerit promereri.

Nouatus ob neglectas baptismi & confirmationis caeremonias permissus a Deo est labi in errores. Ad solū Episcopum pertinet confirmationis sacramentum dare.

Tertio concorditer semper in Ecclesia Catholica obseruatum fuit, administrationem huius Sacramenti ad solū Episcopum peculiariter pertinere. Ad cuius probationem pijs quibusq; Christianis, sufficit quod legitur Actorum 8. Sed & plurima Concilia id ipsum testantur. In quibus Aurelianēse ca. 3. & Meldēse ca. 6. de eo expresse statuit. Sanctus item Melchiades, qui Sacramentū istud ample describit, & allegatur de consecratione, distinct. 5. c. spiritus sanctus. Item ca. De his, & ca. manus. Ibidem est etiam hac de re canon, ut Episcopi ex Conalio Melden. In casu tamen

tamen necessitatis, ubi Episcopus haberi non poterat, permissum fuit *et* quando Præbyteris Sacramentum istud administrare, ut habetur cap. peruenit, 95. distinctione. Non est tamen in potestate clementissimi domini nostri modo hoc alijs permittere, ut patet cap. quanto, de consuetudine.

In quo liber istis aduersetur.

Liber ille, ne parum cōtrarietur Ecclesiasticis traditionibus, aufert prorsus consecrationem & usum Chrismatis. Fol. xciiij. facie prima.

Negat confirmationem esse Sacramentum diuinum. Exigit tantum confessionem fidei publicam coram Ecclesia. Dicit confirmationem nō esse opus, quod ad Episcopum peculiariter pertineat. Ignotis aliquot uisitoribus, & in cōmune pastoribus reliquis, dat potestatem confirmādi, non tamen secundum formā, & morem ueterem traditum ab Ecclesia Catholica.

Non solum autem Chrisma tanq̄ inutile signum traducitur, quasi quod cesserit in grauem superstitionem, uerum etiam impressio sanctæ crucis ad frontem hic plane negligitur atq̄ ut apparet mos iste Catholicus æstimatur inutilis traditio. Cum uelit liber, omnes quantumlibet ueteres ordinationes, cedere Reformationi, quæ hic instituitur. Fol. xc. fa. i. & ij.

Ad hæc plurimæ quæstiones coaceruantur in libro. At quid intendant istiusmodi quæstionibus, qui eas commenti sunt, prudens lector probe satis intelligit: Vna tamen quæ ita sonat:

Placet ne tibi, & uis persistere in eo, quod Pa
trini

DE SACRAMENTO ALTARIS.

trini tui apud sanctum baptisma pro te abrenun-
clarunt diabolo & mundo: quam reperis folio
.xcii. facie prima.

Non est Catholica, & hucusque in Ecclesia Catholica
nunquam audita. Prohibeat Deus, ut Christianis semel baptiza-
tis liberam faciamus optionem, utrum uelint in eo, quod in bap-
tismo ipsorum nomine Patrum professi sunt, permanere. Enimue-
ro pluris debet estimari & ualere, apud Christianos bap-
tismus, quam circumcisio apud Iudeos. Iam an in Iudaismo ante
aduentum Christi Iudeis postquam discretionis annos atti-
gerunt, permixtum sit, uelint ne permanere in foedere Dei,
in circumcisioe pacto an non? nouit unusquislibet, qui uel pa-
rum in scriptura exercitatus est. Talis interrogatio talisque
libertas (ut probabilis metus est) istis potissimum periculosis
temporibus, magnam occasionem dare possent, rebaptizatio-
ni, & alijs haeresibus amplectendis. Quapropter qui librum
istum clementissimo domino nostro, & Principi electori,
singulari probitate praedito, cum informatione praua pro-
posuerunt, aut imprudenter rem expenderunt, aut perfidiam
aliquid machinati sunt.

DE SACRAMENTO COR- poris & sanguinis Christi & eius administratione.

Quod panis
& uinum mix-
tum diuina uir-
tute transmu-
tetur in cor-
pus & sangui-
nem Christi.

Catholica Ecclesia docuit diuinitimum istud
Sacramentum omnipotenti uerbo Christi
confici & consecrari. In quo inuisibilis sa-
cerdos sacro ministerio, uisibiles creaturas
in substantiam corporis & sanguinis sui
conuertit & transfert. Vide Eusebium Emisenum de con-
sec

secrat. distinct. 2. ca. quia corpus. Propterea sanctus Irenæus dicit, quod calix mixtus, et panis fractus per invocationem Dei, non sit amplius communis panis: sed Eucharistia corporis et sanguinis Christi. Quod tamen sanctus Ambrosius apertius libro de Sacramentis manifestat, ubi sic ait: Antequam consecratur, panis est: ubi autem uerba Christi accesserint, corpus est Christi, et panis supersubstantialis uitæ æternæ. Chrysostomus de consecrata Eucharistia, in qua species adhuc panis et uini apparent, ita dicit: Num uides panem? num uinum? num sicut reliqui cibi in secessum uadunt? Absit: ne sic cogites.

Quemadmodum (inquit) si cera igni adhibita, illi assimilatur, nihil substantiæ remanet, nihil superfluit, sic et hic putamus, mysteria consumi corporis substantia: In sermone admonitorio de Eucharistia in Encænijs, Et in alio loco de prodicione Iudæ, in hæc uerba erumpit: Nunc ille præsto est Christus, qui etiam (de cœna loquitur) ornauit mensam, istam quoque consecrat. Non enim homo est qui proposita de consecratione mensæ domini, corpus Christi facit, et sanguinem, sed ille qui crucifixus pro nobis est Christus. Sacerdotis ore uerba proferuntur, et Dei uirtute consecrantur et gratia. hoc est, ait, corpus meum, hoc uerbo proposita consecrantur. Et sicut illa uox que dicit: Crescite et multiplicamini et replete terram, semel quidem dicta est, sed omni tempore sentit effectum ad generationem operante natura: ita et uox illa semel quidem dicta est, sed per omnes mensas Ecclesiæ usque ad hodiernam diem, et usque ad eius aduentum præstat sacrificio firmitatem. Quod ipsum latius, diffusiusque per Damascenum explicatur lib. 4. de fide orthodoxa, cap. 14. Augustinus libro de uerbis Domini secundum Lucam, sermone 28. ait: Ante uerba Christi quod

L

offer

offeritur panis dicitur: ubi Christi uerba deprompta fuerint, iam non panis dicitur, sed corpus Domini appellatur. Item in libro sententiarum Prosperi, ut habetur de consecratione, distinctione 2. cap. Nos autem. Nec similiter comprehendimus has duas species, panis & uini, quemadmodum ante consecrationem comprehendebamus: cum fideliter fateamur ante consecrationem panem esse & uinum, quod natura formauit: Post consecrationem uero carnem Christi & sanguinem, quod benedictio consecrauit. Fidei Christiano nullo alio ad hanc rem credendam testimonio opus, quàm nudis & expressis uerbis omnipotentis Dei, & Domini nostri Iesu Christi: Accipite & manducate, hoc est corpus meum. Item, hic est sanguis meus, &c.

QUID OB TENSÆ REFORMATIONIS liber aduersus hæc doceat.

AT liber Reformat. exigit a confirmādo, ut confiteatur, cum pane & uino dari communicationē corporis & sanguinis Christi. & alibi dicit, Cum uisibilibus signis panis & uini una ministrari nobis corpus & sanguinem Christi. non dicit sub speciebus panis & uini. Folio c ij. facie secunda.

Itaq; uult liber tradi nobis in Sacramento, generum diuersorum res duas, nempe panē & uinum, & cum eisdē corpus & sanguinem Christi.

Cum tamen Christus uerbis omnino simplicibus, claris & expressis diserte dixerit: Hoc est corpus meū, & hic est sanguis meus. non autem, hic est panis aut uinum, aut cum istis, uel sub istis est corpus & sanguis meus. Et negari non potest, ita ab omnibus Catholicis Patribus uerba illa intellecta

intellecta, ut post consecrationē, non sit amplius illic (quens admodum ante consecrationem fuerunt) panis & uinum.

DE CONSERVANDO SACRAMEN-

to Eucharistiæ, pro infirmis præcipue.

Secundo, Cum sacramentum Eucharistiæ ad hoc semper consecratur ut tandem sumatur, docuit hætenus Ecclēsia catholica, in sacramento facta consecratione vere corpus sub speciebus panis & uini, uerum corpus, uerumq; sanguinem Christi contineri, uere esse & manere usque ad eius Christi, & sumptionem. Euseb. Eccles. histo. libro 5. cap. 24. ex pro infirmis cerpta quedam ex Irenæi epist. ad Victorem Papam citat: seruari debe in quibus cernitur quomodo Romani pontifices (haud dubium ex Apostolica traditione & consuetudine) peregrinis catholicis Episcopis, qui Romam uenissent, Eucharistiam solenniter transmittere solebant. Beatus Hieronymus ad Rusticū monachū, scribit, Exuperium Episcopū Tolosanum, corpus Domini canistro uimino inclusum, & sanguinem in uetro portasse. Beatus Ambrosius in oratione funebri de obitu fratris sui Satyri, commendaturus & prædicaturus singularem eius erga Deum pietatem ac deuotionem, refert talem de eo historiam: Quod constitutus in naufragio, non mortem metuens, sed ne uacuum mysterij exiret è uita, ab his quos initiatos esse cognouerat, diuinum illud fidelium sacramentum sibi dari poscerit: non ut curiosos oculos insereret archanis, sed ut fidei suæ tali sacramento consequeretur auxilium: quodq; datum sibi sacramentum ligari fecerit in Orario, & Orarium in collo inuoluerit, atque ita se deiecerit in mare: non requirens de nauis compage resolutam tabulam cui

Supernatās iuuaretur, quoniam fidci solius arma quaesierat. Atq; ita his se tutum ac munitum satis credens, alia auxilia non desiderauerit. Et addit Ambrosius, q̄ non deseruerit eius spes, nec se fellerit eum opinio: deniq; primus seruatus sit ex undis, & in portum terrene stationis euectus: Ac propterea protectorem suum cui se crediderat, recognouisse. Item in Nouel. Iustiniiani const. 123. de Eccles. diuersis cap. inuenis constitutione imperiali concessum, ut monasteria uirginum possint eligere sibi sacerdotē, qui ad ipsas Communionem sacram deportet.

Cum primis uero apud sanctos patres, & in antiquis Concilijs reperitur, quod sacrosanctum Eucharistiae sacramentum possit & debeat custodiri & seruari: quo necessitate ingruente, sine ulla dilatione sacrae Communionis fiant partiāpes. Quod & pluribus exēplis ueteris Ecclesiae monstrari potest. Vide Eusebium Eccles. hist. lib. 6. cap. 34. ubi legis de sacerdote, qui cum per corporis infirmitatem non potuisset ipse infirmum accedere, misit parum Eucharistiae ad domum infirmi.

Et quid opus est pluribus exemplis onerare Lectorem? Ecclesiae usus ostendi potest hoc obseruasse ad annos plus mille trecentos. Ad haec omnibus notum est quid in Concilio Vuormatien. ante multos annorum centenarios conclusum sit & sancitum. Et habetur cap. Praesbyter, de consecrat. dist. 2. Praesbyter (inquit canon) Eucharistiam semper habeat paratam, ut si quis infirmatus fuerit, statim eum communicet: ne sine communionem moriatur. Canon Peruenit, eadē distin. excerptus ex Concilio Remensi, strenue prohibet, ne sacerdos ulli Laico, uiro aut mulieri, corpus domi

domini tradere præsumat deferendū ad infirmū: sed mādat, ut omnino præbyter per semetipsum infirmū cōmunicet.

In magno illo Concilio Lateranen. cui interfuerunt Patriarchæ quatuor omnes, & ingens Episcoporum multitudo, & toto orbe Christiano conuocata, constitutum est, ut sacra Eucharistia cum chrismate, sub fideli custodia, clauibus & seris adhibitis, conseruetur: ne possit ad illa temeraria manus extendi. c. statuimus, de cust. Eucha. chris. & aliorum sacramentorum. Honorius tertius præcipit, ut Eucharistia in loco aliquo ad hoc destinato & mundo, honorifice reponatur, ac per fideles & pios custodes custodiatur. Sacerdos uero frequenter doceat plebem, ut cum in celebratione Missarum eleuatur hostia salutaris, se reuerenter inclinet, atq; idem faciat, cum eadem defertur ad infirmū. Voluit quoq; luminaria semper Eucharistiæ præferri, ad significandam præsentiam lucis æternæ, cap. sanc. de celebratione Missæ.

QVID OBTENSÆ REFORMATIONIS liber aduersus hæc doceat.

PRætensæ Reformationis istius liber præcipit, ut pastores quoties uoluerint cœnā domini peragere numerent populum, quem ad cōmunicandum admiserunt, & pro numero eorum accipiant particulas. Quicquid uero fuerit residuum, statim ipsi sumant, nec quicq; eius reuertent, reponāt, aut deferāt aliquo, cum hoc nō sit uerbo Dei conforme. Et propterea cōtrarium faciētes, uerbo Dei iudicari & perpetuo damnari debere. Folio cxi. facie .ij.

At longe aliter constituitur. c. præbyter. de consecra.

DE SACRAMEN. ALT.

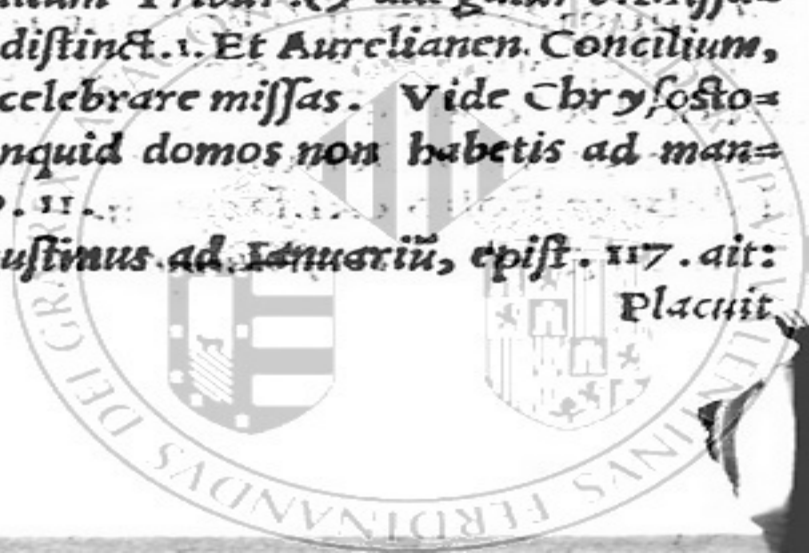
dist. 2. Presbyter Eucharistiam semper habeat paratam, ut quando quis infirmatus fuerit, statim eum communit: ne sine communione moriatur. Iam non admittit catholica nostra fides, ut credamus Deum Ecclesie sue prepositos & Episcopos, qui toties in eius causa & nomine congregati de hac re diffinierunt, tam foede & enormiter, q̄ putant libri autores, prolabi & errare fuisse. Quod autem precepti sui adferunt causam talem, nimirum ad auferendos & cauendos uarios scrupulos & inuiles questiones, unicuique in promptu est secum dijudicare quo spectet.

VBI SACRAMENTVM EUCHARISTIAE DEBEAT CONSECRARI.

Corpus Christi extra missam non debet confici seu consecrari.

Tertio, Ab apostolorum temporibus semper uetitum fuit in Ecclesia Christiana, ne Sacramentum extra sacrificium, id est, Missae officium, aut extra loca ad sacrificandum ordinata, uel alibi q̄ in altari Domini, aut ab alijs q̄ ieiunis sacerdotibus, & sacramentum ipsum sumentibus, consecratur. Sicut testatur B. Clemens, & habetur c. hic ergo, de cons. distinct. 1. Item Canon apostolorum 30. qui condemnat seorsum altare erigentem, & conuenticula facientem. Item S. Felix. c. sicut non alij. Beatus Syluester c. nullus, eadem distinct. Michius quoque super Leuiticum, cap. 8. & 24. Item Basilius in quest. compen. explicatis. quest. 310. Item Concilium Tribur. & allegatur c. Missarum, de consecratione, distinct. 1. Et Aurelianen. Concilium, quod uetat in domibus celebrare missas. Vide Chrysostomum in illud Pauli. Nunquid domos non habetis ad manducandum? 1. Corinth. 11.

Sic & beatus Augustinus ad Ianuariū, epist. 117. ait: Placuit

Placuit spiritui sancto, ut in honorem tanti sacramenti, in os Christiani hominis, prius Dominicum corpus intraret, quam exteri cibi: Nam per uniuersum orbem mos iste seruatur. Et ideo non precipit Christus quo deinceps ordine sumeretur: ut apostolis, per quos Ecclesias dispositurus erat, seruaret hunc locum. Ipsa quoque sacramenti seu sacrificij huius natura exposcit, ut qui consecrat, etiam sumat. cap. relatum. de consecrat. distinct. 1. desumpto ex Concilio Toletano 12.

Verba Concilij sunt: Nā

Porro Christum ita fecisse Hieronymus ad Hedibiam scribit: & Augustinus de Doctrina Christiana dicit, Christum prægustasse sacramentum corporis sui. Quapropter nec ipse sacramentum istud non quolibet tempore, nec quibuslibet in locis sine discrimine debet consecrari. Vide Rupertum Tuitiensem in Leuiticum. cap. 32. super illud: Sacerdos qui dignoscatur offert, comedet eam in loco sancto &c.

QVID REFORMATIONIS

prætensæ liber contra hæc tradat.

Reformationis liber uult, ut pastor uisitans infirmos in domibus extra Missam, uerba tantum institutionis huius sacramenti, nempe, In quo nocte Dominus tradebatur. &c. una cum oratione dominica super panem & uinum debeat pronunciari, atque ita porrigere infirmo sacramentum F. ex iij.

Iam nemini est ignotum uisitationes istas ante & post prandia secundum infirmi commoditatem fieri debere: comedat licet pastor aut ieiunet.

Atque ita facile est uidere quod liber permittat Pastori etiam a prandio extra omnem Missam & sacrificium. & absque gratiarum actione præcedere

DE SACRAMEN. ALT.

te conficere sacramentum apud infirmos in domibus, eo quo diximus more. Et uult præterea liber ille, ut si plures fuerint præsentés simul communicent. Ipsi autem sacerdoti non imponit hæc legem simul communicandi. Vide folio cxiiij. fa. i. Porro nobilibus & qui remotius ab Ecclesia habitant, facit idem ille liber potestatem, coenã Domini conuenienti tempore in proprijs domibus & habitationibus seruandi. De quo in libro proprius quidam Titulus est, De Communione in priuatis domibus sanorum. Fol. cxiiij. facie .i.

*Secus Aurelianen. Conc. decernit: Vnicuiq; fidelium in domo sua oratorium habere licet: Missas autem ibi celebrare non licet. Vide Augustinum de Aliari contra altare cre-
cto. epist. 162. & epist. 171.*

DE VENERATIONE DIGNIS sini Sacramenti Eucharistiæ.

Quarto, Cum Christus seipsum in Sacramento præsentem exhibeat, semper fuit in Ecclesia obseruatum, ut ipse tanq̃ uere præsens, cum genuflexione, reuerentissime summaq; attentione, in spiritu & ueritate ibidem adoretur. Beatus Augustinus de hoc in psalm. 98. ubi dicitur, Adorate scabellum pedum eius, quoniam sanctum est. ita ait: Conuerto me ad Christum. quia ipsum quero hic, & inuenio quomodo sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum eius. Suscepit enim de terra terram: quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hic ambulauit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit: nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adorauerit.

inuentum

inuentum est quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini : & non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando. Similiter in Psalm. 21. ubi dicitur : Manducauerunt & adorauerunt omnes pingues terræ . sic ait : manducauerunt corpus humilitatis Domini sui, etiam diuites terræ : nec sicut pauperes saturati sunt, ad imitationem : sed tamen adorauerunt & c.

Et est quidem in hac parte similitudo quedam inter consecratam baptismi aquam, & sacramentum istud Eucharistiæ quod utrunque seruetur. Aqua enim baptismi consecrata ad baptizandum, toto anno reseruatur pro paruulis baptizandis, nec amittit uirtutem benedictionis usq; ad sacramenti eius administrationem : in qua ueritas sacramenti & uirtus consistit. Sicut beatus Augustinus docet, libro 19. de Ciuitate Dei, cap. 3. At uero non adoratur : cum non sit ibi corpus Christi re ipsa præsens, nec fiat ibi ulla transmutatio aquæ in corpus & sanguinem Christi, sicut in Sacramento altaris panis & uinum transmutatur. Quanquam tamen & apud baptisma tota Trinitas, quæ illic inuocatur, & præsens operatur, debeat in spiritu adorari.

Q V I D R E F O R M A T I O N I S

præsentis liber contra hæc tradat.

A T Reformationis istius liber contēdit eos omnes sacramento hoc abuti, qui præsentia astiterint, nisi sacramentaliter simul cōmunicent. Atq; etiam eos, qui coram sacramento hoc in genua prociderint. Fol. xcix.

Quo spectent, libri istius artifices, facile prudens Christianus percipere potest, & ex hoc diiudicare.

Item, ille liber damnat uniuersam Ecclesiam propter

propter expositionem & deportationem Sacramenti Eucharistiæ. Et uult nō esse leuem abusum Sacramenti, si exponatur, aut in auro, argento, aut alio ornatu, cum luminibus, corporalibusq; seruitijs circumferatur, præcipitq; ut pastores ab expositione eius, & circumlatione deinceps prorsus abstineant. Folio xcix. fac. ij.

An uero istud sit conforme doctrinæ Catholicæ, dictum nobis est in Articulo de consecratione & custodia Sacramenti corporis & sanguinis Christi. Omnium maxime horrendum est, quod liber Reformationis in his omnibus uniuersam Christi Ecclesiam condemnat. Fol. 98. fa. 2. Sancti papam Viactorem, Ecclesias aliquot particulares, propter obseruantias quasdam externas, Euāgelio nō cōtrarias damnantem. Beatus martyr Irenæus acriter redarguit, q̄ nō recte fecerit, damnando tot & tantas Ecclesias Dei, que morem sibi antiquitus traditum custodirēt. Vide Eusebium in Ecclesiastica historia, lib. 5. cap. 24. Quanto uero intolerabilius est, quod faciunt libri illius commentatores, tam fœde totius Ecclesiæ consuetudinem damnantes. Vetus Ecclesia magnum illum & Christianissimū Imperatorem Constantinum extulit, ob insignem eius munificentiam in Ecclesiam, ut qui Christiana pietate permotus, præter tot præstantissimorum Ecclesiarum sumptuosam ædificationem contulerit, etiam ad dignissimi Sacramenti istius honorem, tam multos calices & patenas ex auro & argento fabrefactas. De quo uide Pontificale Damas. in Syluestro. Palam est quid de hac re constituant Canones, cap. Vasa, & cap. Calix, de consecratione, distinctione prima.

Cæterum, quicquid in Dei honorem ad honorificam & dignam

gnam conseruationem Sacramentorum, deuotione Christiana impenditur, nequit profecto esse malum.

DE COMMUNIONE SVB

utraq; uel altera specie tantum.

Quinto, Quam uerum sit Christum Apostolis suis Sacramentum istud sub utraq; specie porrexisse.

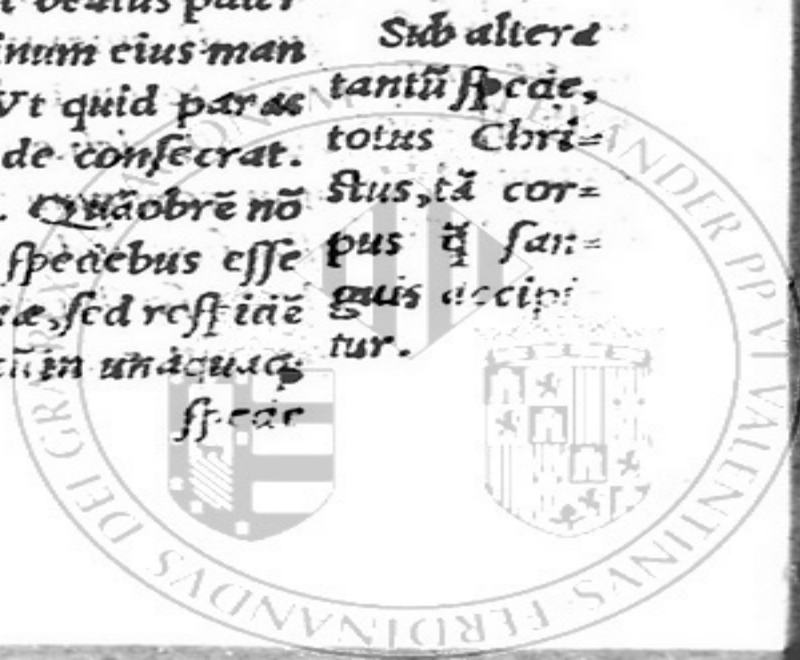
Quem morem etiam multo post tempore seruauit

Ecclesia, possetq; rursus restitui ordinatione uniuersalis Male quidam Conlij: extra quod sine Ecclesie dissipatione, & horribili Eccliam p= schismate (cuius euitandi maior debet haberi ratio, quam pter unius ut externas species tantopere urgeamus) mos ille repeti non speciei admittitur potest. Non debet tamen ipsa damnari, propterea, quod nustrationem unam tantum speciem, totum Christum, corpus scilicet & damnant.

sanguinem continentem, in sua fide & deuotione, cum gratiarum actione erga Deum, contenta sit porrigere. Est eum uerissimam, Sacramentum istud institutum potius ad hoc, ut spiritaliter ipsum percipiamus, quam secundum externam speciem: quanquam & ita interdum sumere oporteat. Cum Christus ipse, ubi de manducatione sui corporis, & potatione sanguinis sui loquitur, ita dixerit: Spiritus est qui uiuificat, caro non prodest quicquam. Verba que ego loquor uobis, spiritus & uita sunt. Vnde dicit beatus pater Augustinus: Credere in eum, est panem & uinum eius manducare, qui credit in eum manducat eum. Vt quid paracdentem & uentrem? crede & manducaisti. de consecrat. distinctione. 2. cap. Vt quid, & cap. Quid est. Quia ob rem non oportet in hoc Sacramento nos nimium de speciebus esse sollicitos, multe sint an paucae, parue an magne, sed respiciendum est potius in uirtute mysterij. Presertim cum unamquamque

Sub altera tantum specie, totus Christus, et corpus & sanguis accipitur.

specie

Singuli totū accipiunt Christū de minū & in singulis portionib. totus est, nec per singulos minuitur, sed integrum se in singulis præbet. Verba sunt canonis ex Hieronymo.

Can. qui māducat, de cōs distinct. 2. Præstat unus speciei cōmuniōe cōtētum esse, & in Ecclesiæ unitate manere quod ob species externas ipsa discindere

specie panis & uini, sit totum Christi corpus & sanguis, can. singuli autem, & ca. ubi pars. de consecrat. distinct. 2. Iam cum Sacramentum istud sit mysterium, & Sacramentum unitatis: unitatis ipsius conseruatio potius quæreda & cogitanda nobis est, tanquam scopus ac finis huius Sacramenti, quàm species externa. Qui accipit, ait Augustinus, mysterium unitatis, & non seruat uinculum pacis, non mysterium accipit pro se, sed testimonium contra se.

Propterea idem ille sanctus pater libro 2. contra literas Petilianæ, ca. 55. & 108. Et libro tertio, capit. quadragesimo, dicit, pluris ualere apud Deum, communionem spiritualem habere cum tota Ecclesia, quæ per uniuersum orbem diffusa est, quàm paucorum Sacramentorum communio nem.

Eos quoque qui membra corporis Christi toto orbe diffusa nolunt agnoscere, & nihilominus interim gloriantur, se māducare corpus & sanguinem Domini in Sacramento, audituros ab eodem domino: Non noui uos, non noui uos, qui corpus meum & sanguinem in Sacramento manducatis & bibitis, membra autem mea toto orbe diffusa, in Euangelio non agnoscitis. Ibidem dicit: Si quærimus ubi sit Ecclesia Christi, ipsum qui eam suo sanguine redemit audiamus, dicentem: Eritis (inquit) mihi testes in Hierusalem, & in totam Iudæam & Samariã, & usque in totam terram. Huic Ecclesiæ, quæ per totam terram diffunditur, quisquis non communicat, cui non communicet, uides, si cuius uerba ista sunt audis. Quid est autem dementius? Et quod Augustinus scribit contra Urbicum Casulanum, Epist. 86. competit in eos, qui omnes Ecclesias propter unius tantum specie

cici

ciei communionem hac tempestate temere condemnāt. Si-
quidem & Urbicus non uerebatur totam Ecclesiam Chri-
sti, contumeliosissime, propter externos quosdam ritus ui-
lipendere. Nimirum censet, grauiter reprehendendos &
cohibendos omnes, quotquot ad hoc inquirunt, aut affirmāt
aliquid, ut possint Ecclesiam toto orbe terrarum diffusam
damnare.

Et quis ferat (inquit) de tanto populo Dei ab isto diā,
quod in carne sint, & Deo placere non possint, & quod
de eis sit scriptum: Recedant iniqui a me, uiam eorum nos-
se nolo. Quæ si de uno quopiam Dei famulo diceret Vr-
bicus: quis eum audire, quis non deuitare deberet? Et uult
Augustinus, ut Urbicus sua blasphemia totam molestantes Ec-
clesiam comescatur.

Quod autem illa Christi uerba: Bibite ex hoc omnes,
non sint tam stricte & coacte intelligenda, ut Ecclesia, quæ
credit, non solum laico, uerum etiam sacerdoti, non celebra-
nti, sufficere unam speciem, propterea debeat damnari. Hoc
uel inde colligitur, quod dominus Christus, uix quicquam
externorum ita præceperit, ut non reliquerit Ecclesiæ suæ
facultatem, sicut pro temporis ratione uiderit expedire id
ipsum moderandi & ordinandi, ad communem utilitatem
& ædificationem Ecclesiæ.

Dum tamen non erre-
tur in scopo, & eo, quod per externa impetrandum est,
quis non fraudetur. Potissimum uero, quādo hæretici, ut fit,
externam speciem nimium urgent & torquent ad sensum
suum, ut per hoc uniuersalem Ecclesiam more suo calumni-
entur aut damnent, quod multipliater demonstrari potest.

Initio constat dominum Christum, sanctum baptisma di-
sertis

Quicquid
de rebus ex-
ternis præce-
ptum est, mo-
derationem
Ecclesiæ ad-
mittit, si ta-
men internis
nō officiat.

DE SACRAMEN. ALT.

sertis uerbis instituisse, & ita obseruare mandasse: Itē docete omnes gentes, baptizantes eos, hoc est, mergentes eos in aquam, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti.

Quorum uerborum occasione inoleuit aliquando in Ecclesia usus, ut non properaretur cum paruulis statim ad baptismum, nisi magna urgeret necessitas. Idcirco nimirum, ut doctrina fidei aliquatenus saltē baptismum præcederet. Id quod uerba Christi secundum literam uidentur exigere. Quemadmodum Gregorius Nazianzenus testatur in sermone in sanctum Lauachrum, ubi consulit, ut paruuli, quibus nullum imminet periculum, triennium, aut paulo minus, seu plus seruentur, quo & mysticum quid audire & respondere possint, & si non perfecte, saltem figuraliter ea intelligant, ac ita sanctificent animas & corpora, magno illo sanctificationis mysterio. Postquam uero sequentes hæretici uetaret paruulos, quibus ingrueret necessitas baptizare, ordinauit Ecclesia, ut statim (licet nulla impenderet necessitas) baptizarentur, cum tamen illud mandato domini propius accedat.

Quod Christus mandauit primū docere, eo quod sit de externis, quo ad paruulos Ecclesia moderata est.

Ecclesia non cogit ad mandatum immersionis.

Ad hæc propter eadem illa uerba institutionis baptismi, baptizabantur initio homines, prorsus eo modo, sicut uerba Christi sonant cum immersione totius corporis in aquam. At cum istud interdum non admodum bene cederet infirmis plerisque. Beatus martyr Cyprianus declarauit epistola. 7. libro. 4. eos etiam recte baptizari, qui non toto corpore immergerentur aut lauarentur, sed perfunderentur tantum aqua baptismi. Et quanuis forte externum elementum non adeo perfecte alicui in hoc Sacramento admistretur, existimat non propterea mutilari aut debilitari posse beneficia diuina, sed asserit non minus aspersione aque

illis

illic impetrari, quod si tota fiat immersio, si tamen plena, et tota fide, et dantis et sumentis accipitur. In summa, tota epistola hęc, agit Cyprianus, ut exponat hęc suā sententiā, Sacramenta non ad extremā illā et rigidā obseruationē, seu administrationē totius elementi externi, sed potius ad integritatē fidei tā dantis quā accipientis estimari debere, et obtineri, diuina uero compendia credentibus totum conferre.

Propter eadem illa uerba instituti baptismi intingebantur aliquando baptismi initiādi tribus distinctis uicibus subter aquam. Quomodo sonant uerba Christi. Imo, quod (ut apparet) uerba Christi requirunt, et in Canonibus Apostolorum intellecta fuerunt et exposita. can. 50. Aliter tamen postea in Ecclesia obseruatum fuit. Et B. Greg. episto. 31. lib. 1. dicit non male ita baptizari, nec officere quicquid baptizato, si semel tantum immersus fuerit: cuius dat hęc rōem, quod in una fide S. Ecclesię nihil officiat consuetudo diuersa. et subiungit: Sed quia nūc hucusque ab hęreticis infans in baptismate tertio mergebatur, faciendū apud nos esse non censco, ne dum mersiones numerant, diuinitatē diuidāt, dūque quod faciēbāt, faciūt, se morē nostrū uiaffe gloriētur. Hęc Gregor.

Rursus licet mādauerit Christus hac essentiali uerborū forma baptizare, nempe: In nomine patris et filij et spiritus sancti. Apostoli tamen nihilominus ipsi, alia quadam externa uerborum forma tempore aliquanto sunt usi, baptizantes tantum in nomine Domini IESV: haud dubium propterea, quod sic nomen illud celebre fieret.

Porro si tantum externo scripturę uerbo sit prorsus intendū, nemo rerū intelligēs aliud cēsebit quā reiectam illam Cypriani opinionem, de baptizandis ijs quos hęc

Ecclesia non requirit trinā immersionē.

Apostoli non semper usi sunt forma uerborū baptismi in Euāgelio tradita.

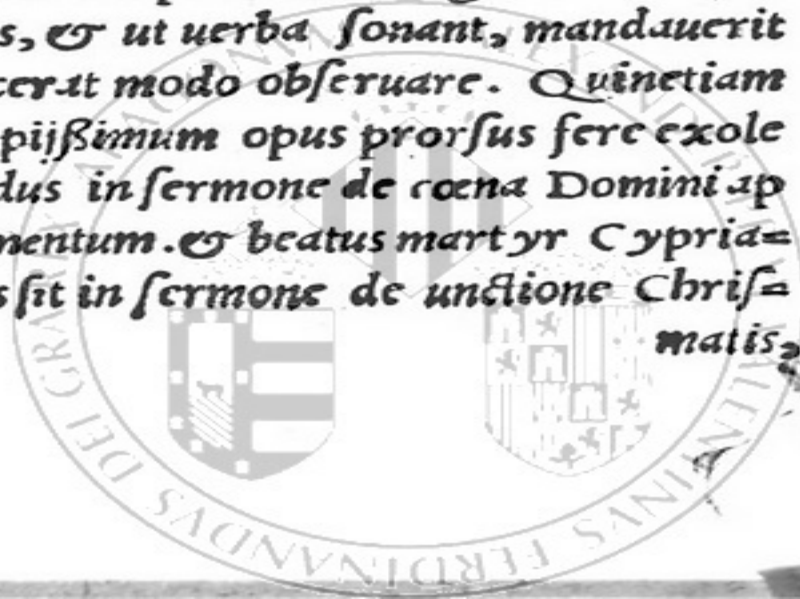
tia

tiā baptizassent, externis uerbis uianiore[m] magisq[ue] conformem, q̄ sit contraria sententia. Vide Can. apostolorum 46. & 67. in uersione Gregorij Aloandri. Et tamen contrariam istam sententiam Ecclesia uniuersaliter tanq[ue] Christianam acceptauit: Cum ut Donatistas retunderet, tum etiā q[ue] Cypriani opinio uehementer officeret unioni & paci Ecclesie resarandae. Idcirco dicit beatus Augustinus: Emne illud quod uideretur baptismo haereticorum deesse, totum pace & unione compensari & sanari. Epistola 10. ad Bonifacium, & de baptis. contra Donatistas.

Iam ut ad Sacramentum corporis & sanguinis Domini de quo agitur reuertamur, pro euidentiori demonstratione, eorum quae diximus, animaduerte, quod negari non potest, Christum statim a coena, ac simul cum sacramentum istud institueret, apostolis suis pedes lauisse, dedisseq[ue] mandatum expressum & clarum, Iohannis 13. his uerbis comprehensum: Si ego Magister & dominus laui pedes uestros, & uos debetis alter alterius lauare pedes. Exemplū enim dedi uobis, ut quemadmodum ego feci uobis, ita & uos faciatis. Quod Christi mandatum, secundum externam profecto literam, non minus cogit, q̄ haec uerba Domini: Bibite ex hoc omnes. Et tamen Catholica Ecclesia non utitur externo illo opere apud sacramentum corporis & sanguinis Christi, cum Christus sit eo usus, & ut uerba sonant, mandauerit deinceps, eo quo ipse fecerat modo obseruare. Quinetiam laudatissimum istud & piissimum opus prorsus fere exoleuit: Et si beatus Bernardus in sermone de coena Domini appellitet magnum sacramentum. & beatus martyr Cyprianus, ante ipsum testatus sit in sermone de unctione Chris-

malis,

Mandatum de externa pedum lotione, quod non minus querendum illud Bibite & c. uerget, non existitur modo in Ecclesia.

matris; Christum non lauisse modo Apostolis pedes, uerum etiam solenni deuotione præcepisse & instituisse, ut idem facerent deinceps Apostoli.

Quare autem interaderit Christianissimū istud opus externum, quæ est causa alia, quæ ut ex beato Augustino colligitur, ne putetur esse rebaptizatio. Et ex hac ratione multi lotionem illam in consuetudinem reapere noluerūt. Sicut idem ille Augustinus libro de ritibus Ecclesiæ ad Ianuariū, capite. 18. testatur. Vitabatur autem talis error, omissione externæ istius ceremoniæ, commodius utiliusq; quæ ut eius pertinaci retentione errori tanto datus fuisset locus.

Ad eundem modum Apostolus Paulus, sicut a domino accepit: ita dicit se tradidisse Corinthijs seruandæ coenæ ritum, quem ita describit: Quoniam dominus Iesus, in qua nocte tradebatur, accepit panem, & gratias agens, fregit, & dixit &c. Similiter & postquam coenauit. At hunc ritum non seruamus in Ecclesia modo: Non enim post coenā, aut uesperis, sed mane & ieiuni seruamus: Nec frangimus hostiam consecratam populo porrigendam: neq; sedemus ad mensam, quomodo tamen Christus ipse fecit. Et plurima adhuc in Euangelio recitatur a Christo facta apud sacramentum istud: quæ tamen nos eodem modo non peragimus. Et unde ista instituti Christi mutatio accidit? Augustinus assignat eius talem rationem: Placuit (inquit) spiritui sancto, qui semper Ecclesiæ suæ præsens adest, ut in honorem tanti sacramenti, in os Christiani prius Dominicum corpus intraret, quàm exteri abi. Possunt & alia plurima Dei Epist. 118. ad mandata de rebus externis recenseri & in medium adferri, quæ tamen ab Ecclesia paulatim omissa sunt. Quale est

M

istud

Multæ arcū
statiæ coenæ
dominicæ nō
obseruantur
modo in Ec-
clesia.

DE SACRAMENT. ALTA.

Genes. 9.

istud: Deus non solum Iudæis, sed omnium nationum patrē, Noe, post diluuium ita præcepit: Omne quod mouetur & uiuit erit uobis in cibum, excepto quod carnem cum sanguine non comedetis. Et ne quis putaret hanc legem Euangelio sublata, decreuit S. Iacobus apostolus in primo illo Hierosolymitano Concilio, ut ad conuersos ex Gētibus scriberetur, ut abstineant se a contaminationibus simulachrorum, & fornicatione, & suffocatis, & sanguine. Imo Decretum & literæ Concilij ad conuersos ex Gentibus ita sonāt: Visum est spiritui sancto, & nobis, nihil ultra imponere uobis oneris, q̄ hæc necessaria sunt abstinere ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato. Et tamen quod ad postrema duo attinet, mandatum istud (quum res concer-

Eccle māda nat externas) tacita dissimulatione sensim in Ecclesia anti-
tū de suffoca quatum est. Tame si in Canonibus Apostolorum et plerisq;
to & sangui Synodis constitutum sit, ut ad mandatum istud Apostolorū
ne nō come conformiter uiucretur: multoq; tēpore ita in Ecclesia fuerit
dendo, relati- obseruatū. Vide de hoc Tertull. in Apologetico, cap. 9.
xauit.

Sic sabbatum illud Iudæorum, cuius loco nunc dies Do-
Præceptū de minicus apud Christianos sanctificatur, fuit proculdubio et
obseruatione etiam num est. Dei mandatum: nihilominus uero docet Chri
sabbati, cedit istus sabbatum debere cedere charitati. Matt. 12.

Charitati Quo significat externas ferias & ceremonias charitati
Christiane. non esse præponendas.

Institutū apo Item Paulus. 1. Corinth. 11. præcipit, ne uir orans uelet
stoli, de mu caput suum: uult autem ut mulier uelamen gestet capite o-
lieribus in ec perto. Atq; id ipsum dicit nos natura doceri. Et institutum
elesia ueladis istud tali præiudicio munit: Si quis (inquit) uidetur conten-
nō usq; adeo tiusus esse, nos talem consuetudinem non habemus, neque
Eccle

Ecclesia Dei. Neque tamen Apostolicum illud mandatum tā obtinet hō-
rigide mō apud Christianos seruat. De.

Quae omnia eo retulimus, ut concludamus, neces-
sario & euidenter illa mandata, quae externa uel signa
uel opera concernunt, non esse censenda ac si plane &
prorsus forent irremissibilia, & absque ulla dispensa-
tione aut moderatione ad literam obseruanda. Atque hoc
ideo, ne putet priuatus unusquisque sibi licere, ut secun-
dum externae literae rigorem & tanquam ad salutem ne-
cessarium statim exigat omne quod forte inuenerit in Ec-
clesia CHRISTI, absque fidei & charitatis offensione
moderatum, aut sua sponte mutatum uel antiquatum: Cum
permissum sit Ecclesiae in externis illis ordinare, omniaque
moderari, sicuti iam diximus: Si tamen prospiciatur, ut
idem illud ad quod externae caeremoniae institutae sunt, ni-
hilominus adipiscamur, & in ueritate consequamur.

Consequitur ex eodem, Ecclesiam Catholicam non esse
propterea quod una specie sacramenti in recta & uera
fide contenta, non communicet sub utraque specie suos
omnes, condemnandam, quodque uinculum charitatis &
pacis quo in eadem Ecclesia sumus inuicem colligati, non
debeat propter externas istas species solui & dissipari.

Quum externum omne unitati Ecclesiae Christi, & charita-
ti, cedere oporteat.

Si autem arbitrentur quidam fore melius ut sacramen-
to sub duabus speciebus denuo communicemus utamurque,
(quo modo non pauis hoc tempore uisum est) Debitum
in Ecclesiam officium requirit, ut primum hac

DE SACRAMENT. ALTA.

de re cum cæteris Ecclesijs conueniatur, & communi consensu in Christo de hoc constituatur: quo schismati & conuulsioni corporis Christi, quæ est Ecclesia, nulla detur occasio: Quam hæc quæuis sacrilegia longe exuperet.

Neque item canon Gelasij Comperimus, & epistola Cypriani tantum afferunt ad hanc rem momenti, quantum pleriq; existimant. Gelasius enim loquitur de illis qui superstitionis causa a calice sanguinis abstinebant.

Similiter Cyprianus de hereticis loquitur: qui postea Aquarij uocati sunt, & superstiosa abstinencia a uino calicem sola aqua preparabant.

Adeo necesse fuit tempore illo, ut redarguerentur tales, qui priuato suo consilio: in rebus externis aliud constiuebant quam Catholica Christi Ecclesia obseruaret. Quod semper in Catholica Ecclesia damnatum fuit: sicuti in præcedentibus inter demonstrandum hanc regulam latius ex-

Communio
sub una tan-
tū specie tā
uetus est, ut
de eius origi-
ne nō cōstet.

plicuimus. Quod autem Laici longo iam tempore alteram speciem uini inquam, non perceperint, non est paucorum superstiosa opinione introductum: Verum tota Ecclesia Occidentalis (Bohæmis tantum exceptis, qui huius articuli causa se non ita longe ante hac ab Ecclesia separauerunt) consuetudinem illam Christiana & unanimi concordia multis annorū cētenarijs obseruauit. Nec fuit quisquam una sola specie non contentus: quousque homines nouis factionibus concitarentur. Et est credibile, imo plane apparet, quod quicquid in Conalio Constantiensi de hoc articulo constitutum est, factum ideo esse, quod quidam propter externam tantum speciem uolebant Ecclesiam totam damnare, & asserere, minus in una sola quam in utraque

specie

specie contineri. Ac proinde Conalium illud facti sui non paruum aut contemnendam habuit rationem: considerato quod similia quandoque similibus de causis ante hæc ab Ecclesia constituta sint, & uti iam diximus ordinata.

QVAE MOLIATUR REFORMATIONIS Liber aduersus hæc.

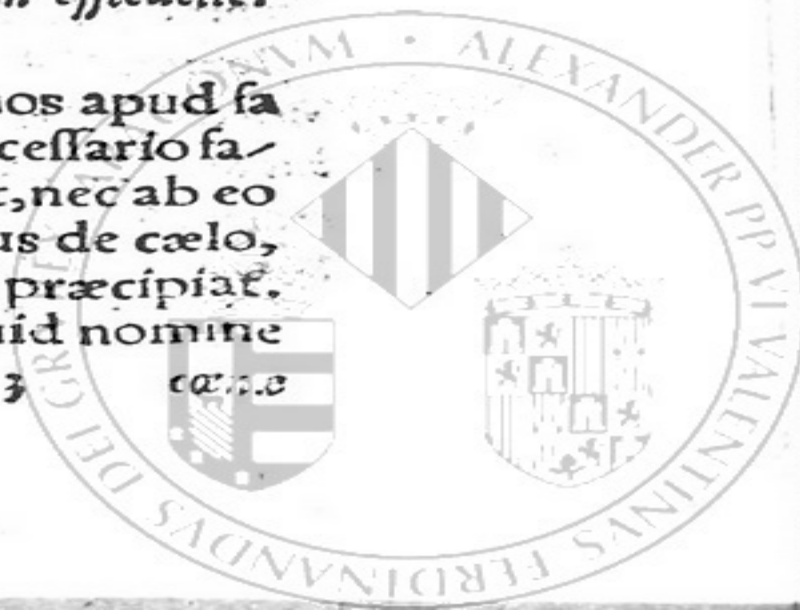
Liber ille damnat uniuersam Christi Ecclesiam, quæ Laicis sacramentum illud longo iam tempore una tantum specie porrexit, Dicit hunc ab usum tacite irreplisse, ut solus panis Domini dispensaretur, idque nouissimis, temporibus, illic, ubi ecclesiarum præpositi officium suum negligentius procurarunt. fol. 100. Quodque Christus utrumque sacramentum æque tam calicis quam panis, omnibus Christianis instituerit ad percipiendum. F. cix. f. ij.

Obserua librum Reform. sacramentum istud duo sacramenta, eademque panem & uinum appellare, & alias de hoc ita loqui, ac si sub altera sola specie non contineantur simul corpus & sanguis Domini, debeantque necessario exigente mandato & institutione Christi, utraq; hæc populo administrari. Quæadmodum & præcipit liber, ut infirmis totum sacramentum porrigatur.

Quasi sub altera specie totum sacramentum efficaciter non administretur. Folio. 114. fac. 1.

Item liber docet quod oporteat nos apud sacramentum istud omnia & singula necessario facere quæ Christus in cœna sua peregit, nec ab eo ullis modis cedere, licet etiam Angelus de cælo, aut apostolus aliquis aliud doceat uel præcipiat. Fol. xciiij. fa. ij.

Nec curandum esse quid nomine

DE SACRAMEN. ALTA.

coenae aut Missae antehac toto mundo obseruatum sit, aut modo obseruetur, & quod hucusque ignoranter in hac sacratissima actione actum sit aliter quam dominus ordinauerit.

Torquet sanctum Cyprianum aduersus Catholicam Ecclesiam, quasi praesides Ecclesiarum in eo, quod Sacramentum sub altera specie hucusque porregerunt, ministerio & uice Christi non sint perfuncti. Quin potius mandatum eius abiecerint, propter traditiones hominum. Fo. xcv. f. i.

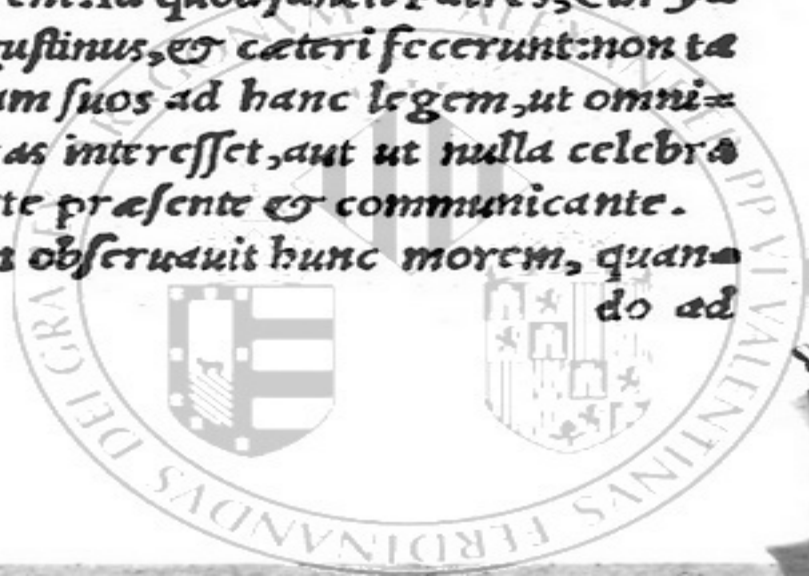
Atque ita se constituerint reos corporis & sanguinis Christi. Fol. xcviij. facie secunda.

Quantum uero a beato illo martyre Cypriano abfuit, ut uoluerit, aut cogitauerit Catholicam Ecclesiam, propter externas istas caeremonias condemnare, iam supra satis demonstratum est.

AN DEBEANT OMNES PRAESENTES huic Sacramento communicare.

Frequenter admonendi homines, ut sepe coeant.

Sexto, Quamquam Christus suam sacram coenam, & unicum Sacramentum, cum duodecim suis discipulis seruauerit, quamquam insuper uerum sit, pius fore & Christianum, si exemplo tali probi Christiani in Missa praesentes omnes communicent. Quam ob rem merito deberent admoneri diligenter, ut se frequentius ad Sacramenti huius perceptionem prepararent. Id quod sancti Patres, Chrysostomus, Ambrosius, Augustinus, & caeteri fecerunt: non tamen coegit Ecclesia, unquam suos ad hanc legem, ut omnibus Missis tota communitas interesset, aut ut nulla celebraretur, nisi tota communitate praesente & communicante. Nam & Christus ipse non obseruauit hunc morem, quando ad

do ad sacram suam coenam duodecim tantum Apostolos uocauit. Cum adhuc praeter illos plures sibi delectos discipulos, qui se totos doctrinae eius tradiderant haberet, quos tamen ad coenam illam non aduuit.

Christus certe Sacramentum istud propterea instituit, ut quotquot uera fide & deuotione peterent, quoties eis uideretur, aut necessitas requireret, ipso frui possent. Sicut in Apostolo dicitur: Hoc facite in meam commemorationem: quotiescunq; enim manducabitis panem hunc, & calicem bibetis, mortem domini annuntiabitis, donec ueniat.

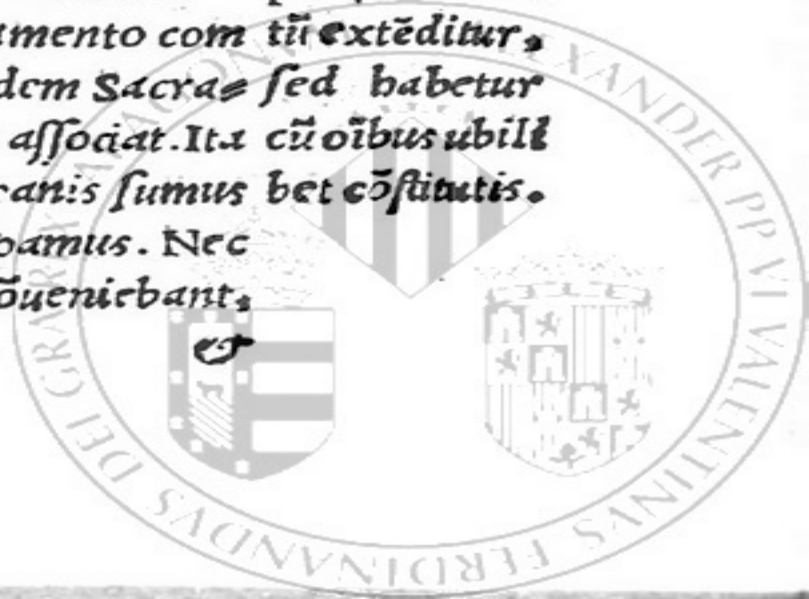
Atq; ita Christus dominus Sacramentum istud, quem admodum & caetera, neq; multitudini, neq; pauitati personarum, aut loco ubi reciperentur, alligauit. neque item quenquam spiritualiter appetentem ita adstrinxit, ut propter alium quencunq; , qui forte non admodum de Sacramento sollicitus est, ipse quoque eo se fraudet: praesertim quum taliter affectus cupiat, quotquot sunt praesentes aut circumstantes communicare secum.

Ad haec negari non potest, communionem Sacramenti istius non consistere in externa sola sumptione sacerdotis & circumstantium, quorum quidam nonnunquam per ditorum Iudae, quam ueris Christi discipulis magis assimilantur: sed praecipue in spirituali & interna illa communi-
ne, qua Praesbyter, & quotquot cum eo in Sacramento communicant, se omnibus fidelibus toto orbe per fidem Sacramentum istud similiter percipientibus in spiritu associat. Ita cum omnibus ubi enim docuit Apostolus Christi: Omnes unus panis sumus & unum corpus, quotquot de uno pane participamus. Nec loquitur de his solis, qui eo tempore Corinthi conueniebant,

Ad celebrandum Missam non exiit, ut totius coenae conuictus expectetur.

Communiō

que fit in missa, non ad praesentes tantum extenditur, sed habetur etiam cum omnibus ubi bet constitutis.

DE SACRAMEN. ALTA.

Et sacramentum ab unius Sacerdotis manu recipiebant, uerū potius de se ipso, tū procul Corintho agente, & Corinthiis ipsis omnibusq; in Christum credentibus, uoi tandem constituti essent, quos omnes significat unū esse corpus, qui toto orbe de uno pane communicantes partiāparent.

Comunionis
ueritas ma-
gis in spiritua-
li, q̄ externa
sacramentali
consistit.

In pri. epist.
ad Corinth.
homil. 14.

Actorū. 4.

Quod autē cōmunio nō sit in externa potissimum soaeta-
te sita, idem ipse Paulus in principio capitis illius in patri-
bus ueteris testamenti docet, & testatur: Omnes (inquit) ean-
dem escam spirituales manducauerunt, & oēs eundē potū
spirituales biberunt, sed nō in pluribus eorū beneplacitum
erat Deo. (In his uidelicet, qui tantummodo extrinsecus in
soaetate uisibili uescebantur.) Nā prostrati sunt in deserto.
Hæc autē in figura nobis acaderunt, &c. Hoc modo locum
hunc Apostoli intellexerūt Sancti Patres. Ignatius Apосто-
licus episcopus & martyr Christi, ad Philadelphenses ait:
Vna est caro domini Iesu, & unus est eius sanguis, qui p̄
nobis effusus est, unus etiam panis, pro omnibus confractus,
& unus calix totius Ecclesie. Chrysost. in prædicta Apo-
stoli Pauli uerba, ita scribit: Si ex eodem pane, idem cor-
pus omnes efficiamur, quare non eandem præ nobis ferimus
dilectionem, ut secundū hanc fiamus hoc unū? Etenim pro-
genitorū nostrorū tēporibus hoc erat, multitudinis creden-
tiū, inquit scriptura, erat cor unū & anima una. Et iterum
in eadem homilia: Quid autē fiunt, qui accipiunt corpus
Christi, nō multa, sed unum corpus. Nā quēadmodum panis
ex multis granis unitur, ut minime grana appareant, sed
tamē grana sint: uerū incerta discretione cōiuncta, ita &
nos inuicē Christo cōiungimur. Non enim ex altero cor-
pore tu, ex altero ille educatur, sed ex eodem omnes, &c.

Similia

Similia docet S. pater Augustinus in 6. cap. Iohan. tra-
 ctatu 26. manducauerunt (inquit) manna, Moyses, Aaron,
 & Phinees, & alij multi, qui domino placuerunt, & mor-
 tui non sunt. Ceterorum multi sunt mortui: sicut & hodie
 multi moriuntur, qui Sacramentum solum, & non Sacramen-
 ti uirtutem de altari accipiunt. Et sequitur: Norunt fideles
 corpus Christi. quod exponens nobis Paulus Apostolus:
 Vnum (inquit) corpus multi sumus. O sacramentum pieta-
 tis, o signum unitatis, o uinculum charitatis. Qui uult uiue-
 re, habet ubi uiuat, habet unde uiuat. Accedat, credat, incor-
 poretur, & uiuificetur: non abhorreat a compage mem-
 brorum, & cæt. Et paulo ante, qui manducat intus, non fo-
 ris, qui manducat in corde, non qui premat dente. Idem il-
 le Augustinus libro Confessionum 9. cap. 13. de matre sua
 Monica refert, quomodo animam suam ad Sacramentũ pre-
 cij nostri uinculo fidei alligauerit, & ita in fide desidera-
 uerit, sui memoriam ad altare fieri, unde sciret dispensari
 uictimam sanctam. Ecce pia illa & sancta mulier, noluit,
 ne post mortem quidẽ, a spiritali illa cõmunionẽ separari

Ex quibus omnibus consequitur, quod omnis cõmmuni-
 caturus animum suum huc dirigere debeat, quo tali sum-
 ptione Christo domino suo incorporetur, & ad hoc com-
 municet cum omnibus fidelibus toto orbe diffusis potius,
 quàm cum solis præsensibus, quorũ fides fortasse sibi igno-
 ta est. Consequitur deinde etiam sacerdotem non maleface-
 re (si tamen non omittat admonere populum, ut ad commu-
 nionem frequentius se præparet) quando celebrat Mis-
 sam, præsensibus aliquibus, qui spiritali oblationi suæ con-
 sensum præbent. Licet iisdem interdum per fidem, spiri-

Communio
 corporis
 Christi, est
 communica-
 re cum om-
 nibus Chri-
 sti membris.

Quo debeat
 sacerdos uer-
 ba sua refer-
 re cū desunt
 cõmunicãtes

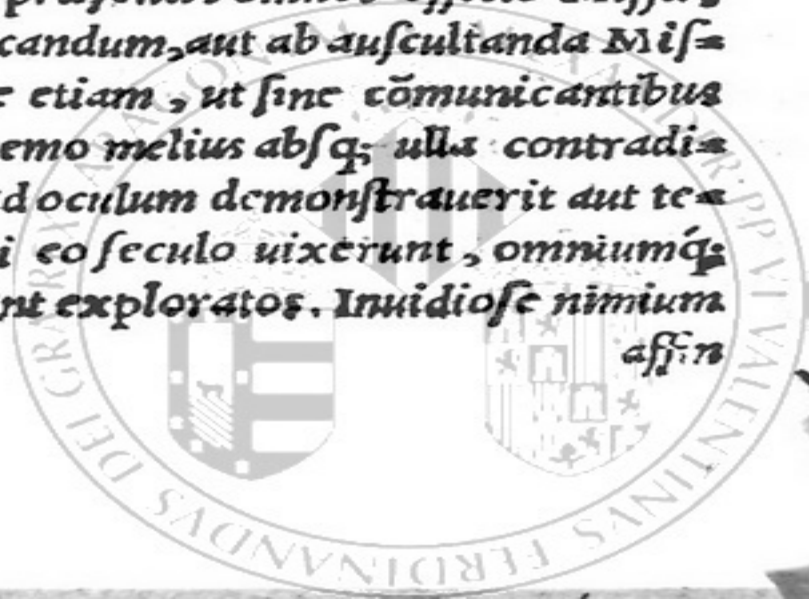
DE SACRAMEN. ALTA.

tualiter tantum in oratione in laude Dei, in gratiarum actione cum eo communicent. Quam sacerdos ipse nihilominus præterea, cum omnibus illis, qui ubilibet locorum in Sacramento communicant, communicet sacramentaliter. Ad quod etiam refert uerba Canonis. Quemadmodum uetus ille & doctus Cameracen. Episcopus Odo pulchre tradit.

Nec uero, quæ diximus Christianum, & bene affectum hominem magnopere sollicitare debent, tantum si animaduertat sacerdotem altari adstare, non tantum pro presentibus, uerum etiam pro toto mundo, pro absentibus & presentibus, pro præteritis ante nos, & futuris post nos, pro quibus omnibus iubet per sacrificium istud agere gratias, quædo exclamat: Gratias agamus domino Deo nostro. Quæ est S. Iohannis Chrysoctomi sententia, homilia: 6. in Mat.

Plurimum ad eundem modum loquitur, & alibi lib. 6. de Sacerdotio, ubi cum dixisset: Sacerdotem pro ciuitate tota adstare, subdit: Quid dico ciuitate? imo uero pro uniuerso terrarum orbe Legatus intercedit, deprecatorq; est apud Deum, ut omnium non uiuentium modo, sed etiam mortuorum peccatis propitius fiat. Similia reperis apud eundem homil. 5. de uerbis Esaie.

Nunquam fuit in Ecclesia is usus, ut præsentibus omnes cogentur ad communicandum. Iam neq; in Orientali, neq; in Occidentali Ecclesia, unquam fuisse usum illum, ut præsentibus omnes officio Missæ, aut cogentur ad comunicandum, aut ab auscultanda Missa iuberentur abstinere, siue etiam, ut sine comunicantibus nulla celebraretur Missa, nemo melius absq; ulla contradictione, nemoq; certius & ad oculum demonstrauerit aut testetur quam Patres ipsi qui eo seculo uixerunt, omniumq; Ecclesiarum mores habebant exploratos. Inuidiose nimium

affingitur hac tempestate Occidentali Ecclesie, quasi in es-
 primum quotidiane communicationis usus defecerit. Quod
 certe non est. Cum ex Patribus luculenter ostendi queat, as-
 siduam communicationem durasse longius in Ecclesia Occi-
 dentali q̄ in Orientali. B. Ambrosius testatur Græcorum la-
 icos sua etate semel tantum in anno consueisse communica-
 re, lib. 6. de Sacramentis, cap. 4. Quod imitari uolentes
 increpat his uerbis: Si (inquit) quotidianus est cibus, cur post
 annum illum sumis, quemadmodum Græci in Oriente face-
 re consueuerunt? Huic consonat Augustinus, lib. 2. de ser-
 mone domini in monte, ubi testatur Orientales non quoti-
 die coenae dominicæ communicare. Volunt ambo doctores
 uicere, aliter sua etate in eorum Ecclesijs, aliter apud Orien-
 tales, de cōmunionē frequenti obseruatum fuisse. Quod con-
 sequenter explicabimus. Atq; hoc uerum esse testatur Chry-
 sost. ipse homil. 11. ad populum circa finē, ubi Constantino
 politanos suos ciues increpat, q̄ in Quadragesima iudica-
 rent, litigarent, iuramēta & periuria (ut in rebus illis fieri
 solet) cōmitterent. Et sequitur: Quomodo sacrū uidebimus
 Pascha? Quomodo sacrū suscipiemus sacrificiū? Quomodo
 mirabilibus cōmunicabimus mysterijs, lingua illa, qua Dei
 legem conculcauerimus? &c. Ad populū ista loquitur, quem
 exhortabatur, ut saltem se prepararent ad cōmunicandū
 pro cōsuetudine in Pascha. Quod ipsum tamen expressius
 facit in 10. ca. Epist. ad Heb. homil. 17. his uerbis: Plurimi ex
 hoc sacrificio semel accipiunt in toto anno, alij bis, alij se-
 pius. Ad oēs ergo nobis sermo est. Nō ad eos qui hic sunt tā-
 tū, sed etiā ad eos q̄ in heremo sedēt. Illi. n. semel in anno p̄ti-
 cipāt, fortassis & post duos annos. Quid ergo est: quos
 magis

In Ecclesia
 Occidentali
 usus frequen-
 ter communi-
 candi, diuini
 q̄ apud Ori-
 entales dura-
 uit, quanquā
 non cogerē-
 tur communi-
 care.

DE SACRAMEN. ALTA.

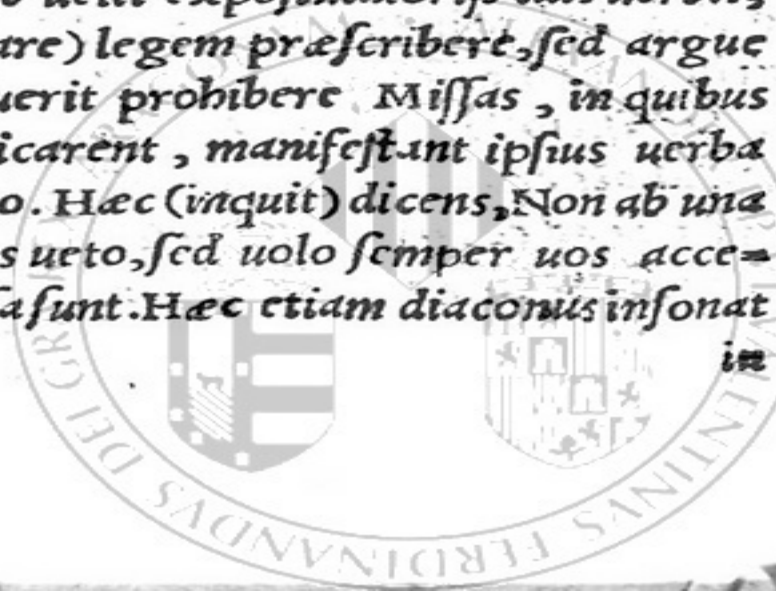
magis acceptamus? Eos ne qui semel, an eos qui saepius, an illos qui raro accipiunt? Neq; illos qui semel, neq; qui saepius, neq; qui raro, sed eos qui cum munda conscientia, qui cum mundo corde, cum uita irreprehensibili: isti semper accedunt. Qui uero tales non sunt, neq; semel. Quid ita? Quia iudicium sibi accipiunt & damnationem, & supplicium.

Chryso-
stomus
ce
lebrauit
abs-
que commu-
nicantibus.

Licet autem plebis Constantinopolitanae pars maxima non quotidie communicaret, interdum fortasse nemo non tamen: propterea Chryso-stomus ille, aut Praesbyteri Constantinopolitani censuerunt causam esse, quo minus ipsi quotidie sacrificarent, Missasq; celebrarent. Quod eodem in loco ipse testatur, ubi dicit: Nonne per singulos dies offerimus? offerimus sane, & cetera. Similiter in Epistola ad Ephesios cap. 1. sermone 3. meminit quotidianae oblationis.

Quaquam uerum est, quod populum suum ibidem (sicut & Episcopos nostros, ac pastores facere conueniebat) uerementer redarguit, quod ubi quotidie offerretur, quotidie astaretur altari, nemo qui communicaret accederet. Frustra (inquit) habetur quotidiana oblatio. Frustra stamus ad altare, nemo est qui simul participet. Quamuis autem non accederent illi: ipse tamen quotidianam suam Missam iusto tempore quotidie perficere non destitit. Quod autem haec sit mens eius, nec uelit ex postulatorijs illis uerbis, (Frustra stamus ad Altare) legem praescribere, sed argue-
re tantum: nec item uoluerit prohibere Missas, in quibus praesentes non communicarent, manifestant ipsius uerba eodem in loco ad Heb. 10. Haec (inquit) dicens, Non ab una in anno perceptione uos ueto, sed uolo semper uos accedere, sanctis haec concessa sunt. Haec etiam diaconus insonat

Quomodo
sint Chryso-
stomi uerba
in epist. ad
Ephes. intelli-
genda.

in illa hora sanctos uocans, per hanc uocem ueluti maculas inspiciens. Hæc Chrysostomus, qui Orientalis Ecclesie consuetudinem istiusmodi uerbis satis indicat.

Iam ut ad Occidentalem Ecclesiam reuertamur, ueteres Occidentales sancti Episcopi referunt se quotidie, aut saltem aliquot in hebdomada diebus, Missam aut sacrificium altaris celebrasse: ut est uidere apud Cyprianum lib. 4. Epist. 9. ad Florentiam Pupianum, & in Ambrosio in cap. 3. Epist. 1. ad Timotheum. In Augustino item, Epist. 23. ad Bonifacium. & in Psalm. 175. & de fide ad Petrum cap. 19. In quibus locis sufficienter demonstratur Occidentalem Ecclesiam in assidue & frequenti communicationis usu longius quam Orientales perseuerasse. Id quod etiam ex Epistola Hieronymi ad Lucinium manifeste patet, ubi dicit Romanas & Hispanas Ecclesias quotidie communicare. Similiter in Epistola ad Damasum, & ad Hedibiam questione 2.

Quanquam autem quotidie sancti patres celebrarent, noluerunt tamen presentes laicos ad communicationem compellere. Admonuerunt quidem eos, interim tamen quid sentirent, simul aperiebant: Se neque laudare, neque uituperare quotidianam Eucharistie communionem: hortabatur tamen, ut saltem Dominicis præcipue diebus communicarent, si tamen mens sine affectu peccandi esset: Nam habentem ad huc uoluntatem peccandi, grauari magis Eucharistie perceptione quam purificari. Sicut in Augustino legitur de Eccles. dogma. cap. 53. Quinetiam epistola 118. ad Ianuarium. ca. 2. & 3. non conuenit huic sancto uiro cum illis qui putabant quoties missa celebraretur, totum populum communicare debere. Verum in hanc sententiam concludit, ut unusquisque

quisque

DE SACRAMEN. ALT.

quisq; pro suo arbitrio facere possit & debeat, q; secundum fidem suam crediderit sibi pie faciendum esse. Aliquis dixerit (inquit) non quotidie accipiendam Eucharistiam: quoniam eligendi sunt dies quibus purius homo continentiusq; uiuit quò ad tantum sacramentum dignus accedat. Qui enim manducauerit indigne, iudicium sibi manducat & bibit. Alius uero contra: Imo (inquit) si tanta est plaga peccati atq; impetius morbi, ut medicamenta talia differenda sint, auctoritate antistitis, debet quisq; ab altari remoueri ad agendam poenitentiam, & eadem auctoritate reconciliari. Ceterum, si peccata tanta non sunt, ut excommunicandus quisquam homo iudicetur, non se debet a quotidiana medicina Domini corporis separare. Verum neuarius sententia Augustino probatur: Vnde media uia incedens, hanc promit de eis censuram: rectius (inquit) inter eos quisquam dirimit litem, qui monet ut precipue in Christi pace permaneant: Faciat autem unusquisq; quod secundum fidem suam pie credit esse faciendum. Neuter enim eorum exhonorat corpus & sanguinem Domini, si saluberrimum sacramentum ceteratim honorare contendunt. Neq; enim liigauerunt inter se, aut quisquam eorum se alteri preposuit, Zachæus & ille Centurio: cum alter eorum gaudens in suam domum suscepit Dominum: alter dixit: Non sum dignus ut intres sub tectum meum. Ambo Saluatorem honorificantes, diuerso & quasi contrario modo: ambo peccatis miseri, ambo misericordiam consequuti. Atque hic dicit beatus Augustinus: Valere similitudinem illam in manna quod in illo populo unicuiq; secundum propriam uoluntatem sapiebat: sic & in honore cuiusque Christiani sacramen-

tum illud quomodo sumatur, estimandum est. Nam & ille honorando non audet quotidie sumere: & ille honorando non audet ullo die prætermittere. Contemptum solum non uult cibus ille, sicut nec manna fastidium. Hucusque Augustinus.

Cognosce autem an non hoc sit quod uoluit apostolus Paulus prim. Corinthiorum undecimo, ubi ait: Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat & de calice bibat & c.

Hinc apparet, quod licet uetus Latinorum Ecclesia, quotidie sacrificauerit, missasq; celebrauerit: quibus haud dubium populus, illi præsertim qui nullis publicis criminibus infames erant, præsentem fuerunt. Non adegit tamen præsentem populum ad quotidianam sacramenti communicationem, sed id ipsum uoluntariusque conscientie liberum permisit. Quemadmodum & sanctus pater Augustinus fecit: Quotidie (inquit) Eucharisticam communionem percipere nec laudo nec reprehendo omnibus tamen Dominicis diebus communicandum suadeo & hortor, si tamen mens sine affectu peccandi sit. Atque ita factum uetustissimi quoque canones attestantur. In primis ueteris illius Sotheris cap. hoc quoq; statutum est, de cons. distinct. 1. Qui hoc tantum exigit, ut nullus sacerdos Missarum solennia celebrare præsumat, nisi duobus ad minimum presentibus sibiq; respondentibus cum dicit, Dominus uobiscum, aut in Secretis, Orate pro me & c. Non exigit autem ut totus adsit populus necessario præsens: multo minus ut omnes semper communicent: quod ne ab his quidem duobus quos uult esse præsentem uidetur exigere.

Præterea

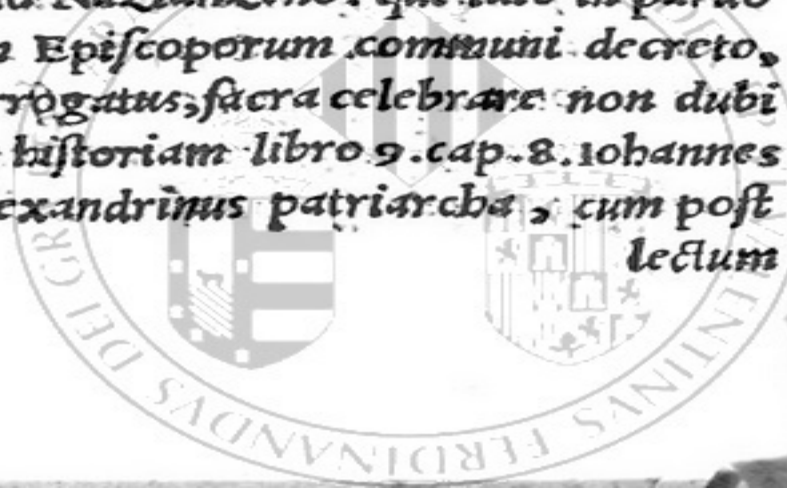

DE SACRAMENTO BAPTISMAE

Præterea testatur idem ille Soter, etate sua quosdam etiam in die Dominicae coenae perceptionem Eucharistiae neglexisse: Quo die equum certe erat omnes Christiani nominis communicare. c. in coena Domini. de consecrat. dist. 2. Hinc conijcere licet quid alijs diebus communibus ea tempestate fecerit populus.

Olim ter in anno omnis populus communicabat.

In canonibus Fabiani ita legitur: Etsi non frequentius, saltem in anno ter homines communicent: nisi forte quis maioribus quibuslibet criminibus impediatur: in Pascha videlicet, et Pentecoste, et Natali Domini. Et habetur de consecratione. distinct. 2. can. Etsi non frequentius. Ne uero putetur canon hic nouiciū esse quoddam commentum, renouamus Constitutionem istam, tanquam uetus, in Agatenſi Concilio. cap. 2. ubi præterea nihil à laicis exigitur amplius, quam Missas die Dominica totas audiant, nec ante benedictionem fuerit dotis egredi præsumant, cap. 47. Et habetur de consecratione. distinct. 1. can. Missas die Dominico. Idem illud mandatur in Concilio Aurelianensi. can. 28. Et habetur de consecratione. dist. 1. cum ad celebrandas Missas. Quinque Concilium Agaten. c. 21. Similiter facta uniuersalis Synodus, allegata in cap. Clericos, de consecratione. dist. 1. Permittunt sacerdotibus ut consentiente Episcopo locis, celebrare possint in oratorijs, quæ inter priuatas domus sunt. Quod et factum expresse legitur in Constantiensi Concilio à beato Gregorio Nazianzeno: qui illic in paruo oratorio, cum multorum Episcoporum communi decreto, fuisset in Episcopum surrogatus, sacra celebrare non dubitauit. Vide Tripartitam historiam libro 9. cap. 8. Iohannes ille Eleemosynarius, Alexandrinus patriarcha, cum post lectum

lectum Euangelium, ociosis sermonibus quidam extra Ecclesiam orationis tempore uacarent, exijt & ipse, & sedit cum turba. Omnibus uero obstupescens, dixit ad eos senior filij, ubi oues, illic & pastor: aut intrate intro, & ingrediar, aut manete hic & manebo. Ego propter uos descēdi in sanctam Ecclesiam: nam poteram mihi facere met Misas in episcopio. Similia reperis apud Augustinum lib. 22. de Ciuitate dei, cap. 8. & Gregorium in Regeſtis, ubi frequenter priuatarum Missarum meminit.

Ex quibus omnibus perspicuum fit & clarissimum, non posse a ueteris Ecclesie consuetudine deduci & tradi, esse celebrandam Missam, nisi presente toto populo & communicante.

Et quare obsecro probi & pij Christiani, nullis delibato animo commissis criminibus obnoxij, arcentur a Missa? Quare non liceat talibus manere in sacro officio, ut corpore & sanguine Christi presente, tanto attentius Dominicæ passionis habeant memoriam, ad agendum Deo gratias, ad orandum, & pro sua totiusq; mundi salute supplicandum, ad audiendum item lectiones sacras, in edificationem fidei & charitatis suæ? Licet etiam tales non semper tremenda illa mysteria (ut inquit Chrysostomus) conscientie metu conterriti, ausint recipere. Cur enim interesse nequeant, ut dicant cum Centurione: Domine non sum dignus ut intres sub tectū meum, Matth. 8. & cum Petro: Recede a me Domine, quia homo peccator sum. Luc. 5. & cum publicano stare a longe, tōdere pectus, & dicere: Deus, propicius esto mihi peccatori. Lucæ 18. Dicit Apostolus 1. Corinth. 14. Cum conueniti, unusquisque uestrum psal

N

mum

DE SACRAM. ALT.

uestrum psalmum habet, doctrinam habet, Apocalypsim ha-
bet, linguam habet, interpretationem habet: & tandem per
oratus. Omnia (inquit) ad ædificationem fiant. Et Beatus Au-
gustinus epist. de moderate coercendis hæreticis, ad Boni-
facium Comitem, dicit: Christianos pacis tempore uario &
multiplici prout unicuiq; donauit Deus pietatis studio ala-
criter conuenire. Quorum (inquit) o si uideas in Christi
pace lætitiâs, frequentes alacritates, & ad hymnos canen-
dos, & ad uerbum Dei percipiendum, celebres, hylaresq;
conuentus, multorumq; in eis cum dolore magno recorda-
tionem præteriti erroris, &c. Et hinc est, quod ueteres Ca-
nones tam frequenter de audiendis Missis meminerunt, ca.
si quis, & cap. Missas, qui sunt ex Concil. Agaten. de con-
secrat. distinct. 1.

**Verus sen-
sus Canonis
Peracta.**

Aduersus hæc, non adeo, ut plerisq; uisum fuit, facit
cap. peracta, distinctione 2. Excerptus est enim ex Episto-
la Anacleti: quæ si diligenter inspiciatur, non efficies ex
ca, Laicos in Missa præsentibus debuisse omnes communica-
re. Ita enim habet Anacletus: Episcopi quando domino sa-
crificant, non soli hoc agere debent, sed testes secum adhi-
beant, ut domino perfecte in sacratis Deo locis sacrificare
probentur. Deinde Episcopus domino sacrificans, testes ut
præfixum est, secum habeat, & plures q̄ alius sacerdos. In
solennioribus quippe diebus, aut septem, aut quinq;, aut
tres Diaconos, qui eius oculi dicuntur, & Subdiaconos ac
reliquos ministros secum habeat, qui sacris induti uestimen-
tis, in fronte & a tergo, & Præsbiteri e regione dextra le-
uaq;, contrito corde & humiliato spiritu, ac prono stent uul-
tu, custodientes eum a maleuolis hominibus, & consensum
præ-

præbeant eius sacrificio. Et statim sequitur, quod est in Canone: Per hæc autem consecratione omnes communicent, qui noluerint Ecclesiasticis carere liminibus, &c. Quod profecto non ad alios, quàm ad Sacerdotes, Diaconos, Subdiaconos, & alios Ecclesie ministros iam dictos qui apud sacrificium solennibus diebus debeant esse presentes, necessario referri debet. Nulla enim fit expressa laicorum ibidem mentio.

Ad uerum Canonis huius intellectum, non parum confert Quare ministri altaris aut olim debuc- talogo, facta oblatione non comunicauerit: aut causam dixerint commu- nicare cum dixerit, communionem priuatur. Cuius instituti datur in co- celebrante. dem Canone talis ratio, ne uidelicet Clerici a communio- ne abstinentes, populo sint offensionem, generentque suspicio- nem de eo qui sacrificauit, quasi non recte obtulerit. Ad eundem modum decimus Apostolorum Canon intelligendus est. Qui in Concilio Antiocheno cap. 2. exponitur, de his qui ingrediuntur Ecclesiam Dei, & sacras scripturas audiunt, non autem cum populo in oratione communicant, auer- santur autem sancti dominici Sacramenti sumptionem, secum Excommuni- dum propriam aliquam disciplinam: quos ab Ecclesia oportet candos quæ ali- abijci, donec confitentes, fructum poenitentiae demonstrent, ter quæ reliqua &c. Ita profecto equum est, & hoc tempore, ut excommu- Catholica ec- nicentur, qui uniuersalem Christianorum communionem clesia faciat, in hoc Sacramento auersantur. Quum aut uniuscuiusque ser- uoluerint com- monis aut sententiae uerus intellectus, ut uult Hilarius, ex municare. causis & rationibus dictorum sit accipiendus. Atque ut dicunt Iurisperiti, inciuile sit de lege iudicare, nisi ea fuerit tota pe-

specta, quilibet facile prospicit, quousq; ca. Peracta, & ca. omnes se extendant: & praesertim Canonibus illis non effici hoc, ad quod per vim contra germanum eorum sensum a quibusdam infeliciter satis torquentur. Fit itaq; ut Canonibus illis inoffensis, ueritas maneat inconcussa, nunquam fuisse in Ecclesia strictam istam consuetudinem, ut in omni Missa tota communitas fuerit praesens, omnesq; praesentes coacti fuerint ad communicandum. Alioqui profecto non paulo rarius Sacramentum illud permissu plebis obtulissent. Quod tamen legimus quotidie ab ipsis oblatum.

QVID OBTENSAE REFORMATIONIS liber aduersus haec doceat.

IN primis liber Reforma. ex hac propositione, quod dominus noster Iesus Christus cum omnibus discipulis suis, eo tempore praesentibus, qui se totos eius doctrinae dederat, Sacramentum istud tractauit. Folio xcv. facie prima.

Infert plurima. primum quod idcirco ueteribus Ecclesijs fuerit talis consuetudo, ut in una qualibet communitate seu congregatiōe, una tantum coena cum omnibus communiter seruetur. In qua omnes de uno pane, & de uno calice perceperint. Folio xcv. fac. i.

Infert inde & hanc doctrinam, eos, qui in communitate una plures quam unam coenam seruant, hoc ipso indicare & comprobare, se non esse panem unum & corpus Christi, nec uere recipere, nec item habere communionem sui corporis & sanguinis, praeseferre quoq; scisma seu dissipationem corporis Christi & Ecclesiae. Insuper ad

hæc

hæc quod quicumque præsentés fuerint huic Sacramento, & Sacramentum (ubi fuerint de libri istius ordinatione sufficienter edocti) non simul uoluerint cum ceteris percipere, hoc ipso factis demonstrare se nō esse membra reliquorum Christianorum, nec uelle esse panis unus & corpus unum. Fol. xcv. fa. ij. & fol. seq.

Item, quod in una cōmunitate aut congregatione populi, non plures q̄ cœna una obseruari debeat, & hoc eo tempore, quando tota cōmunitas simul congregatur. Sicut diebus dominicis & alijs festis, quibus haberi poterunt cōmunicantes. Fol. xcvi. Facie. i.

Imo uult, ut cœna tantum dominicis aut festis diebus, aut quibus cōmunitas orationis causa, alioqui tota fuerit cōgregata, obseruetur. Sanctos itē Patres arbitrari Sacramentum istud non uere confici aut obseruari, nisi coram tota fraternitate celebretur. Fo. c. i. fa. ij. Et addit in maioribus & populosis ciuitatibus olim solitum ita seruari.

Similiter quod ueteres Ecclesiæ excōmunicauerint eos oēs, q̄ cœnæ interfuissēt et nō cōmunicassent. huc torquet & ca. Peracta, & beatū Chrysostrum. Fol. c. fa. pri. & seq.

Item quod Sacramentum istud non debeat exhiberi pro spectaculo, sed in solam cōmunionem omnium membrorum Christi, quam debeat unaquęq; cōmunitas de uno Sacramento sumere & percipere. Fol. c. i. facie secunda.

Vnde apparet, quod liber ille uelit eleuationem Sacramenti huius dignissimi, que fit in Missa prohibitam, que

DE SACRAMEN. ALT.

tamen est de ratione sacrificij, quam et ratio nominis Missae requirit, uti postea demonstrabitur. Ad haec hostiae eleuatio, usitata fuit semper, tam in Latinorum, quam Graecorum Ecclesia, ut testatur Basilius libro de spiritu sancto, ca. 27. Quod etiam in Canone Missae Iohannis Chrysostomi clarissime patet, ubi sic habet: Sacerdos autem eleuans sanctum panem: dicit sancta sanctis. Et Choro respondente: Unus sanctus, unus dominus Iesus Christus in gloria Dei patris. Sacerdos rursus eleuat panem, dicens: Super caelos Deus et super omnem terram gloria eius effusa est.

Propterea, qui Graecae Ecclesiae consuetudinem exploratam et compertam habent, probe norunt, quomodo Praebyter post consecrationem Sacramenti tradat Diacono patenam deauratam, continentem consecratum et sanctificatum panem cum magna religione, ut populo ostendat qui deinde per populum in genua procumbentem circumfert calicem cum Sacramento. Nihilominus tamen nemo plerumque ex populo cum sacerdote communicat, praeter Diaconum et Subdiaconum, quibus de sacro pane et calice datur. Caeteris uero datur panis reliquus non consecratus, e quo sacerdos sibi delegerat panem consecrandum. Et participat unusquisque portiunculam, quamquam non consecratam, cum magna deuotione in memoriam Christi, et cetera. Liturgia

Latinorum Ecclesia dat offerendum, et Lector, priusquam Sacramentum participandum pacis, beant dicere: quod et ipsum indicium est non omnem plebem quotidie communicasse, sed ministros tantum. *istius ritus.*

DE MIXTURA CALI-

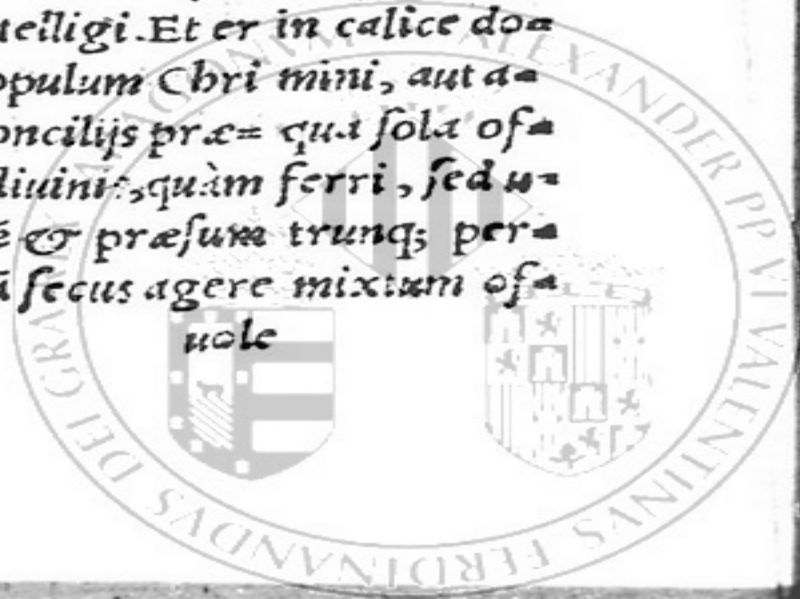
cis cum aqua.

Septimo

Septimo, a tempore Apostolorum ad nos usq; traditam tenemus institutionē, quæ & toto orbe Christiano semper obseruata fuit, ut calix domini non solo & puro uino, sed aqua mixto, ad altaris sacrificium adhibeatur.

Huius instituti antiquitatem uidemus apud Irenæum uicinum Apostolorum temporibus libro 5. contra hæres. Ait Vinum misce enim: Quando mixtus calix & fractus panis percipit uerbum Dei, fit Eucharistia sanguinis & corporis Christi. Si ex instituto milia habet & papa Alexander, qui sub Traiano uixit, de consecrat. distinct. 2. cap. 1.

Item, sanctus martyr Cyprianus libro 2. Epistola 3. ad Cecilium fratrem, uult hanc traditionē à Christo ipso descendisse. Et quemadmodum dicit in sacrificando calice domini, offerri aqua sola non potest, ita nec uinum tantum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis. Si uero aqua sit sola, plebs sumit esse sine Christo &c. Huic est simile quod Eusebius Emisenus in homilia de corpore & sanguine domini ait: Hoc dominici sanguinis uinū, aqua & miscendum esse, non solum traditione dominus, sed etiam ipso genere passionis ostendit. Ex cuius sacro latere sanguis & aqua lanceæ illisioe profluxit. Atq; hoc ipsum uisus Pontifex ad Episcopos per Aegyptum latius declaratur. Nō rat. c. 1. Cum omne, de consecrat. dist. 2. dicens: In uino ostēdi sanguinem Christi, in aqua uero populum intelligi. Et er go cū in calice uino aqua miscetur, intelligi populum Christi adunari, & cæt. Dicit insuper antiquis Concilijs præceptum, nulli licere aliud offerri in sacrificijs diuinis, quàm panem & uinū aqua mixtum. Reprobat errorē & presumptionē quorundā, qui ad ueritatem subuertendā secus agere uole

DE SACRAMEN. ALT.

feratur, quia uolebant. Cui consonat Concilium sub Martino papa habi-
utrunq; ex la tum, ca. non oportet, de consecrat. distinct. 2. & Concilium
tere eius in tertium Carthaginen. cui B. Augustinus interfuit, can. 23.
passioe sua Quod ita sonat: In sacramētis corporis & sanguinis Chri-
profluxisse sti, nihil amplius offeratur, quā ipse dominus tradidit,
legitur. hoc est, panis & uinū aqua mixtū. Idē illud Græca Chryso-
stomi missa testatur, & totius deniq; Catholice Ecclesie con-
suetudo uniuersalis ab initio ad nostra usq; secula obseruata

QVID OBTENSÆ REFORMA-
tionis liber aduersus hæc doceat.

Verum liber Reformationis, istis neglectis, nullam facit mentionem de uino aqua miscēdo.

DE SACRIFICIO MISSÆ.

Christus in **I**N tota Catholica Ecclesia a tēpore apostolorū concor-
cœna obla- diter traditum fuit, dominū nostrum Iesum Christum in
tionem no- sua sacratissima cœna, non solum distribuisse apostolis
uam instituit suis sub panis & uini speciebus carnem & sanguinē suū,
& docuit of sed etiam eodem tempore obtulisse Leo patri cœlesti no-
ferre. uum sacrificium, & apostolis ac successoribus eorum, ut id
ipsum usq; ad finem mundi facerent, mandass. Quod bea-
tus Irenæus pulcherrime attestatur libro 4. contra hereses
cap. 31. 32. & 33. Capite 32. sunt hæc eius uerba: Eum qui
ex creatura panis est, accepit, & gratias egit dicens: Hoc
est corpus meum. Et calicem Similiter. Qui est ex ea crea-
tura que est secundum nos, suum sanguinem confessus est,
& Noui Testamenti nouam docuit oblationem. Quam Ec-
clesia ab Apostolis accipiēs, in uniuerso mundo offert Deo.
De quo in duodecim Prophetis Malachias sic presigna-
uit: Ab ortu solis usq; ad occasum, nomen meum glorifica-
tur

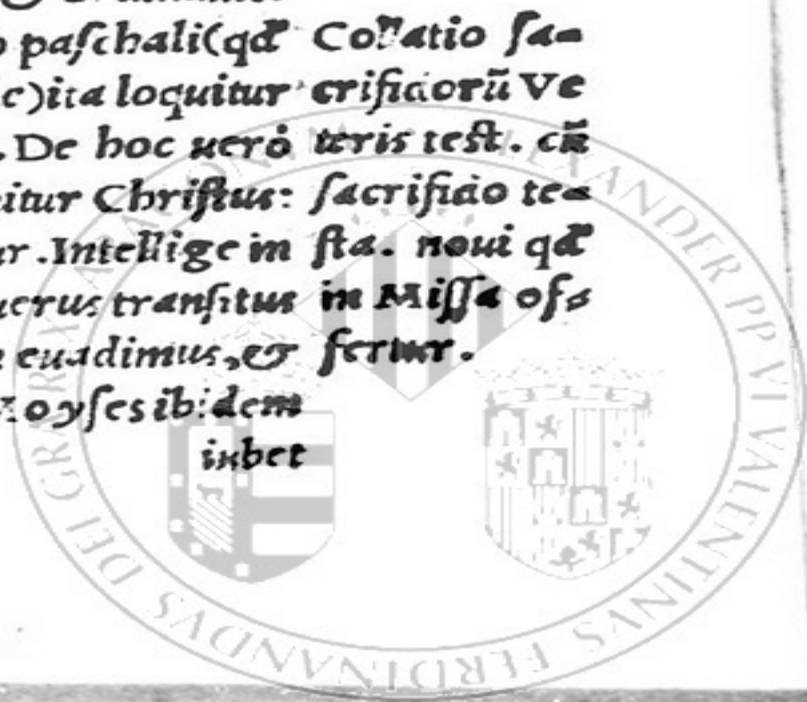

ut inter gentes, & in omni loco incensum offertur nomini
meo, & sacrificium purum.

Cæterum, quod Christus dominus in coena sua nouum
Noui Testamenti oblationem instituit, non opus habet neq;
Irenæi, neque aliorum patrum quorumcunq; testimonio: quum
possit id ipsum ex textu Euangeliorum clare demonstrari,
& intelligi facillime: Tantum si facta & dicta Christi uo-
luerimus attente considerare. Enimvero certe magna
foret (nostro iudicio) cæcitas, si quis hic uelit inspicere &
obseruare, quod Christus quemadmodum loco ueteris illius
sacramenti circuncisionis, instituit sacramentum nouum ba-
ptismatis, ita & hic loco multiplicium oblationum & sacri-
ficiarum Veteris testamēti, quæ tantum umbræ quædã fuerūt re-
rū futurarū, nouum istud tradidit sacrificiū. Quod certe fit ma-
nifestissimū, si uerba facta q; Christi, cū uerbis & ritu sa-
crificiorum Veteris testamenti conferantur. Facta enim
utriusq; collatione, statim luce clarius apparet q̄ pulchre
respondeat ueritas figuræ, & hoc illi succedat. Quomodo
item Christus tanq̄ lux uera auferat in coena sua umbram
omnem ueterum sacrificiorum: in quorum omnium locū sacri-
ficiū istud, quod omnia significabant, reposuit & ordinauit.

In Veteri testamento Moyses de agno paschali (quod Collatio sa-
nihil aliud erat q̄ oblatio & sacrificiū figurale) ita loquitur sacrificiorū Ve-
Exod. 12. Est Phase id est transitus Domini. De hoc uero teris test. cū
nouo sacrificio, quod illud significabat, loquitur Christus: sacrificio te-
Hoc est corpus meum, quod pro uobis traditur. Intellige in sta. noui quod
remissionem peccatorum. In qua utique fit uerus transitus in Missa of-
Domini. Nimirum, cum peccatum & mortem euadimus, & fertur.
potestas diaboli deponitur. Rursus, de illo Moyses ibidem

inbet

iubet, ut accepto sanguine, aspergentur eo superliminare
 & ambo postes domus, ut sit eis sanguis in signum libera-
 tionis a plagis Aegypti.

Exod .24.

Heb .9.

De hoc uero ita Christus ait: Hic est calix Noui testa-
 menti in meo sanguine, qui pro uobis effunditur in remis-
 sionem peccatorum. De illo iterum ait Moyses ad Israeli-
 tas: Cum introieritis terram, quam dominus Deus daturus
 est uobis, ut pollicitus est, obseruabitis caeremonias istas re-
 ligione perpetua. De hoc uero mandat Christus: Hoc fa-
 cite in meam commemorationem, usq; dum rediero. Alibi
 in Exodo, de sanguine sacrificiorum, quo primum liber Te-
 stamenti & omnis populus, deinde tabernaculum omniaq;
 uasa ministerij Dei aspergebantur, ait: Hic est sanguis Te-
 stamenti, quod ad uos mandauit deus. Christus autem di-
 cit: Hic est calix Noui Testamenti, in meo sanguine, qui p-
 uobis effunditur. Vidit hanc collationem Theophylactus in
 uerbis illis Domini, Hic est sanguis meus, Marci. 14. Aitq;
 Sanguinem Noui Testamenti dixit Christus, opponendo
 Veteri: habebat enim & Vetus testamentum sanguine, quo
 aspergebatur & populus & liber legis.

Similiter de sacrificio primitiarum, quod peculiariter sa-
 crificium istud Noui Testamēti (ut Irenaeus in loco iā alle-
 gato ait) significabat, praecipit Moyses Deut. 26. Cū in-
 traueris terram, tolles de cunctis frugibus eius primitias,
 & pones in cartallo, pergesq; ad locum quem Dominus
 tuus elegerit, ut ibi inuocetur nomen eius: accedesq; ad sa-
 cerdotem qui fuerit in diebus illis, & adferes ad eum: Sa-
 sapietq; sacerdos cartallum de manu tua, & ponet ante al-
 tare Domini Dei tui. Et praecipit inde Moyses, ut in hac

obla

oblatione Israelitæ clara uoce fateantur, agantq; Deo gra-
tias, quod in manu forti & brachio extento induxerit eos
in terram promissionis, quodq; susceperint omnia quæ Do-
minus erat eis polliatus. Hic, quum Christus ab Apostolis
sibi coenam parari iussisset, accipit ad eundem modum pa-
nem, simulque calicem, in sanctas manus suas, gratias a-
gens patri cœlesti.

Postremo iubet Moyses ut completa oblatione & gra-
tiarum acione, adoratoq; Domino, filij Israel in loco illo
oblationis primitiarum, epulentur in omnibus bonis quæ do-
minus Deus ipsis erat largitus. Christus autem in coena
sua, cum gratias egisset, dedit Apostolis suis proprium cor-
pus & sanguinem, sub panis & uini speciebus, dicitq; omni
consolatione & gaudio plena uerba illa: Accipite, come-
dite, & bibite, Hoc est corpus meū quod pro uobis datur.
Hic est sanguis meus, qui pro uobis effunditur, & cæt.

Possent ad eundem modum uniuersa libaminum & om-
nium sacrificiorum ueteris Testamenti genera cum hoc
sacrificio conferri.

Et ut summam omnia perstringamus, nemo Christiana-
ne disciplinae intelligens, & probus Christianus aliter unq̄
dicere poterit, quàm Euangelium clare testari, quod Chri- In euangelio
stus (qui uerus est agnus Dei qui tollit peccata mundi, duorum sacri-
qui secundum carnem præsignatus est, multiplicibus uete-
ris testamenti sacrificijs, imo qui est panis ille cœlestis, qui memio.
dat uitam mundo) cū de hoc mundo transiret ad patrē, du-
plicis generis sacrificiū obtulerit. Vnum quidē in cruce cru-
entum, ubi oblatione corporis sui, & preciosi sanguinis ef-
fusione, nobis remissionē peccatorum, & aeternā liberatio-

rem

nem impetrauit. Quo quidem sacrificio impleuit, & sustulit holocausta omnia, et hostias Veteris testamenti, quæ tantum umbræ quædam fuerunt uenturæ ueræ illius hostiæ: & sua propria uirtute peccata expiare, purgareq; non poterant. Atq; hoc nouæ legis sacrificium semel tantum in cruce oblatum, non amplius ita offertur. Et est unica illa hostia, quæ nobis remissionem peccatorum, & uitam æternam promeruit. Vna enim oblatione, inquit Apostolus, consummavit in æternum sanctificatos. Quando autem pater cœlestis decreuit mortem unigeniti filij sui, nouum Testamentum & fœdus gratiæ nobiscum erigere, ad eum pertinuit, etiã providere ut sacrificium, quod tali Testamento congrueret, quoque testamenti & fœderis eiusmodi perpetuo recordareremur, nobis institueretur & reuelaretur. Quam ob rem Christus dominus, cum uoluisset seipsum semel pro nobis offerre hostiam cruentam, simul & in eadem illa nocte, qua tradebatur ante passionem suam, cum iam eam subire decreuisset, instituit & reliquit nobis sui sacrificij imaginem quandam, tanquam sacrificium, quo iterum atq; iterum subinde in Ecclesia sacrificaremus. Atq; hoc ipsum est, alterum istud sacrificium, non cruenta, sed incruenta, recordationis, gratiarum actionis, & laudis oblatio. Quo quidem nouo sacrificio ita omnium libaminum & holocaustorum, Imo etiam recordationum, gratiarum actionum, & laudum ueteris testamenti sacrificia sustulit, sicut cruento illo suo in cruce sacrificio abstulit peccata omnia, & hostias pro peccatis. Cum hoc ipso testatus est externas illas ueteris testamenti oblationes omnes, deinceps non fore utiles. Postquam uidelicet significationes earum in ipsum directe, impletæ essent

Heb. 10.

Sacrificiū in
coena institu-
tū incruentū.

essent & finem haberent. At uero nouum istud sacrificium salutare futurum. Quale & est ob id præcipue, quod non solum significet, uerum etiam re ipsa in se cõtineat ueritatem illarum rerum, quæ quondam oblatione libaminum, uictimarũ, sacrificiorum, & holocaustorum significabatur. Quales sunt sanctum eius corpus, & preciosus sanguis eius. Præcepitq; ut sanctissimum illud sacrificium patri coelesti iterum atq; iterum ac semper, quousq; ueniat, spiritualiter, & commemoratiue offeramus: non ad demerendam eo primum remissionem peccatorum, quasi non sit per Christum semel in cruce omnibus credentibus plenarie & sufficienter impetrata, uerum in eius sue redemptionis memoriam, hoc est, ut passiõem eius & mortem: Deo patri, sanctissimis istis mysterijs, semper mystice & figuratiter representemus & proponamus, agamusq; propterea gratias eidem, quod nobis & toti mundo dilectum unicum filium suum, & per eum remissionem peccatorum, omniaq; sua dona, ex liberali gratia sua donauit, ut ita nobis istiusmodi spirituali representatione, commemoratione, & gratiarum actione, præcipue uero sumptiõe huius sanctissimi sui sacramenti, impetrata illa diuina dona applicemus, nobisq; appropriemus.

Hinc ueteres sancti patres, de hac re cõcorditer docuerunt, non ita Christum abrogasse ueteris legis sacrificia, ut nihil e regione quod in locum eorum succederet, instituerit: uerũ ita, quod ubi in ueteri testamento fuerunt oblationes, sint etiam in nouo: ubi populus ille Israeliticus sua sacrificia habuit, habeat & nunc Ecclesia suum quoddam sacrificiũ: quæ omnia eodem respiciant, cõditione tantũ & forma mutata. Cum illa seruiliter, hæc a liberis offerantur, ut dicit

beatus

Quis usus alterius istius sacrificij in Ecclesia.

Vnũ sacrificiũ surrogauit Christus in locũ oĩm ueteris testamenti sacrificiorum.

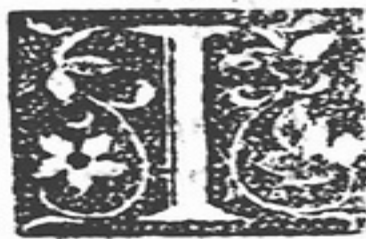

DE SACRIFICIO MISSAE.

Beatus Irenaeus in allegato loco, capit. 34. Vbi praeterea testatur nos Eucharistiā corporis & sanguinis Christi offerri patri caelesti creaturā sanctificanti, gratias agētes p̄ sua donatione. Sanctus quoq; pater Augu. lib. de sp̄ ritu & litera cap. 11. oblationē hanc appellat uerissimū & singulare sacrificiū. In Missa Chrysostomi, in oratiōe Cherubia interpellat Ecclesia Christum hoc modo: Propier ineffabilem & immensam tuā humanitatē, intrepide & irrevocabiliter factus es homo, & summus pontifex noster. Sacrificiorum ritus instituisti, ac solennis huius & immaculati Sacrificij celebrationem nobis tradidisti, tanq̄ dominus omnium. Theophylactus in. 26. cap. Matt. in locum illū, Hic est sanguis meus noui testamenti, ita habet: Sicut uetus Testamētū immolationē habebat & sanguinē, ita & nouum testamentum sanguinem habet & immolationem. Hoc modo docent & reliqui patres omnes.

DE NOMINE MISSA.

Vnde nomē Missa deriuatur, et qd p̄prie significet. Missa praecipue sacrificiū altaris significat.

Am sacrificium illud noui testamenti, quod Ecclesia Catholica semper in usu retinuit & celebrauit, appellarunt Patres fere ab Apostolorū tēpore Hebraeo nomine Missam, quod originē suam (uti Hebraicē lingue periti testantur) trahit a uoce (Mas) quod significat communē & uoluntariā oblationem, quae manu offeratur, aut (ut quidam uolunt) a uoce Nasas, quod ualet eleuare. Quanq̄ praeterea uerum sit, Patres nomen Missae nō semper accipere pro Altaris sacrificio, uerum interdum pro qualibet spiritali oblatione, quae mediante sacerdote, quasi collecta & adunata pro omnibus Deo offertur. Graecā appellant

runt

runt Synaxim, quod Latini ut plurimum Collectam reddunt. Ita ut patribus fuerit propemodum idem, celebrare uel agere Missam, quod celebrare uel agere Synaxim seu Collectam. Quod præcipue in historia Tripartita est uidere libro. 1. cap. 10. 19. 21. libro. 3. capite. 11. libro. 4. cap. 11. libro. 5. capite. 2. & 16. libro. 6. capite. 4. & 29. libro. 7. cap. 32. libro. 10. cap. 11. & 23. libro. 11. capite. 5. Vide Chrysostomum homilia. 17. in 1. ad Corinthios, & Epistolam Epiphaniij ad Iohannem Episcopum Hierosolymitanum, quam uertit Hieronymus, & Iohannem Cassianum libro secundo de institutis Cœnobiorum.

Præcipue tamen altaris oblatio nomine missæ, seu Synaxis significatur. Cuius datur apud sanctum Dionysium lib. de Ecclesiast. Hierarchia in Parag. de his quæ in Synaxi, & cæt. parte prima capite. 3. testimonium & ratio. Testatur enim diuinum hoc mysterium, quam & hostiæ salutaris oblationem appellat, peculiariter uocari communionem, siue societatem & Synaxim aut Collectam. Et addit hanc rationem, quod collectionem ad unum illud unicum, sacratius operetur, & cæt. Quapropter non mirum est nomen Missæ legi apud sanctum Ignatium, Epistola. 10. ad Smyrnenses, quod uocabulum illud haud dubium ab Hebræis accepit, ad significandum idem illud, quod Dionysius Synaxim appellauit.

MISSA CONSTAT

quatuor partibus.

Porro pijs omnibus Christianis notissimum est Ecclesiam Christi, in omnibus fere, quæ ille in cœna sua peregit, caput suum & dominum quod similime proximeque imitari. Est autem reperiri in cœna illa has præcipuas. 4. partes.

Primo

DE SACRIFICIO MISSAE.

Primo, doctrinam. Deinde cōsecrationem cum gratiarum actione factam, super pane & uino, tanq̄ sacrificio domini. Tertio perceptionem Sacramenti. Ac quarto deum orationē pro omnibus fidelibus. Quatuor istis partibus, doctrina scilicet, sacrificio, communionē & precibus Missa tota composita est. Quod & beatus Dionysius in loco ante allegato clare testatur. Duae illae lectiones, quas uulgo Epistolam & Euangelium uocant, quae astantibus & auscultantibus quibuslibet coram recitantur, certisq; temporibus toti populo in praedicatione exponuntur, & quicquid deniq; in Missa erudiendae plebi commodat, uelut doctrina, est pars prior. Tres partes reliquas uidet unusquisq; & cognoscat, qui uel semel cum attentione, aut Missam dixit, aut auscultauit: de quibus nunc latius est nobis dicendum.

Discrimē inter quatuor istas partes.

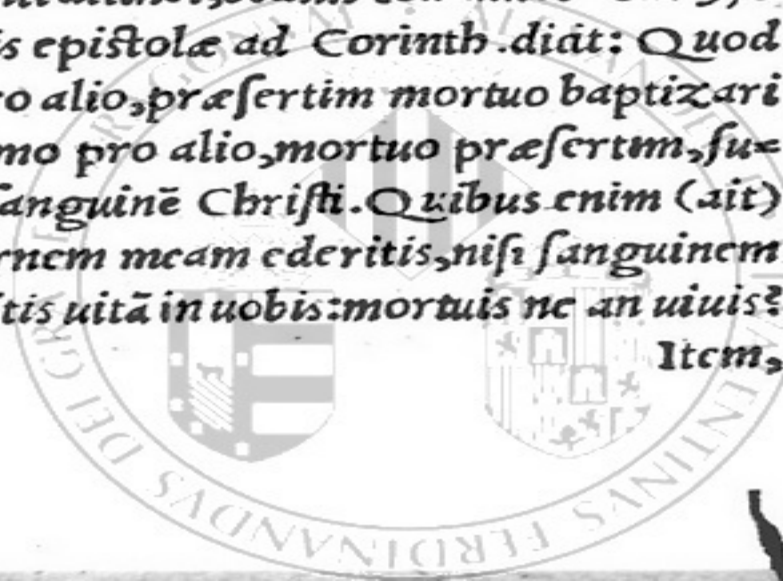
Inter quatuor istas Missae partes hoc discriminis est, quod duae conferunt praesentibus praecipue & peculiariter, nempe doctrina & perceptio Sacramenti. Reliqua uero duo, Sacrificium & Oratio, longius extenduntur, & conferunt etiam absentibus.

Doctrina cōfert tantum praesentibus et auscultantibus.

De doctrina quidem hoc notum est omnibus, quod solum praesentibus, auscultantibus, & comprehendentibus cōducatur. Cum nemo queat discere pro alio. Similiter quod ad perceptionem Sacramenti attinet, beatus Iohannes Chrysostomus in cap. 15. prioris epistolae ad Corinth. dicit: Quod quemadmodum unus pro alio, praesertim mortuo baptizari non potest, ita etiam nemo pro alio, mortuo praesertim, sumere possit corpus & sanguinē Christi. Quibus enim (ait) dixit Christus: Nisi carnem meam ederitis, nisi sanguinem meū biberitis, nō habebitis uitā in uobis: mortuis ne an uiuis?

Sumptio sacramentalis summi tantum confert.

Item,

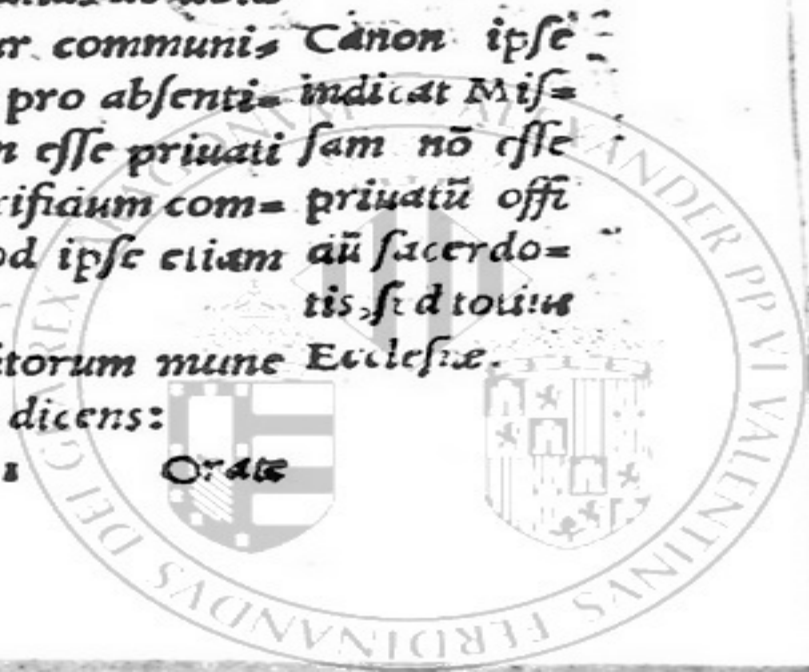
Item, nisi quis ex aqua & spiritu renascatur, regnum cœlorum uidere non potest, &cet. Hoc tantū diā forte posset duas illas Missæ partes hactenus contingere, etiam absentes uiuos & mortuos, quod inter omnia Christi, ut diē Quatenus ximus, membra (hoc est, inter sanctos omnes & credētes, doctrina & qui ab ini. io mundi fuerunt, quiq; sunt modo, aut uenturi sumptio con sunt usq; ad finem mundi) sit talis quedam communicatio, tingere pos qualis est inter uiuus corporis membra, quorum hoc bonæ sint absentes ualetudini illius congaudet, & quicquid boni uni alicui mēbro acādit, fit toti corpori reliquo commune. Ad quem modum etiam Sacramenti istius participatio, communem quandam, ut Augustinus ait, totius corporis peculiariter & præcipue effiat.

De reliquis duabus partibus, sacrificio (inquam) confessionis, laudis, et gratiarum actionis erga Deum, & ora- Sacrificium tionis, quæ duo in Missa inuicem miscentur, docuit Ecclesiā & orationes Christiana hoc modo: In initio quod sacrificium istud per Sa. in Missa cō- cerdotem, uelut designatum & publicum Ecclesiæ mini- municantur, strum præcipue, ac nihilominus etiam per Christianam ple- & conferūt b. m. in omnia. quæ agit sacerdos, intentionem suam diri- etiā absentib. gentem, corde & ore consentientem, & gratias ac uota Deo offerentem, una cum sacerdote offeratur communi. Canon ipse ter, non solum pro presentibus, uerum etiam pro absentibus, imo pro toto mundo. Atq; ita Missam non esse priuatam nō esse Sacerdotis priuatum sacrificium, sed esse sacrificium com- priuatū offi mune Sacerdotis & plebis Christianæ, quod ipse etiam aū sacerdo- tis, si d totius Missæ Canon passim iudicat.

Sacerdos quando sanctificationem propositorum mune Ecclesiæ rum parat aggredi, conuertit se ad populum dicens:

O

Orate

DE SACRIFICIO MISSAE.

Orate pro me peccatore fraires & sorores, ut meū patri
& uestrum sacrificium acceptū fiat omnipotenti Deo.

Deinde orat in Canone:

Memento domine omnium circumstantium, quorum ti-
bi fides cognita est, & nota deuotio, qui tibi offerunt hoc
sacrificium laudis, &c. Et statim sequitur:

Qui tibi reddunt uota sua aeterno Deo uiuo & uero,
communicantes &c. Et iterum post aliquanta:

Hanc igitur oblationem seruitutis nostrae, sed & cunctae
familiae tuae quaesumus domine, ut placatus accipias.

Sic post consecrationem:

Vnde & memores nos serui tui, sed & plebs tua sancta
eiusdem Christi filij tui domini Dei nostri, tam beatae pas-
sionis, nec nō ab inferis resurrectionis, sed & in caelos glo-
riose ascensionis, offerimus praeclearae maiestati tuae, &c.

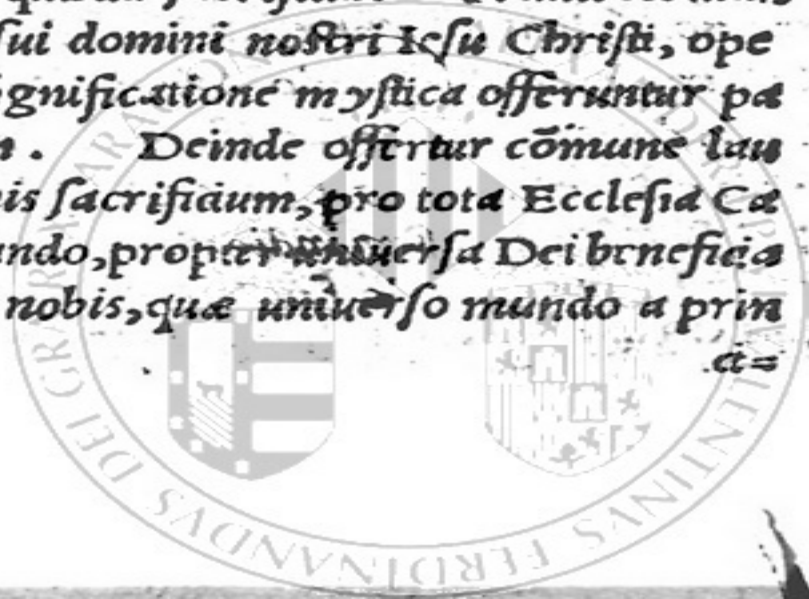
Sanctus quoq; Chrysostomus dicit, populū, quando ad
salutationē Sacerdotis, Dominus uobiscū, respondet: Et cum
spiritu tuo, testari cōmuncem esse gratiarum actionem.

IN MISSA QUATVOR

sacrificia offerri.

Quatuor
Missae sacri-
ficia.
I. Mystica
panis & ui-
ni oblatio.
II. Oblatio
laudis &

DE sacrificij istius ratione hucusq; docuit Ecclesia
Catholica, q; in omni missa offerantur Deo spiri-
tualiter, quatuor quaedā sacrificia. Primū ex man-
dato & institutione filij sui domini nostri Iesu Christi, ope-
re quidam aeterno, sed significatione mystica offeruntur pa-
nis & uinū aquamixtum. Deinde offertur cōmune lau-
dis & gratiarum actionis sacrificium, pro tota Ecclesia Ca-
tholica, imo pro toto mundo, propter inuērsa Dei beneficia
sue nota, siue incognita nobis, quae uniuerso mundo a prim-
a-

eplo usq; nunc, indefinenter exhibuit & quotidie exhibet. gratiarum
 Tercio facta cōsecratione Christus ipse offertur, corpus actionis.
 eius & sanguis eius, & sacratissima ipsius passio, per com- III. Oblatio
 memoratiōē & representatiōē eius. Ac quarto de- corporis &
 mum offertur Ecclesia ipsa & tota Christi communitas, sanguinis
 que se Deo patri in hac sacratissima actione totam dedicat Christi.
 & sacrificat, per Christum dominum nostrum, cuius ipsa III. Totius
 corpus est. Atque insuper docuerunt sancti Patres, prater Ecclesie ob-
 quatuor ista sacrificia præcipue offerri alia plurima. latio.
 Confessionem uidelicet doctrine, multiplices orationes, in De cons. di
 plorationem & intercessionem pro omnibus hominibus, stin. 2. can.
 aliaq; præclara multa & pia desideria ac uota. Que certe Vtrum.
 omnia uera quedam & spiritualia sacrificia sunt, & in Mis-
 sa exhibentur.

DE PRIORI OBLATIONE

Misse, que est panis & uini:

DE oblatione panis et uini, ita docetur in Ecclesia: Quo sensu.
 Dona ista terrena offerri Deo, nō cōsideratione nā & quare pa-
 turæ, seu substantiæ panis & uini: Cū Deus neq; pa uis & uinum
 ne, neque uino, neque alia quacunque, quamlibet præiosa, offerantur
 irratiōabili creatura delectetur. sed quemadmodum do- Deo.
 cent sanctus Martyr Irenæus, & Patres in mysterio
 ad significationem ineffabilium beneficiarum Dei, sic uide-
 licet, ut rerum istarum oblatione significemus, ac opere &
 signis confiteamur dominum Deum (qui omnia creauit, &
 incessanter operatur omnia, qui dat escam omni carni,
 dat panem ad confortandum cor hominis, & uinum ut cor
 hominis letificet) ita mundū dilexisse, ut unigenitū filium
 suū (in quo oīa creauit, in quo omnia quoq; que extant, si-

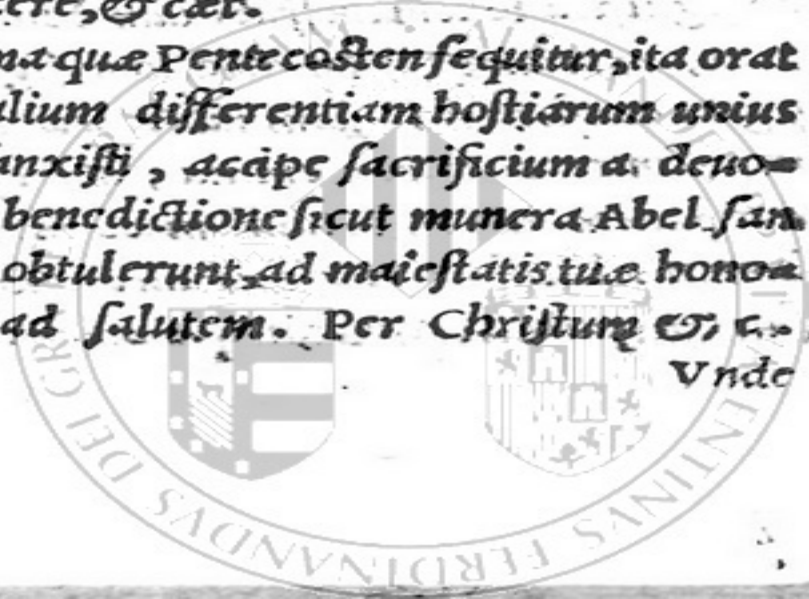
DE SACRIFICIO MISEAE

ne in caelis, siue in terris reparauit, qui est panis caelestis, panis angelorum, & uerus uite panis, propter nos miseris de caelis in terras. Ipsumque filium incarnatum pro nobis se ipsum sacrificasse, & que laere suo sanguinem & aquam in ablutionem peccatorum nostrorum effudisse. Ad haec istud suum corpus, & preciosum sanguinem nobis in Sacramento in cibum spirituale in ineffabili sua misericordia & bonitate instituisse & dedisse, ut cibo illo ei incorporati spiritualiter nutriti & conseruati in eternum uiuamus. Quae admodum Ecclesia in Oratione quae dicitur, in mixtione uini cum aqua indicat. Deus qui humane substantiae dignitatem mirabiliter creasti, mirabilius reparasti: Da nobis quesumus per haec uini & aquae mysteria, diuinitatis eius participes fieri, cui misericorditer placuit humilitatis nostrae fieri consortem, I E S U Christi filij tui, qui tecum & cetera.

Plane uerum est, fuisse quondam in ecclesiis consuetudinem, ut munera illa panis & uini a mulieribus aeque ac uiris offerrentur ad altare. Quod ex Canonibus apostolorum & Decretis Fabiani liquet. Quo etiam orationes quas Secretas appellamus spectant plerumque: In quibus orat sacerdos, ut Deus uelit munera populi sui accepta habere, sanctificare & benedicere, & cetera.

Dominica septima quae Pentecosten sequitur, ita orat Ecclesia: Deus qui legalium differentiam hostiarum unius sacrificij perfectione sanxisti, accipe sacrificium a deuotis tibi famulis, & pari benedictione sicut munera Abel sanctifica, ut quod singuli obtulerunt, ad maiestatis tuae honorem, cunctis proficiat ad salutem. Per Christum & cetera.

Vnde

Vnde coniectare licet, quondam singulos oblationem suam, ut consecraretur, ad altare obtulisse, & perfecta consecratione sumpsisse. Quod et in vetustissimo quodam Romane Ecclesie Ordinario, ubi de consecrandis sacerdotibus agitur esse videtur. Quin etiam hodierno quoque tempore decensissime fieret, si populus fidelis, non modo corde, & ore, utrum etiam signis externorum munerum, fidem & devotionem suam erga Deum in Missa testaretur, donaque huiusmodi (præter panem & vinum oblata, atque in corpus & sanguinem Domini consecrata) distribuerentur in elemosynam pauperum, quemadmodum exigunt veteres Canonæ.

Licet autem consuetudo illa fere interierit, nihilominus tamen offerunt etiam nostra ætate Diaconi, tanquam totius communitatis ministri, dona illa panis & vini, quando ea in altari præparant; aut illis absentibus sacerdos ipse, non pro se tantum, sed tanquam dona & oblationes totius populi Dei. Id quod etiam præsentibus merito deuota meditatione, cum exaltatione fidei suæ animaduertere deberent.

His quæ dicta sunt probe intellectis, nemo mirabitur, nonnunquam oratione quæ super oblata dicitur, Secreta videlicet, supplicari ut sancti illorum mysteria nos præparent, auxilientur nobis, aut salutem operentur, uel si simile aliquid: ita tamen ut semper per Christum. In talibus enim uerbis non uult intellectus ecclesie, ut nudus panis, aut uinum nudum auxilietur nobis, uel salutem nostram operetur. Verum hoc, ut mysteria prædicata, quæ rebus istiusmodi significamus, & in memoriam reducamus, fideque nobis applicamus, id ipsum quod petimus uirtute diuina operentur, per Christum dominum nostrum.

Nec

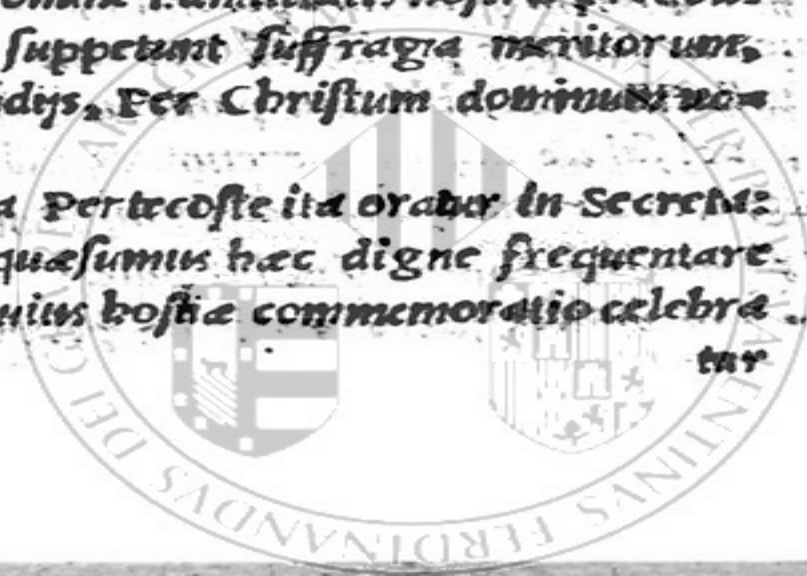

DE SACRIFICIO MISSAE.

Sacerdos in oratione Secreta respiciat in totâ Missae actionem. Nec spectat Ecclesia uerbis istis in solum panem aut uinû solum, neq; ite in sola signa, sed in totâ respiciat actionem. Hoc est, Non in munere panis & uini, quomodo ea siue per naturam, siue significationis gratia habet: sed ita potius quem paulo post per consecrationem habebunt, ubi transmutate fuerint in corpus & sanguinem domini nostri IESU Christi.

Quod Lutherus pro more suo pessimo Ecclesiam nequit & perfide traducit, ac si constitueremus salutem nostram in pane & uino, & per insensibilem rerum sacrificia ueltemus salutem propriam operari: impostura & mera sophistica est. Istud enim quis cogitauit unquam? Quin et opus ipsum non patitur falsarij istius sensum: & plane compugnat. Offerimus enim signis istis uisibilibus panis & uini, Deo patri, cum gratiarum actione inuisibilis illa passionis Christi mysteria, oramusq; tali caeremonia auxilium a Christo. Quia in re operum nostrorum merita propriis plane excludimus, fidimusq; soli misericordiae Dei patris, quâ filius Dei, uerus ille panis de caelo descendens, sancta sua passione sanguinisq; preciosi effusione nobis comparauit. Atq; hoc uerum esse testantur omnes fere orationes Secretae. In ea que legitur dominica Aduentus Domini ita oratur: Placare quaesumus Domine humilitatis nostrae precibus & hostijs: & ubi nulla suppetunt suffragia meritorum, tuis nobis succurre presidijs, Per Christum dominum nostrum.

Item dominica nona a Per te coste ita oratur In Secretis: Concede nobis Domine quaesumus haec digne frequentare mysteria: quia quoties huius hostiae commemoratio celebra-

opus nostrae redemptionis exercetur. Per Christum &c.
 Que indubitatum est profecto: Siquidem oportet ut
 opus redemptionis nostrae per Christum in cruce impletus,
 per fidem & commemorationem ipsius nobis applicemus.
 Alioquin Christianis nobis tam nihil prodesset quam minimum,
 sicuti nec Turcis succurrit nec Iudeis.

DE OBLATIONE ALIA,

que est gratiarum actionis.

Secundo, post externum illud & significatiuum panis &
 vini sacrificium, quo significamus (uti dictum est) &
 confitemur, nos omnia que habemus bona corporalia
 & spiritualia a Deo per Christum accepisse.

Sequitur in Missa commune illud laudis & gratiarum
 actionis sacrificium, quod pro omnibus Dei donis, corde &
 ore, ferventique deuotione offerri debet. Quod quidem lau-
 dis & gratiarum actionis sacrificium sacerdos aggredi-
 tur, quando inchoat ad plebem: GRATIAS agamus
 Domino Deo nostro &c. Item, Sursum corda &c.

Est autem sacrificium istud (ut iam diximus) commu-
 ne sacrificium: Offeritur enim non modo pro presentibus,
 uerum etiam pro absentibus, uti Chrysostomus ait homi-
 lia 26. in Mattheum: quemadmodum & supra com-
 memorauimus: Altari sacerdos assistens, sacrificio illo pro-
 posito, iubet nos Deo offerre gratias, pro uniuerso terra-
 rum orbe, pro absentibus atque presentibus, pro ijs qui ante
 nos fuerunt, pro eis qui postea futuri sunt. &c. Idem testa-
 tur in capit. secundo primae epistolae ad Timotheum, ubi
 Apostoli dictum explicans, dicit: In obsequio quotidiana-
 rum oblationis sacramentorum perpetuoque diuinae Reli-
 gio

Sacrificium
 laudis &
 gratiarum ac-
 tionis quo-
 modo offera-
 tur in missa.

DE SACRIFICIO MISSAE

gionis ritu obsecrationes & gratiarum actiones fieri ab Ecclesia: non pro fidelibus solum, sed etiam infidelibus: pro Regibus & omnibus qui in sublimitate sunt positi. Quippe quod oporteat referre Deo gratias pro felicibus omnium successibus, quod scilicet solem suum oriri faciat super bonos & malos, pluat super iustos & iniustos. Atque hoc Deum a nobis exigere propterea, ut hoc pacto inalemur ad dilectionem sanctam & Christianam omnium hominum: Nemo enim (inquit) adversus eum inimico esse potest animo pro quo obsecrationes facit. Et haec omnia Latina Ecclesia in singulis Missis agit in communi quotidie: In die vero Parasceves discrete & peculiariter pro singulis omnium hominum cuiuscunq; conditionis gradibus & statu. Dicit praeterea Chrysostomus nos uel ob id praecipue agere Deo gratias pro Regibus & Principibus, quod huiusmodi principatum pro utilitate communi instituit: & precibus quoque fundere, ut illorum presidio defensi, in tranquillitate atq; oisimus, ut tranquillam & quietam vitam degamus in omni pietate & castitate, ipsosq; faciat ad agnitionem ueritatis uenire. Quod & Tertullianus in Apologetico suo testatur.

Cum debeant autem gratiarum actiones fieri etiam pro infidelibus, & in illis praecipue locis ubi Christiani sub eorum degant potestate: quanto equius, quantoq; magis offerantur pro uniuersa sancta Catholica Ecclesia: pro principatibusque status, spiritualis & secularis: pro Papa, Episcopis, Imperatore, & omnibus orthodoxis, & quorum est Catholicam & Apostolicam fidem, bonorum agricolarum more colere.

DE SACRIFICIO MISSAE

Hec gratiarum actio breuiter & pulchre in Canone nostro cum annexa supplicatione comprehensa est. In quo supplicatur patri clementissimo per Iesum Christum dominum nostrum, ut munera proposita, & sancta sacrificia, velit accepta habere & benedicere. Quae uerba istud tantum hoc loco significant, ut ea dona, quae nos ipso mandante (ad declarandam & contestandam gratiarum nostram actionem, pro omnibus bonis & beneficijs eius, nobis & toto mundo exhibitis) offerimus, uelit accepta habere. (Quod enim acceptum est illi, hoc simul benedicit, aut certe iam benedictum est.) Atque illud ipsum praecipue pro Catholica sua Ecclesia: pro qua consequenter oramus, ut eam pacificare, custodire, adiutare & regere dignetur. Cum Papa, Imperatore, Potestatibus, &c.

Cum uelit autem Paulus, ut ante omnia oretur, pro omnibus sanctis, praecipue tamen quibus uerbum, & Ecclesiarum regimen commissum est. Non sine causa definiuit Petrus Pontifex, eos a totius mundi communione absisos esse, qui in sacris mysterijs Apostolici pontificis memoriam non haberent.

Ephe. 6.
1. Tess. 3.

Porro supplicatur in Canone, ut Deus reminiscatur eorum, quorum priuatam habemus memoriam.

Et omnium circumstantium, quorum fides ipsi cognita est & nota deuotio. Pro quibus Sacerdos & circumstantes et offerunt hoc sacrificium laudis, pro se, suisque omnibus, pro redemptione animarum suarum, pro spe salutis & incolumitatis suae (intellige in corpore & anima) redduntque uota sua eterno Deo & uiuo, &c.

Quod certe equissime fit. Unde Chrysostomus in loco pra

DE SACRIFICIO MISSAE

praedito dicit, in sacratissimo hoc mysterio nos agere gratias, pro his praecipue, qui nobis familiaritate iunguntur, & beneficijs Dei, quae nobis & illis contigerunt & quotidie contingunt, siue clam, siue manifeste proueniant, siue laeta sint, siue tristia. Cum credendum nobis sit, Deum haec omnia pro utilitate & salute nostra dispensare.

Cum primis autem debet ista gratiarum actio fieri & offerri, pro eximijs beneficijs nobis impetratis & impartitis, per sacrificiū Christi semel in cruce oblatum. Quomodo sit in Canone nostro, ubi Deo aguntur gratiae pro redemptione animarum nostrarum, pro spe salutis, & incolumitatis nostrae, hoc est, pro donatione uitae aeternae. Quae dona nobis per Christum, uti diximus sunt impetrata. Quae de causa sanctissimum istud & dignissimum mysterium, Eucharistia, id est, gratiarum actio, ut Chrysostomus ait, appellatur, quod in hoc opere & mysteria feruenti attentione, memoriam habeamus omnium, cum primis autem praestantissimorum illorum Dei beneficiorum in Christo, quodq; hic simul admirandū illud diuinae charitatis opus quo propriū filiū suū omniaq; cum ipso nobis donauit, tam gloriose demonstratur. Quamobrem etiam incitamur & accendimur, ut Deo semper enixissime gratias agentes, nos totos ipsi dedamus, id qd uerba illa Canonis exprimit: **Tibiq; reddunt uota sua aeterno Deo uiuo & uero.**

Quum ecclesia porrigat & extēdat ramos suos in praeteritos, praesentes & futuros, nec tantum numeret in membris eos, qui modo uitam per fidem habent, uerum illos etiam, qui cum signo fidei praecesserunt. Idcirco cum sacratissimum istud & gloriosissimum sacrificium, communi cul

In fideq; concordi celebrat, ibiq; reminiscitur & animadu-
uertit Christum dominum nostrum mortuum semel, quo ui-
uorum dominaretur & mortuorum, nequaquam diuidit se
ipsam. Verum omnia membra sua in sese colligens eorum
memoriam habet, agitq; gratias, non solum pro presenti-
bus, qui adhuc in uita ista mortali agunt, sed & pro his,
qui hinc transferunt. Et in primis pro Deo dilectis sanctis
illis, qui certissime apud dominum uiuunt.

Gratiarum
actio offer-
tur pro præ-
sentibus &
absentibus,
tam uixis q̄
defunctis.

De qua gratiarum actione, nimirum pro sanctis, beatus
Martyr Cyprianus Epist. 6. lib. 3. loquitur, Et indicat eam
in tota Ecclesia pro consuetudine usitatam, ut celebrentur
oblaciones & sacrificia ob commemorationes Martyrum
qui ad immortalitatem gloriose mortis exitu transferunt.
Similis est sententia quam habet libro 4. epist. 5. Sacrificia
(inquit) pro ipsis semper, ut meministis offerimus, quoties
Martyrum passionis & dies anniuersaria commemoratio-
ne celebramus, &c. Hinc & Græcorum Canon expressis
uerbis dicit: Offerimus tibi pro Patriarchis, Prophetis &
Apostolis. Quod tantum ualeat: Gratiastibi referimus domi-
ne, quod sanctos tuos ab initio mundi elegisti, sanctificasti,
confirmasti, & tandem gloriose coronasti.

Noster uero Canon ita habet:

Comunicamus & memoriam ueneramus, in primis
gloriose semperq; uirginis Mariæ genitricis filij tui do-
mini nostri IESU Christi, sed & beatorum Apostolorum
tuorum, &c.

Quod est, memoriã ueneramus, o domine beatissime
& immaculate matris filij tui Dei nostri, quæ absq; oī con-
taminatiōe Deū peperit uera Dei genitrix, honoratior chæ-

rubinz

bim, incomparabiliter gloriosior Seraphim (quod Canon
Cbrystostomi prosequitur) et aliorum sanctorum tuorum,
et cetera. Facimus autem id ipsum consideratione, quod tibi tan-
quam nobilissima Ecclesie tue membra, morte temporali
nec suppressi sunt, nec perierunt, sed in uitam eternam sunt
premissi. Quapropter quas possimus tibi gratias habemus,
quod illis, qui nobis aliquando in omnibus, quae natura ha-
bet, similes fuerunt, tam admirabilem gratiam dedisti, ut
peccatum, mundum et mortem, et uiriliter uincerent, et
uitam consequerentur eternam. Denique pro donis, quae
eis exhibuisti, et Ecclesie tue per ipsos communiuicasti.

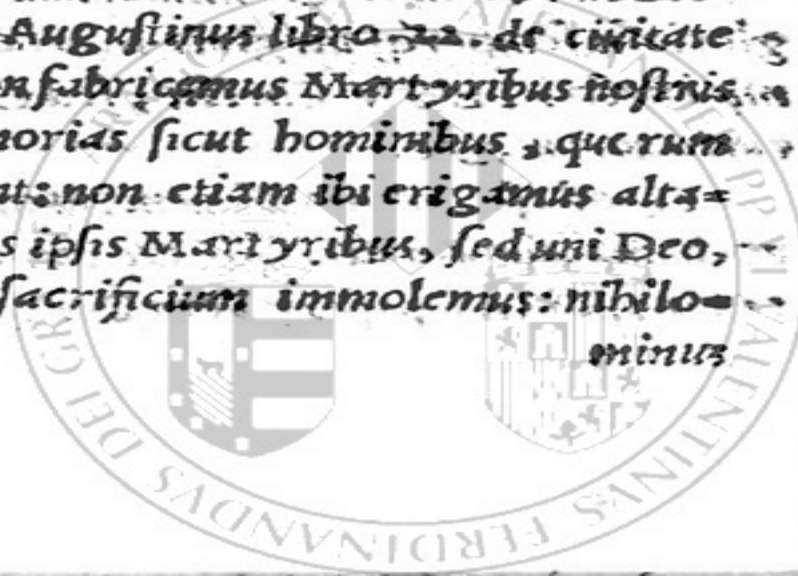
Commemo-
ratio sancto-
rum in Missa,
fiebat etiam
primitiue
Ecclesie tem-
pore.

Antiquissimus Patrum Dionysius prodit, et e iam sua
etate in Synaxi uenerabilibus signis, per quae Christus si-
gnatur ac sumitur sancto altari impositis, prout atq; in-
cunctanter sanctorum inchoari memoriam, quae coniunctio-
nem eorum, indiuiduam unionemq; cum illo, alijs uiam et
sacratissimam indicet. Ad haec quod sacerdos, eos pro co-
nito extollat in altari, qui per sanctos uixerunt, et ad fi-
nem usque uirtutis aiam constantes, nusquam ab eo desce-
tendo tenuerunt, nos quidem ad imitandum beatissimum
illorum habitum, atq; ad diuina petenda premia prouocet.
Illos autem ueluti uiuentes praedicans, qui non mortificati,
sed in diuinam penitus uitam ex morte translati sunt, et cetera.

Ecclesia mar-
tyribus non
sacrificat, sed
soli Deo, tan-
tum memo-
ria habet eo

Pulchre de hoc scribit Augustinus libro 22. de ciuitate
Dei, cap. 10. Quod licet non fabricamus Martyribus nostris
templa sicut Dijs, sed memorias sicut hominibus, quae cum
apud Deum spiritus uiuant, non etiam ibi erigamus alta-
ria, in quibus sacrificemus ipsis Martyribus, sed uni Deo,
et Martyrum et nostro sacrificium immolemus: nihilo-

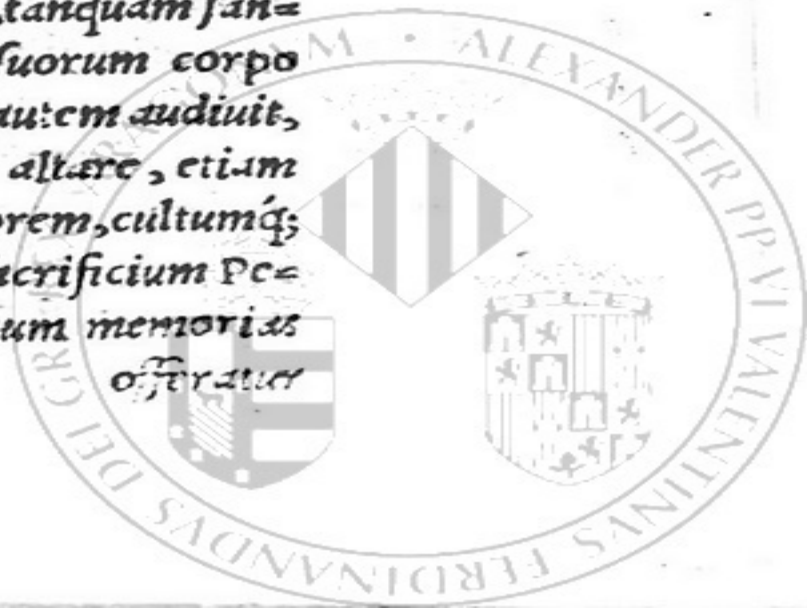
minus

minus tamen eos ad sacrificium illud sicut homines Dei, qui mundam in eius confessione uicerunt, suo loco & ordine nominari. Nec ideo tamen a sacerdote qui sacrificat inuocari, quippe quod non ipsis sacrificet, quamuis in memoria sacrificat eorum: quia Dei sacerdos est, non illorum. ipsum uero sacrificium corpus est Christi, quod non offertur ipsis, quia hoc sunt & ipsi, & cetera. Quod autem dicit a sacerdote qui sacrificat non inuocari Martyres, hunc habet sensum: Sacerdotem uerba sacrificij non debere ad sanctos dirigere, quasi illis tanquam Dijs hic aliquid offeratur. Interim tamen non uult hoc loco negare, quin possint ad intercedendum pro nobis, tanquam homines sancti inuocari: quod enim illud pie fiat iam ante per eum ipsum demonstratum est. Sic cum dicit, Non fabricamus illis templa, uult dicere, tanquam Dijs. Ceterum, Ecclesias eorum nominibus appellatas erigimus in ipsorum memoriam, Deo autem in eis sacrificamus.

Et hanc esse mentem Augustini, apparet ex ipsius uerbis libro 8. de ciuitate Dei, capite 27. ubi & rationes assignat, quare in Missa Martyrum faciamus memoriam: Nos (inquit) Martyribus templa, sacerdotia, sacra & sacrificia non construimus, quoniam non ipsi, sed Deus eorum nobis est Deus. Honoramus sane memorias eorum, tanquam sanctorum hominum Dei, qui usque ad mortem suorum corporum pro ueritate certarunt. Sequitur: Quis autem audiuit, aliquando fidelium stantem sacerdotem ad altare, etiam super sanctum corpus Martyris, ad Dei honorem, cultumque constructum, dicere in precibus: offero tibi sacrificium Petre, uel Paule, uel Cypriane? cum apud eorum memorias

offeratur

DE SACRIFICIO MISSAE.

offeratur Deo, qui eos & homines & Martyres fecit, & sanctis suis angelis caelesti honore sociavit, ut ea celebritate & Deo uero de illorum uictorijs gratias agamus, & nos ad imitationem talium coronarum eodem inuocato in auxilium ex eorū memoriæ renouatione adhortemur.

Item, contra Faustum Manichæum libro 20. cap. 21. eisdem fere uerbis, eandem mentem suam exponit: Populus (inquit) Christianus memorias Martyrum religiosa solennitate concelebrat, & ad excitandam imitationem, & ut meritis eorum consocietur, atq; orationibus adiuuetur. Ita tamen ut nulli martyrum, sed ipsi Deo Martyrum, quamuis in memorias Martyrum constituamus altaria. Quis enim antistitum in locis sanctorum corporum assistens altari, aliquando dixit: Offerimus tibi Petre, aut Paule, aut Cypriane? sed quod offertur, offertur Deo, qui Martyres coronauit, apud memorias eorum quos coronauit, ut ex ipsorū locorum admonitione maior affectus exurgat ad acueendam charitatē. Ita prorsus, quæadmodū uir ille sanctus dicit, Ecclesiam memoriam facere in sacrificio Missæ, ut meritis eorum consocietur, & orationibus eorum adiuuetur, Sic fit in Canone Ecclesiæ Catholice. Ante consecrationē enim orat Ecclesia, ut meritis, precibusq; sanctorum Dei, in omnibus protectionis eius muniatur auxilio, Per Christum dominum nostrum. Quod nihil aliud est dicere, quàm ut orationibus eorum adiuuetur.

Post consecrationem autē, quando hostia consecrata, nō tantum est uerum corpus & uerus sanguis capitis nostri Christi substantialiter, uerumetiam corpus Christi mysticum, hoc est Ecclesiam, sicut ex capite & membris simul cō-

next est, significat & representat: Cuius corporis partes quaedam sunt sancti Dei. Sicut Augustinus eodem in loco dicit. Idcirco post consecrationem orat Ecclesia, ut Deus nos in consortium suorum, non ut estimator meriti, sed uenie largitor admittat, ut meritis eorum associetur, Per Christum dominum nostrum. Hoc est, ut esse possimus corpus unum in Christo cum sanctis, quod ipsum sacramento illo praeicipue significatur. sicut beatus Augustinus tradit de Sacramento: *Mysterium (inquit) uestrum iacet in altari, mysterium uestrum sumitis, ad quod ipsi estis, Amen respondetis. Esco membrum corporis Christi, ut Amen tuum sit uerum.*

Quod quidam sine ratione calumniantur in Canone nostro, Ethnicam sanctorum inuocationem committi, Per ipsum etiam Canonem impudentissimum esse mendacium, manifeste conuincitur, qui ad solum patrem per Iesum Christum dirigitur: Te igitur clementissime pater, per Iesum Christum dominum nostrum supplices rogamus & petimus, etc. Quo etiam tenore ad finem usque procedit, omniaque uota & preces, quae diriguntur ad patrem, concluduntur per dominum nostrum Iesum Christum. Quod omnibus Canonem legentibus solo aspectu fit manifestum. Ista dixisse sufficiat de secundo illo altaris, sive Missae sacrificio uniuersali, laudis scilicet & gratiarum actionis, quod ante consecrationem deuoto gratoque animo, & corde & oris confessione debet offerri. Et sequitur in Canone sacrificij istius talis peroratio: Ut Deus igitur (id est, propter causas dictas, quae unigeniti filij sui promissioni & mandato innititur) hac oblationem seruitutis eorum, sed & cunctae familiae suae placatus accipiat, diesque nostros in sua, non mundi huius pace disponat, atque

DE SACRIFICIO MISSAE.

ab aeterna nos damnatione eripi, & in electorum suorum la-
beat gregem numerari, per Christum dominum nostrum.

Quae est anacephaleosis orationis nostrae apud sacrifici-
um istud laudis. Tria enim quae hic petuntur, sunt prae-
cipua illi dona, quae nobis Deus pater per filium suum dona-
uit. Primum enim dedit nobis, ut pacem cum ipso in terris
habeamus, quae ab ijs, quibus donatur, terrorem & anxietate-
tem cordis omnem protinus auferit, & gaudium parit, quod
nemo queat auferre. De quo Christus ait Iohannis. 14. Pa-
cem relinquo uobis, pacem meam do uobis: non quomodo
mundus dat, ego do uobis. Non turbetur cor uestrum neque
formidet, & cetera. & Ioan. 16. Hec loquutus sum uobis, ut
in me pacem habeatis, in mundo pressuram habebitis, sed
confidite, ego uici mundum. Atque haec est pax illa, quam
Apostolus passim nobis comprecatur. De hac Roman. 14.
ait: Regnum Dei non est esca & potus, sed iustitia &
pax, & gaudium in spiritu sancto: Et ad Philippen. 4.
Pax Dei, quae exuperat omnem sensum, custodit corda ue-
stra & intelligentias uestras in Christo Iesu.

De reliquis duobus quae simul petuntur, ut uidelicet ab
aeterna damnatione liberemur, & electorum gregi annu-
meremur, idem ille Apostolus ad Colossen. 1. ait: Qui di-
gnos nos fecit in partem sortis sanctorum in lumine, qui
eripuit nos de potestate tenebrarum, & transtulit in regnum
filij dilectionis suae, in quo habemus redemptionem & re-
missionem peccatorum per sanguinem eius. Et Actu. 26.
Christus dominus ad Paulum ait: Mitto te nunc in Gentes
aperire oculos eorum, ut conuertantur a tenebris ad lucem,
& de potestate Satanae ad Deum, ut accipiant remissionem

peccato-

peccatorum, & sorte inter sanctos, per fidem, quae est in me.

DE CONSECRATIONE EV

charistiae, & tertio Missae Sacrificio.

Verba Ambrosii. Per omnia

Completo sacrificio laudis quod pro statu totius mundi quae in di offertur, sequitur statim precipuum Missae caput, superioribus quod est consecratio diuinissimi Sacramenti. Quae a sacerdote

dicuntur, Latine referuntur, Deo referuntur, oratione

Canonis ordinem etiam beatus Ambrosius tradit libro de sacramentis, & habetur in c. panis est, de consecratione, distinctione secunda.

Deo referuntur, oratione

cerdos Ecclesiae nomine per inuocationem Dei, quae eius promissione, & mandato filij sui, tota innuitur, suppliciter oratur, ut deus propositam illam panis & uini mixti oblationem,

petitur pro populo, pro Regibus, & ceteris.

quae iam in signum totalis nostrae deditiois & gratiarum actionis oblata est consequenter in omnibus Benedicta, Ascriptam, Ratam, Gratam, Acceptabilemque; facere dignetur,

autem sacrificium conficitur, iam non

ut nobis corpus & sanguis fiat domini nostri Iesu Christi. Ac mox pronunciat sacerdos Euangelistarum uerba: **QVI PRIDIE** quam pateretur & c. Quibus statim

suis sermonibus sacerdos, sed utitur sermone Christi.

diuina Christi uerba subiungit, quorum uirtute dignissimum & sacratissimum illud corporis & sanguinis Christi sacramentum consecratur & efficitur: **HOE EST COR-**

ne Christi.

PVS MEVM una cum alijs diuinis uerbis, quae super calicem proferuntur. Quomodo uero Latina Ecclesia a tempore apostolorum usi sit hoc omnium precipuo & sum-

Hic assumit sacerdos per sonam Christi,

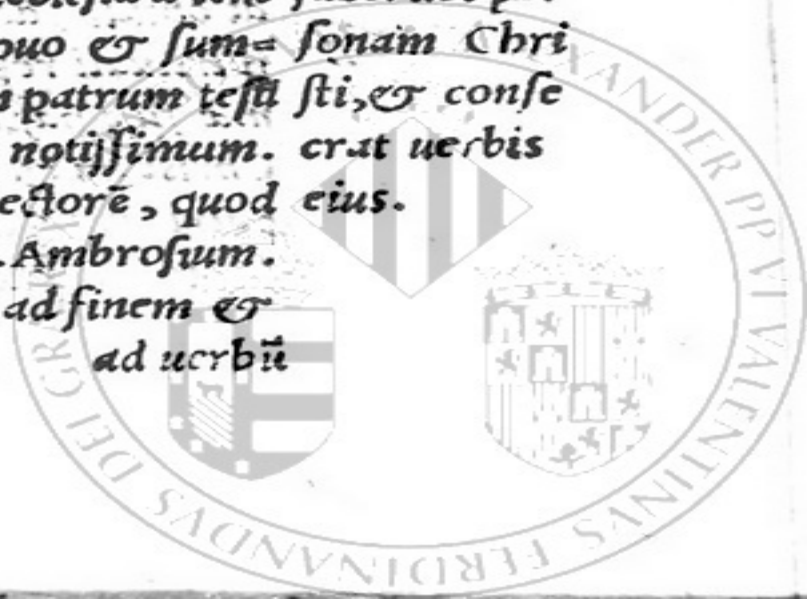
mo consecrationis opere, clarissimis sanctorum patrum testimonijs, (quae paulo infra subiiciuntur, faciemus notissimum. Hic nobis satis erit Christianum & catholicum lectorem, quod

erat uerbis eius.

ad formam consecrationis attinet mittere ad S. Ambrosium. lib. 4. de sacram. cap. 5. ubi eadem a principio ad finem &

P

ad uerbum

DE SACRIFICIO MISSAE.

De consecr.
dist. 2. can.
uirum sub fi
gura.

ad uerbum fere recitat. & ad S. pat. Augustin. qui uerba illa inuocationis Christiane & recte declarat: Sacerdos (inquit) Deum inuocat (intellige in Canone) ut oblatione proposita in omnibus facere dignetur benedicta, per qua benedicamur: ascripta per qua oēs in coelo ascribamur: ratam, per qua in uisceribus Christi esse censeamur: rationabilem, per quam a bestiali sensu exuamur: acceptabilem, ut quibus ipsis displicemus, per hanc acceptabiles eius unico filio simus. Quae omnia tum demum nobis contingunt, quando oblatio altaris conuertitur nobis in corpus & sanguinem domini nostri IESU CHRISTI. Id quod orationis istius conclusionem proditur, quae uerba praecedentia clare & pulchre explicantur. Quemadmodum Camerae gen. Episcopus Odo, in Missae Canonem scribit: Posuerat (inquit) in omnibus benedictam, ascriptam, ratam, rationabilem, acceptabilem. Sed haec omnia clausa erant, minus intelligebantur, minus patebant: aperuit ostium, patefecit totum, scilicet, ut rebus fiat corpus & sanguis Christi: hic totum completur, hic totum perficitur, &c.

Christi corpus & sanguis quomodo offerantur in Missa

Consecratione facta, e uestigio in Missa (quae omnium sanctarum ceremoniarum sacratissima actio est) Christus dominus (qui seipsum aliquando in corpore suo mortali Deo patri caelesti cruentum sacrificium pro peccatis mundi obtulit) de uero totius Ecclesiae nomine, modo incruento, spiritali representatione, & commemoratione sacratissime suae passionis offertur. Quod ipsum fit quando Ecclesia Christum & eius uerum corpus uerumque sanguinem, Deo patri cum gratiarum actione, & oratione attenta, pro suis & totius mundi peccatis proponit seu representat. Quam

quam enim sacrificium illud in ea forma qua in cruce offerre-
 rebatur semel tantum oblatum sit, & semel tantum sanguis
 effusus, ut ita repeti iterumq; offerri non possit, nihilomi-
 nus tamen consistit & manet tale sacrificium coram Deo
 perpetuo in sua uirtute & efficacia acceptum, ita ut sacri Christi pas-
 sificium illud semel in cruce oblatum, non minus hodierno sit, quae in
 die in conspectu patris sit efficax ac uigens, q̄ eo die quo de hoc sacrifi-
 saucio latere sanguis exiuit & aqua. Sic beatus Cyprianus cio sistitur an
 in sermone de Baptismo, & manifest. Trinitat. testatur. te patrem, ni
 Quapropter cum uulnerati corporis nostri plagae precio hil de sua ef-
 redemptionis semper opus habeat, Ecclesia proponit Deo ficatia amisit
 Patri pretium, illud, in uera fide & deuotione iterum (sed si & est hodie
 guratiue & spiritualiter) ad consequendam remissionem tam recēs ac
 peccatorum. Non quod huic operi suo (quo uidelicet com- uigens q̄ oli.
 memorat & representat sacrificium illud) meritum asseri-
 bat remissionis peccatorum, ut quam solus Christus cruen-
 ta sua oblatione in cruce nobis promeruit. Verum tali suo
 commemoratino & mystico fidei sacrificio, in quo reprae-
 sentat Ecclesia, & sistit in conspectum Patris uerum corpus
 & sanguinem eius unigeniti, applicat sibi & accommo-
 dat magnum & inestimabile illud donatiuum remissionis
 peccatorum quod Christus impetrauit: Cum accipiat re-
 missionem peccatorum per nomen eius, qui credit in eum,
 Actuum 10.

Secundum quam sententiam sancti Patres corpus & san-
 guinem Domini in altari presentia, nunc satisfactionem
 peccatorum nostrorum & totius mundi appellant, nunc
 redemptionis nostrae precium. Quomodo de sacrificio
 isto Eucharistico corporis & sanguinis Domini Irenaeus

Veteres patres appellat sacrificiū altaris satisfactionem, redemptionem & precium.

Eadem hostia est in altari quæ perdit in cruce.

loquatur, iam supra relatam est. Chrysostomus homilia de Eucharistia in Encenijs, expressa & libera uoce: Mensa (ait) domini mysterijs instructa est, & agnus Dei pro te immolatur. Cui simile est quod in epistolam ad Hebr. scribit, familia 17. nos eandem offerre hostiam, quæ semel in sancta sanctorum oblata est, & unam esse oblationem nostram cum illa, cuius exemplar est, & non multas. Id ipsum (inquit) semper offerimus, nec nunc quidem alium agnum, crastino alium, sed semper eundem ipsum: Alioquin quoniam in multis locis offertur, multi sunt Christi, sed unus ubiq; est Christus, & hic plenus existens, & illic plenus, unū corpus. Sicut enim qui ubiq; offertur unū corpus est, & non multa corpora, ita etiam & unū sacrificium. Pontifex aut noster Christus, ille est qui hostiam mundantem nos obtulit, ipsam offerimus & nunc, quæ tunc oblata quidem consumi non potest. Atq; ita consonat sancto martyri Cypriano quibus & beatus pater Augustinus lib. quarto de Trinitate subscribens: Et quid (inquit) tam grate offerri & suscipi posset, q̄ caro sacrificij nostri, corpus effectum sacerdotis nostri. Et in Psalm. ss. Semel pro nobis Christus oblatus est: si credimus autem & commemoramus, quia uenit ad nos, quotidie offeratur pro nobis, ac si renouet nos quotidie, qui nos prima gratia sua renouauit.

Ad hæc Cyprianus in sermone de coena Domini, dicit, Corpus & sanguinem Christi simul & medicamentum & holocaustū esse, ad sanandas infirmitates, & iniquitates purgandas: Perpes (inquit) est hoc sacrificium & semper permanens holocaustum, nulla panem hunc populi multitudo consumit & c. Et epist. 3. libri secundi ad Ceciliam ait: Passio est

siō est Domini sacrificium quod offerimus.

Nec istud mirum uideri debet, Cum ad hoc donauerit nobis Deus filium suum dominū nostrum Iesum Christum, ut qui nostris uiribus & potentiæ non confidimus, confitemurq; peccata nostra, cum, qui est dominus & redemptor noster, Patri tanquam unicum sacrificium pro peccatis nostris satisfaciens, proponamus.

Ipse est enim quem proposuit Deus propiciatorē per fidem in sanguine ipsius &c. Roman. 3. Sicut & nobis natus est: ut qui in ipsum credimus non pereamus, sed pacem habeamus cum Deo, & uiuamus, reconciliati patri per sanguinem Christi. Quemadmodum B. Bernhardus in Cantica, sermone secundo ait: Cum defecerit uirtus mea, non conturbor statim nec despero: scio quid facere debeam. Calliditatem enim salutaris accipiam, &c. Et in sermone primo de Epiphania: Totum quod dare possum miserum istud corpus meum est: Si quo minus, addo & corpus ipsius. Nam illud de meo est, & meum est. Paruulus enim natus est nobis, & filius datus est mihi. De te Domine suppleo, quod minus habeo in me. O dulcissima reconciliatio, o satisfactio suauissima. Porro & spiritalis ista corporis & sanguinis Christi oblatio, commune quoddam sacrificium est, sicut & alterum illud, de quo secundo loco diximus, propter gratiarum actiones, & orationes quæ ibi fiunt: nō presentibus modo, uerum etiam pro absentibus: nec tantū pro his qui adhuc in mortali isto corpore agunt, sed & pro fratribus & sororibus nostris, qui cum signo fidei hinc ad Dominum profecti sunt.

Consecratione peracta, postq̄ uerba Domini, H A E C

P 3

quociescunq;

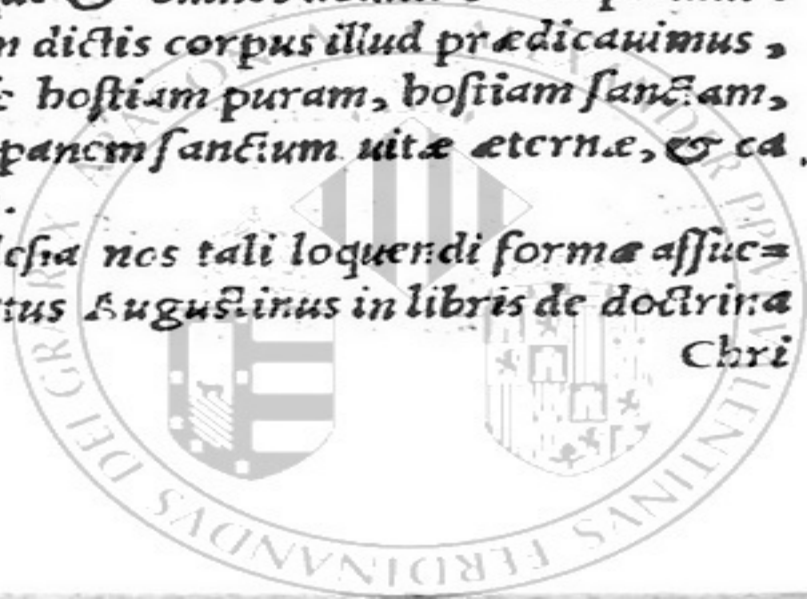

DE SACRIFICIO MISSAE.

quotiescunq; feceritis, in mei memoriam facietis. pronuncia
 uerit sacerdos, rursus Ecclesiae personam induit, loquiturq;
 ad Patrem, & dicit: **V N D E** & memores Domine nos
 serui tui, sed & plebs tua sancta (quae est Ecclesia tua) eius
 dem Christi filij tui domini & Dei nostri, tam beatae pas=
 sionis, necnon ab inferis resurrectionis, sed & in caelos
 gloriose ascensionis, offerimus praecclare maiestati tuae, de
 tuis donis ac datis, hostiam puram, hostiam sanctam, ho=
 stiam immaculatam, panem sanctum uitae aeternae, & cali=
 cem salutis perpetuae.

Supplicat deinde Ecclesia, ut Deus propicio & sereno
 vultu ad haec respicere dignetur, & accepta habere pro
 nobis, & quod ad actionem oblationis nostrae attinet, aut
 quatenus consecrata illa hostia, Ecclesiam Christi tanquam
 corpus eius simul significat & representat. Alioqui nemo
 tam stolidus est, qui ignoret Deo patri nihil posse acce=
 ptius esse corpore & sanguine unigeniti filij sui Christi.
 Procul a nobis absit ut talis sensus aut cogitatio nobis in
 mentem ueniat, quasi nos miseri peccatores uelimus nostra
 actione corpus & sanguinem Domini Iesu Christi Patri
 primum conciliare & accepta reddere: quum corpus istud
 sit unicum illud quod per se acceptum est. Haecenus etiam,
 ut per ipsum nos quoque & omnes homines acceptemur.
 Quapropter uerbis iam dictis corpus illud praedicauimus,
 & contestati sumus esse hostiam puram, hostiam sanctam,
 hostiam immaculatam, panem sanctum uitae aeternae, & ca=
 licem salutis perpetuae.

Cum autem in Ecclesia nos tali loquendi forma assue=
 fieri oporteat (sicut beatus Augustinus in libris de doctrina
 Chri

Christiana, & passim alibi docet) qua corpori Christi, non solum hoc tribuitur, quod est ipsi tanquam capiti propriū, uerumetiam quod eidem competit, quatenus secum membra sua comprehendit. Secundum quem modum clamauit in cruce: Deus meus, Deus meus, quare me dereliquisti? Itē, Longe a salute mea uerba delictorum meorum. Quod certe de nobis, quos in se gestabat accipiendum est: non uero de ipso tanquam capite, qui peccatum nullum fecit. 1. Pet. 2. Quare (inquit) Augustinus hoc dicitur, nisi quia nos ibi eramus, nisi quia corpus. Christi Ecclesia. Debent & hic ad eundem modū uerba illa intelligi, ut Deus super hunc sanctum panē & calicem salutis aspicere dignetur, quatenus panis ille sanctus & calix salutaris nos simul comprehendit. Vnus enim panis, ait Apostolus, & unum corpus multi sumus, qui de uno pane participamus. Quia uero (ut dicit beatus Iohannes Chrysostomus) Christus obtulit hostiam nos mundantem, quam & nos quoque nunc offerimus, sic debent uerba ista Missae accipi, ut Deus pater in hanc oblationem, sicut nos eam offerimus, & non quomodo ille obtulit, respicere dignetur. Quam sententiam cogunt, necessarioque requirunt, & uerba quae proxime sequuntur:

Digneris accepta habere sacrificia nostra, sicuti accepta habere dignatus es munera pueri tui iusti Abel, & sacrificium Patriarchae nostri Abrahæ, & quod tibi obtulit summus sacerdos tuus Melchisedech sanctum sacrificium, immaculatam hostiam.

Iam profecto sacrificia illa Patrū propter Christū utique, quae designabant, denique & propter mandatū Dei sacrificia illa requirentis, non poterant ipsi non placere: & tamē quod

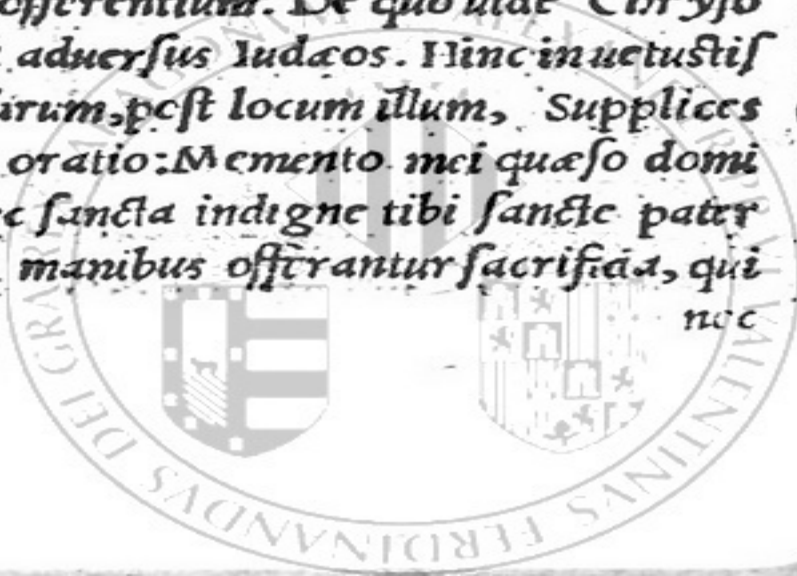

DE SACRIFICIO MISSAE.

ad eorum obedientiam attinebat, quam in sacrificando Deo exhibebant, in sacrificijs illis figuratibus orabant, quemadmodum et nos, ut Deus dignaretur ea accepta habere. Ita que panis sanctus et calix salutaris, non ratione capitis super benedicti illic se exhibentis (in quo Patri semper bene complacuit) sed ratione nostri, qui illic quoque unus cum Christo panis esse, mystice significamur, et quatenus nos ea offerimus, accepta haberi petuntur, hoc est, precamur, non ut Deus Christum, quem paulo ante Canon ipse dilectissimum patri filium nuncupavit, sed nostrum istud seruitutis obsequium, representatiuumque, et commemoratiuum sacrificium respiciat, in quo ei carnem et sanguinem filij sui sistimus, petentes, ut ea semel in cruce oblata, pro nobis quoque habeat accepta, fructum tam beate passionis nobis applicans et accommodans. Et quemadmodum petimus, ut perceptio corporis Christi sit nobis salutaris, sic petimus, ut oblatio nostra mystica corporis Christi sit Patri pro nobis accepta.

Atque hic loquendi modus est in scriptura plurimum usatus. Quis ignorat enim uetera Patrum sacrificia, quae sacrificia per Christum praesignabant, uel ob id quod Deus ea praese mundata et pisses fuisse per se munda? Nihilominus tamen frequentius Deo grata, immunda uocantur in scripturis, non ratione sui, sed propter in- pter malam uoluntatem offerentium. De quo uide Chryso- digne offerē stomum homilia secunda aduersus Iudaeos. Hinc in uetustis tes, dicuntur simis aliquot libris Missarum, post locum illum, Supplices in scripturis te rogamus, habetur ista oratio: Memento mei queso domine et miserere, licet haec sancta indigne tibi sancte pater omnipotens, eterne, meis manibus offerantur sacrificia, qui

nec

nec inuocare sanctum ac uenerabile nomen tuum dignus sum: sed quomodo in honore, laude & memoria gloriosissimi dilecti filij tui domini nostri IESU Christi offeruntur, sic ut incensum in conspectu diuinæ Maiestatis tuæ cū odore suauitatis accendantur.

Sanctus Basilius in suo Missæ Canone, omnē calumniā aufert. Orat enim: Respice super nos Deus, & sup hanc nostrā patriā, quā acceptā habere digneris, sicuti acceptā habere dignatus es manera Abel, sacrificia Abrahamæ, &c.

Post hæc sequitur in Canone nostro.

Supplices te rogamus omnipotens Deus, iube hæc p= „
ferri per manus sancti angeli tui in sublime altare tuum, in „
conspectu diuinæ Maiestatis tuæ, ut quotquot ex hac alta= „
ris participatione sacrosanctum filij tui corpus & sanguinē „
sumpserimus, omni benedictione cœlesti, & gratia replea= „
mur, Per eundem Christum dominū nostrum, Amen. „

Neq; nouiter oratio ista introducta est. Verum semper ita orauit Ecclesia Latinorum, etiam longe ante tempora sanctorum patrum Ambrosij & Augustini: & proculdubio ab Apostolorum tempore, quum similis præcandi formula in Canone Græcorum apud Chrysostomum reperitur. Habet etiam oratio ista, quemadmodum præcedens hūc sensum: Omnipotens Deus, cum probe sciamus mysticam hanc nostram oblationem corporis & sanguinis dilectissimi filij tui, quam tibi sub panis & uini figuris in terreno isto altari exteriori operatione offerimus, beatissimam eius passionem tibi rursus figuratiter proponentes, cum immensa gratiarū actione, propter indignitatem nostram tibi placere nō posse. Idarco te supplices rogamus, ut p eū ipsum,

qui

DE SACRIFICIO MISSAE.

qui est magni consilij angelus, eadem illa tibi offeratur in sublime tuum altare humanitatis eius, quam super omnes caelos exaltasti, & ad dexteram tuam collocasti quo sic ad nostram reconaliationem semper in conspectu appareat & luceat. Vide de hoc Algerum de ueritate corporis & sanguinis Christi in Eucharistia, libro primo, capite. 14. & Augustinum in cap. Vtrum, De consecratione, distinct. secunda. ubi ita ait: Intra sanctam Ecclesiam Catholicam in mysterio corporis Christi, nihil a bono maius, nihil a malo minus perficitur Sacerdote, quia non in merito consecrantis, sed in uerbo effiatur creatoris, & in uirtute Spiritus sancti. Si enim in merito esset sacerdotis, nequaquam ad CHRISTVM pertineret. Nunc autem sicut ipse est qui baptizat, ita ipse est, qui per Spiritum sanctum hanc suam effiat carnem, & transfert uinum in sanguinem. Vnde & sacerdos: Iube (inquit) hęc perferri per manus angeli tui sancti, in sublime altare tuum in conspectum diuinę maiestatis tuę. Ut quid deferenda in lucē deposat? nisi ut intelligatur q̄ ista fiant in Sacerdotio.

Quamquam & ille nostro iudicio bonus sit sensus, si oretur ut Deus iubeat oblationem nostram per sanctos angelos in conspectum diuinę Maiestatis suę perferri, nō uero hoc modo, quasi uelimus ut nunc primum angeli perferant corpus & sanguinem domini nostri in caelos ad patrē: sed uerius preces & uota nostra, quibus oratio ista concluditur. Hęc scilicet, ut quotquot ex hac altaris partiāpartione sacrosanctum filij eius corpus & sanguinem sumpserimus, omnī benedictione cœlesti & gratia repleamur. Hoc officium enim bonis angelis in scripturis passim attri-

bui-

uitur, quod perferant orationes nostras ad Deum, Tobie .12. Et ad hunc modum orauit beatus Ambrosius, qui in Canone suo duas illas orationes. Vnde & nos memores. Et, Supplices te rogamus, in unam contrahit, ut uides libro. 4. de Sacramentis, capite. 6.

Perferri autem aliquid ad conspectum Dei secundum loquendi modum, qui in Biblijs usitatus est, nihil aliud intelligitur, q̄ ut facta nostra, deuotiones, uota & preces a Deo acceptentur & exaudiuntur, Psalm. 78. Item. 87. & Ecclesiast. 35. Quem sensum orationis quoq; conclusio secum affert. In qua luculenter ostenditur & apparet, quomodo precedentia uerba (quibus oratur, ut Deus hæc sacrificia propitio ac sereno uultu respicere dignetur) sint intelligenda, sic uidelicet, ut respicere ea dignetur, non ob id q̄ nunc deinceps sunt sacratissimum corpus & sanguis dilectissimi filij sui, in cuius faciem semper alioqui respiat: sed propter nos, quo sacrosanctum illud sacrificium sic tractare, & sumere possimus, ut non proueniat nobis, utpote indignis ad iudicium, sed ad consequendam benedictionem potius cœlestem & gratiam. Quomodo beatus Augu. in Iohannē annotauit, & habetur in ca. Credere, de consec. distinct. 2. Qui manducat (inquit) carnem, & bibit sanguinē Christi, usq; ad spiritus participationem, ut in corpore domini tanquam membrum maneat, & eius spiritu uegetetur (quod est quando eius mandata seruat) & d. altare Dei inuisibile, quo nō accedit iniustus (in sacramēto tantū, nō in spiritu p̄cipies corpus & sanguinē) ille puenit, etc. Ad eundē modū in Græco Chrysostomi Canone oratur: Pro adductis & sanctificatis preciosis donis dominū deū nostrū deprecemur

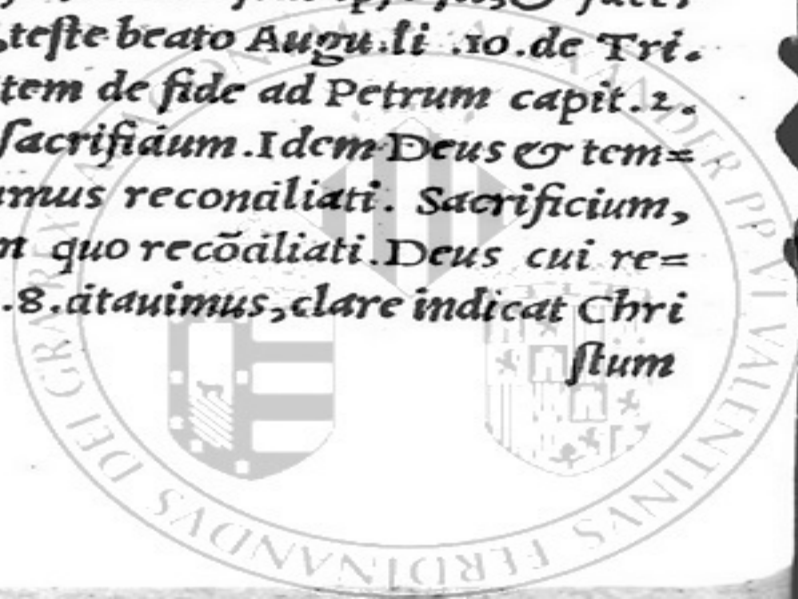
DE SACRIFICIO MISSAE.

ut dominus Deus noster, qui suscepit ea in sanctum & super celeste & intellectuale altare suum, tanquam odorem bonae fragrantiae, uiaßim nobis mittat diuinam gratiam, donumq; & communionem sanctissimi spiritus, & cæt.

Christus magni consilij angelus, sacerdos, templum, altare & hostia.

Hic sensus quem ex Augustino primum, ac deinde ex Algero adduximus, non uideatur alicui peregrinus: Conformis est enim sacrae scripturae per omnia, quae dominum Iesum Angelum utiq; magni Conalij uocat, Esaia .9. iuxta translationem Septuaginta. Et Exodi .23. Angelum illum, de quo ait dominus, Ecce ego mitto angelum meum qui praecedat te, & custodiat in uiam, & introducat in locum quem praeparauit tibi. Obserua eum & audi uocem eius, & cæt. Similiter scriptura appellat Dominum Christum altare, Heb. 13. Et Apocal. 8. Aureum illud altare. In quo, & per quod omnes pij Christiani uniuersa sacrificia spiritalia, fidei, deuotionis, gratiarum actionis, uotorum, orationum, spei, & charitatis Deo patri debent offerre. Sicut & Petrus ait Apostolus: Offerentes spirituales hostias acceptabiles Deo, per Iesum Christum. Item ad Hebraeos .13. Habemus altare, de quo edere non habent potestatem, qui tabernaculo deseruiunt. Et paulo post: Per ipsum ergo offeramus hostiam laudis semper Deo. Id est, fructum labiorum confitentium nomini eius. Atq; ita fit, ut Christus ipse sit, & sacerdos, & altare, & sacrificium, teste beato Augu. li. 10. de Tri. & in Psalmo. 25. ac .26. Item de fide ad Petrum capit. 2. dicit: Idem Sacerdos est & sacrificium. Idem Deus & templum. Sacerdos, per quem sumus reconciliati. Sacrificium, quo reconciliati. Templum in quo reconciliati. Deus cui reconciliati. Quod supra Apoc. 8. citauimus, clare indicat Christum

1. Petri. 2.

stum astare tanquam mediatorem pro nobis apud patrem suum cœlestem, cum corporis sui sacrificio, in thuribulo aureo, in charitate immensa, quasi se pro totius mundi peccatis tradidit acerbissimæ & contumeliosissimæ morti, ad eternam reconciliationem omnium, qui crederent in eum. Iam huic unico & eterno sacerdoti magnique concilij angelo, tradunt sacerdotes temporales, & populus credentiũ hic in terris, in Missa mysticum sacrificium corporis & sanguinis eius, cum gratiarum actione, piisque uotis & orationibus. Quæ ille suscipiens, reddit Patri accepta, atq; ita perfertur sacrificium illud ad Deum, & non aliter: hoc est manu Christi, per meritum passionis suæ, quando illa sumitur in manus, agiturque in conspectu patris cum ea, quod ipsi gratum & acceptum est, quod certe fit in Missa, quæ Christiano & Catholico more seruat.

DE MEMORIA DEFUN-

ctorum in Christo.

Post hæc iam sequitur in Missa memoria Christianorum fidelium, qui in uera fide in Christum ut speramus ab hoc mundo transierunt, de quibus non adeo habetur certitudo utrum satis emundati purgatiq; hinc abierunt, quàm sumus certi de sanctis. Quapropter aliter horum, aliter eorum facimus memoriam. Sanctorum enim memoriam agimus ante & post consecrationem corporis & sanguinis CHRISTI cum singulari gratiarum actione: non quod oremus pro eis, sed potius ut ipsi pro nobis intercedant. Reliquorum uero in Christo defunctorum post consecrationem tantum reminiscimur, & agimus quidem gratias, ob id, quod Dominus ipse eos hinc cum

DE SACRIFICIO MISSAE.

cum signo fidei (aut sicut Chrysostomus homiliz. 59. dicit) cum fidei sigillo euocauit & assumpsit. Vnde & speramus eos quiescere in somno pacis. At nihilominus simul etiam pro his (quod pro illis non facimus) supplicamus, ut Deus in Christo quiescentibus locum refrigerij, lucis & pacis indulgeat. Per Christum, etc. Hanc differentiam describit Augustinus diserte, tractatu. 84. in Iohannem.

*Memoria de
functorū in
sacro Missae
officio, tradi-
tio est apo-
stolica.*

*Pro quibus
defunctis o-
randū sit in
Missae.*

Vt autem apud sacrificium corporis & sanguinis Domini habeatur memoria & oratur pro fidelibus defunctis, traditione Apostolica ab Ecclesiae primordijs mos inoleuit. Quod sacer Dionysius in libro Ecclesiasticae hierarchie capite septimo testatur. Ait enim: De prece super defunctis facienda, ex diuinis duabus, hoc est Apostolis, traditio peruenit ad nos. Et paulo ante: Precatur (inquit) oratio illa diuinam clementiam, ut cuncta dimittat per infirmitatem humanam admissa peccata defuncto, cumque in luce statuatur & regione uiuorum, in sinibus Abrahae, Isaac & Iacob, in loco unde aufugit dolor, & tristitia, & gemitus, hoc est, in perfectam immortalitatem, omni tristitia uacua, & plenam luminis perpetui. Et licet ibidem uidere quod pro his tantum orauerit antistes, qui digni habebantur, aut qui in uita sua precati fuerant pro se in Ecclesia orari. Et quanquam non ignoret antistes Deum his qui pie in fide uixerunt discesseruntque dare uitam, nec recordari per summam clementiam suam maculas quae illis ex humana infirmitate adhaeserunt: Petit tamen nihilominus donari eis praemia sacra, propterea quod debeat orationem suam uoluntati diuinae conformare, & hoc petere quod Deo placatum est, & quod promisit se Deus pre-

fiturum. Non orat autem pro infidelibus, & impijs, quibus nihil tale Deus promisit, &c.

Tandem igitur dispice an non commemoratio & precatio Ecclesie in Canone pro defunctis, huic Apostolicæ traditioni in omnibus concordet? Ecclesia enim pro his tantum orat, qui in fide discesserunt, atque adeo usque ad resurrectionem quiescunt. Comprecatur autem ipsis quod iam consequuti sunt: nisi quod optat ut mortui perfecte id ipsum consequantur. Huic Dionysio posteriores patres omnes consonant, tam Orientalis quam Occidentalis Ecclesie.

Gregorius Nazianzenus in oratione funebri in mortem Casarij fratris sui. Item Gregorius Nissenus, & Athanasius, qui ad Antiochum principem, quæst. 34. dicit. Animas fidelium percipere beneficia uiuentium, quando propter eos sunt conuentus in Ecclesia: Alioqui enim nõ utiq; in cura & exequijs fieret eorum commemoratio.

Epiphanius libro tertio contra hereses, damnat Aërium hereseos istius, quod contempserit orationes, quæ pro defunctis dicuntur. Habet autem ita: Quod profertur nomina defunctorum, quid hoc magis fuerit utile? Quid hoc commodius & magis admiratione dignum? Credunt enim presentes quod hi qui præcesserunt uiuunt, & non sunt nulli, sed sunt & uiuunt apud Dominũ. Et ut pietissimam prædicationem recenseam, quod spes est orantibus pro fratribus uelut qui in peregrinatione sunt. Pro sunt autem & preces quæ pro ipsis fiunt, etiam si totam culpam non absandunt.

Aëriana heresis, est negare p. de defunctis orandum esse.

Verum

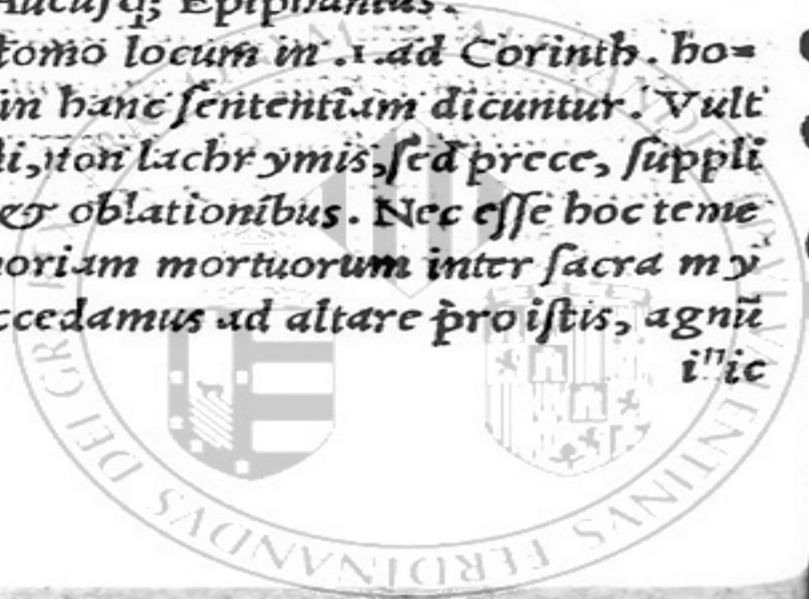
DE SACRIFICIO MISSAE.

Verum enimvero eo quod nos saepe dum in mundo sumus fallimur & erramus, tum inuiti, tum uoluntarie, quo id quod perfectius est significetur, pro iustis & peccatoribus memoriam facimus. Pro peccatoribus quidem misericordiam Dei implorantes: pro iustis uero & patribus, patriarchis, prophetis, apostolis, euangelistis, martyribus, confessoribus, episcopisq; & anachoretis, & pro uniuerso ordine: ut Dominum I E S U M Christum ab hominum ordine separemus, per honorem quem ipsi exhibemus, & ut adorationem ipsi praestemus: illud mente uolentes, quod Dominus non est alicui homini adaequatus, etiam si milies & ultra in iustitia degat unusquisq; homo. Quomodo enim possibile fuerit? Ille enim est Deus: hic homo. Et subdit, qd Ecclesia hoc necessario pfiat, traditione a patribus accepta. Quis autem poterit statutum matris dissoluere, aut legem patris? uetuti Salomon dicit: Audi fili sermones patris tui, & ne repudies statuta matris tuae. Ostendens per hoc, qd & in scripto & sine scripto docuit Pater, & Unigenitus, & Spiritus sanctus. Mater autem nostra Ecclesia, habet statuta in se posita indissolubilla, quae dissolui non possunt. Quum itaq; ordinata sint in Ecclesia statuta, & bene se habeant, & omnia mirabiliter fiant, confutatus est rursus hic seductor: Aerium putat. Hucusq; Epiphanius.

Habes in Chrysostomo locum in .i. ad Corinth. homilia .41. ubi plurima in hanc sententiam dicuntur. Vult enim ut iuuentur defuncti, non lachrymis, sed prece, supplicationibus, eleemosynis & oblationibus. Nec esse hoc temere excogitatum, ut memoriam mortuorum inter sacra mysteria celebremus, aut accedamus ad altare pro istis, agnū

i'ic

Traditionis
uis, secundū
Epiphaniū.

illic iacentem, & peccata mundi tollentem deprecantes. Afferit etiam, Spiritus sancti ordinatione fieri, quod sacerdotes in Græcorum Missa pro defunctis orant & clamant: hortaturq; ne defatigemur mortuis auxilium ferendo, preces pro ipsis offerendo, cum totius orbis communis uictima sint preces. Et addit: Hinc pleni fiducia pro toto etiam orbe supplicamus inter martyres, inter confessores, inter sacerdotes mortuos recensemus. Vnum enim corpus omnes sumus, undique ueniam ipsis impetrare licet. Similia habet homilia. 32. in Matthæum, homilia quoque .69. ad populum Antiochenum. ubi hæc sunt eius uerba: Non temere ab Apostolis hæc sanata fuerunt, ut in tremendis mysterijs defunctorum agatur commemoratio. Sciunt enim illis inde multum contingere lucrum, utilitatem multam. Cum enim constiterit populus extensis manibus, & Apostoli tremendum proponatur sacrificium, quomodo Deum non exorabimus, pro his deprecantes? Hæc Chrysostr.

Apostoli tra-
diderunt pro
defunctis or-
radum esse.

Iohannes Damascenus scripsit integrum sermonem de ijs qui in fide hinc migrarunt: Quem OEcolampadius aliquando, cum nondum ab Ecclesia Catholica plane desuisset, interpretatus est. In quo ita dicit: Apostoli discipuli Saluatoris, qui totius mundi circulum cœpere, prædicando uerbum uitæ, quod suis oculis uiderant, in tremendis uitalibusq; sacramentis memoriam eorum, qui fideliter obdormierunt, habendam edixerunt. Quod adhuc firmiter, atque adeo sine contradictione obseruat Apostolica & Catholica Ecclesia Christi & Dei, a finibus usque ad fines terræ, ab eo tempore usque in præsens, & in finem mundi usque.

Q. 1

Eadem

DE SACRIFICIO MISSAE.

Eadem testantur & Occidentalis Ecclesiae patres, Tertul-
 lianus ad uxorem. Cyprian. lib. primo, epistola. 9. Ambros.
 in oratione funebri pro Theodosio Imperatore, ita ait: Di-
 lexi uirum ualde, & praesumo de Domino, quod suscipiat
 uocem orationis meae, qua prosequor animam piam. Da
 requiem perfectam seruo tuo Theodosio, requiem quam praeparasti
 sanctis tuis: illo conuertatur anima eius, unde de-
 scendit, ubi mortis aculeum sentire non posset, ubi cogno-
 scat mortem hanc non hominis finem esse, sed culpae.
 Item ad Faustinum ob sororis obitum dolentem, illam tam non deploro-
 randam, quam prosequendam orationibus reor: nec inestifican-
 dam lachrymis tuis, sed magis oblationibus animam eius
 Domino commendandum arbitror.

Sanctus pater Augustinus libro Confessionum. 9. cap. 13.
 orauit pro matre sua Monica, & scribit poposuisse illam,
 ut ad altare Dei fieret eius memoria, ubi sacra uictima di-
 spensaretur, qua chyrographum quod erat contrarium no-
 bis, deletum est. Et libro uigesimo de Ciuitate Dei, cap.
 9. ait: Neque enim piorum animae mortuorum separan-
 tur ab Ecclesia, quae etiam nunc est regnum Christi. Alio-
 quin nec ad altare Dei fieret eorum memoria in commu-
 nione corporis Christi. Vnde libro de cura pro mortuis
 gerenda, sic inquit: Ita fit, ut non inaniter Ecclesia pro
 defunctis quod potuerit religionis impendat. Atque huc
 allegat quod habetur. 2. Machab. 12. de Iuda Machabaeo,
 qui pro mortuis obtulit sacrificium, & subdit: Sed & si
 nusquam in scripturis ueteribus omnino legeretur, non par-
 ua hac consuetudine claret authoritas, ubi in precibus sa-
 cerdotis, quae domino Deo ad eius altare funduntur, lo-
 cū

cum suum habet etiam commendatio mortuorum. Et cap. quarto Non sunt (ait) prætermittendæ supplicationes pro spiritibus mortuorum, quas faciendas pro omnibus in Christiana societate defunctis sub generali commemoratione suscepit Ecclesia: ut quibus ad ista desunt parentes aut filij, aut quicumque cognati uel amici, ab una eis exhibeatur pia matre communi. Nouissimo autem capite dicit, hoc unumquemque facere diligentius pro necessarijs suis cum recitatione nominum eorundem, & in commune pro omnibus. Item de .88. hæresibus ad quod uult Deum, hæres. 53. scribit, Aerium docuisse non orandum esse pro defunctis: quemadmodum & Epiphanius de eodem refert.

Bernhardus in Cantica, sermone .66. narrat, sua etate fuisse hæreticos, qui animas defunctorum auxilijs uiuentium fraudare uoluerunt, nec crediderunt ignem purgatorium restare post mortem. De quo beatus pater Augustinus de Genesi contra Marichæos libro secundo dicit: Qui forte agrum (animæ suæ) non coluerit, & spinis permiserit eum opprimi, habet in hac uita maledictionem terræ, in omnibus operibus suis, & post hanc uitã habebit uel ignem purgationis, uel poenam æternam. In Enchiridio quoq; ad Laurentium cap. 69. dicit non esse incredibile, nonnullos fideles igne purgatorij post hanc uitã purgari, hoc uelocius aut tardius, q̄to magis minusue, bona pereuntia dilexerunt. Tã licet beatus pater Aug. ibidem de purgatorio ita loquatur, ac si de natura & loco eius inquiri adhuc possit, & aut mueniri aut latere inquirentes: Tandẽ tamẽ cap. 110. in eodem libro concludit in hanc sententiam: Negandũ nõ est de-

DE SACRIFICIO MISSAE.

Quibus ani-
mabus p̄sint
opa bona ui-
uentium.

functorum animas pietate uiuentium releuari, cum pro illis sacrificium mediatoris offertur, uel eleemosynæ in Ecclesia fiūt: sed eis hæc profunt, (inquit) qui cū uiuerēt, ut hæc sibi postea prodesse possent inuenerunt. Per fidem intellige & pia uota, ut supra dictum est. Et addit: Cum ergo sacrificia, siue altaris, siue quorumcunque Eleemosynarum pro baptizatis defunctis omnibus offeruntur, pro ualde bonis gratiarum actiones sunt, pro non ualde malis, pro peccationibus sunt, pro ualde malis, etsi nulla sunt adiumenta mortuorum, qualescunq; uiuorum consolationes sunt. Quibus autem profunt, ad hoc profunt, ut sit plena remissio, aut certe ut tolerabilior fiat ipsa damnatio.

Ex istis iam non difficile cognoscatur, quare defunctorum memoriam post consecrationem faciamus. Sancti qui ex hac uita ad Deum migrarunt, ubi & uiuunt, purgati sunt sanguine domini & toti purificati, propterea ante consecrationem aguntur pro ipsis gratiæ. Istos autem, qui nondum prorsus perfecte purgati sunt, commendat pia mater Ecclesia (ut Innocentius ait in lib. de mysterio Missæ) sua intercessionem sacrosancto sacrificio, certissime credēs, quod sanguis ille preciosus, qui pro multis effusus est in remissionem, non solum ualeat ad salutem uiuentium, sed etiam ad releuationem defunctorum. Cui beatus Bernhardus loco a legato plane in omnibus consonat.

Post memoriam & orationem pro fidelibus defunctis sacerdos & astans communitas orant pro seipsis, ut Deus eis omnibus de misericordia ipsius sperantibus, partem & societatem donare dignetur cum sanctis suis, atque ut eos in illorum consortium, non ex illorum merito, nec ut a stie

mator meriti, sed uelut remissionis largitor admittat per Christum. Hoc est, quando sacerdos & communitas secum expendunt, propositum corporis & sanguinis Christi Sacramentum, non solum continere caput Christum substantialiter, uerum etiam mystice membra eius, orant ut in tali societate in ueritate reperiantur. Per Christum.

Per quem hæc omnia bona nobis semper creantur, sanctificantur, uiuificantur, benedicuntur, & præstantur.

Siquidem ut diximus, Christus est inuisibilis sacerdos, qui uisibiles creaturas uerbi sui potestate secreta in substantiam corporis & sanguinis sui transmutat & conuertit, ut Eusebius Emiffenus ait: Christus est ille, qui uisibili spiritus sui operatione, quod ex fructibus terræ acceptum est, sanctificat, ut tam magnum Sacramentum ex eo fiat. sicut Augustinus habet libro quarto de Trinitate. Christus etiam ille est, qui hæc in corpus uiuificum, & sanguinem suum transire facit. Cum Concilium Ephesinum testatur, nos illic recipere ueram & uiuificam carnem, uerbo æterno coniunctam. Id quod etiam Augustinus ad Irenæum prodit: Et Christus est, qui bona ista benedicit. Testante enim beato Augustino, non omnis panis, sed accipiens benedictionem, Christi fit corpus, Can. Non omnis, de consecratione, distin. 7. secunda. Christus denique est, qui largitur bona ista nobis, hoc efficiunt, quando sumuntur, ut Christus in nobis sit, & nos in Christo, ut Hilarius ait libro nono de Trinitate. Concludit autem Canon, Per ipsum, & cum ipso, & in ipso, est tibi Deo patri omnipotenti, in unitate spiritus sancti omnis honor & gloria. Christus est enim per quem omnia creata sunt, atque ad eo est ille, per quem

”

”

De consec.
dist. 2. ca. quæ
corpus

De cõs. dist.
2. ca. corpus

De cõs. dist.
2. ca. necessa
rie.

De cõs. dist.
2. ca. In Chri
sto pater.

”

”

”

omnis

DE SACRIFICIO MISSAE.

omnis creatura laudat Deum. Et est qui mundo patrem manifestavit, & quicquid perditum erat, restauravit. Per quem agnoscimus, laudamus & glorificamus Deum, Iohannis primo, & de octavo septimo. Porro Christus est, cui cum patre omnis gloria est, cum sit patri in diuinitate aequalis, Iohannis primo. Et habitet in ipso omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, ad Collossens. 2. Per quem Deo patri in unitate spiritus sancti est omnis honor & gloria Amen.

Post quae tandem sequitur oratio dominica, qua supplicatur communiter pro toto mundo, pro donatione spiritualium & temporalium bonorum, praecipue uero supersubstantialis & coelestis panis, pro peccatorum remissione & liberatione ab omnibus malis.

Hanc orditur Catholica Ecclesia a praefatione, qua ueluti audaciam suam apud Deum excusans, quem patrem appellat, dicit Christum praecipisse, ad exercendam fidem ita orare. Qua temeritate enim, quis ausit Deum appellare patrem suum, nisi filius ita orare praecipisset?

Vetus Ecclesia olim finiebat Canonem oratione dominica. Quod in sequentibus demonstrabitur ex Augustino. Qua de causa sequens oratio, Libera nos quaesumus, nomen obtinuit, ut excrescentia appelletur. Et statim deinde intercantandum, Agnus Dei, communio dabatur.

Haec de oblatione corporis & sanguinis Christi, orationibusque & uotis, quae illic fiunt.

DE QVARTO MISSAE SACRIFICIO, quo tota Ecclesia offertur.

Quarto, In descriptione tertiij Sacrificij, corporis uidelicet & sanguinis domini. Cum Missae Canonem

nem exponeremus, meminimus nonnunquam quarti sacrificii, quo offertur Deo patri Ecclesia ipsa per Christum, cuius mysticum corpus est. Cum enim recolit Ecclesia & agnoscat, ex oblatione Christi semel in cruce facta, nos omnes (quod in nobis est) perditos esse & damnatos, nisi unica illa oblatione, quam fecit in cruce Christus Deo patri reconciliaremur, se totam assignat & offert Deo patri per Christum. Et sicut Christus in cruce nos omnes portavit, omniaque totius mundi peccata sustulit in corpus suum, adeoque in seipso Ecclesiam patri obtulit, ita ex aduerso, & Ecclesia tradit & offert seipsam patri hostiam uiuam uotis spiritualibus, quibus spōdet se in Christo perpetuo mansuram.

Quemadmodum S. pater Augustinus luculenter testatur epistola quinquagesima nona ad Paulinum, & luculentius libro de ciuitate Dei, capite sexto, ubi dicit: Hoc est sacrificium Christianorum, multi unum corpus sumus in CHRISTO: quod etiam Sacramento altaris fidelibus noto, frequentat Ecclesia, ubi ei demonstratur, quod in ea oblatione quam offert, ipsa offeratur. Hoc est, quemadmodum Christus in uero & cruento sacrificio crucis, & sacerdos erat & hostia, sicut & in representatiuo isto sacrificio, quo illud rursus proponitur, se habet Ecclesia, offerens per temporalem sacerdotem ministrum suum. Cum ipsa sit hoc simul, quod offertur.

At uero quomodo in Canone Missae hæc oblatio fiat, iam antea satis commonstratum nobis est, eo loco Canonis, ubi sacrificium gratiarum actionis, quod fit pro Ecclesia, & istud quo e regione uicissim se Ecclesia offert, inuicem componuntur.

Hic nimirum ubi dicitur:

Q +

Quomodo
Ecclesia seip
sam in Missa
offerat.

DE SACRIFICIO MISSAE.

- » Memento domine famulorum famularumq; tuarū, p̄ quibus tibi offerimus, uel q̄ tibi offerūt hoc sacrificiū laudis,
- » Pro se, etc. quorū fides tibi cognita ē, & nota deuotio, etc.

Et sequitur: Tibiq; reddūt uota sua eterno Deo, uiuo et uero. Similiter ecclesia, sicut diximus, quando uerū corpus & sanguinem Christi offert, offert in eo seipsam simul mystice, cū sit corpus eius mysticū. In Missa Chrysofostomi saepe numero repetitur: Nosip̄os & inuicem, & omnem uitā nostram, Christo Deo nostro commendemus.

DE APPLICATIONE

Sacrae Missae.

Errāt q̄ putāt sacrificiū Missae praesentibus tantū, & cōcitantibus p̄desse.

EX istis euidenter claret, q̄ foede & impie errent, qui dicunt Christum sacrosanctam ceremoniā suae cenae instituisse tantum in usum & profectum singulorū praesentium, Praesertim eorum qui externo Sacramento uescerentur, non autem ut debeat pro absentibus ceremonia ista celebrari, negantq; Christū in cena sua sacrificasse. Quū Christus ut abunde in praecedentibus cōmonstratum est, in sacratissima cena sua primum obtulerit, quando panē in suas sanctas manus accepit, & gratias egit. Postea uero dedit Apostolis corpus & sanguinem suū, mandans ut hoc facerent in sui commemorationem, deinde patrem rogauit pro toto mundo, ut nomen eius mundo manifestaretur, & pro omnibus in ipsum credentibus, & ceteris.

Ad eundem modum beatus pater Augustinus duo ista, offerre. scilicet & sumere, accurate distinguit. In altari (inquit) offertur & datur, & peracta pietatis celebratiōe sumitur. de Trinitate lib. 3. cap. decimo. Obseruatū est idē in Conālio Neocesariensi, capite decimo tertio, quod facit

di-

discrimen inter offerre & dare panem sanctum.

Deinde uelut claro die aperte cernitur, quàm turpiter & foede errent, qui nullum faciunt discrimen inter meritum remissionis peccatorum, & applicationem talis meriti. Nunquam aliter docuit Ecclesia Catholica, quàm Christum Iesum esse unicum sacrificium, unicum precium, & redemptionem unicam, qua meruit nobis in Cruce, & precio sanguinis emit peccatorum remissionem. 1. Corinth. 6. & 7. Tit. 2. & Apocalypsis. 14.

Errant qui credit se habere meritum redemptionis Christi sine applicatione.

Hanc fidem suam in communibus orationibus plerumque testatur, & precipue in sacro officio Missae. Docet autem praeterca sacerdotem & communicantem in Missa astantem, mystica & pia oblatione istius sacrificij sibi applicare, seque participem facere remissionis peccatorum, Per Christum. Ad hoc quod apud sacrificium istud possit & debeat orationis quoque sacrificium offerri: quo precatur Deum fieri propitium peccatis, non tantum praesentium, uerum & absentium: imo non uiuorum modo, sed & mortuorum, per mortem filij sui dilectissimi. Atque ita docet orationem huiusmodi per fidem applicari & commodari posse uniuersis. Est quidem uerum Christi passionem plus quam abunde sufficere peccatis omnium hominum, oportet tamen ut fide propria & deuotione nos faciamus eius participes, precemurque Deum, ut per ipsum totius mundi misereatur. Et ut summatim dicamus, Christi sacrificium est meritum remissionis, representatiuum. N. i. s. s. e. sacrificium est pro merito remissionis applicatorium, quod eo applicet sibi quisque per fidem remissionem illam: quod & in defunctis obtinet, qui dum uiuerent sibi hoc meritum per fidem proprie

DE SACRIFICIO MISSAE

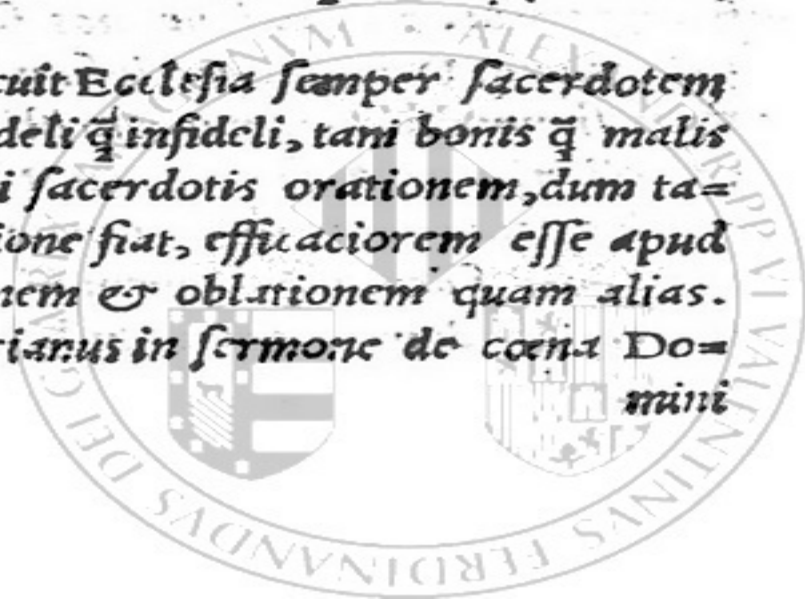
priam compararunt, ut ipsis hæc post mortem prodesse possent. Sacrificium uero precum in Missa fit pro omnibus, & quibuslibet, applicatur etiam malis: quum non pro sacrificantis, sed pro Dei bona uoluntate.

Neque uero unquam docuit Ecclesia catholica, sicut aduersarij calumniantur, Missam esse opus tantum externum solius sacerdotis, quo secundum suam deputacionem uiuis aut defunctis quibus uoluerit, promeretur remissionem peccatorum: licet etiam opus illud sine fide peragat, applicetque ijs qui neque per fidem accipiunt, neque mentis bonum motum habent. Verum longe aliter & contra docuit Ecclesia, missam non priuatum, sed commune esse sacrificium sacerdotis, publici Ecclesie seu populi ministri. Nam quod sacerdos agit ministerio, populus agit uoto: ut Innocentius tertius ait libro quinto de altaris ministerio, capite secundo, ipsumque Missae sacrificium illis tantum prouenire ad salutem, qui aut ipsi propria fide illud apprehendunt, aut prius apprehenderunt, aut cum beata Monica sancti Augustini matre pie desiderauerunt, ut pro ipsis ad altare Domini offerretur. Quod ipsum Canon clare prosequitur. Quamquam alias etiam nemini sit ignotum, communis cuiusque sacrificij proprietatem esse, ut omnibus qui in ea societate sunt, applicetur.

De oratione uero docuit Ecclesia semper sacerdotem posse eam cuiuslibet, tam fideli quam infideli, tamen bonis quam malis applicare. Atque huiusmodi sacerdotis orationem, dum tamen in fide & pia deuotione fiat, efficacior esse apud hanc sacratissimam actionem & oblationem quam alias. Sicut beatus martyr Cyprianus in sermone de coena Domini

Atrox calūniā, qua hæretici Ecclesiam apud ignaros traducunt.

Missā est commune sacrificium sacerdotis & populi.

mini ait: In huius sacramenti presentia, non superuacue mendicant lachrymæ ueniam, nec unquam patitur contriti cordis holocaustum repulsam: sed Hierarcha pius, quem Spiritus sanctus compungit, excitat, inhabitat & sanctificat, elevatione manuum, crucis mysterium representans, confidenter orat pro sua & populi ignorantia. Hæc Cyprianus.

DE OPERE OPERATO.

Muli non parum hodierno tempore sese fatigant, imo dicere audent, hætenus in Ecclesia prædicatum fuisse, sacrificium sacerdotis ualere corâ Deo ex opere operato, sine bono motu utētis. Appellant autē opus sacerdotis quætecunq; sit, non considerata mentis cogitatione, opus operatum. In quo iterum non leuis iniuria uolentiaq; Ecclesie Christi irrogatur. Innocentius enim tertius, lib. 3. de sacro altaris mysterio capite 5. & scholastici doctores omnes in 4. Sententiarum, per opus operatum sacrificium altaris intelligunt, non externas sacerdotis actiones, sed opus Dei in consecratione & sanctificatione sacramenti: Quod non a merito sacerdotis sed a Christi potentia dependet: quâ sacramentum suum ipse ueraciter consecrat, conficit, & fidelibus dispensat: quanquam ministerio sacerdotis, licet mali nonnunquam & indigni.

Quapropter scholastici inter opus operatum & opus operans hanc faciunt differentiam: Prius illud dicunt cum sit opus solius DEI & CHRISTI non consistens in oblatione, sed in Sacramenti consecratione & sanctificatione, semper purum esse & sanctum. Licet permittat nonnunquam Deus externe tractari illud manibus sacer-

Alia calumnia hæreticorum contra Ecclesiam.

Quid apud catholicos dicatur opus operatum, et quid opus operans.

Opus opatū.

dotis

DE SACRIFICIO MISSAE

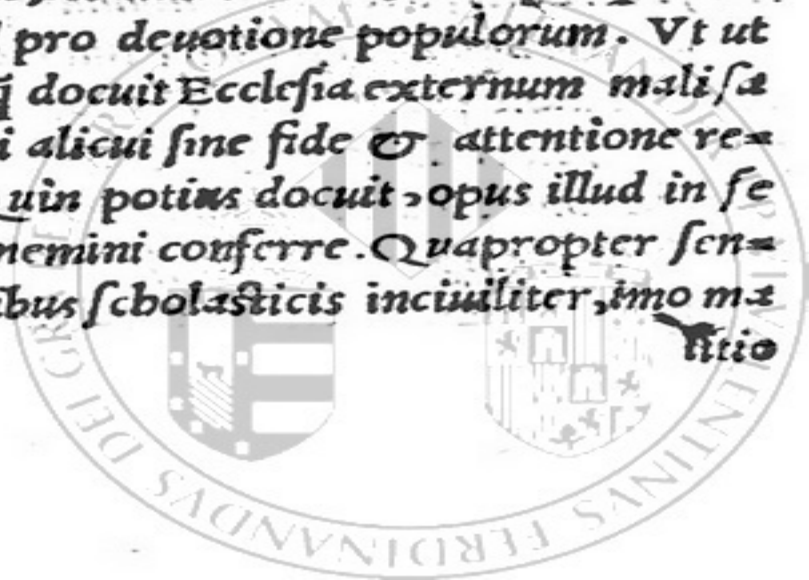
dotis impuri. Sicut enim (ut inquit Hieronymus contra Luciferianos) hic est qui baptizat Christus, ita hic est qui sanctificat ad altare.

Consonat Augustinus in cap. utrum, de consec. dist. 2.

Opus operans

Alterum uero opus operans, quod non consistit in sacramenti consecratione, sed in oblatione sacrificij, in gratiarum actione, orationibus &c. dicunt nonnunquam in purum esse, nec idem ualere utrum fiat per religiosum an sacrilegum, per bonum uel malum, imo sacerdoti malo cedere magis in damnationem: licet etiam presentibus, ut fit aliquando, proueniat ad bonum. Non quidem ratione sacerdotis, sed propter attentionem propriam, quam ex auditu orationum concipiunt: Praesertim cum oratio per sacerdotem tanquam publicum ministrum, omnium nomine dicatur. Quod et beatus Augustinus testatur lib. 2. contra epist. Parmeniani. cap. 8. Certum est (inquit) quia deus etiam peccatores audit. Propheta Balaam, non de populo Israel, sed alienigena, conductus ab inimico, ut populo Dei malediceret, conuersus a Domino ad benedicendum est: Et cum aliud haberet in uoto, uerba tamen precantis, et bona sunt, et pro populo exaudiuntur a Domino. Unde non mirum est, si uerba bona que pro populo dicuntur in precibus, etiam si a malis dicantur Episcopis, exaudiri tamen, non pro peruersitate prepositorum, sed pro deuotione populorum. Ut ut autem haec se habeant, nunquam docuit Ecclesia externum malis sacerdotis opus promereri alicui sine fide et attentione remissionem peccatorum. Quin potius docuit, opus illud in se quale est consideratum, nemini conferre. Quapropter sententia contraria doctoribus scholasticis inciuiliter, imo ma-

Deus audit etiam peccatores intercedum.

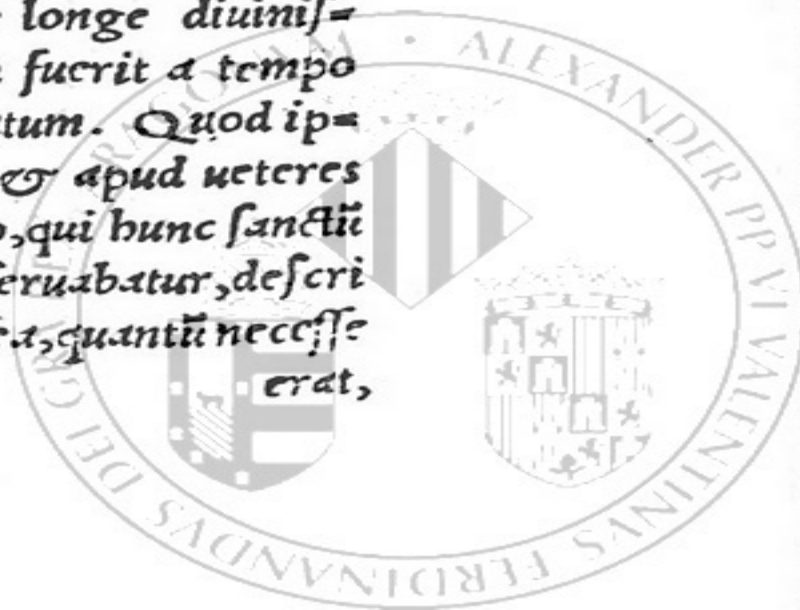

liuose per quosdam affingitur.

Ceterum, nemo ueridicus aliud affirmare queat, quod oblationem et applicationem Missae eo quo fit in Canone modo (si tamen Canon recte intelligatur) uerbis Christi consonam, traditionisq; per Christum institutae consentaneam esse et conformem. Christus enim in coena sua, et coena facta, orat, non tantum pro apostolis presentibus, sed et pro omnibus qui credituri erant per uerbum ipsorum in eum. Similiter et sacerdos precatur pro omnibus fidelibus. Christus accipit panem et calicem in manus suas, tanquam offerens, gratias agit, porrigit discipulis, et dicit: HOC est corpus meum. et HIC est meus sanguis, qui pro uobis et pro multis effunditur: Praecipitq; apostolis idem ut faciant in suam commemorationem. Quae quidem omnia ita in Missa fiunt, ubi sacerdos cum populo Deo gratias agit, non solum pro astantibus, sed pro omnibus etiam pro quibus sanguis Christi effusus est: idq; in memoriam eius.

DE ANTIQVITATE ET DIGNITATE SACRI CANONIS MISSAE.

Consequitur etiam ex ijs quae diximus Latinum Canonem nostrum non (sicut insani quidam Ecclesiae hostes dicunt) centonum instar confutum, aut nouitijs commentis permixtum, sed orationem esse longe diuissimam, in qua nihil contineatur quod non fuerit a tempore etiam apostolorum in sacrificijs obseruatum. Quod ipsum collatione Graeci Canonis cum nostro, et apud ueteres patres, praecipue in antiquissimo Dionysio, qui hunc sanctum ritum sicut apostolorum fere temporibus seruabatur, descripsit, clare potest demonstrari: et iam antea, quantum necesse erat,

DE SACRIFICIO MISSAE.

erat, ostendimus. Quod si Canon ille Christiane & recte, eo quo diximus modo, intelligatur, absq; ulla contradictione non poterat neque in uerbis, neq; in sensu, melius & Deo dignius aliquid ordinari. In quo etiam Græci Canonis summa tam artificiose & incorrupte contracta est, ut non iniuria de eo quis mirari possit. De quo iudicet spiritalis ac beneuolus Christianus: cum reliquis nihil est nobis negotij.

Imperite errant, qui opinantur Canonem non adeo uetustum esse, sed nouum commentum cuiusdam qui dictus sit Scholasticus: & uixerit paulo ante Gregorij tempora. Enim uero qui talia scribunt, beatum Gregorium epistola 63. ad Iohannem Episcopum Syracusanum, non recte intellexerunt. Non enim habet illic quodam quidam dictus Scholasticus, qui paulo se præcesserit, composuerit Canonem: uerum confert ibidem Canonem ipsum cum Oratione Dominica, hoc modo: Mos (inquit) apostolorum fuit, ut ad ipsam solummodo orationem, oblationis hostiam consecrarent, & ualde mihi inconueniens uisum est, ut precem quam Scholasticus composuerat, super oblationem diceremus, & ipsam traditionem, quam Redemptor noster composuit, super eius corpus & sanguinem non diceremus, &c.

Porro scitur quid patres nomine Scholastici olim significauerint: Non utique uirum aliquem cui hoc nomen esset proprium: sed peritum, egregie doctum, & in rebus Ecclesiasticis exercitatum uirum. Ut est uidere apud Augustinum libro de catechizandis rudibus, ubi ait: Sedulo moneendi sunt Scholastici, ut humilitate induti, Christiana discant non contemnere, quos cognouerint morum uicia magis

gis quæ uerborum deuitare. Talis Scholasticus fuit Origenes ille: talium Scholasticorum frequentius meminit Genadius in Catalogo illustrium uirorum. Proinde nec beatus Gregorius contemptim de Canone sacro, sicut aduersarij uolunt, locutus est: quem haud dubium in magna estimatione habuit. Sed hoc solum uoluit, nihil æquius esse, quam ut ubi Canon, quem homo dictauerat, ad sacram oblationem diceretur, etiam orationem Domini ipsius non esse omittendam. Hoc præcipue apud Gregorium notandum est, quod uetus Ecclesia, sicut antea diximus, Canonem oratione dominica conclusit. Ait enim: Orationem autem dominicam, id circo mox post precem dicimus, &c. Intelligit enim per precem, sicut cæteri Patres in mysterijs Canonem.

Huic Canonis nostro dat beatus pater Augustinus præclarum testimonium, Epistola 52. ad Paulinum, ubi dicit se in uerbis illis, quæ Apostolus Paulus scribit 1. Timoth. 2. Obsecro igitur primum omnium fieri obsecrationes, orationes, postulationes, gratiarum actiones pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus qui in sublimitate constituti sunt, ut quietam & tranquillam uiam agamus, in omni pietate & castitate, &c. hoc intelligere, quod omnis, uel pene omnis frequentat Ecclesia, ut preces accipiamus dictas, quas facimus in celebratione Sacramentorum, antequam illud quod est in domini mensa incipiat benedici.

Orationes autem, cum benedicuntur & sanctificantur, & ad distribuendum comminuitur, quæ totam petitionem fere omnis Ecclesia dominica oratione concludit (nota hoc de Canone dictum) Ad quæ intellectum (ait consequenter) etiã uerbi Greci origo nos adiuuat, ἱεὺχὴ enim notum est, Unde ἱεὺσευχὴ

Testimonia
Patrum de
Canone Missæ.

Preces.

Orationes.

DE SACRIFICIO MISSAE.

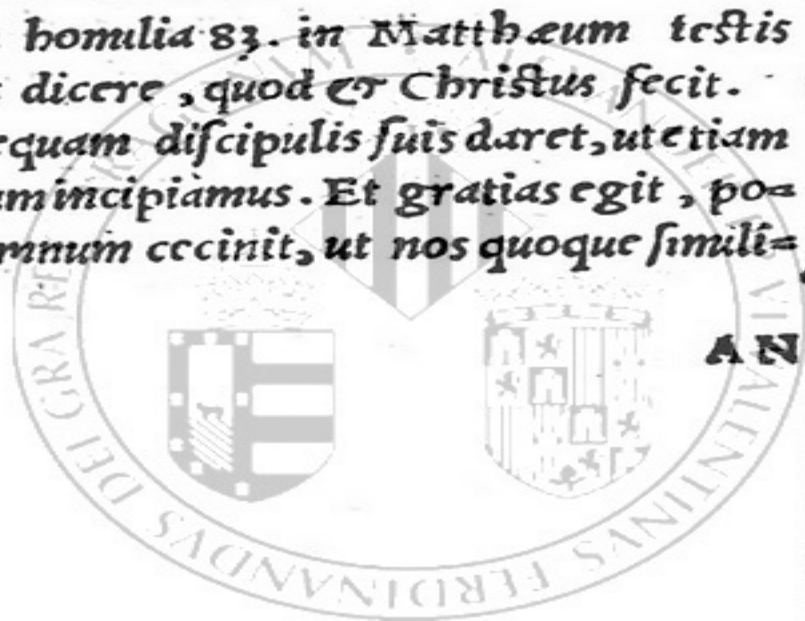
ea proprie intelligenda est oratio, quam facimus ad uotum, uouentur autem omnia, quae offeruntur Deo, maxime sancti altaris oblatio, quo Sacramento praedicatur nostrum aliud uotum maximum, quo nos uouimus in Christo esse mansuros, utiq; in compage corporis Christi, cuius rei Sacramentum est, quod unus panis, unum corpus multi sumus. Ideo in huius sanctificatione & distributionis preparatione, existimo Apostolum ius. esse proprie προσευχὰς fieri. Interpellationes autem fiunt cum populus benedicitur. Tum enim Antistites uelut aduocati, susceptos suos per manus impositionem misericordissime offerunt potestati. Quibus peractis, & participato tantum Sacramento, gratiarum actio cuncta concludit, quam in his etiam uerbis ultimam commendauit Apostolus. Ita Augustinus: Iam si uerba illa expendere, & animaduertere uoluerimus, comperimus illo etiam tempore, Missas celebratas eo modo quo nunc celebrantur.

Interpellationes.

Bisariam aguntur in Missa gratiae.

Quod autem dicit gratiarum actionem omnia concludere, non est de illa gratiarum actione intelligendum, quae consecrationem praecedit, quam orationi principali includit, sed de altera, qua respondetur ad *Ite Missa est*, uel ad *Benedicamus domino. Deo Gratias.*

Chrysostomus enim homilia 83. in Matthaeum testis est, nos in Missa gratias dicere, quod et Christus fecit. Gratias enim egit, antequam discipulis suis daret, ut etiam nos ab actione gratiarum incipiamus. Et gratias egit, posteaquam dedit, & hymnum cecinit, ut nos quoque similiter faciamus.

AN SINE PRECE CANONICA

Ecclesie consecratur Sacramentum.

Hic postulat necessitas ut indicemus uehementē prorsus insaniam esse, quod nunc quidam arbitrantur Error eorū, se consecrare Sacramentum corporis & sanguinis qui se credūt Christi, sine Catholica prece, quem Canonem appellamus, & absq; Precibus & inuocatione nominis diuini, super dona proposita, sed tantum reatatione seu lectione uerborum Pauli. 1. Cor. 11. Dominus Iesus in qua nocte tradebatur, &c. Quum Apostolus illic solū historice narret facta, quæ Christus gessit: non autem ut formam aliquam consecrandi tradat, quæ sacerdos Ecclesie minister, cum inuocatione nominis diuini proposita dona benedicat & sanctificet, nō utiq; suis, sed omnipotentibus domini nostri Iesu Christi uerbis.

Atq; hic primum cernitur Magnū illum Basilium prudenter & recte dixisse, lib. de Spiritu sancto, cap. 27. Si aggredere mur non scripto proditas consuetudines, uelut non magnam uim habentes reycere, imprudentes etiam ipsis prināpalibus Euanglij partibus damnū inferremus. Probat hoc pluribus exēplis. In quibus meminit etiā uerborū inuocationis nominis diuini, quæ dicūtur quādo sanctus Eucharistie panis, & calix benedictionis populo ostenduntur, quæ ab Apostolis non reperimus scripta, sed tradita tantum. Quis enim (inquit) sanctorum uerba illa nobis scripto reliquit? Et quid aliud uir ille beatus uult insinuare, quā Sacramento ipso carituros tandem & destitucndos, qui uerba consecrationis a patribus accepta, quæ succedentes illi ordine continuo, alij ab alijs acceperunt, & quasi per manus, ut diātur, tradiderūt, noluerint attēdere & obseruare.

R.

Nec

DE SACRIFICIO MISSAE.

Nec est difficile istud in re simili, aliorum Sacramentorum formis euincere. Christus docuit Apostolos baptizare, dicens: *Ite & baptizate omnes gentes, In nomine patris, & filij, & spiritus sancti.* Quis autem tam obtuso est sensu, ut ausit dicere, sacerdotem, qui recitat aut legat uerba Euangelij de instituto baptismo, non autem pronunciet essentialis baptizandi formæ uerba: *Ego te baptizo, in nomine patris, & filij, & spiritus sancti, puerum uere & rite baptizare?* præsertim cum sacerdos id faciēs non cbeat Ecclesiæ ministerium, nec quicquam ad puerum dicat, sed uerba tantum legat historię: Nec fungatur legatione pro Christo, tanquam Deo per ipsum baptizante, sed rem gestam recitet tantum. Ita plane & hic necesse est arbitrari, quis recitet, aut relegat tantum historiam institutionis huius Sacramenti, quomodo illa in Paulo conscripta est, non inuocet autem tanquam Ecclesiæ minister, nomen Dei super dona proposita panis & uini, nec item consecrationis uerba dirigat ad hostiam præsentem, hunc talem nequaquam consecrare, nec uerum Sacramentum secundum Ecclesiæ Catholicæ sensum & traditionem efficere.

Aliter profecto censuerunt & fecerunt sancti Patres Orientalis & Occidentalis Ecclesiæ. Imo et Apostoli inuocarunt enim super hostiam, uelut Ecclesiæ ministri nomen Dei, eamque solenni prece consecrarunt. Quod & Gregorius ipse in eadem illa epistola testatur, Epistola 63. ad Iohannem Syracusanum. Atque ita hæc in Ecclesia Catholica doctum & prædicatum fuit. In qua sacerdos Ita inuocat: *Hæc oblatione qua sumus omnipotens Deus, ut in omnibus Benedictam, Asscriptam, Ratam, Rationabilem, Acceptabilem*

lemque

lemq; facere digneris, ut nobis corpus & sanguis fiat dilectissimi filij tui domini nostri Iesu Christi. Qui pridie quā Solcimia uer pateretur, accepit panē in sanctas ac uenerabiles manus sua quae conseas, & eleuatis oculis & cæt. Quae uerba deinde in persona orationem Christi, tanquam minister eius prosequitur & pronunciat. præcedunt.

Miretur, oportet homines istos, qui uetustissimum Dionysium, & reliquos Patres antiquos legerit, quorum multitudinem ut breuitati studentes prætereamus. Quoties beatus Chrysostomus prolixæ & sacre orationis in consecratione Eucharistiæ facit mentionem? De sacerdotio libro tertio ait: Cum astat Pontifex, is preces diuturnas fundit, quo gratia in sacrificium influat, &c. Missa Græcorum prodit, quod Episcopus se erigat signetq; (proculdubio crucis signo) oblationem, & dicat: Fac o domine hunc panem præciosum corpus Christi tui, Amen. Et in calice dicat: Quod in calice est, fac præciosum sanguinē Christi tui, transmutans spiritu tuo sancto.

Theophilactus in cap. 14. Marci, super illud accepto Iesus pane, cum gratias egisset, &c. dicit & nos gratias agere, sicut fecit Christus: Preces quoque adiungere, & dicere: Hoc est corpus meum.

Non enim figuram tantum & exemplar dominici corporis panem esse, sed in illum transelementari. Quoties Iustinianus in Nouellis constitutionibus de Ecclesiastic. diuer. capitu. meminit sanctorum & Canonicarum orationum in sacrificio? Et in Latinorum Ecclesia, quoties Ambrosius consecrationis meminit: Libro de Sacramentis 4. capi. 5. ad uerbum s. e. recitat formam consecrationis Canonis nostro insertam. Et habentur uerba eius in can. panis, de consecrat.

DE SACRIFICIO MISSAE.

distinctione secunda. Item in Can. ante benedictionem, qui est sumptus ex libris officiorum Ambrosij: Ante benedictionem illa species nominatur, post benedictionem corpus.

Idem facit Aug. frequentius, cuius plurima dicta iam al legauimus. Præter quæ & contra Faustum Manichæum lib. uigesimo, cap. 13. legitur: Noster panis & calix certa consecratione, mysticus fit nobis: non nascitur. proinde quod non ita fit, quamuis sit panis & calix, alimentum est refectio- nis, non Sacramentum religionis. Item alio loco facit expressam mentionem de prece mystica, qua illud, quod ex frugibus terræ acceptum est, consecratur & sumitur ad salutem spiritualem, libro 4. de Trinitate, & habetur in can. corpus, de consecratione, distinctione 2. Item libro Sententiarum Prosperi: Nos in specie panis & uini, quam uidemus, res inuisibiles, id est, carnem & sanguinem hono- ramus, nec similiter cōprehendimus has duas species, quæ admodū ante cōsecrationē cōprehendebamus. can. nos autē, eadem distinctione. Ante quorum Patrum tempora beatus martyr Cyprianus, illum tantum panem & calicem pro di- gnissimo Sacramēto uenerabatur, qui fuisset Catholica con- secratione sanctificatus. Panis (inquit) iste substantialis, & calix benedictione solenni sacratus, ad totius hominis uitā, salutemq; proficit, &c. in sermone de cœna domini.

Vnum tantum antiquissimi Irenæi uerbum libuit dictis adijcere. Is enim libro quarto, capite tricesimo quarto, di- cit panem, qui perapiat inuocationem Dei, fieri Euchari- stiam, & cat. Iam uero qui Canonem non habent, nec Deū inuocant, nec uerba ad dona proposita dirigunt, ac. 7. unde non consecrant, sed legunt tātum historica Apostoli Pauli

uerba, quibus narrat institutionem Christi, non autē quomodo Paulus ipse uerba illa super panem & uinum solitus sit pronuntiare, quando corpus consecrauit & sanguinem Domini, quomodo dici queat istos consecrare?

INTERPRES

AD LECTOREM.

Inter tam multas tamq; immanes persequutiones, quas ab exordio suo ad hęc usque secula sustinuit Ecclesia Christi, grauissimi quique eius hostes fraude magis ac dolo, q̄ aperta uī Ecclesiam fatigarunt. Tormentis enim agitari potuit, non corrumpi uel infici. Verum prauis dogmatis, hæresibus, argutissimorumq; philosophorum scriptis sollicitata, sæpius discindebatur, debilitabatur & languebat, adeo, ut interdum opprimi pene & extingui crederetur. Porphyrius Syracusanus, Libanius Sophista, Apostata Iulianus, Symmachus Romanus, Patritius, magnam orbis partem, scriptis aduersus Christum libris blasphemis, in Ethnicismo continuerūt, plurimosq; a fide auerterunt Christiana. Paulus Samozatenus, Nouatus, Arrius, & reliqui hæretici plus potuerunt uenenatis suis dogmatis, q̄ Diocletianus igni, ferro, bestijs, equuleis, & omnium generum quæcunque Tyrannorum crudelitas unquā potuit excogitare

R 3

tormentis

DE SACRIFICIO MISSAE.

tormentis. Natalis confessor, qui in tormentis uicerat, ab arte moritur, a celsitudine illa deficitur. Maximum. pro styte rem Romanum, Urbanum Sydonium & Celerinum, qui clarissimi in confessoribus habebantur, eo quod omnia tormentorum genera superassent, Nouatius decepit: & nullis uicti tormentis, atq; ad omnia fortes, solu heresi frangebantur. Quantum malorum Sergius & Mathumcius, que ad hæc usque tempora Ecclesiam prosequuntur, suis fraudibus inuexerunt? Quot prouincias fide & Christianæ religionis obseruantia quondam illustrissimas, nepharia inbutas doctrina, a Christo abalienauerunt? Maximinus Thrax ille Romanorum Cæsar, confinxerat acta, que referrent causam aduersus Christum apud Pilatum dictam, infandis & execrabilibus referta criminibus, que publico edicto iubeat per omnes prouincias uulgari, Præceptoribusq; cui iuuentutem literis instituebant, tradi, uti pro his que ad meditando uel cõsuetudinem tradi solent, hæc traderet memorijs eorum commendanda. Obsecro te Lector an non idem faciunt modo heretici? Hic scribit Grammaticen, Dialecticen, Rethoricen: exempla dantur de dogmate heretico. Cur quæso? nisi ut teneram iuuentutem a prima ætate corrumpant, magnisq; aptent hæresibus. Et ne desit quo etiã adulti, tam indocti quàm docti seducantur: Alius historias scribit non ueras, in quibus p̄missos quosque religionis nostræ cultores nullis uicijs non contaminant, malos laudibus attoluit. Alius sacras scripturas uerit, reuerrit, semper querit quod emendet: quia nihil rectum putat. Alius conspurcat annotationibus, Alius dicit esse stramineas, Anterea Ec-

clesia

*defia catholica, quae sine scriptoribus istis fuit Christiana,
 quassatur: Christus in corpore suo, quod est Ecclesia, susti-
 net persecutiones, discinditur, conuellitur. Nec his malis ex-
 aciatii haeretici, auferri satagunt ab Ecclesia & iuge sacri-
 ficiū, Sacramentum inquam corporis & sanguinis Christi.
 Ad quod facinus perficiendum, Martinus Lutherus sacer-
 dotia polluit, sacras aedes prophanat, euertit altaria, Missam
 proculcat, tremenda illa & adoranda potius quam curiose
 inuestiganda mysteria nephario & scelerato ausu publi-
 cat, uerit Canonem Missae in linguam Teutonicam, idque
 haereticorum more, perfide & infideliter: Deinde etiam cō-
 mentario blasphemio simul ac scurrili ita defoedit, conspur-
 cat, & ludibrio adfcit, ut nihil possit contemptius abieci-
 usq; uideri: atque hoc ornatum modo, omnibus publicat, io-
 nis & malis, simplicibus, rudibus, sceleratis etiam & my-
 steriorum minime capacibus, iudicandum & deridendum.
 Quid potest autem atrocius, sceleratiusque excogitari?
 Atque his artibus insultat ille Ecclesiae Christi: simplicem
 uero & incautam plebem, sine ulla miseratione diabolo tri-
 umphante tradit captiuam.*

*Cum autem haereticorum sentina undequaque Bonniam
 conflueret, cepit illic & Canon modo quo diximus illustra-
 tus, atq; per uirum quendam bonum lingua uernacula Co-
 loniensi percommode donatus, uidelicet ne stridor Saxo-
 nicæ linguae legentibus officeret, circumferri, per plateas,
 per compita, per domos, & omnium fere manibus teri.*

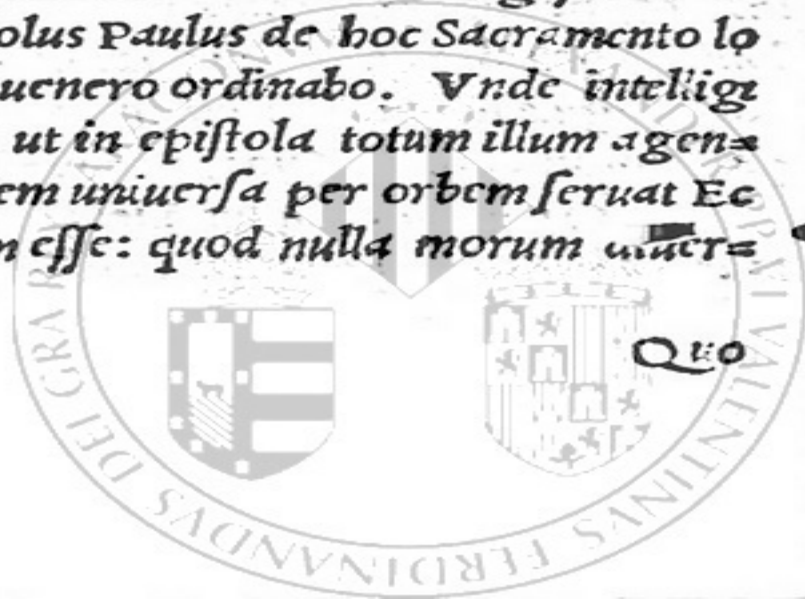
*Quae causa fuit ut Delecti a Collegio Metropoli-
 tano Coloniensi operæ precium se facturos existimarent,*

DE SACRIFICIO MISSAE.

rent, si in linguam Teutonicam bona fide canonem transferrent: Cum ut mastigiarum istorum fraus omnibus appareat, tum etiam Laici pij, quamuis indocti, quibus aliis non fit Teutonica eius copia, legant, cognoscantq; quam im merito cachinentur & calumnientur cum Hæretici. Non libenter quidem prodiderunt mysteria, quæ Patres, ut Basilius ille Magnus ait, semper in occulto seruauerunt, propter uenerationem maiorem. Quod publicatur enim labefactatur. At quod aduim est, hæreticorum importunitate in necessitatem hanc impulsu fecerunt. Sed iam ad librum regredior, eisdemq; de causis canonem rursus suæ lingue restituo.

Obsecro autem te lector, ut religiose & cum timore Dei, quæ in Canone lecturus es, suscipias, admittasq; in animum quod Origenes in numeris homilia quarta dicit: Si res posset proferre & imperitoribus mysteria aperire, ne nuda proferat ea sacerdos, ne aperta ostendat: alioquin hominidum facit, & exterminat plebem. Exterminatur enim omnis qui secreta & ineffabilia sacramenta contigerit, nondum meritis & scientia in sacerdotij ordinem gradumque translatus. Cogita quoq; non humana esse, neque ab hominibus inuenta, sed a Spiritu sancto Ecclesie tradita, Apostolorum ministerio. Ita enim Augustinus ad Ianuarium scribit: Apostolus Paulus de hoc Sacramento loquens, Cætera (ait) cum uenero ordinabo. Vnde intelligitur, quia multum erat ut in epistola totum illum agendi ordinem insinuaret, quem uniuersa per orbem seruat Ecclesia, ab ipso ordinatum esse: quod nulla morum uarietate variatur.

DE SACRIFICIO MISSAE. 116.

Quo Canon maior qui incipit, Te igitur clementissime Pater per Iesum Christum, & cæt. a coniunctione rationali (Igitur) quæ in præcedens aliquod unde colligat respiciat, in Secretam uidelicet orationem, quæ super oblata panis & calicis munera ante præfationem dicitur, facilius possit intelligi, damus priusquam Canonem ipsum exordiamur, nam aliquam talem Secretam, cum Præfatione & Hymno Angelico, ut sic ordine suo Canon ex præcedentibus sequatur.

ORATIO SECRETA, QUÆ DICITUR
in Missa diei Cœnæ dominicæ.

IPse tibi quæsumus Domine sancte, Pater omnipotens, AETERNE DEUS sacrificium nostrum reddat acceptum, qui discipulis suis in sui commemorationem hoc fieri hodierna traditione monstravit, Iesus Christus filius tuus Dominus noster. Qui tecum uiuit & regnat in unitate Spiritus sancti, Per omnia secula seculorū. Responsio. Amen.

Sacerdos dicit: Dominus uobiscum. Responsio: Et cum spiritu tuo. Sacerdos. Sursum corda. Respon. Habemus ad Dominum. Sacerd. Gratias agamus domino Deo nostro. Respon. Dignum & iustum est. Sacerdos. Vere dignum & iustum est, æquum & salutare. Nos tibi semper & ubiq; gratias agere, Domine sancte, Pater omnipotens, AETERNE DEUS, per Christum Dominum nostrum: Per quæ maiestatem tuam laudant Angeli, adorant Dominationes, tremunt Potestates, Cœli, cœlorumq; uirtutes, ac beati Seraphim solemni exultatione concelebrant. Cum quibus & nostras uoces, ut admitti iubeas deprecamur, supplicia confessione, dicentes.

DE SACRIFICIO MISSAE.

HYMNVS ANGELICVS.

Sanctus, Sanctus, Sanctus, Dominus Deus Zebaoth. Ple-
ni sunt caeli & terra gloria tua, Hosanna in excelsis.
Benedictus qui uenit in nomine Domini, Hosanna in
excelsis.

CANON

E igitur clemētissime Pater, per Iesum Chri-
stum filium tuum dominum nostrum sup-
plices rogamus ac petimus, uti accepta ha-
beas & benedicas, h.ec dona, h.ec manera,
h.ec sancta sacrificia illibata. In primis que
tibi offerimus pro Ecclesia tua sancta Catholica, quam pa-
trificare, custodire, adunare, & regere digneris toto orbe
terrarum, una cum famulo tuo Papa nostro. N. & antistite
nostro. N. & rege nostro. N. & omnibus orthodoxis atq;
Catholicæ & Apostolicæ fidei cultoribus.

Memento Domine famulorum famularumq; tuarum
.N. & omnium circumstantium, quorum tibi fides cognita
est & nota deuotio, pro quibus tibi offerimus, uel qui tibi
offerunt hoc sacrificium laudis, pro se suisq; omnibus, pro
redemptione animarum suarum, pro spe salutis & inco-
luntatis suæ, tibiq; reddunt uota sua eterno Deo, uiuo &
uero: cōmunicantes, & memoriam uenerantes, in primis
gloriosæ semper uirginis Mariæ genitricis Dei, & Domi-
ni nostri Iesu Christi, sed & beatorum Apostolorū, ac mar-
tyrum tuorum Petri, Pauli, Andreæ, Iacobi, Iohannis, Tho-

DE SACRIFICIO MISSAE. n7.

me, Iacobi, Philippi, Bartholomaei, Matthaei, Symonis & Iudae, Lini, Cleti, Clementis, Sixti, Cornelij, Cypriani, Lauretij, Chrysoconi, Iohannis & Pauli, Cosmae & Damiani, & omnium sanctorum tuorum, quorum meritis, precibusque concede, ut in omnibus protectionis tuae muniamur auxilio, Per eundem Christum dominum nostrum, Amen. Hanc igitur oblationem seruitutis nostrae, sed & cunctae familiae tuae quaesumus domine ut placatus accipias, diesque nostros in tua pace disponas, atque ab aeterna damnatione nos eripi, & in electorum tuorum iubeas grege numerari, Per eundem Christum dominum nostrum.

Quam oblationem tu Deus in omnibus quaesumus Benedictam, Asscriptam, Ratam, Rationabilem, Acceptabilemque facere digneris, ut nobis corpus et sanguis fiat dilectissimi filij tui domini nostri Iesu Christi.

Qui pridie quam pateretur accepit panem in sanctas ac venerabiles manus suas, & eleuatis oculis in caelum ad te Deum patrem suam omnipotentem, tibi gratias agens, benedixit, fregit, & dedit discipulis suis, dicens:

Accipite & manducate ex eo omnes: HOC EST ENIM CORPUS MEVM.

Simili modo postquam coenatum est, accipies & hunc präclarum calicem in sanctas & venerabiles manus suas, ite tibi gratias agens, benedixit, & dedit discipulis suis, dicens:

ACCIPITE ET bibite ex eo omnes: Hic est enim calix sanguinis mei, noui & aeterni testamenti, mysterium fidei, quod pro uobis & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. Haec quotiescunque feceritis, in meam memoriam facietis.

Vnde & memores domine, nos tui serui, sed & plebs tua sancta, eiusdem Christi filij tui domini dei nostri, tantae beatae passionis

DE SACRIFICIO MISSAE.

passionis, nec non & ab inferis resurrectionis, sed & in
 caelos gloriose ascensionis, offerimus præclare maiestati
 tue de tuis donis ac datis, hostiam puram, hostiam san-
 ctam, hostiam immaculatam, panem sanctum vite æternæ,
 & calicem salutis perpetuæ. Supra quæ propicio & sere-
 no vultu respicere digneris, ac accepta habere. Sicuti acce-
 pta habere dignatus es, munera pueri tui iusti Abel, & sa-
 crificium Patriarchæ nostri Abrahamæ, & quod tibi obtulit
 summus sacerdos tuus Melchisedech, sanctum sacrificium,
 immaculatam hostiam. Supplices te rogamus omnipotens
 Deus, iube hæc præferri per manus sancti angeli tui, in sub-
 lime altare tuum, in conspectu diuinæ maiestatis tuæ, ut quot-
 quot ex hac altaris participatione sacrosanctum filij tui cor-
 pus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cælesti
 & gratia repleamur, Per eundem Christum dominum nostrum.

Memento etiam domine famulorum famularumq; tua-
 rum, qui nos præcesserunt cum signo fidei, & dormiunt in
 somno pacis. N. Ipsis domine, & omnibus in Christo quies-
 centibus, locum refrigerij, lucis & pacis, ut indulgeas
 deprecamur, Per eundem Christum dominum nostrum.

Nobis quoq; peccatoribus famulis tuis, de multitudine
 miserationum tuarum sperantibus, partem aliquam & so-
 cietatem donare digneris, cum tuis sanctis apostolis & mar-
 tyribus, cum Iohanne, Stephano, Matthiâ, Barnaba, Igna-
 tio, Alexandro, Marcelliano, Petro, Felicitate, Perpetua, Aga-
 ta, Lucia, Agnete, Cælia, Anastasia, & cum omnibus san-
 ctis tuis. Intra quorum nos consortium non estimator me-
 riti, sed veniæ quæsumus largitor admitte, Per Christum
 dominum nostrum. Per quem hæc omnia domine semper
 bonæ

boua Creas, Sanctificas, Viuificas, Benedicis, & prestas nobis. Per ipsum, & cum ipso, & in ipso, est tibi Deo patri omnipotenti, in unitate spiritus sancti, omnis honor & gloria. Per omnia secula seculorum. Responsio... Amen.

Oremus: Fræceptis salutaribus moniti, & diuina institutione formati, audemus dicere: Pater noster, qui es in cælis, sanctificetur nomen tuum. Adueniat regnum tuum. Fiat voluntas tua, sicut in cælo & in terra. Panem nostrum quotidianum da nobis hodie. Et dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Et ne nos inducas in tentationem. Respon. Sed libera nos a malo.

Hic quondam finiebatur Canon, & quod sequitur Embolismum seu excrescentiam appellarunt.

Libera Nos quæsumus domine ab omnibus malis, præteritis, præsentibus & futuris, & intercedente beata & gloriosa semper uirgine Dei genitrice Maria, & beatis Apostolis tuis Petro & Paulo, atq; Andrea, cum omnibus sanctis tuis, da propicius pacem in diebus nostris, ut ope misericordiæ tuæ adiuti, & a peccato simus semper liberi, & ab omni perturbatione securi, Per eundem dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, qui tecum uiuit & regnat in unitate spiritus sancti Deus, Per omnia secula seculorum. Responsio. Amen.

Pax domini sit semper uobiscum. Resp. Et cum spiritu tuo.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi miserere nobis.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi miserere nobis.

Agnus Dei qui tollis peccata mundi, dona nobis pacem.

Quando sacerdos consecrat hostiæ partem mittit in calicem, orat:

DE SACRIFICIO MISSAE.

Fiat haec commixtio corporis & sanguinis domini nostri Iesu Christi, omnibus nobis sumentibus salus mentis & corporis, & ad uitam capeffendam eternam praeparatio salutaris. Per eundem Christum, Amen.

Sequentes orationes ad Canonem non pertinent, sed sunt orationes priuatae, quae in Missalibus quibusdam nonnunquam uariantur.

Deinde sacerdos dat osculum pacis, dicens: Domine Iesu Christe, qui dixisti Apostolis tuis: Pacem meam do uobis, pacem relinquo uobis, ne respicias peccata mea, sed fidem Ecclesiae tuae, eamque secundum uoluntatem tuam pacificare, & coadunare dignare, qui uiuis & regnas cum Deo Patre, & cetera.

Interea dat sacerdos pacem, dicens: Habete uinculum pacis & charitatis, ut apti sitis sacrosanctis mysterijs Christi. Pax Christi & Ecclesiae abundet in corporibus uestris. Responsio: Pax tecum ab Ecclesia Christi.

Oratio ante communionem.

Domine Iesu Christe fili Dei uiui, qui ex uoluntate Patris cooperante spiritu sancto, per mortem tuam mundum uiuificasti, libera me per hoc sacrum corpus & sanguinem tuum, ab omnibus iniquitatibus meis & uniuersis malis, & fac me tuis semper obedire mandatis, & a misericordia tua nunquam in perpetuum separari. Qui cum eodem Deo patre in unitate eiusdem spiritus sancti, uiuis & regnas Deus, & cetera. Perceptio corporis & sanguinis Domini nostri Iesu Christi proficiat animae meae & corpori meo in uitam eternam. Perceptio corporis & sanguinis tui domine Iesu

iudicium

iudicium & condemnationem, sed pro tua pietate proſit
 mihi ad tutamētū animæ & corporis, Amē. Corpus domini
 nostri Iesu Christi custodiat animā meā in uitā eternā, Amē

Facta communione, dicitur oratio quam Complendam
 appellant. Hanc sequitur deinde benedictio.

Peractio Missæ officio dicit sacerdos.

Placeat tibi sancta trinitas obsequiū seruitutis nostræ
 & presta, ut hoc sacrificiū qd' oculis tue maiestatis indi-
 gnus obtuli, sit tibi acceptabile, mihiq; & omnibus p' qui-
 bus illud obtuli, sit te miserante propitiabile. Qui uiuis &
 regnas Deus per omnia secula seculorum, Amen.

FINIS MISSAE.

Postremo aduersarij & hoc quoq; oppugnāt, q' Missa
 peracta dicit sacerdos in oratione, Placeat tibi, &c. mihi
 & omnibus pro quibus illud obtuli, sit te miserante propi-
 tiabile. Quod ita traducunt, quasi sciat sacerdos de Missa
 propiatorium sacrificiū, ad derogandū propiatorio il-
 li quod pependit in cruce, &c. Cæterū nō est momenti ali-
 cuius obiectio ista: cum ante declaratum sit quale sacrificiū
 sit Missa. Vnde certe præter omnem propiatorij illius sa-
 crificij in cruce oblatis imminutionem, pie orari potest, ut
 Deus alia etiam sacrificia nostra spiritualia, quales sunt,
 orationes, elemosynæ, &c. dignetur acceptare, & per ea
 propicius nobis fieri. Imo ne is quidē statim reprehēdi debe-
 ret, qui Missam propiatorium sacrificiū forte appellaret,
 ppter sacrificiū propiatoriū in cruce oblatū, q' Missa re-
 presēt. Si enim ueteris testamēti sacrificia sine offensione
 et absq; iniuria propiatoria, imo expiatoria appellantur,

Sacramentū
 altaris quate-
 nus dicitur pos-
 sit propiato-
 rium.

h.c

DE SACRIFICIO MISSAE.

hac sola de causa, quod uerum Christi sacrificium, quod futurum erat unica pro peccatis totius mundi oblatio, figurabant. Item si patres ueteris testamenti quando talibus caeremonijs usi sunt, ipsoq; usu confessi, se credere, quod propter Messiam promissum dimitterentur eis peccata, remissionem peccatorum in ea fide sunt consequuti: quare non permittatur nobis absque reprehensione Noui Testamenti oblationem uocare propitiatorium aut expiatorium sacrificium? ob id quod sit imago sacrificij illius semel oblato in cruce, sicut dicit beatus Chrysostomus. Praesertim cum spiritualiter utentes hoc sacrificio, hoc est, confitentes, nobis uirtute passionis Christi, & sacrificij in cruce oblato (quod mystice & commemoratiue nostro sacrificio exhibemus) remitti peccata impetremus, nobisq; applicemus remissionem peccatorum.

*In Missa
Chrysost. fit
oblatio pro
celebrantiu
& populi
peccatis.*

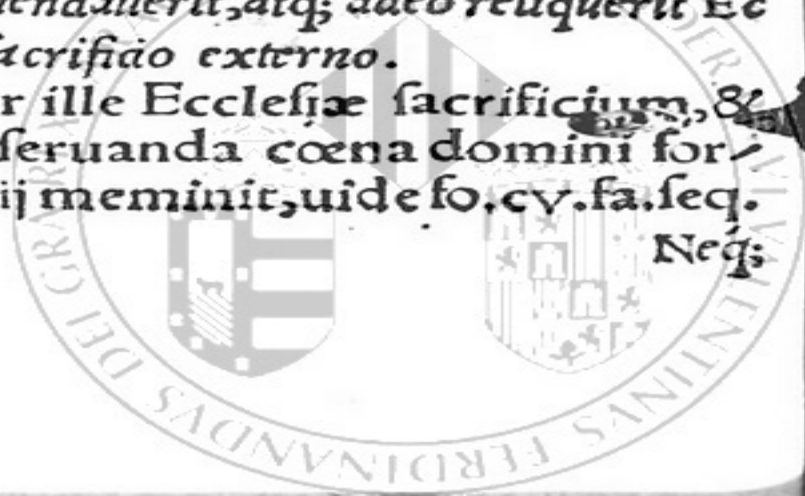
QVAE MOLIA TVR REFORMATIONIS Liber aduersus haec

Aduersus omnia illa, quae de sacrificio Eucharistiae & tota Missa iam dicta sunt, & tam sacrae scripturae testimonio, q̄ uniuersali traditione Ecclesiae sint phara, liber ille multis modis insanit.

Primum dicit Christum coenam suam tantum communionis gratia instituisse. Fol. c i. facie ij. *Quasi Christus in coena sua nullum sacrificium nouum instituerit, neq; Apostoli, & eorum successoribus, usum eius in hoc Sacramento commendauerit, atq; adeo reliquerit Ecclesiam suam sine omni sacrificio externo.*

Aufert item liber ille Ecclesiae sacrificium, & in confecta ista de obseruanda coena domini formula, nullius sacrificij meminit, uide fo. cy. fa. seq.

Neq;

Necq̄ item sub titulo de sacrificio Christiano, ubi hoc tantum appellatur Ecclesiae sacrificium, quod pro pauperibus offertur. Fol. lxx.

Quo uero errori suo fucō aliquo patrocinentur, affingit liber ille Patribus, qui hanc actionem frequenter sacrificium & oblationem uocant, nouum sensum, quasi aliud nihil eo nomine intellexerint, q̄ sacrificij memoriā aliquā. Fol. xcix. fa. ij.

Cum tamen ueteres Patres, & praecipue Augustinus testentur, hanc sacrosanctam actionem, non pro qualibet commemoratione sacrificij cruas, quae certe & extra Missam fieri potest habendam, uerum potius uerissimū esse, & praecipuum Catholicae Ecclesiae sacrificium. Idq; Propter quadruplicem oblationem, quam diximus in ea pie offerri.

Præterea liber negat actionem hanc esse sacrificium, quamlibet sacerdos applicet eā. Imo uult ad sacerdotē in actione ista, non plura pertinere, q̄ ut instruat coenam, exponat presentibus Sacramenti mysteria, fidē eorum excitet, ac postea Sacramentum administret. Atq; ita de rebus istis pronunciat liber, quasi nequeat sacerdos in Missa, dominum nostrum Christum Patri figuratim, & mystice offerre. Fol. xcix. fac. i. & seq.

Ad hanc uim & iniuriam Ecclesiae Christi infert, ubi dicit, haec tenus in Ecclesia praedicatum fuisse, & ad huc doceri, Sacerdotem ad hoc offerre Patri Christum, ut intentione & oratione sua faciat eum esse nouum & acceptabile sacrificium pro hominum salute, & quasi meritum passionis Christi applicet, distribuaturq; illis, q̄ nulla fide id ipsum apprehendunt. Quasi deniq; populo persuaserimus, opus sacerdotis externum, & sacrificium,

DE SACRIFICIO MISSAE.

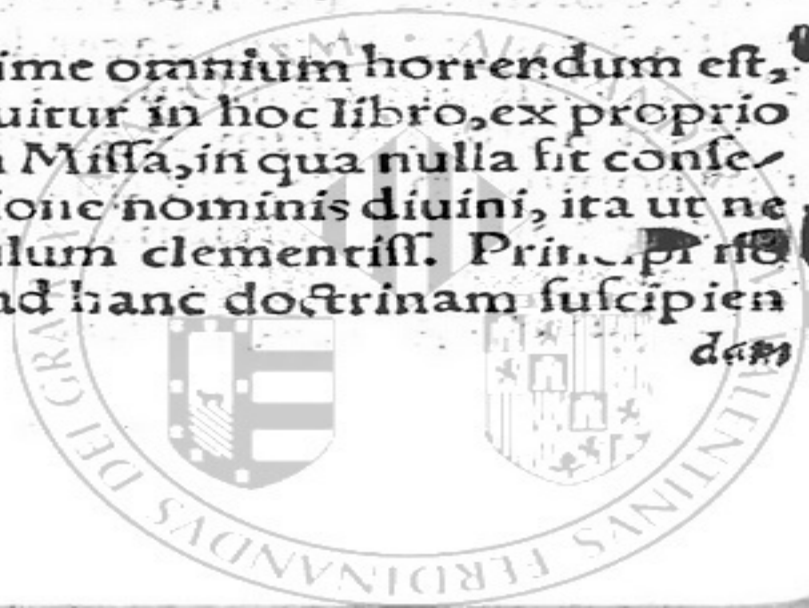
cium, quod patri pro peccatis nostris proponitur, tantæ esse uirtutis & efficacis, ut astantes iuuetur eo in corpore & anima, hic & in uita futura, non obstante quod simul interim in omni generis peccatis & criminibus Deo & conscientia manifeste contrarijs sint & permaneant. Licet etiam e Missa nihil percipiât amplius q̄ ut aspiciant tantum quasi spectaculum quoddam sacerdotis actionem. Fol. xcviij. fa. ij. & fol. seq.

Quod tamen omne confictum est, ut supra diximus.

Item nos sanctam istam actionem uertere in opus pure humanum, atq; hinc presumere homines contra Deum & dominum Christum, eo q̄ Missa in peccatis & contemptu Christi q̄ maxime confirmetur, fiantq; securi. In summa, diuinam maiestatem & Iesum Christum regem gloriæ nō posse grauius ledi q̄ hoc abusu, ita enim Missam appellant, atq; adeo prædicantes debere huc incumbere, ut hoēs ab hac falsa fiducia, in quā hætenus abducti fuerunt, abstrahantur. Fol. xcix. fa. i. & seq.

Abrogat & damnat Missam totius Ecclesie Christi, quæ præcipue in Canone consistit. Canonem aufert, & quæ præter illum sunt inuat pro arbitrio in nouum quendam ritum, hætenus nō auditum in Ecclesia, necq; unquam receptum. Folio. cx. facie ij.

Quod uero maxime omnium horrendum est, contingitur & instituitur in hoc libro, ex proprio sensu noua quædam Missa, in qua nulla fit consecratio cum inuocatione nominis diuini, ita ut necesse sit totum populum clementiss. Principi nostro subiectum, ubi ad hanc doctrinam suscipien-

nam fuerit adactus, crudelissime & impie priuati-
 uerq; corpore & sanguine Christi. Vide folio
 cx. facie ij. ubi sacerdoti præcipitur, ut hymno
 sanctus decantato, sine omni inuocatione aut prece
 canonica, mox uerba Apostoli Pauli quibus
 recitat institutionem huius Sacramenti, nempe
 Dominus Iesus Christus &c. singulari grauitate
 decantet. Ac confestim ubi populus responderit
 Amen. pari modo decantet & Pater noster, at
 q; deinde populum communice.

In commentitia hac Missa nõ oratur pro Pa-
 pa, summo spiritualis status Põrifice, Nec fit ulla
 memoria sanctorum qui cum christo uiuunt.
 Cu tamẽ hoc ab Apostolorũ tempore factũ sit in Ecclesia.
 Tantum abest ut memoria habeatur animarum,
 quæ cum signo fidei hinc discesserunt.

Cum sancti patres dicant, & præcipue Ambrosius li-
 bro primo Officiorum, capite quinquagesimo, Oblatio-
 nes populi (in quibus est uotorum solutio) adferri debe-
 re ad sacerdotem, &c. et. Scripturæ quoque sit confor-
 me ut oblationes fiant ad altare, easq; sacerdos benedicat.
 Ad quod a tempore etiam Apostolorum in uniuersa Eccle-
 sia obseruatum fuit.

Nihilominus uult liber ille, ut oblationes hui-
 usmodi non sacerdoti ad altare, sed curatoribus
 potius secularibus, offerantur, tradanturq;
 & ab ijs in gazophilacium pauperum reponan-
 tur. Folio. cix. facie prima.

Sic etiam Ambrosius scribit sacerdotes electos, ut arcani
 testamenti operiant, quod nõ liceat omnibus altitudinẽ my-
 steriorũ uidere. Et ante Ambrosiũ, Magnus ille Basilius lib.

de spiritu sancto, cap. 27. Apostolos & patres, qui ab initio res Ecclesiasticas sanauerunt in occulto ac silentio mysterijs auctoritatem conseruasse. Neq; enim (ut ait) omnino mysterium est, quod ad populares & uulgares aures offeratur, sicut iam ante rectissime scripserat. Ei quod publicatum est, & per se apprehendi potest imminere contemptum. Quod uero remotum est, ac rarum etiam naturaliter quodammodo esse coniunctam admirationem. Quomodo & Christus docet, ne spargantur margaritæ ante porcos, &c.

Vbi Reformationis liber iubet, uerba institutionis huius sacramenti, In qua nocte, &c. quæ liber ille arbitratur esse consecrationis uerba (si tamen eius auctores, qui clementissimum principem nostrum praua informatiõe huc impulerunt, quicquam de consecratione credant) clara uoce canere.

Quod certe pessime fit, hoc potissimum tempore, quo disciplina Christiana collapsa est, nec ullum habetur discrimen inter plebem Sanctam, Pœnitentes, Energumenos, Criminosos. Imo interdum multis in locis, nec inter Ecclesiam membra, qui intus sint, aut qui foris, hoc est excommunicatos. Siquidem Ecclesia olim, cum longe melior disciplina uigeret, etiam orationem illam, quæ ante consecrationem super oblationem dicebatur, Secretam appellabat. Græcè uero mysticam orationem, propterea, quod non deberet omnibus temere publicari, &c.

Quod autem liber Reformationis prætense, hæc omnia tradat, reperies folio. no. facie. 2.

Iam quomodo hæc, aliaq; plurima, quæ in libro Reformationis continentur, cum mandato Christi, Apostolicis tra-

ditionibus, uniuersa Catholica Ecclesia, antiquis illis & sanctis Patribus, & toto orbe recepta consuetudine conueniant, prolixè satis demonstrauius.

DE SACRAMENTO POENITENTIAE
& eius administratione.

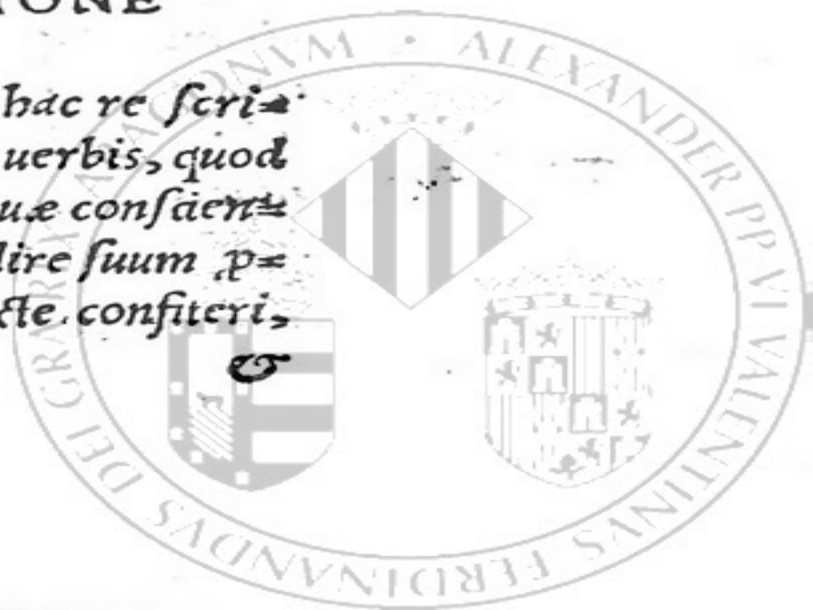
Catholica Christi Ecclesia a tempore Apostolorum, docuit Christum dominum sacramentum poenitentiae siue absolutionis instituisse. Matt. 16. & 18. uerbis illis: Quodcumque ligaueritis super terram, erit & ligatum in caelis, & quodcumque solueritis super

Christus ipse
sacramentum
Absolutionis
instituit.

terram, solutum erit & in caelis. & Iohan. 20. ubi textus habet, Haec cum dixisset Iesus, insufflauit in eos: nimirum Apostolos, dicens eis: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt. Quibus uerbis intellexit Ecclesia, Christum dominum apostolis dedisse clauas, non solum potestatis, sed & scientiae ac discretionis. Sine clauis enim scientiae, potestatis clauis caeca foret.

DE SECRETA CONFESSIONE
aut absolutione

Quapropter sancti patres quotquot de hac re scripserunt, concluderunt ex his Christi uerbis, quod omnis qui peccatis fuerit oneratus, quae conscientiam eius ream teneant crucientque, debeant adire suum proprium sacerdotem, eiuscemodi peccata distincte confiteri,

DE SACRAM. POENITEN.

Et ab eodem poscere informationem, medianā et iudiciū,
 et quicquid deniq; canonice satisfactionis nomine sacer-
 dos tanq; medicus spiritalis sibi imposuerit, animo uolunta-
 rio ad faciendū suscipere: imo ante absoluionē reponere in
 arbitrium et iudiciū sacerdotis, an statim confessione facta
 a peccatis sit absoluendus: an uero quousq; peracta sit pœ-
 nitentia, debeat absolutio differri. Considerato quod Sa-
 cerdos in hoc sacramento spiritalē querdā medicū agat,
 cuius munus est uulnerum uicia indagare, diligenterque
 prospicere, ut ab imo sanentur, quo nulla obducentur cicat-
 rice, priusq; perfecte sint curata. Ita de his rebus docuerūt
 patres omnes, tam Orientalis q̄ Occidentalis Ecclesiæ.

Confessio se-
 creta in uer-
 bis Christi sū-
 clamēta, testi-
 moniū habet
 tā Orientaliū
 q̄ Occidenta-
 liū patrum.

Clemēs.

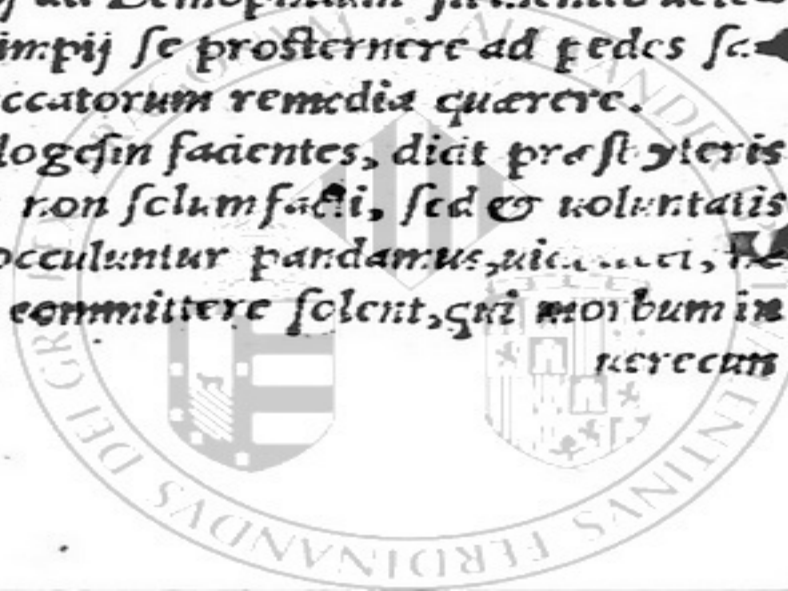
Clemens epistola prima, quam Ruffinus Præbyster in-
 terpretatus est, testatur hanc esse Petri doctrinam: ut si for-
 te alicuius cor, uel liuor, uel infidelitas, uel aliquod malum
 latenter irrepsit, non erubescat qui anime sue curam
 gerit confiteri hæc, ei qui præest, ut ab ipso per uerbum
 Dei et consilium salubre curetur: quo possit fide integra
 et operibus bonis pœnas æterni ignis effugere, et ad
 perpetuæ uitæ præmia peruenire. Vbi Clemens de ocul-
 tis peccatis discrete loquitur. Sequitur enim: Intri:secus la-
 tens amaritudo peccati, abijciēda prorsus et emouēda est.

Dionysius.

In Epistola Dionysij ad Demophilum fit mentio uete-
 ris moris, quo solebant impij se prosternere ad pedes sa-
 cerdotis, confiteri, et peccatorum remedia querere.

Tertianus.

Tertullianus Exemologesin facientes, dicit præbysteris
 aduolui: et exigit, ut non solum facti, sed et uoluntatis
 delicta, que in latbris occultantur pandamus, uiciumque
 facimur peccatores, quod committere solent, qui morbum in
 uerecans

uerecundioribus partibus contractum abscondunt medicis,
 & cum crubescencia sua percunt, ut sic peccator in Exemo-
 logesi secunda subsidia statuatur.

Ad eundem modum hortatur nos Origenes in Psal.
 37. Vide (inquit) quid edoccat nos scriptura diuina.

Origenes.

Quia oportet peccatum non celare intrinsecus, fortassis enim sicut hi, qui habent intus inclusam escam indigestam, aut humoris uel flegmatis, stomacho grauiter & moleste imminentia, si non uerint, releuantur. Ita etiam hi que peccauerunt, siquidem occultant, & relinent intra se peccatum, intrinsecus urgentur, & propemodum suffocantur a flegmate: tantummodo circumspice diligentius, cui debeas confiteri peccatum tuum. Proba prius medicum, cui debeas causam languoris exponere. Eadem scribit in 2. cap. Leuit. In libro uero tertio Periarcho, capite primo dicit: Si quis non prius anime sue uitia, & peccatorum suorum cognouerit mala, ac proprii oris confessione prodiderit, purgari is absoluique non poterit.

Cui Ad stipulatur beatus martyr Cyprianus sermone quinto, de lapsis: Quauis (inquit) nullo fauore sint constricti, quoniam tamen de hoc uel cogitauerunt, hoc ipsum apud sacerdotes Dei dolenter & simpliater confitentur. Exemologesim conscientie faciunt, anime sue pondus exponunt, salutarē medelā, paruis licet & modicis uulneribus exquirūt, scientes scriptum esse: Deus nō irridetur, et c. Et paulo post: Confiteantur singuli quæso uos fratres, delictum suum, dū adhuc qui deliquit in seculo est, dū admitti confessio eius potest, dum satisfactio & remissio facta per sacerdotes, apud dominum grata est. Et alibi ad Clerum de modo

Cyprianus.

DE SACRIFICIO MISAE.

modo agendi poenitentiam dicit: Is demum ueram poenitentiam agit, qui Dei & sacerdotis praeceptis obediens, & obsequijs suis & operibus iustis dominum promeretur.

Nicephorus

Nicephorus Cartophilax ad Theodosium Monachum, ita scribit: Ligandi solucndiq; prouincia pontificibus ipsis a clementissimo Deo nostro demandata est. Siquidem ad Petrum ait: Quaecunq; ligaueris, ligata, & quaecunq; solueris, soluta erunt. Vnde olim omnes oportebat ad ipsos pontifices accedere, suaq; illis occulta prodere, & sui uel recōciliationem, uel repudium ferre. Ignoro autem qui factum sit, cur hæc minus obseruetur, quamuis existiment pontifices, negotij tædio, frequentiq; multitudinis turbulētia defatigatos, id operæ ad monachos transmisisse, ad eos scilicet, qui uere probati sint, & alijs ualcant esse utiles &c. Ibidē latius docet, quomodo ad confessionem ad eundē sit, & quid sacerdoti agendum.

Basilius

Basilius in regula monachorum, cap. 21. dat præclarum pro secreta confessione testimonium. Ait enim: Necessarium uidetur ijs, quibus dispensatio mysteriorum Dei cōmissa est, confitenda esse peccata. Quod probat per scripturā, Matth. 3. & Actorum 9. & cap. 15. exigat, ut etiā minora peccata confiteamur. Capite uero 98. meminit satisfactionis, quæ peccatori debeat imponi. Confessio (inquit) peccatorum hanc habet rationem, quam habet uulnus aliquod corporis, uel passio, quæ medico demonstranda est. Ita confessio peccatorum fieri debet apud eos tantummodo, qui curare hæc præualent & emendare.

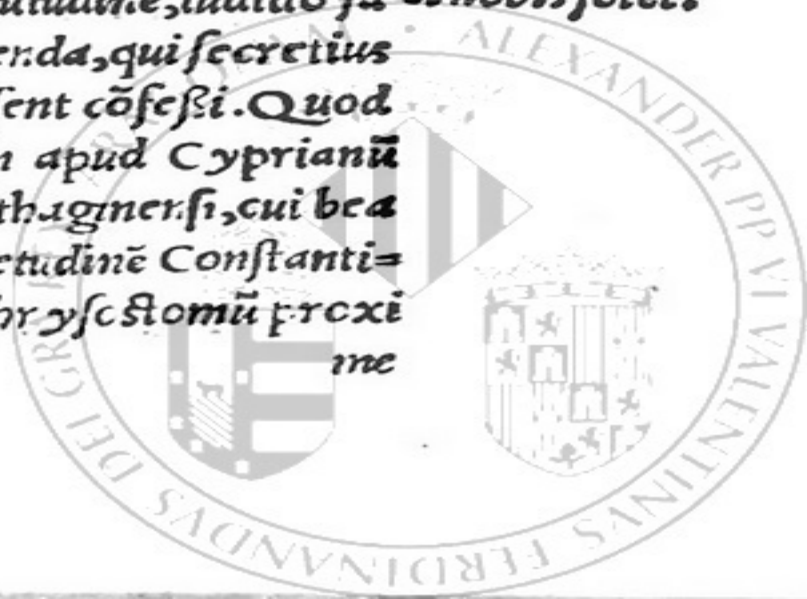
Chryso=
stomus.

Beatus Iohannes Chrysostomus libro tertio de sacerdotio, ubi sacerdotalem dignitatem præclare extoluit: Sacerdo

dotibus (inquit) datum est, ut potestatem habeant, quam Deus optimus neque angelis neque archangelis datam esse uoluit. Neque enim ad illos dictum est: Quaecumque alligaueritis in terra, erunt alligata et in caelo, &c. Pater enim omnifariam filio potestatem dedit, ceterum uideo ipsam eandem omnifariam potestatem a filio illis traditam. Atqui potestas ista iudicandi, sine praecedente confessione exerceri non potest, quum cognitio et discretio iudicium debeant praecedere. Et infra: Insania manifestaria est, despiciere tantum principatum, sine quo, neque salutis, neque promissorum bonorum copotes fieri possumus: hi sunt enim, qui non tantum regenerant nos in baptismo, sed et peccata post baptismum remittunt, et ueteris testamenti sacerdotes longe exuperant, qui tantum potestatem habebant probandi a lepra purgatos: At nostris sacerdotibus, non corporis lepra, uerum animae sordes, non modo probare, sed et purgare prorsus concessum est.

Ceterum quae obijciuntur nobis, ex eodem Chrystomo in epist. ad Hebraeos. homil. 31. 40. et 80. et homil. 2. in Psal. 50. ubi ait: Non dico tibi, ut te prodas in publicum, neque ut te apud alios accuses: uon dico tibi, ut confitearis seruo tuo, ut exprobret, &c. Et quae alibi forsitan in eandem sententiam dicuntur, intelligi debent de poenitentia publica, quae ante tempora Chrystomi, secundum peccati magnitudinem, iudicio sacerdotis illis etiam interdum imponebatur agenda, qui secretius peccassent, et sacerdoti secreta itidem fuissent confessi. Quod et ex Origene apparet in Psal. 37. Item apud Cyprianum in sermone de laps. et in Conclio. 3. Carthaginiensi, cui beatus August. interfuit, cap. 5. Quam consuetudinem Constantiopolitanus Episcopus Nestarius, qui Chrystomum proxime

Verus intel-
lectus eorum,
quae ex Chry-
sost. Ambro.
& Tripart.
historia obij-
ci nobis solet.

DE SACRAM. PŒNITEN.

me antecessit, abrogauit, propter sceleratam transgressionem Diaconi cum matrona pœnitente. Et in Ecclesia quod Romana, Leo Magnus consuetudinem illam, quod nimium dura & rigida uideretur, sustulit, ut ipse Epistola 57. ad uniuersos per Campaniam, Samnium, & Picenum Episcopo postestatur. Ad eundem modum, quod de hac re libro 9. cap. 35. historie Tripart. legitur, accipiendum est. Neq; enim illic narratur secretam confessionem abrogatam, sed magis illos, qui confiteri fugiunt, liberius peccare, cum minorâ peccata pudore confitendi, committi solcant. Hoc solum dicitur, Presbyterum qui publice pœnitentibus præfici solebat, amotum (Eo enim tempore illi soli pœnitentes appellabantur, qui publicam pœnitentiam agebant, ut patet ex Canonibus Græcarum Synodorum, cap. 23.) Atq; adco in Constantinopoli sub Nectario seueritatem tantum consuetudinis (qua receptum erat, ut etiam qui secrete tantum peccassent publicam agerent pœnitentiam) non autem secretam confessionem, secretamq; pœnitentiam abrogatam. Quod autem Tripart. historia ad hunc sensum debeat intelligi, & res ipsa demonstrat, & indicat litera. Presbyter enim pœnitentibus præfatus, nobili matrone cum peccata sua fuisset confessa, præcipit ieiunare, & Deo operibus bonis supplicare. Quod cum obseruaret, crebrius in Ecclesia cum Diacono se consuetudinē habuisse confessa est. Hoc ubi populus cognouisset, sauebat in sacerdotes, quasi per eos Ecclesia contaminata fuisset. Quamobrem Nectarius reuocauit Diaconum sceleratum, & unumquenq; iudicio conscientie sue reliquit: quod non ita accipere oportet, quasi fecerit omnibus liberum secreto cōfitendi si uelint, aut non si no-

si nolint, sed quod ad poenitentiam attinet liberum fecit, reliquitq; uniuscuiusq; iudicio, an pro peccatis occultis publice poenitere uelit an non. Quod ipsum et Leo Magnus qui Nestarij tempora non ita longe secutus est, expressius agit in Epistola 57. iam citata.

Iam ut ad Patres alios properemus. Hieronymus in 16. cap. Manichaei, uult, ne sacerdos sibi temere arroget clauem potestatis absq; clauē iudicij et discretionis, sed quem admodum in testamento ueteri leprosis praecipuum fuit, ut ostenderent se sacerdotibus, qui habent notitiam leprosi, et non leprosi, et possunt discernere, qui mundus, quiue immundus sit. Sic et hic dicit Episcopum et Praesbyterum alligare uel soluere pro officio suo, cum audierit peccatorum uarietates, et nouerit qui ligandus sit, quiue soluendus. Quo et illud spectat, quod scribit in Esaiam capite 14. et in Ecclesiasten capite decimo, ubi ait: Si quem serpens Diabolus occulte momorderit, et nullo conscio cum peccati ueneno infecerit, si tacuerit qui percussus est, nec uulnus suum fratri suo, et magistro uoluerit confiteri, Magister qui linguam habet, sed ad curandum, facile ei prodesse non poterit. Si erubescat enim egrotus, medico uulnus confiteri, quod ignorat, medicina non curat.

Ambrosius in sermone natalitio sanctorum Petri et Pauli, ambas clauas describit in Petro et Paulo, pro diuersa uniuscuiusque officio. Quos enim clauis scientiae erudit ad salutem, clauis potestatis suscipit ad quietem. Quorum corda clauis illa patefecerit doctrina uerborum, eorum uisibus haec aperit regna caelorum. Diuitias immortalitatis clauis poenitentiae dispensat, scientiae thesauros clauis altera largi

Hieronymus.

Ambrosius.

DE SACRAM. POENITEN.

Largitur, &c. Item in exhortatione ad poenitentiam; monet sanum unumquemq; vitare peccata, quia nescit si possit ipsam poenitentiam acipere, & confiteri Deo & sacerdoti peccata sua. Idem ille beatus uir libro pri. de poenitentia, dicit eos mandata Dei resandere, Deoq; iniuriã facere, & negant absoluendi potestatem ad sacerdotem pertinere.

Ait enim: Cum ipse dominus Iesus in Euangelio dixerit: Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta erunt: Quis est qui magis Deum honorat: utrum qui mandatis obtemperat, an qui resistit? Ecclesia in utroq; seruat obediẽtiam, ut peccatum & alliget & relaxet. Dominus enim par ius & soluendi esse uoluit & ligandi, qui utrunq; pari conditione permisit. Iam cum nemo possit ligare aut absolvere hoc quod ignorat; uide quomodo sanctus ille pater his uerbis cognitionem peccati, quæ confessione accipitur, exigat. Et statim sequitur: Munus spiritus sancti est officium sacerdotis, ius autem spiritus sancti in soluendis, ligandisq; criminibus est. Ibidem docet, quomodo peccata sint discernenda: capite item quinto, comparat sacerdotem Medico, eos autem, qui iactant sibi non esse sacerdoti opus, illis de quibus Christus ait: Non opus est sanis medico, sed ijs, qui male habent. Et cap. 6. ait: Ecclesie species est in foemina illa, quæ accessit retro, et tetigit fimbriam uestimenti domini.

Ecclesia enim confitetur uulnera sua. & curari cupit. Cap. uero. 7. Sacramentum poenitentiae aequat baptismi sacramento. Quid (inquit) interest, utrum per poenitentiam, an per lauachrum, hoc ius remittendorum peccatorum omnium sacerdotes sibi uedicent? Vnum in utroq; ministerium est:

ut in

ut in lauachro operatur mysteriorum gratia, ita in poenitentia nomen Dei. Ad eundem modum lib. 2. cap. 7. Sacerdotes comparat Apostolis, qui Domino iubente resusata=ti Lazari uincula soluerunt: Lazari uero uocationem, Veni foras, uocationi ad confessionem, &c. et.

De hoc beato uiro ita scribit Paulinus in uita ipsius: Quotiescunq; illi aliquis ob perapiendam poenitentiam lapsus suos confitebatur, ita flebat, ut & illum flere compelleret. Causas autem criminum, quas illi confitebantur, nulli nisi Domino soli, apud quem intercedebat, loquebatur: Bonum relinquens exemplum posteris sacerdotibus, ut intercessores apud Deum sint magis, q̄ accusatores apud homines. Et hinc quoq; apparet, olim aliquando in arbitrio & potestate sacerdotis fuisse in Ecclesia, ut non solum publico, uerū etiam occulto peccatori, poenitentiam publicam imponeret: Quod autem Ambrosius non legitur fecisse, neq; item Leo Magnus, uti dictum est.

Sanctus August. in Psalmum. 66. ait: Ergo tristis esto antequam confitearis, confessus exulta, iam sanaberis. Non confitentis consuetudo saniem collegerat, apostema tumuerat, cruciabat te, requiescere non sinebat, adhibet medicus fomenta uerborum: tu agnosce medicam manum, confitere, exeat in confessione, & defluat omnis sanies.

Item in cap. 5. Iohannis, tractatu. 22. Mortuus in corde tuo tanq̄ in sepulchro iacebas, & tanq̄ saxo male consuetudinis grauaris: Surge & proccede, & crede, & confitere. Quia anteq̄ confiteretur occultus erat: cum autem confiteretur, procedit de tenebris ad lucem, & tunc dicitur: Soluite illum, & sinite abire, quomodo dictum est Apostolis,

Que

DE SACRAM. POENITEN.

Quae solueritis in terra, soluta erunt & in caelo. In libris quoque de uera & falsa poenitentia. Item de salutaribus documentis, & de uisitatione infirmorum: qui ascribuntur Augustino. & sunt haud dubium catholici & antiqui libri, dicitur necessarium esse peccatori, ut queraat sacerdotem scientem ligare & soluere: cuius iudicio & potestati se totum permittat, iussisque pareat. Nec dico (inquit) ut soli Deo, sed & sacerdoti uicario Dei confitearis: aperi ei penetralium tuorum abditi, & interna latibula, conscientiarum uerecundarum penitiora reuela repagula.

Leo ille Magnus in epistola 57. quam antea citauius dicit non se exigere poenitentiam publicam, ab his qui secreto peccauerunt: Sufficiat enim (inquit) reatus conscientiarum solis sacerdotibus indicari, confessione secreta, &c. Item epist. 69. ad Theodorum Foroiulensem, comparat inuicem (quemadmodum & Ambrosius) Poenitentiae & baptismi sacramentum, in hoc quod non solum per baptismi gratiam, sed etiam per poenitentiae medicinam spes uitae reparatur aeternae, ut qui regenerationis donum uiolassent, proprio se iudicio condemnantes, ad remissionem criminum peruenirent. Sic diuinae bonitatis praesidijs ordinatis, ut indulgentia Dei nisi supplicatione sacerdotum nequeat obtineri. Et dicit non solum utile, uerum etiam necessarium, ut peccatorum reatus ante ultimum diem sacerdotali supplicatione soluantur.

Gregorius Magnus, ex Christi uerbis, Quorum remiseritis peccata &c. intellexit sacramentum istud quo remittuntur & retinentur peccata, similitudinem habere cum iudicio Forensi, ubi causae primum cognoscuntur & explorantur.

ur, deinde iudicantur. Inſtituatq; ſanctus iſte Pontifex cano-
 nem, ut qui ſecretam confeſſionem proderet, a ſacerdotali
 officio deijceretur. Bernhardus in ſermone 12. ad milites
 templi, ait: Miniſtros uerbi ſacerdotes, caute neceſſe eſt ad
 utrunq; uigilare ſollicitos, quo uidelicet delinquentium cor-
 dibus tanto moderamine uerbum timoris & contritionis
 intelligant, quatenus eos nequaquam a uerbo confeſſionis exter-
 reant, ſi corda aperiunt, ut ora non obſtruant: ſed nec abſol-
 uant, licet compunctum, niſi uiderint & confeſſum.

Vt interim taceamus magnum illud & uniuerſale Con-
 cilium Lateranenſe, ſub Innocentio tertio. Quod præcipit
 ut unusquiſq; fidelium ſaltem in anno ſemel ſuū proprium
 ſacerdotem adcat, cuiq; omnia peccata ſua, quorum reatus cō-
 ſtringitur, confeſſetur &c.

Inter poſteriores patres, præſtantiſſimus uir Hugo de
 ſancto Victore, uerba illa Chriſti, que ex cap. Iohan. 20.
 citauimus, ita exponit: Chriſtus Deus & homo, homines
 qui puri homines erāt, poteſtatis ſuæ fecit participes, ut eius
 implerent officium, in ſuſcipiendo confeſſionē pœnitentiū,
 & poteſtatem eius exercerent, pœnitentibus & confiterenti-
 bus peccata remittendo.

Quibus omnibus ſit euidentis, Chriſtum dominum Mat.
 16. & 18. Iohannis item 20. ad hoc inſtituiſſe ſacramentū
 iſtud, ut ſi quis poſt baptiſmum fuerit in peccatum aliquod
 relapſus, (Euangelium enim in locis illis non de infidelibus lo-
 quitur, ſed de his qui in fratres peccant) per ſacerdotem li-
 getur aut ſoluatur.

poſſe illud fieri ſecundū totius Eccleſiæ Catholice
 ſenſum, niſi primū quādo peccator delicta ſua diſtincte ſacer-
 do. i

Sine confessione præcedente nemo absoluitur a sacerdote. confitetur, & ab eodem tanquam iudice, iudicium: & tanquam me dico, medianam cupidus expectat. Sed & ratio naturalis id ipsum comprobatur. Quomodo enim queat, alius dimittere aut retinere, ligare aut solvere, cuius nullam habeat cognitionem?

QVID REFORMATIONIS

prætelæ liber contra Catholicam hanc doctrinam ausit.

Huic doctrinæ in uniuersum contrariatur liber prætelæ Reformationis. Primum non numerat inter sacramenta Ecclesiæ Pœnitentiæ seu absolutionis sacramentum. Vult ne post hac obligetur quisque ad peccatorum enumerationem, sed tantum ad generalem illam & humilem confessionem, qua in genere fateatur se peccasse. Fol. c. xv. fa. ij.

Item non relinquendum peccatorem in ulla dubitatione, ita ut ipsi uolunt generaliter tantum confitentem, sed annunciandam illi esse certam remissionem, quam se habere statim credere debeat, non propter opus suum.

Quod certe ita asseritur, ac si absolutionis potestas non in sacerdote, sed in peccatore, qui fatetur se generaliter tantum peccasse, præcipue consistat: ut debeat sacerdos uelut nolit eiu, modi peccatorem absolueret, causa licet inaudita. Verum hoc quid cæcius esse queat? Cùm dominus Christus potestatem ligandi & soluendi (utiq; post peccatorum explorationem) dederit sacerdotibus. Porro sicut patres antiqui illi docent, Cyprianus præcipue, libro de lapsis, Nō debet sacerdos se tam facilem & ineptum præbere in hoc sacramento: neq; item peccator peccata sua post baptismum commissa parui pendere debet, ut statim generaliter confessus se esse peccatorem, polliceatur sibi absq; omni præceden

dente satisfactione, remissionem peccatorum. Nec desperantes (inquit Cyprianus) misericordiam, nec tamen iam ueniam uendicantes.

Cui Epiphanius consonat contra hereses, libro 2. tomo 1. in Catharos. Ait enim: Neq; promittimus libertatem omnino his qui post Baptismum lapsi sunt, neq; desperamus de uita ipsorum. Suscipit Deus poenitentiam etiam post Baptisma, si quis lapsus fuerit. Quomodo uero postea faciat, ipse solus nouit. Vbi idem uir sanctus hoc quod in precedentibus supra dictum est, affirmat. Aliam longe esse conuersionem eorum qui post Baptisma relapsi sunt, & aliam eorum qui ex impietate primum ad Christum in baptismo conuertuntur.

DE SATISFACTIONE Poenitentium.

I Darco deinde in hoc sacramento docuit omni tempore Catholica Christi Ecclesia, duplicem esse satisfactionem: Vnam propiciatoriam & reconciliatoriam, qua satisfactio & culpa deletur, & poena auferatur aeterna: hanc soli Christo domino acceptam referre oportet, qui seipsum de expiatoria, dicit pro nobis, ut nos ab omni iniustitia liberaret, ad Tit. 2. & reconciliatoriam. Qui factus est reconciliatio pro peccatis nostris, nec pro nostris tantum, sed pro peccatis totius mundi. 1. Iohan. 2. Per quem dedit nobis uictoriam, ut de peccato & morte triumphemus. 1. Cor. 15. Praeter qua fitendum est aliam esse satisfactionem canonicam seu disciplinarem, qua ab his qui curam gerunt animarum, quibusq; incumbit sacramenta Christi eius nomine administrare, imponatur: & quam debeant beneuoli Christiani prompta obedientia in fide peragere & implere. De hac semper docuerunt patres. Primo q. uel

T

lat

peccatorum, sanetq; infirmitates post peccatum in carne haerentes. Deinde quod uirtute sanguinis & merito passionis Christi, auferat aut saltem minuat poenā temporalem peccatis nostris debitam: ac deniq; utendum ea esse ad satisfaciendum matri Ecclesiae, publicis criminibus laesa & iniuriam passa. Interim tamen & hoc praedicatum & doctum fuit, neminem uel posse uel debere Deo terminum aut modū remissionis poenae statuere, ac si oporteret Deum ad completam canonicam satisfactionem ilico a flagellis suis cessare. Christo uero reconciliatori nostro, cui pater omne iudicium dedit, prorsus relinquenda est poenae remissio: a quo petere oportet, ut obedientiam nostram uelit per meritum suum patri caelesti facere acceptam, & poenam pro merita misericorditer auertere.

Satisfactio nostra non pro iudicio humano, sed secundū Dei misericordiam plus minusue de poena cōpensat.

Satisfactio canonica est in scripturis sacris & patribus fundata.

Principio satisfactionem quae canonica appellatur, fundatam in scripturis, & animarum pastoribus mandatum esse, ut eam secundum peccatorum exigentiam, confitentibus cum discretionē imponant, probant nobis uerba illa Christi, duobus Euangelij locis allegata, de ligatione & resolutione, dimissione & retentione peccatorum. Matthaei 16. 18. & Iohan. 20. Leo quoq; Magnus contestatur ad Theodorum Foreiuliensem Episcopum, hisce uerbis: Mediator Dei & hominum, homo Christus Iesus, hanc praepositis Ecclesiae tradidit potestatem, ut & confitentibus satisfactionem poenitentiae darent, & salubri satisfactione purgatos, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent. Porro Augustinus dicit: Satisfactio poenitentiae, est causas peccatorum excidere, nec earū suggestionibus aditum indulgere.

Patres, præcipue Chrysostomus in Psalm. 50. testantur, post remissionem peccatorum (quæ fit a Deo, quando homo corde contrito peccata sua confitetur, præcipue uero, quando sacerdotali absolutione fit de remissione certior) lubrica quædam manere uestigia & languorem, quem similiter deletum & extinctum oporteat. Quamuis enim Nathan, Dauidi remissionem peccati a domino nunciasset, nihilominus petit Dauid: Misere mei Deus, secundum magnam misericordiam tuam. Et secundum multitudinem miserationum tuarum, dele iniquitatem meam. Amplius laua me ab iniquitate mea: decorum meum pristinum quero, & cæc. Atque talis eradicatio mali, bonique restitutio, non fit sola cessatione peccatorum, neque item uulgaribus bonis operibus, uerum per opera digna poenitentiae, sicut Matth. 3. dicitur: Facite fructus dignos poenitentiae.

Dimissis peccatis, satisfactio utilis est ad purganda uicia, & decorem restituendum

Debent autem opera satisfactoria ex illis uirtutum generibus assumi, quæ peccatis huiusmodi contrariantur, Apostolo Paulo præcipiente Romanorum 6. Sicut exhibuistis membra uestra seruire immundicie & iniquitati ad iniquitatem, ita nunc exhibete membra uestra seruire iusticie in sanctificationem. Vnde B. Iohannes Chrysostomus in cap. 3. Matthæi, ita scribit: Facite fructus dignos poenitentiae. Quo autem modo fructificare poterimus? Si utique peccatis aduersa faciamus. Aliena rapuisti: incipe iam donare propria. Longo tempore es fornicatus: a legitimo quoque usu suspendere coniugij, ac perpetuam continentiam sepius paucorum dierum castitate meditare. Iniuriam uel opere cuiquam, uel sermone fecisti: refer benedictionis uerba conuictis, & percutientes te, nunc officijs, nunc etiam beneficijs placare contende.

Qualia debent esse opera satisfactoria.

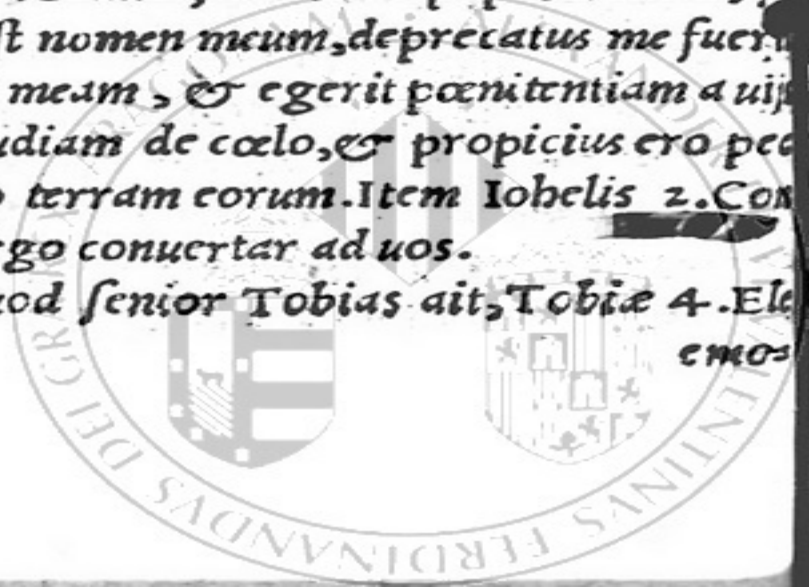
Neq; enim uulnerato suffiat ad salutem, tantū modo spicula de corpore euellere, sed etiā remedia adhibere uulneribus. Delitijs & temulētia diffuebas: ieiunio & aquae potu utriusq; compensa. Vidisti impudicis alienum decorem oculis: famam iam omnino non uideas, maiore taciū cautione post uulnera. Hucusque Chrysostomus. Cui ad stipulantur sanctus Leo in sermone de Quadragesima. Et B. Bernardus in sermone de cena domini: Lauari (inquit) cito quidē possumus: Ad sanandum uero opus est curatione multa.

Dimittuntur peccata per reconciliatorem, cum tamen non semper per poenitentiam, nisi multa dimittatur.

Constat praeterea non semper cum peccati remissione simul remitti & poenam peccatis debitam, ut est uidere. Reg. cap. 12. & 24. euidentissime autem Exodi 32. & Numeri 14.

Iam beatus Apostolus Paulus testatur huiusmodi poenam nostram satisfactione, aut minui, aut totas auferri. 1. Corinth. 11. Quod si nos ipsos (inquit) diiudicarem, non utique iudicaremur. intelligit autem, iudicari, corripri, castigari & puniri pro peccatis. Quae uerba, quae sequuntur satis indicant: Dum iudicamur autem, a domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur. Hinc. 2. Paralip. 7. scriptū est: Si clausero caelum, & pluuia non fluxerit, & māda uero & praecpero locustae, ut deuoret terram, & misero pestilentiam in populum meum. Conuersus autem populus meus, super quos inuocatum est nomen meum, deprecatus me fuerit, & exquisierit faciem meam, & egerit poenitentiam a uisibus suis pessimis. Ego exaudiam de caelo, & propicius ero peccatis eorum, & sanabo terram eorum. Item Iobelis 2. Conuertimini ad me, & ego conuertar ad uos.

Confert ad haec quod senior Tobias ait, Tobiae 4. Ele-

elemosyna ab omni peccato, & a morte liberat. Et quod Daniel Nabugodonosor suavit, Peccata tua elemosynis redime, & iniquitates tuas in misericordijs pauperum.

Quapropter sancti Patres frequenter hoc modo loquuntur Opera satisfactionis uirtute. meritum peccata & poenas peccatis ipsis debitas, compensari, purificari, operari, & reconciliari operibus satisfactionis: non tute. meritum quidem, quod sua dignitate remissionem peccatorum mere passiois Christi. antur, sed ideo quia Deo placent: ut quae fiant ab illis, quos sti, cōpensant. Deus in gratiam propter contritionem de peccatis rece- purificat, ex- pit, & hoc merito Christi, a quo istiusmodi opera omnia tingunt & meritum suum mutuuntur. Vide Chrysostomum in Matth. contegūt pec- Hieronymum in Malach. Ambrosium libro 2. de Pœnitentia, cap. 5. Cyprianum Epistola 14. libro 3. & libro 1. Epistola 3. Satisfactionibus (inquit) & lamentationibus iustis ciliant hoīes delicta redimere, & uulnera lachrymis abluere.

Item in sermone de Eleemosyna. Cuius pars in articulo de iustificatione quoq; supra allegata fuit.

Augustinus in Enchiridio capite 70. ait: In melius est uita mutanda, & per Eleemosynas de præteritis peccatis propiciandus est Deus: non ad hoc emendus quodammodo, ut ea liceat impune committere. Nemini enim dedit laxamentum peccandi, quamuis miserando deleat facta peccata, non satisfactio congrua negligatur. Alibi idem ille sanctus pater testatur, duplicem esse satisfactionem post baptismum in Ecclesia, publicam unam, de qua dicit: Quem mortalia crimina post baptismum commissa premunt, hortor publice publica poenitentia satisfacere, & ita sacerdotis iudicio reconciliatum, communiōni sociari, &c. et. Alteram secretam, de qua ita ait: sed & secreta satisfactio solui-

DE SACRAM. POENITEN.

mortalia crimina non negamus, sed mutato prius seculari habitu, & confesso religionis studio, per uitæ correctionem & iugi, imo perpetuo luctu, miserante Deo, ita duntaxat, ut contraria prohibis, quæ poenitet agat, & cæt. de Ecclesiasticis dogmatibus, cap. 53.

Pœnitentia **Q**uæd autem satisfactio ista pro peccatis publicis im-
publica satis ni debeat, etiam ad satisfaciendum satis Ecclesiæ lesæ, &
fit Ecclesiæ alijs in exemplum, probatur ex Paulo. i. Timoth. 5. ubi ait:
lesæ, & da- Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem ha-
tur exemplū beant. & Augustinus in Enchiridio: Fiat (inquit) etiam Ec-
alijs. clesiæ satis, in qua remittuntur peccata.

QVAE MOLIA TVR REFORMA- TIONIS Liber aduersus hæc.

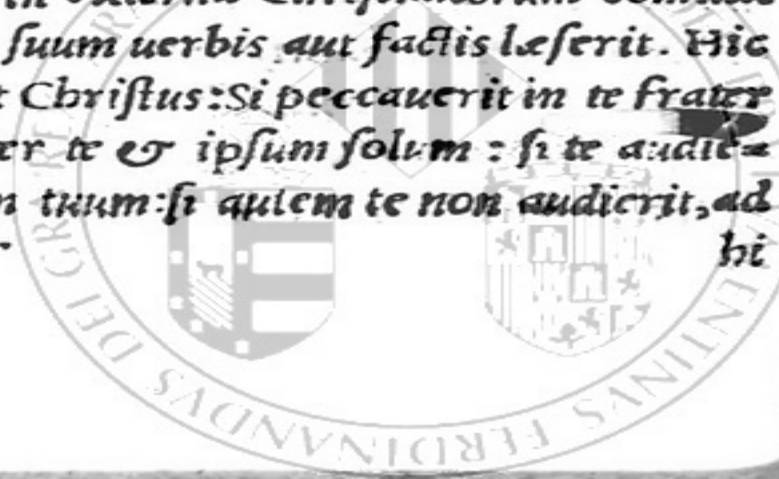
Liber autem Reformationis illius nō admit-
tit satisfactionem, sed præcipit, ut pastor ei,
qui in genere tantum se confessus sit pec-
casse, annunciet remissionem peccatorum, nec
meminit ullius satisfactionis imponendæ.

DE EXCOMMUNICATIONE.

Ad excom-
municationē
duabus uijs
proceditur.

Via una de-
nunciationis

Tertio, quod ad excommunicationem attinet, quæ ner-
uus est Ecclesiasticæ discipline, & ab altera clauē,
iurisdictionis inquam, dependet, Tradunt scripturæ
duas formas, quibus ad eam procedatur in Ecclesia: Prior
forma est, per uiam (ut aiunt) denunciationis Euar gelicæ,
de qua Christus præcepit Matthæi 18. Atq; hæc forma lo-
cum habet, ubi quisquam in externa Christianorum commu-
nitate existens, fratrem suum uerbis aut factis leserit. Hic
enim iniuria affecto, dicit Christus: Si peccauerit in te frater
tuus, uade argue eum inter te & ipsum solum: si te audie-
rit, lucratus eris fratrem tuum: si autem te non audierit, ad-
hi

habe tecum adhuc unum, uel duos, ut in ore duorum aut trium testium stet omne uerbum: Quod si non audierit eos, ait Ecclesie. Si autem Ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus & publicanus. Amen dico uobis: Quaecunque al ligaueritis super terram, erunt ligata & in caelis, & quaecunque solueritis super terram, erunt soluta & in caelis, &c.

Atque adeo, ut beatus Chrysostomus in eundem locum ait: Non loquitur dominus de criminibus publicis, sed de priuatis iniurijs ab uno alteri priuatim illatis. Quapropter dominus ibidem mandat, ut iniuriam passus, in hoc casu primum solus conueniat offensorem. Si uero apud eum non profecerit, denuo ipsum conueniat cum testibus, sed non plures uno aut duobus secum adhibeat. Idque ideo, quod non debemus fratrum nostrorum peccata ad communitatem deferre aut publicare, nisi primo aut secundo admoniti fuerint. Verba autem quae sequuntur: Dic Ecclesie, Exponit Chrysostomus, id est, Ecclesie praepositis, Episcopis scilicet ac praesidentibus.

Altera forma est, inquisitionis ordinariæ. Oportet enim Via altera scriptura exigente ab Ecclesie Praelatis, quorum est illud ad excommunicationem exerceri contra publica criminacionem minima & peccata, quae non in proximum modo, uerumetiam per inquisitionem in Deum & in seipsos quoque mali homines committunt. De huiusmodi excommunicationis usu loquitur Apostolus Paulus. 1. Corinth. quinto, ubi fornicatorem publicum apud Corinthios excommunicat, non secundum regulam in 1. 18. Post fraternam correptionem secreto bis factam, sed fama publica accepta. Ita enim ait Aposto. Omnino auditur-

DE SACRAM. POENITEN.

inter nos fornicatio, qualis nec inter gentes, ita ut uxorem patris sui quidam habeat. Et uos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio uestrū, qui hoc opus fecit. Ego quidem absens corpore, præsens autem spiritu, iā iudicauī, ut præsens, eum qui sic operatus est, In nomine domini nostri Iesu Christi tradere huiusmodi hominem sathane, in interitum carnis, ut spiritus saluus sit in die domini nostri Iesu Christi. Item, Nescitis quia modicum fermentum totā massam corrumpit? expurgate uetus fermentum, & c.

Item scripsi uobis in Epistola, ne commisceamini fornicarijs. Non utique fornicarijs huius mundi, aut auaris, aut rapacibus, aut Idolis seruientibus: Alioquin debueratis de hoc mundo exisse. Nunc autem scripsi uobis non commisceri, si is qui frater neminatur inter uos, est fornicator, aut auarus, aut Idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax. Cum huiusmodi nec cibum sumere. Auferte malum ex uobis ipsis. Huic non est dissimilis excommunicandi formula, quam habet 2. Tessalonicen. 3. Denūciamus uobis fratres in nomine domini nostri IESU Christi, ut subtrahatis uos ab omni fratre ambulante inordinate, & non secundum traditionē, quam acceperunt a nobis, & cetera. Sequitur: Si quis non obedit uerbo nostro, per Epistolam hunc notate & ne commisceamini cum illo ut confundatur.

Quo & illud respicit. 2. Iohan. 1. Si quis uenit ad uos, & hanc doctrinam non affert, nolite recipere cum in domum, nec aue ei dixeritis: Qui enim dicit ei aue, communicat operibus eius malignis.

Quibus sacre scripturae uerbis patres inducti, auctoritatem excommunicationis ferendae, ascripserunt episcopis.

Atq;

Atq; hinc canones excommunicationem appellant *uicron-*
nem Episcopi. ca. Visis. 16. quæst. 2. Et Augustinus damna-
 tionem uocat Episcopalis iudicij: qua poena in Ecclesia nul-
 la maior est. ca. Corripiantur. 24. quæst. tertia.

Quaquam uerum sit quondam ubi sententia excommu-
 nicationis ferenda erat, communitas reliqua uocaretur: non
 uelut iudices, sed tanquã consentientes, aut certe ne quem
 lateret, quod pro Ecclesia gereretur.

Præterea excommunicationis sententia olim ab Epi-
 scopo aut eius uicario pronuntiabatur, non semper ubi ha-
 bitaret transgressor, sed ubi cathedram suam haberet Epi-
 scopus: quemadmodum & Paulus absens Corinthum illum
 excommunicauit.

Deinde ex ijsdem illis dictis sacre scripturæ, con-
 stituerunt patres, ne quid omnino commercij, siue in spiri-
 tualibus, siue in temporalibus rebus, aut etiam in cõmunio-
 ne sacramentorum, in cibo, potu, salutatione, allocutio-
 ne, emptione, uenditione, aut alio quouis contractu, cum
 excommunicatis haberetur. Quinetiam ut præsides &
 magistratus, excommunicatum a civili societate exige-
 rent, & ne in temporalis quidem regimine secum commu-
 nionem habere permitterent. Cum sanctus Paulus in his
 omnibus (sicut beatus Chrysostomus in epistolam ad He-
 bræos, capite undecimo. homilia .16. testatur) hoc discrimen
 faciat inter Ethnicos in criminibus deprehensos, &
 fratres Christianos, qui pro similibus flagitijs excommu-
 nicentur. Nimirum de his ait: Ne commisceamini cum eis.
 Et causam assignat: ut confundantur & erubescant.

Cui beatus Apostolus Iohannes epistola secunda, aliam hæc

causam

DE SACRAM. POENITEN.

causam annectit: ne qui eiusmodi excommunicatos saluta-
uerit, tacite communicet operibus eorum malignis, & se ta-
lium peccatorum faciat participem: De illis uero non idem
constituit.

Quamobrem beatus Clemens epistola 1. testatur bea-
tum Petrum apostolum præcepisse, uitandam esse omnem
eius communionem, quem Episcopus propter malefacta
sua condemnasset, sed nec loquendum cum eo: ut tanto dili-
gentius procuraret Episcopo reconciliari, reuertaturq; ad
salutem & sanitatem, ubi coepisset obedire mandatis eorū,
qui Ecclesie erant præpositi.

Simile est quod Fabianus mandat, ne quis cum excom-
municato uel domi loquatur. Quomodo Apostoli ipsi (ut
is ait) statuerunt. ca. Sicut apostoli. 1. quest. 3. Idem ue-
tatur in Concilio Toletano. 1. & sanatur ca. Cum excom-
municato, dicta quest. & causa. Ut si quis cum excommu-
nicato aut palam aut absconse loquutus fuerit, statim cum
eo communem excommunicationis contrahat poenam. Tan-
tum dispensant canones cum eis qui peregrinantur, & in-
cidunt forte in rempublicam seu mancipium excommunica-
tione damnatum, nec possunt inibi uitæ necessaria præcio
comparare, præterquam a solis excommunicatis: Dispen-
sant quoque cum uxore, prolibus, seruis, familia domestica:
dum tamen tales patrifamilias in malitia non consentiant,
can. Quoniã multos. item can. Antecessor. & c. Quod
prædecessor, eadem quest. & causa.

Enimvero si non debeat rigor ille discipline seruari,
eueniet haud dubium his potissimum temporibus, ut censura
illa diuina non solum nequeat ad uerum eius usum reduci,
sed

sed abeat etiam paulatim in meriam contemptum. Quod transgressorum pars maxima, si tantum concedatur consuetudinem cum alijs habere in functionibus publicis aut civilibus promiscue in emendo, uendendo, & his similibus. Item si per magistratum liceat ipsis in statu civili permanere, non magnifacient profecto excommunicationem, eam, qua a sola perceptione sacramentorum (de quibus alioqui non magnopere solliciti sunt) abarcentur. Adeoque non pudefient, paulatimque in contumacia peruicaciaque obstinati progredientes, tandem etiam contemnent excommunicationem. Quod præ omnibus cauendam est ne fiat.

Chrysoſtomus in secundum caput epistolæ ad Hebræos: Nemo (inquit) contemnat uincula Ecclesiastica: Nō enim homo est qui ligat, sed CHRISTVS, qui nobis hanc potestatem dedit, &c. Nec item cederet excommunicatio in medianam, ad quam instituta est, sed magis ad mortem.

Patres magno interuallo discreuerunt inter sententiam qua sola communio sacramenti corporis & sanguinis Christi subtrahitur, & eā qua publicā poenitentiam agentibus præcipitur, usque ad reconciliationem post poenitentiam peractam, a communione abstinere: ac illam denique que est omnium grauissima excommunicatio, & anathema appellatur. Prioribus duabus censuris ciuiliſ societas non prohibetur: At maior excommunicatio ab omni consortio fidelium excommunicatos separat. ca. Edmensam .S. Euiæ acuter. 11. quest. 3.

DE SACRAM. POENITEN.
QVID REFORMATIONIS
prætensæ liber contra Catholicã
hanc doctrinam auferit.

Initio prætenſæ Reformationis liber confun-
dit & ſimul commiſcet duas illas excommunicã-
di formas, nec recte eas diſtinguit. Item uult ut
nemo excommunicetur, niſi primum a ſuo paſto-
re & certis quibuſdam, qui in ſingulis ciuitatibus
& pagis ad hoc deſignabuntur, fuerit admoni-
tus. Folio. c. xvi. facie prima. *Quaſi manifeſti pecca-
tores publica fama declamati, ſine ſecreta & Euangelica
correptione præcedente, non debeant citari & excommu-
nicari. Et certe Chriſtus non præcepit, ut certi quidam
ad correptionem faciendam aſſumendi deſignentur: uerum
permisit offenſo pro ſuo arbitrio quos idoneos ad hanc rem
iudicauerit, aſſumere.*

Item liber uult ut triplici citatione præmiſſa,
res deferantur ad Superintendentem, qui debe-
at proficiſci eo ubi accusatus commemoratur, &
aſſumptis ſibi paſtore & delectis, proferre ſenten-
tiam. Folio. c. xvi. facie. ij.

*Cum ad Episcopum pertineat ſententiam pronuntiare
in loco ubi ipſe reſidet.*

Excommunicatum a Communione rãrum ſa-
cramenti Eucharistiæ excludit, uetatq; aſtare ubi
quis baptizatur aut matrimonium contrahitur.
Cæterum, magiſtratu ſeculari facit poteſtatem
ut excommunicatos in ciuilibus uerſare permic-
tat. Nec uult excommunicationem impedimã-
eſſe negotiis ciuilibus traſtandis, ſed licere obedi-
entibus Eccleſiæ membriſ, cum excommunica-

ris, præesse, regere, emere, uendere & in rebus istiusmodi habere communionem. Fo. cxvij. fa. i.

Item uetat propter pecunias, debita, aut alias obligationes, deinceps quemq̄ excōmunicari.

Non inuiti fatemur excommunicationem quorundam uitio aliquatenus cessisse in abusum. Atqui interim esto ut Christianus quispiam aduersus confratrem forte queratur, quod fraudem in emptione aut uenditione commiserit, aut alias nolit æqui & iustificum inire rationem, & soluere debita, atq; adeo illum se ledere & in se peccare. Vbi in casu tali damnum passus, postq̄ offensorem primo solum, ac deinde ubi solus non sit exauditus, adhibitis secum secundū Domini regulam duobus alijs, conuenisset, adiret Præsules & Ecclesie præsidentes (quo modo eos Chrysostomus in Matthæum appellat) eosq; imploraret. Quare obsecro nō debeant in hunc talem offensorem post trinam admonitionem, propter inobedientiam & pertinacem cōtumaciā excommunicatione animaduertere? Apostolus Paulus. 2. Thessal. 3. non de his tantum qui manifesta crimina inciderunt, sed de illis qui ambulabant inordinate, nihil opantes, sed curiose agentes, & proximū defraudātes: præcipit: Si quis non obedierit uerbo nostro, per epistolam, hunc note, & ne cōmisciamini cū illo, ut confundatur. Sanctus Clemens Petri Apostoli proximus successor, in epistola sua testatur, Apostolum præbyteris præcepisse, hæc potissimū curare, ne quis in communitate fidelium alium decipiat, atq; ut lites inter Christianos ortas, statim dirimant.

Concilium Moguntinense præbyteris mandat, ut prospiciant, quo subditi inuicem non decipiant iniquis mensuris

ext

DE SACRAM. POENITEN.

aut ponderibus, Et Conālium Valense sanxit, ne peregrē nos & exteros in emptione & uenditione fraudent, atque ut transgressoribus poenitentia imponatur, cap. 1. & .2. de emptione & uenditione.

Nobis tamen magis probaretur, si in causis ciuilibus, uitata q̄tum fieri potest excommunicatione, loco eius immissione ex primo & secundo decreto uterentur.

Antiquis canonibus constitutum est, ut Excommunicati non prius absoluātur q̄ ubi egerint poenitentiam, dederintq; cautionem de emendatione & damno releuando.

Verum liber nominatae Reformationis multo lenius agit cum Excomunicatis. Folio. cxvij. facie i. & seq.

DE SVFFRAGANEO DIOCOE=

sis Coloniensis.

IVxta hunc articulū pretereundū nobis non est, q̄ scriptura sacra nō permittat in eadem Ecclesia paris potestatis simul. Episcopos esse duos: sed & natura uideatur exigere ut una Ecclesia unum tantum habeat Episcopum. Sicut Beatus Hieronymus scribit ad Rusticum Monachū, & habetur ca. In apibus princeps unus est .7. q. 1. Et cum sponsa Christi sub duobus Episcopis & præsbyteris authoritate & potestate equalibus, diuidi non debeat, sed unum tantum habere, qui ipsam modestis moribus & pudicitia instituat & regat. Mandat Conālium Remense, ne quis presumat Ecclesiam unam in duas diuidere, ca. Sicut .2. quest. 2.

Et est hac de re præclarissima Cypriani epist. lib. 3. epistola secunda. Grauat enim (inquit) me, atq; contristat, intolera-

intolerabilis percussis & pene prostrati pectoris moestitia,
 & perstringit, cum uos illic comperissem contra Catholi-
 cae institutionis unitatem, Episcopum alium fieri censuisse.
 Id est, quod nec fas est, nec licet fieri, Ecclesiam alteram
 institui, Christi membra discerpi, dominici gregis animum
 & corpus unum, disassa emulatione lacerari, & cæt. Au-
 gustinus epistola .171. Donatistas arguit, quod Episcopum
 contra Episcopum ordinauerunt, & altare contra altare
 erexerunt. Cuius quoq; meminit Epist. 162.

Constat autem clementissimum Dominum nostrum, &
 Diocœsim Archiepiscopalem Coloniensem iam habere Suf-
 fraganeum, legitime uocatum, & a Capitulo nostro, to-
 taque Diocœsi receptum, qui Diocœseos huius superinten-
 dens, & unicus in Pontificalibus Vicarius Reuerendissimi
 Domini nostri institutus & ordinatus est. Adcoq; non po-
 test simul alius suprintendens, Hoc est, Episcopus aut
 Suffraganeus sine horrendo dissidio, in hac Diocœsi insti-
 tuti. cum Episcopus Græce, suprintendens Latine dica-
 tur: ut & Canones testantur, can. Legimus. 93. distinctio-
 ne, excerptus ex Hieronymo, & .7. quest. 2. ca. Qui Epi-
 scopatum, ab Augustino mutuatus.

Q V I D R E F O R M A T I O N I S

pretensæ liber Contra Catho-
 licã hanc doctrinã ausit.

Meminit autem liber noui cuiusdam Supra-
 intendentis, ad quem instituendum, libri aucto-
 res Clementiss. nostrum prauis suggestionibus
 compulerunt. Folio c xvij. facie ij. & alibi.

Verum hic tollerari nobis non poterit.

DE SACRAM. ORDINIS.

DE SACRAMENTO ORDINATIONIS

Sacra, quam liber Reformationis uocat institutionem pastorum.

Sacram ordinacionem esse Sacramentum sancte Ecclesie Dei, in quo ordinatis ad publicum & commune Ecclesie ministerium, datur signo externo gratia, que ministerium eorum certum faciat & probatum, quaque Sacramentorum consecratio, eorumque administratio ipsis commissa, sit efficax, Euangelium testatur Matthei. 10. Marci. 6. Lucæ. 10. Iohannis. 20. Sicut misit me Pater (ait Dominus) ita & ego mitto uos. Hec cum dixisset insufflauit, & dicit eis: Accipite spiritum sanctum. Similiter Apostolus. 1. Timoth. 4. Noli negligere gratiam, que in te est, que data est tibi per prophetiam cum impositione manuum presbyteri, & 2. Timoth. 1. Admoneo te, ut resuscites gratiam Dei, que est in te per impositionem manuum mearum. Simulque testatur ad Episcopos solos pertinere huius sacramenti administrationem, ad Titum. 1. Huius rei gratia reliqui te Crete, ut ea que desunt corrigas, & constituas per ciuitates presbyteros, sicut & ego disposui tibi. & 1. Timoth. 5. Manus a te nemini imposueris. Sic Actuum primo: Vbi Apostoli Matthiam. & Actuum 6. ubi ijdem diaconos ordinant. Similiter Actuum. 13. ubi Paulum & Barnabam segregant in opus, & cetera.

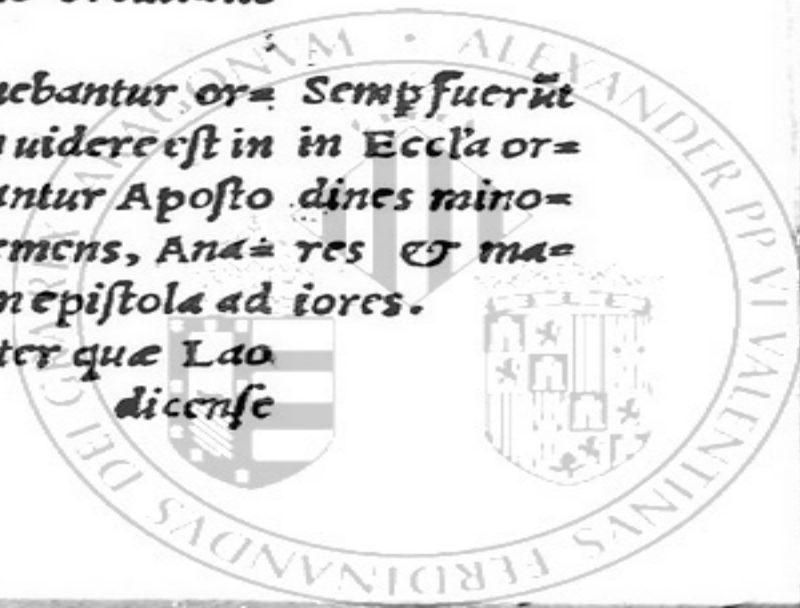
Dionysius Areopagita de sacerdotalibus consecrationibus in Ecclesiastica Hierarchia, capite. 5. ubi describit ritum ueterem ordinationis, dicit neminem fieri Sacerdotem, nisi Pontificalibus officijs ad hoc fuerit promotus.

Vide Chrysost. hom. 13. in epist. priorum ad Timo.

Angustia

Augustinus libro secundo in episto. contra Parmenianum, dicit ordinationem sicut & baptismum esse Sacramentum. *Ordinationē non esse iterabilem.*
 Virumq; (inquit) quadam consecratione homini datur. Illud cum baptizatur. Istud cum ordinatur. Ideoque in Ecclesia Catholica, utrumq; non licet iterari. Nam si quando ex Donatistis uenientes correcto schismatis errore suscepti sunt, & si uisum est, ut eadem officia gererent, que gererant, non sunt rursus ordinandi. Sed sicut baptismus in eis, ita ordinatio mansit integra. Quia in praesione fuerat uicium, quod unitatis pace correctum est, non in Sacramentis, quae ubicunque sunt, ipsa uera sunt. Et paulo infra: Neutri Sacramento est iniuria facienda. Censetq; non ideo minus esse Sacramenta Christi & Ecclesiae quod eis abutantur haeretici: uirtute enim Sacramenti (sicut contra Donatistas ait) dimittit etiam religionis simulator peccata. Nam & in malis hominibus hoc sacramentum cognoscitur esse Christi, quanuis in corpore unice immaculae columbae non inueniatur. Hinc in libro quaest. ueteris & noui testamenti dicit: Spiritum sanctum non sequi dignam aut indignam personam, sed ordinem traditionis, atq; ita, quanuis sit aliquis boni meriti, non tamen possit benedicere, nisi fuerit ordinatus. Patres reliquos studio breuitatis praeterimus.

Secundo a tempore Apostolorum distinguebantur ordines in maiores & minores, quemadmodum uidere est in in Ecclesia or-
 scriptione epist. Pauli ad Thessalon. Idem testantur Aposto-
 dines mino-
 lia canones. Antiquissimus ille Dionysius, Clemens, Anas-
 res & ma-
 cletus, Ignatius Iohannis Apostoli discipulus in epistola ad iores.
 Antiochenses. Veterum Patrum Conalla. Inter quae Lao-
 dicense

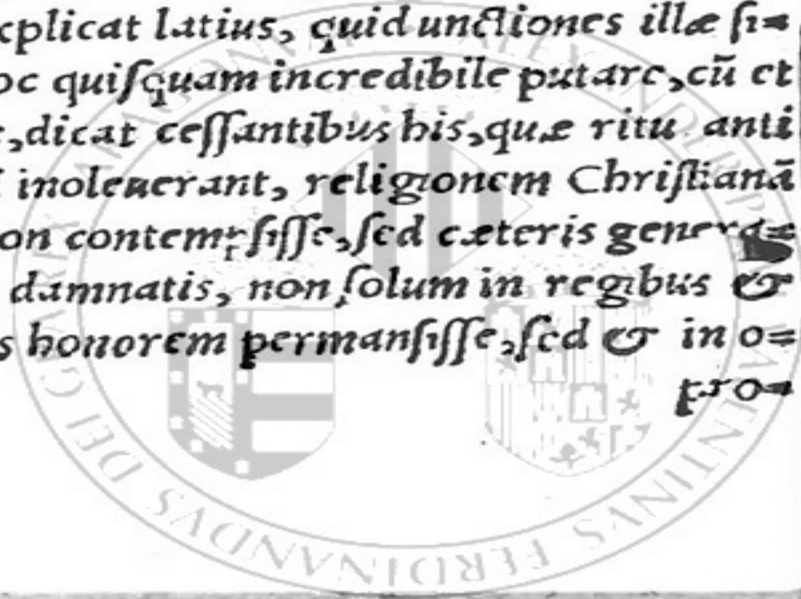

DE SACRAM. ORDINIS.

dicense, ca. 23. & 24. Item Chalcedonense & Carthagenense. 4. cui interfuit B. Augustinus. In quibus ordines omnes enumerantur, scilicet Episcopi, Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, Acolyti, Lectores, Exorastæ et Ostiarij, describiturq; Catholicus ordinationis ritus. Vide in B. Cypriano, epist. 5. libro. 2. præclaram ordinationem Confessoris in Lectorem. Beatus Ambrosius in epist. ad Ephesios, cap. 4. Singulis ordinibus suã functionẽ ex Apostolo Paulo assignat indicatq; quo in munere & officio descriptis in Paulo gradibus, singuli ordines succedãt. Et in epistolam 1. Corinth. capite. 12. diat in lege dominica gradus esse charismatum, in officijs Ecclesie. In loco ordinis officij Ecclesiastici positus, gratiam habet, qualisuis sit, non utiq; propriam, sed ordinis, per efficaciam spiritus sancti.

Sacerdotes etiã olim ungebantur in primitiis ecclesia.

Tertio, demonstrari potest Presbyteros non sine externa unctiõne olim ordinatos fuisse, potissimum in Occidentali Ecclesia. Quin Dionysius, qui inter primos post Apostolorum tempora fuit in Ecclesia Orientali, dicit Episcopum uti unguento ad omnẽ ferme sacerdotalis officij functionem. De his quæ in unguento. cap. 4. parte. 2. Ecclesiastica Hierarchia. Et parte. 3. diat legem sanctissimorum mysteriorum exigere, diuini altaris consecrationem unguento sacratissimo. Et explicat latius, quid unctiõnes illæ significent. Nec debet hoc quisquam incredibile putare, cū et Cyprianus, uti diximus, dicat cessantibus his, quæ ritu antiquo ueteris testamenti inoleuerant, religionem Christianã unctiõnis mysterium non contempsisse, sed ceteris generaliter sanctorum consensu damnatis, non solum in regibus & sacerdotibus unctiõnis honorem permansisse, sed & in o-

omni populo Catholico. (Obserua quod facit mentionem propriam de unctiōe Sacerdotum.) Beatus Hieronymus in Leuit. & in Amos prophetam manifeste satis indicat, q̄ sacerdotes suo tempore ungebantur. Conālium Carthagi- nense. 4. prodit, quod in ordinatione Episcopi unus ordi- nantium effundat benedictionem in episcopum. Quomodo autem eum usum ecclesia seruauerit, habet Innocentius. 3. in ca. Cum uenisset, de sacra unctiōe. Hæc cum ita se ha- beant, usus certe, sicut supra diximus, totius Ecclesie in eo potissimum, quod Apostolica traditione ad nos peruenit, asserendus est nobis, non parui pendendus.

QVID REFORMATIONIS

prætensæ liber contra Catho- licā hanc doctrinā ausit.

Dieta Reformat. non est secundum hæc com- posita. In primis enim ordinationo non numeratur inter Ecclesie Sacramenta.

Quamobrem uero, ut apparct, omissa sit, postea dicetur.

Tantum de instituendis pastoribus facit men- tionem. Quasi in Ecclesia non sint alij ordines, q̄ pasto- rum duntaxat. Folio. 117. facie. 2.

Cum antea liber Reformationis sacram un- ctionem Chrismatis repudiauerit, hic præcipit, ne Suffraganeus in cæremonijs ordinationis q̄q̄ pertētet aduersus huius libri instituta, nec ulla grauamina aut uota, quæ huic libro aduersetur, ordinandis imponat. Folio c xvij. facie prima.

Quid eo intendāt, iam antea partim dictū est a nobis, et paulo post latius explicabitur. Atqui in potestate clemētis Bē mi prināpis nostri profus nā est, formā Ordinationis ante

DE SACRAM. ORDINIS.

annos plus mille in tota Ecclesia Catholica usitatam, abrogare & perimere.

Ad hæc nõ modo durũ, sed & lõge maxime horrendũ æstimandũ ẽ, qđ cõsarinatores libri istius clemētiss. domino nostro psuadere præsumpserũt, id qđ in lib. illo præcipitur. Ab omnibus ordinandis exigendum, primo, ut fateantur doctrinã huius libri certissime esse unicam Catholicæ Ecclesię Dei doctrinam, Similiter ut polliceãtur in ea tanq̃ abiq; dubio Christiana manere, ipsam fideliter tueri, docere, & secundum eius ordinationem uiuere, Ac rursus id circo Suffraganeum in cõceremonijs ordinationis nihil debere aduersus doctrinam istam agere. Quod certum sit, doctrinam inibi compræhensam ueram, Christianam, & Catholicam Ecclesię Dei sententiã & fidem esse, uthabetur fo. cxvij. fa. i. Cum totus liber & præsertim hæc institutio tam manifeste totius Ecclesię Catholicę doctrinæ in tam multis & insignibus locis ex diametro contrarietur, nec ullum habeat in scripturis fundamentum.

Horrendum sane est, homines istos clemētiss. domino nostro hoc uoluisse persuadere, ipsum ex officio episcopali habere potestatem abrogandi quicquid apud ordinationem introductum est postea, ut ipsi aiunt, qualis est unctio Chrismatiss, uota, & similia, quæ omnia æstimant libri compositores, sine mandato Dei irrepsisse. Folio c. xvij.

Interim autem nõ meminerunt, se de proprio sensu innumeratas nouationes libro illi insarsisse, quæ neq; uerbo dei, neq; patribus conformantur. Quale est haud dubium Coniugium Sacerdotum, de quo postea latius dicetur.

Aulus Apostolus ad Ephes. 5. in uerbis primi hominis, omniū nostrum parentis Adæ, cū loqueretur de Eua uxore sua, Hoc nunc os ex ossibus meis, & caro de carne mea: propter hoc relinquet homo patrē & matrē suam, & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne una: testatur magnum Sacramentum contineri, nimirum inseparabilem unionem Christi & sponsæ suæ Ecclesiæ. Iam Christus dominus noster, cum interrogaretur Matthæi. 19. Si licet homini dimittere uxorem suam, quacūq; ex causa? Respondens ait: Non legistis quia qui fecit ab initio hominem, masculinē & feminā creauit eos? & dixit: Propter hoc dimittet homo patrem & matrem, & adheret uxori suæ, & erunt duo in carne una: Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Diuinis istis uerbis reuocauit CRISTVS Dominus matrimonium in priorem illum statum quo in paradiso primū institutū erat. Ostenditq; uerba illa primi hominis (Propter hoc relinquet homo patrē & matrē, et c.) intelligenda non de coniugio tantum Adæ & Eue, sed de quoquoq; matrimonio, secundum suum mandatum contra-cto: quo Mosaicam relaxationem ob duritiam Iudeorum permissam sustulit. Si autem quod Apostolus dicit, magnum Sacramentum uerbis istis continetur, oportet utiq; ut Christianum Matrimonium magnum sacramentum sit, sanctūq; signum

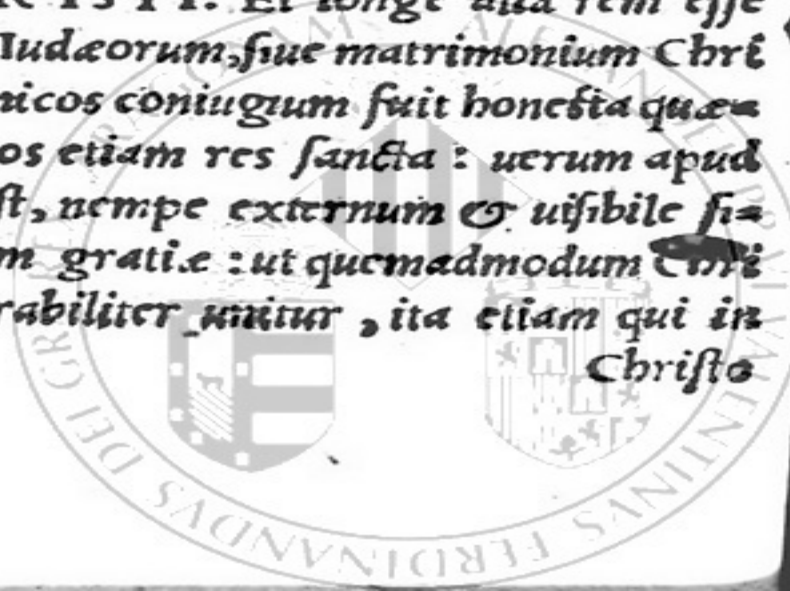

DE SACRAM. MATRIM.

Que gratia
cōferatur in
sacramento
matrimonij.

fignum, admirandæ, & inseparabilis unionis Christi, & sponse sue Ecclesie. Quapropter qui uera fide matrimonium inuunt, memores unionis illius quam Christiana ipsorum coniunctio significat, non uulgarem a Deo gratiam consequuntur. Hanc proculdubio, ut se ab omni carnis spurcitia toro immaculato, cum adiutorio gratiæ diuinæ queant continere. Quemadmodum & Christus sacramentū istud matrimonij (quod inter unum tantum uirum & unam feminam consistere potest) non solum confirmat, sed & gratiam conjugalis castitatis, ut in uerbis eius intelligitur, fidelibus promittitur, quando uerbis illis, Et erunt duo in carne una, adiāt: Itaque iam non sunt duo, sed una caro. Quod ergo Deus coniunxit, homo non separet. Cum autem instarent pharisæi, interrogantes: Quid ergo Moyses mandauit dari libellum repudij, & dimittere? Ait illis: Quoniam Moyses ad duriciam cordis uestri permisit uobis dimittere uxores uestras: Ab initio autem non fuit sic. Dico autem uobis, quod quicumque dimiserit uxorem suā, nisi ob fornicationem, & aliam duxerit, moechatur, & qui dimissam duxerit, similiter moechatur. Quibus Christi uerbis innixa sancta Catholica Ecclesia hucusque seruauit & docuit, Matrimonium Christianum Sacramentum esse Ecclesie CHRISTI. Et longe aliā rem esse coniugium Ethnicorum, Iudæorum, siue matrimonium Christianorum. Apud Ethnicos coniugium fuit honesta quædam politia: apud Iudæos etiam res sancta: uerum apud Christianos res altior est, nempe externum & uisibile signum inuisibilis cuiusdam gratiæ: ut quemadmodum Christus Ecclesie sue inseparabiliter unitur, ita etiam qui in Christo

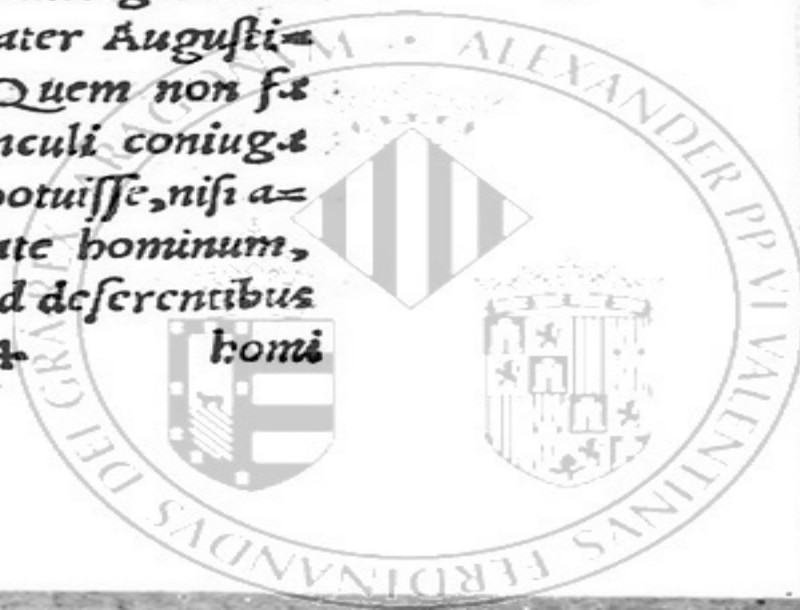
Differentia
inter cōiugia
fidelium &
infidelium.

Christo in Ecclesia Catholica matrimonium contrahunt, gratiam recipiant caste et immaculate coram Deo in sua uocatione uiuendi.

Cum matrimonium Christianum, sit Sacramentum, quo predicta unio Christi & Ecclesie significatur, semper obseruauit & docuit Ecclesia catholica, Christianis ueritatem polygamiam: ut non liceat uiro Christiano plures ducere quam unam uxorem, & e diuerso foeminae non pluribus quam uni uiro nubere. Id quod Christus expresse & diserte ostendit in eo: Ab initio non fuit sic. Matthaei decimo sexto. Non legistis, Et erunt duo in carne una? Quapropter antiqui Canones, eos qui praesumpserunt binas uxores ducere, anathemate notarunt. Quondam etiam Archiepiscopi duo, Teugeualdus Treuirensis & Gontarius Coloniensis, quod Lothario Imperatori consenserant, ut duas simul uxores haberet, Thebergam & Gualdradam, ab Archiepiscopali dignitate depositi fuerunt. c. Teuguualdum. ca. 11. qu. est. 3. & c. An non districta ultione feriendus est. 42. qu. est. 3.

Tertio, in Catholica Ecclesia semper praedicatum fuit, non licere Christianis coniugibus, alterum ab altero discedere, ratione sacramenti uinculi matrimonialis: licet etiam non consequantur proles, & quanuis generationis causa contraxissent. Ob id Sanctus pater Augustinus de bono Coniugali, cap. septimo dicit: Quem non faciat intentum quid sibi uelit tanta firmitas uinculi coniugalis? Quod nequaquam puto tantum ualere potuisse, nisi a maius rei maioris ex hac infirma mortalitate hominum, quoddam sacramentum adhiberetur, quod deserentibus

DE SACRAM. MATRIM.

hominibus ad id dissoluere cupientibus inconcussum illis maneret ad poenam.

32. quest. 8.
ca. 15. q. adeo

Et alibi ait: Manet inter uiuentes quoddam uinculum coniugale, qd nec separatio, nec cū altero uiro copulatio, possit auferre: sicut apostata anima, uelut de coniugio Christi recedens, etiam fide perditā, sacramentum fidei nō amittit, quod in lauacro regenerationis accepit. **Hactenus Augustinus.**

Quauis autem Christus dominus unicam fornicatiōis causam exceperit, ut uideri possit libertatem alteri nubendi, in hoc casu concessisse: ex euangelica tamen et apostolica traditione eius dicti sensus in Conālio Meleuitano, cui beatus Augustinus interfuit, declaratus est, atq; ita sanctum: Placuit ut secundum Euangelicam et Apostolicam disciplinam, neque dimissus ab uxore, neq; dimissa a marito alteri coniungantur, sed ita maneant, aut sibi met reconciliantur. Quod si contempserint, ad poenitentiam redigantur. In qua censuerunt causā legem Imperialem petendam, uidelicet qua prohiberetur aduersus Conālij decretum, secundum Euangelicā et Apostolicā doctrinā normam, magna cum grauitate latum, aliquid praesumere. Canon apostolorum .47. interprete Haloandro, sic habet: Si quis laicus cum suam a se uxorem abijāt, alteram duxerit, aut ab alio dimissam, a communione segregetur. Atq; ita per totam Ecclesiam catholicam obseruatum fuit. Cui libet, uideat de hac re Augustinum in sermone Domini in monte. Item lib. de bono coniugali contra Iovinianum. Item de adulterinis coniug. ad Pollentium. et doctum illum Rupertum Abbatem Tuitiensem in Genes. lib. 2. cap. 24.

de ope

de operibus Trinitatis.

Quarto, tametsi sacra probante scriptura, matrimonium eximie laudandum sit: nihilominus tamen interim sincera castitas & celibatus, illorum qui in corde suo firmiter statuunt non ex necessitate, sed potestatem habentes suae uoluntatis ad pure & caste, per gratiam Dei, in coelibatu uiuendum, consulto proponunt, atq; adeo se castrant propter regnum caelorum, non modo non sit paruipendendus, sed & supra matrimonium statuendus & attollendus, suadendus etiam hominibus: quemadmodum & Christus fecit Mat. 19. & Paulus 1. Corinth. 7. quorum uerba iam in summam contraximus.

Epiphanius ubi catholicae ecclesiae imaginem depingit, lib. 3. contra haereticos, tomo 2. in fine, dicit uirginitatem semper praedicatam fuisse, uelut crepidinem & fundamentum quoddam in Ecclesia, seruariq; & exerceri a multis, tam masculis quam foeminis, glorificari quoq; super reliquos status: Post ipsam enim sequitur Viduitas, & omnium ultimo Coniugium.

Simile est quod habet Hieronymus ad Marcellam, in omnibus Ecclesiae ornamentis chorum uirginum resplendere, tanquam florem & nobile quoddam margaritum. Augustinus lib. de haere. ad quod uult deum, testatur Iouinianistas a Iouiniano Monacho quodam ortos, ideo pro haereticis damnatos, q; uirginitatem etiam sanctimonialium, & continentiam sexus uirilium in sanctis eligentibus uitam coelibem, coniugiorum castorum atq; fidelium meritis adaequaret: ita quaedam uirgines sacrae, prouectae iam aetatis, in urbe Roma, ubi haec docebat, eo audito nupsisse dicerentur: Dum ta-

men

men ipse nec haberet, nec habere uellet propter instantem necessitatem uxorem, &c. Et addit citissime hæresim hæc oppressam & extinctam fuisse, nec usque ad deceptionem sacerdotū potuisse peruenire. Quanta Hieronymus & alij catholici patres aduersus Iouinianum prolixè & præclare scripserint, doctiores non latet.

Quid liber Reformationis nominatæ aduersus hæc constituat.

Ab his omnibus discidet liber ille. Non recipit Matrimonium in numerum sacramentorum. Et haud dubium libri auctores non opinantur Matrimonium esse uerum sacramentum. At qui ita sentiunt, permittunt Christianis habere simul plures quàm uxore unam. Admittunt quoque diuortium ob plures alias causas quàm adulterium. Permittunt quoque diuortio facto repudiatis facultatem iterum nubendi, quamuis legitimus coniunx adhuc uiuat.

Et o utinam, Deo propicio, clementiss. dominus noster de rebus istis melius rectiusque fuisset edoctus, priusquam liber Typographis committeretur imprimendus.

Ex aduerso autem, cum de uera matrimonij dignitate, quæ in sacramentali prærogatiua consistit, sit in libro silentium, laudat statum illum ab re unde certe laudem non meretur, & tam magnificat atque extollit sanctitatem eius, quasi nullus reperiatur sanctior status. Et audent affirmare, Deum coniugibus maiorem quàm alijs dare dilectionem & fidelitatem erga homines, ad seruiendum & succurrendum eis secundum uerbum Dei. Fo. cxx. facie i. & folio. cxxi. facie ii.

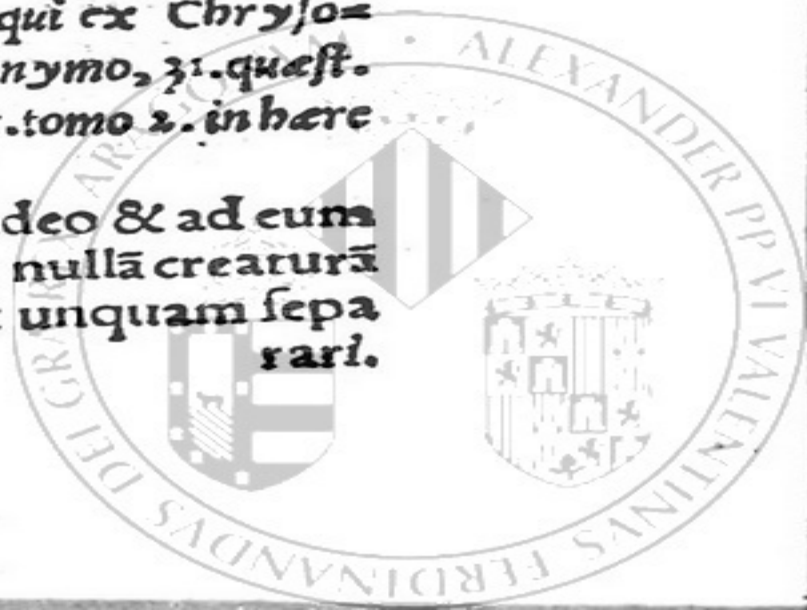
Quin & dictum illud Genesis secundo, non est bonum

bonum hominē esse solum: ita reddit Teutonice,
 Es sie nit goet das der mensch alleyn sey. Folio
 c. xxi. facie ij. Quod sonat in ea lingua, ac si
 malum sit hominem esse solum. Cum scriptura se-
 cundum uerum eius sensum hoc certe non uelit, sed potius
 non esse commodum neq; expedire propagationi generis
 humani, ut statim a creatione homo solus maneat. Alioquē
 apostolus Paulus dicit, Bonum esse homini sic permanere,
 & melius quā habere uxorem.

Item liber præcipit ut omnes Matrimonio in-
 stiandi, tā uirgines quā uiduae, benedicantur in
 Ecclesia corā toto populo Dei. Folio cxix.

Quod antiquis canonibus aduersatur, quibus uetitum
 est secundis nuptijs benedicere: ob id, quod hæ non proprie
 sint sacramentum unionis illius mysticæ, qua Christus uni-
 cus, unice sue sponse Ecclesiæ coniungitur. can. quomodo.
 31. quest. 1. & de secundis nuptijs. cap. 1. & can. uir autem.
 Vbi dicitur: Una costa a principio in unam uxorem uersa
 est. Et erit (inquit) duo in carne una. Non quod secunda,
 tertia, aut etiam quarta nuptiæ sint damnabiles: Cum Apo-
 stolus Christi eas admittat, magis tamen ex indulgentiā q̄
 ut laudandas æstimet. Certe uetus Ecclesia non arbitraba-
 tur secundas nuptias lasciuia uacare. Vide cap. de his ex
 Concilio Neocesarien. can. hac ratione. quī ex Chryso-
 stomo sumptus ē, &c. quomodo ex Hieronymo, 31. quest.
 1. Item Epiphaniū libro 2. contra heret. tomo 2. in here-
 sim Catharorum.

Porro liber habet, Coniuges adeo & ad eum
 modum unum esse hominē, ut per nullā creaturā
 siue in coelis siue in terris debeant unquam sepa-
 rari.

rari. Folio cxxi. Cum morte soluat^r matrimonium,
 & non sit amplius in cœlo ullum coniugij uinculū, uti Chri-
 stus Mat. 22. testatur.

Cum in uniuersali Lateranen. Concilio, cui tam Oriē-
 talis q̄ Occidentalis ecclesia (ut supra relatum est) inter-
 fuit, enumerentur & explicentur gradus prohibiti diserte,
 decretumq; sit, ut in Ecclesia catholica gradus illi æstimen-
 tur tanquam prohibiti & illiciti. c non debet, de consan-
 guinitate & affinitate. Nō potest solus clementis. Princeps
 noster hac in re mutationem inducere.

Et tamen prodit liber ipsum uelle per impres-
 sionem euulgare quos gradus uelit prohibitos
 esse. Folio cxxij. facie i. & ij.

Tametsi a ueteri testamento, & canone Euaristi, non ad
 modum abhorreat ut proles non contrahant matrimonium
 absq; parentum licentia & uoluntate: non licet tamen cle-
 mentis. domino nostro præcipere statuereq; ut omne
 matrimonium quod præter uoluntatem paren-
 tum, aut parentibus defunctis absq; consangui-
 neorum uel tutorum consensu initur, deinceps
 non censeatur matrimonium legitimum, nec
 pro tali habēdum. Quod sit in libro, Folio cxxij.
 facie ij.

Cui sane canones fere omnes aduersantur, etiā qui ante
 annos mille fuerūt in usu. Quod si in re ista debeat ad nor-
 mā canonis Euaristi ulla fieri mutatio, necesse erit Euaristi
 Canonē illum summa moderatiōe renouari, uidelicet ne pa-
 rentibus permittatur, ut proles forte a commodo & uili
 matrimonio prohibeant, aut relinquant contra earum uo-
 luntatem innuptas, aut certe ad ineptum aliquod (quod heu-
 nimis

nimium sepe fit) matrimonium cogant. Ad hæc prorsus in iudicium est, matrimonium ex arbitrio et uoluntate cognatorum primum ratum uel irritum habendum esse: nec id periculo uacaret. Cum tali potestate præditi cognati, aut tutores, occasionem possent captare clientes suos in ætate nubili, non desponsandi, aut ad nuptias qualescunque pro sua libidine cogendi. Quod non modo durum et intollerabile, uerum etiam parum Christianum foret.

Postremo forma coniungendi et benedicendi matrimonium ineuntes hætenus in Ecclesia Catholica usitata, hoc libro in uniuerso mutatur.

DE VISITATIONE INFIRMORUM, et sacre Vnctionis Sacramento.

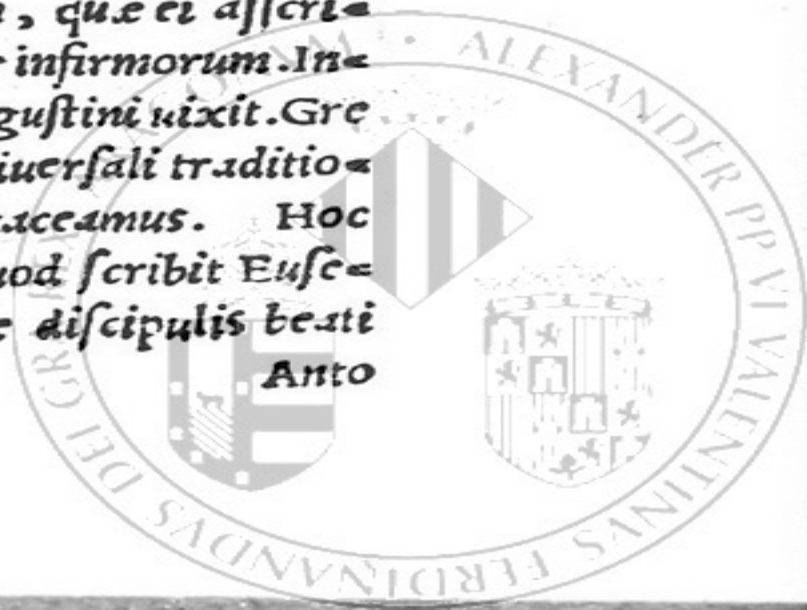

Vanquam sanctæ unctionis Sacramentum, sicut in præcedentibus ex Euangelio Marci 6. et Epistola Iacobi 5. demonstrauimus, Sacramentum sit Ecclesie Christiane. Quæ admodum etiam ab Ecclesie primordijs

Vnctio infirmorum Sacramentum est Ecclesie.

pro tali seruatum fuit, et cum orationibus salutaribus huc usque usitatum, sicuti ex sanctis Patribus facillime demonstrari potest. In quibus uide Chrysostomum libro 3. de Sacerdotio, Theophylactum in cap. 6. Marci. Hieronymum ad Rusticum. et in Commentarijs in Marcum, quæ ei ascribuntur. Augustinum in libro de uisitatione infirmorum. Innocentium Papam primum, qui seculo Augustini uixit. Gregorium, Bedam et alios: ut interim de uniuersali traditione hætenus toto orbe Christiano usitata taceamus. Hoc unum factum præterire non possumus, quod scribit Eusebius libro 9. Ecclesiast. historie, cap. 4. de discipulis beati

Anto

DE SACRAM. VNCTION.

Antonij, quibus cum oblatus fuisset homo, iam pridem membris omnibus, & præcipue pedibus aridus, unxerunt eum in nomine domini oleo, statimq; confirmatæ sunt plantæ eius. Cui simile est, quod scribit Sulpitius Seuerus in uita sancti Martini, capite uigesimo primo. Qui oleo sanctificato puellam quandam dira paralisis ægrotudine correptam, ut iam nullo ad humanos usus corporis officio fungeretur, sanitati restituit. Etiam si externa illa miracula nostra ætate non fiant. Cum Sacramentum uirtutem intrinsecus operandi propterea non amittat.

Quæ sit opinio libri de hac re.

Liber tamen Reforma. Sacramentum istud una cum orationibus; quæ hætenus in eius administratione pie dictæ sunt, prorsus eliminat. Docet autem pastores, infirmos certos & securos reddere quo tuto et certissime credant, omnia sua peccata ab eis in Christum translata, a Christo uero prorsus ablata, & in nihilum redacta, atq; ita nõ restare modo in cõspectu Dei iræ causam ullam, sed merã gratiã, solatium, uitam & beatitudinẽ. Folio c xiiij. facie prima.

Sancti Patres multis modis consolati sunt infirmos, sed pie & Christiane: non autem tam largis uerbis. Beatus Ambrosius in exhortatione ad pœnitentiam agendam, affirmare non audet, eum, qui in mortis articulo iaceat, & tunc demum uelit pœnitere, secure hinc discedere. Pro huiusmodi dicit se polliceri non posse, quod neminem uelit deceptum. Agens (inquit) pœnitentiam dum sanus est, & reconciliatus, si postea bene uixerit, securus est. Agens uero pœnitentiam ad ultimum, & reconciliatus, si exierit, an se-

curus

curus hinc exeat, ego non sum securus.

In Commentarijs, qui feruntur esse Hieronymi in Psalterium, in Psal. us ita dicitur: *Quicumq; sanctus moritur, non uadit ad dominum securus, martyr autē securus uadit ad dominum.* Beatus pater Augustinus, sicut Possidonius in uita eius narrat, docere solebat post perceptum baptisimū, etiam laudatos Christianos & Sacerdotes, absq; digna & competenti pœnitentia, exire de corpore non debere. Quæ propter & ipse ante mortem suam (ut ille dicit) pœnitentiam egit. Antiquissimi Canones testantur, quod licet pœnitentibus (Hoc est, qui pœnitentiam publicam agebant) imminente morte reconciliatio & absolutio (pœnitentia licet nondum impleta) non debuerit negari, neq; item pœnitentia his qui petuissent ad pœnitentiam recipi: Hoc tamen factum conditionibus & pactis, ut si ab infirmitate conualescerent, pœnitentiam implerent. In Concilio Nicæno statuitur, ut de his, qui recedunt e corpore antique legis Ecclesiasticæ regula obseruatur, ab Apostolis nimirum tradita. In quarto Concilio Carthaginen. cui B. Augustinus præsens interfuit, decernitur, ut pœnitentes, qui reconciliationē & uaticum Eucharistiæ in infirmitate (dabatur enim in mortis articulo pœnitentibus Eucharistia, tanquam uaticū itineris) acceperint, non credant se absolutos si superuixerint, sine manus impositione, quam Episcopus post completam pœnitentiam facere solebat. Statuitur item, ut si pœnitentes casu, uel in itinere, uel in mari mortui fuerint, ubi eis subueniri non possit, memoria eorum orationibus & oblationibus commendatur, can. 76. 77. 78. & 79.

Similia reperiuntur in Concilio Carthaginen. 2. Itē in

Conci-

DE SACRAM. VNCTION.

Concilio Martini Papæ, & Concilio Arausicano, & canonibus Innocentij primi, Leonis Magni, & Celestini. Si libet uide canonem Aurelius cum sequentibus 26. q. 6. ubi habetur, præsertim in c. agnouimus. quomodo infirmi in suprema necessitate debeant consolari.

Apparet autem, libri authores ista infirmorum certificatione uoluisse hoc tandem dictum & insinuatum, oratione pro defunctis nihil omnino opus esse, eosq; qui in supremi spiritus exhalatione crederent tantum, licet tempus uitæ suæ absque timore Dei peregerint, poenitentiam autem ante mortis exitum nullam egerint, non debere sibi de futura post mortē uita metuere, sed euolare statim ab ore ad cœlum.

Ecclesia uero catholica statim a dissolutione corporis mortis huius, apud sepulturam sollicitè & ex animo pro defunctis semper, etiã ab apostolorum temporibus orauit. Sicut beatus Dionysius in libro de Eccles. hierar. cap. 7. parte 2. & 3. testatur, Seruauit item uigilias nocturnas, legit psalmos: unde Vigiliæ mortuorum initium sumpserunt. Solennes quoq; orationes fudit, quando corpus terræ commendabatur: unde adhuc Commendationis nomen habent. uti ex Nazianzeno oratione 81. & Hieronymo in uita Filialionis cognosci potest. Similiter pro defunctis obtulit sacrificia ad altare: quod in præcedentibus multipliciter, præcipue ex Augustino demonstratum est, libro de cura pro mortuis gerenda. Item libro nono Confessionum, capite 11. & 12. Item de uerbis Apostoli sermone 32. & de offi. quest. Dulcitij quest. 2. Sed & canon 79. quarti Concilij Carthaginen. iam allegatus, ad idem facit. Observatos suis

se & Anniversarios dies, inuenitur apud Ambrosium de obitu Valentiniani. In Africano quodam Concilio c. 8. mandatur, ut quotidie fiat a meridie commendatio defunctorum pijs precibus.

De his omnibus liber nominatae Reformationis nullam omnino mentionem facit, sed aestimat res, ut apparet, inutiles esse.

DE COMMVNIBVS ALIIS EC

clesiae exercitijs, nempe psallendi, orandi, legendi, & reliquis Ceremonijs.

Canoniarum precum, quas septem horas Canonicas appellant, origo ex Patribus ue-
tustissimis ostendi potest, ex Eusebio in Ec-
clesiast. hist. Similiter ex histo. Tripart.
Ex Athanasio, Basilio, Chrysofostomo, Hiero-
nymo, qui ambo preces illas suis nominibus ordine nu-
merant: No. Turnas Matutinas. Ad Primam, Tertiam, Sex-
tam, Nonam, Vespertinas & post coenam preces.

Institutio or-
tionu & lau-
dum diuina-
rum quas se-
ptem Cano-
nicas horas
appellitant.

Prior Chrysofostomus in Epist. i. ad Timoth. cap 5. Al-
ter Hieronymus de uirginitate seruanda ad Demetriadem.
Beatus Ambrosius ad singulas horas hymnos composuit.
Caeteros Patres silentio praeterimus.

Iam cum septem illae horae Canonicae uniformiter fere,
per uniuersam Germaniae nationem in Catholicis Ecclesijs
obseruentur, & in Concilijs aliquot ad seruandum sint pra-
eceptae, non potest clementissimus dominus noster solus cas-
dem de integro in formam aliam mutare, nisi forte compe-
tatur in eis aliquid scripturae sacrae & pietati non admo-
dum conforme. Cuius restitutio pertinet ad Synodum pro-

X

DE ECCLESIAE EXERCITIIS.

unitatem. Toletanum Concilium condidit, ut unaqueque
provincia, et psallendi, et ministrandi parem consuetu-
dinem habeat, ne qualibet nostra diuersitas schismatis er-
rorem uideatur ostendere.

Constitutio libri de rebus istis.

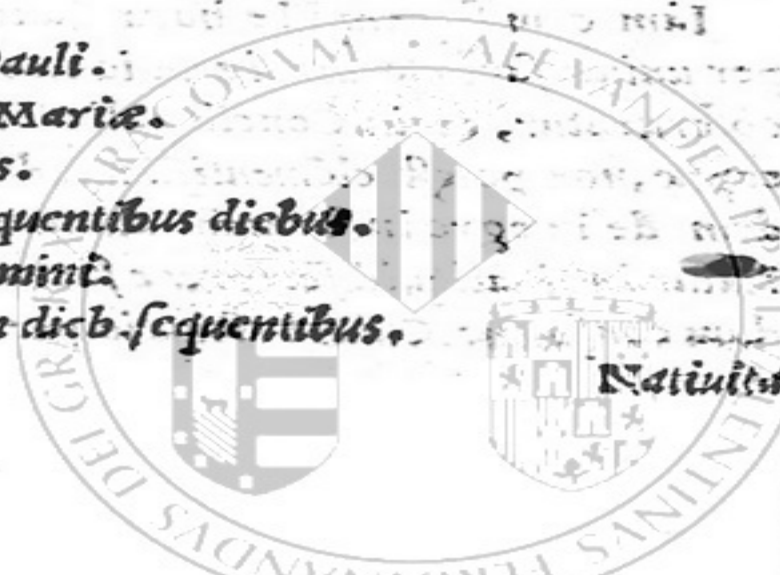
Liber ordinat, ut in ciuitatibus diebus non
festis, bis tantum in hebdomada fiant conuētus,
in quibus Lectiones, Orationes, & Psalmi serue-
tur, hora & modis pro populi commoditate.

At quid auctores libri mutationibus huiusmodi moli-
antur, deprehendi potest ex ijs quae habentur. Fol. 130. fac.
2. fol. 139. fa. 2. & fol. seq.

DE FESTIS DIEBUS.

Ante annos circiter mille celebrauit populus Chri-
stianus dies festos, qui hic enumerantur quos de in-
de Concilium Lugdunense, ac postremo Grego-
rius in cap. fina. de ferijs praeceperunt celebrare.

- Natiuitatis Christi.
- Stephani.
- Iohannis Euangelistae.
- Innocentium.
- Circumcisionis.
- Epiphaniae.
- Conuersionis Pauli.
- Purificationis Mariae.
- Annunciationis.
- Paschae, cum sequentibus diebus.
- Ascensionis Domini.
- Pentecostes cum diebus sequentibus.

Natiuitas

Natiuitatis Iohannis Baptiste.

Duodecim apostolorum. potissimum Petri & Pauli.

Sancti Laurentij.

Assumptionis Mariæ.

Decollationis Iohannis.

Natiuitatis Mariæ.

Michaelis.

Omnium sanctorum.

Sancti Martini.

Dedicationis Ecclesiæ.

At uero Reformationis liber paucorum dieum festorum præter dominicos meminit. Imo ordinat ut diebus apostolorum (festo tantum Petri & Pauli excepto) ab operibus non longius quàm spiritum sermonem cessetur. Postea permittit unicuique laborare curareque negotia sua. Fol. c. xxiiij.

Sed hoc mirum, quod inter alia festa omittuntur Assumptionis & Natiuitatis Mariæ: quum tamen festum Assumptionis ante tempora Hieronymi & Augustini in Ecclesiis holicis sollemniter celebrarentur: quod antiquæ hominibus sermones de eisdem festis probant.

Nicephorus Græcus scriptor festum illud ἐξοδος κόσμου appellat, hoc est, gratiosæ uirginis profecionem. nimirum e mundo ad superos. Vnde Theodorus Cyrus scripsit hac festiuitate Tetrastichon in dormitione θεοτόκου.

Si equum est sollemnem agere diem natalitium Iohannis Baptiste, qui tantum minister, nuncius & præcursor fuit Christi: Quanto equius celebremus diem natalitium sanctissime

DE ECCLESIAE EXERCITIIS,

si-
sine Virginis Mariae, quam Deus ab eterno in sanctissimam & immaculatissimam matrem uirgeniti filij sui domini & Dei nostri praecordinauit? Aequum esse censemus ut dies illos quibus apostoli ab hoc seculo migrauerunt festos agamus: Quanto uero amplius diem illum quo nunquam satis laudata uirgo Maria secundum carnem obdormiuit, & haud dubium uel spiritus eius super omnes choros angelorum exaltatus est celebremus.

Iam singulorum apostolorum dies ante Syricij antiqui illius Papae tempora solenni cultu celebrabantur. De festo sancti Laurentij inuenitur apud beatum Augustinum super Iohannem tractatu 17. Reperitur quoque praecipue apud Basilium, Chrysostomum, Cyprianum, Augustinum & alios patres, atque etiam in Concilijs generalibus, quod in singulis quibusque locis, ubi sancti martyres per martyrium gloriose triumpharunt, aut ubi eorum seruantur corpora, debeant festa eorundem celebrari. Iam an liceat clementissimo principi nostro aduersus uniuersalem hanc ordinationem soli, nouam erigere, prudenter. expendendum arbitramur.

Ad haec liber dicit, nos de nullo apostolorum aliquid certi habere amplius, quam in Euangelijs, Actibus apostolorum, & proprijs eorum scriptis reperitur. Folio cxxiiij. facie i.

Quod certe derogat authoritati & fidei plurimorum uetustissimorum patrum, & fide dignis Ecclesiasticarum rerum historiographis, Eusebio praesertim.

DE IEIUNIO ET DELECTATIONIBUS

ciborum.

Quid

Quid præterea liber tradat de præcepto aut uoluntario ieiunio, de Quadragesima & delectu ciborum, iam supra indicauimus. Tantum de Quadragesima quomodo olim obseruata sit, & nunc debeat obseruari, Vide Theophilum Alexandrinum libro 1. Paschali. & libro 3. ubi clare inuenies illo etiam tempore carnibus uesci non licuisse. Hunc librum beatus Hieronymus transtulit in linguam Latinam: Non decet (inquit) ieiunantes tempore agonis & prælij carnibus uesci, &c. Inuehitur in eos qui clausis ostijs occulte carnibus uesciebantur & uinum bebant. Quin & antiqui ueri Christiani extra Quadragesimam toto fere uitæ tempore, ultro & iniussi a carnibus abstinerunt. Vide Euseb. lib. 5. Eccle. historie cap. 1. ubi refert Blandinam martyrem inter tormenta pro Christianorum innocentia exclamasse: Multum erratis o uiri, quod putatis infantum uisceribus uesci eos, qui ne mutuum quidem animalium carnibus utuntur.

De obseruatione Quadragesime apud ueteres

DE ARCULA PAUPERVM.

Liber uult ut passim Arculæ statuatur, quibus imponatur quicquid Fraternitates in penu seu grario cõmuni habent. Fol. c. xxvij.

Iam quicquid fere fraternitates habent, eo destinatum est, ut defunctorum pie & sancte habeatur memoria apud altare Domini. Vnde sicut Augustinus ait, salutare sacrificium dispensatur. An uero liceat clementissimo domino nostro hæc alio conuertere, quàm quo ultima testatorum uoluntate destinata sunt, prudenter expendendum.

X 3

*Vod deinde in libro Reformationis de Pe-
dagogio Scholastico, & academia Bonnæ
instituenda mouetur, triplicem ob cau-
sam nobis admodum graue est.*

*Primum ob id, quod ibi dicitur in ijs Scolis tra-
dendam doctrinam, quæ in his quæ Religionis
Christianæ sunt, doctrinæ huius libri consonet,
Propterea quod eadem nihil sit aliud, quàm ue-
rus Ecclesiæ Catholicæ Christi sensus.*

*Secundo, quod libelli quidam illis nominatim
descripti, debeant adolescentibus prælegi.*

*Quos certe in his quæ Religionem nostram concernūt,
habemus non immerito suspectos, ut quibus plurima insint
a Catholica doctrina dissonantia, & ijs quæ supra tradidi-
mus, probauimusq; plane contraria.*

*Ac tertio quod liber ille dicat clemētissimum
principem nostrum, præceptorum & famulis eius
uelle uicarias aliquot & præbendas pro stipendio
assignare. Folio c xxviii. facie ij. Academiam
quoq; Bonnæ ita demum utiliter institui & con-
seruari, si non tantum legentes stipendiâ suâ, ue-
rum etiâ pauperes aliquot adolescentes uictum ha-
beant, atq; in hunc usum monasterium aliquod
conuertatur, quibus alioqui etiâ nunc abutatur,
quod in plerisque Monasterijs uix quinque aut sex
agant, nemini utiles, & magnas fundationes, do-
res, gratis profligentes, ut idcirco decreuerit sua
clementia intendere, efficeretq; quo hæc muren-
tur. Folio c xxxij. facie ij.*

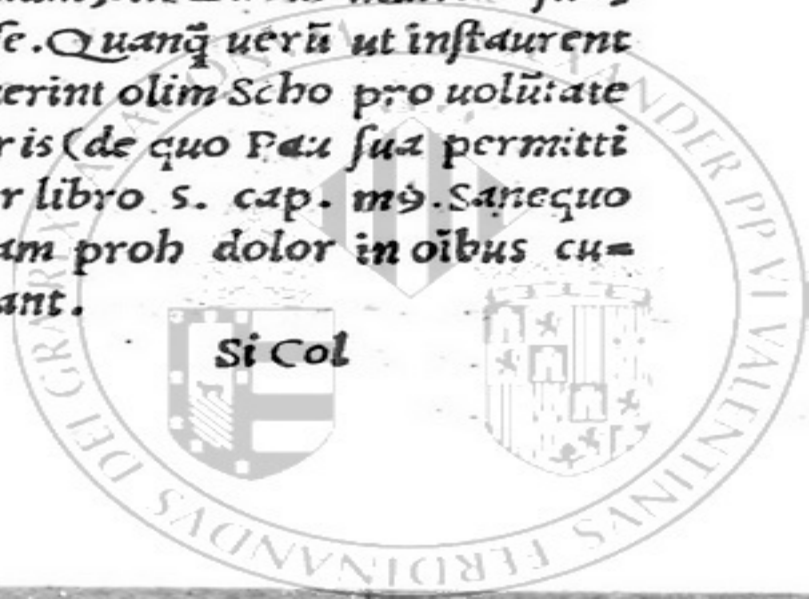
Iam uero non licet altari cuiquam operiendo nudare alterum. Sicut beatus Apostolus dicit. non faciamus mala, ut ueniant bona. Nec licet item de alieno largitiones facere.

Quo uero Concilium istud de extinguendis uicarijs, prebendis & Monasterijs, pro sustentatione preceptorum, famulorum ac discipulorum, non adeo indecens uideatur, auctores libri clementis. principi nostro suggesserunt, Collegia olim fuisse Scholas, ac postea dotata, atq; ita in collegia paulatim succreuisse, uerum cum hoc male nunc cesserit, necessitate postulare, ut Scholæ erigatur & foueatur. Folio c xxxi. fac. i.

Atqui hęc persuasio non est conformis ueritati. Eusebius in Ecclesiast. hist. in multis locis habet, quod Collegia ab Apostolorum tempore fuerint domus orationum siue dominica appellata, libro 8. cap. 1. & libro 9. cap. 10. in Epistola Maximini pro Christianis. † Et indubitatum est sicut beatus Rhenuus in Euseb. annotauit, quod olim Christiani Ecclesias & Collegia, quæ ad honorem Christi domini nostri crexerunt, uocaruntq; dominica, ob id potissimum edificauerint, quo populus ibidem, orationis, prædicationis, & ad ministrations Sacramentorum causa conueniret. Germanos quoque a uoce Latina (Dominicum) nomen, quo Cathedra domus. i. doles Ecclesias contractis quatuor syllabis in unam, ein Dhomminica sunt, uocant, & Canonicos Dhomherren, mutasse. Quam uerū est, quod iuxta huiusmodi Collegia erectæ fuerint olim Scholæ, quibus qui præficiebatur, officium doctoris (de quo Paulus ad Ephe. 4. obibant. Sicut Euseb. testatur libro 5. cap. 10. Modo appellantur Scholastici. Quanquam proh dolor in oibus officio suo, non ita hac tempestate satisfaciant.

† Verba legis quam tu-
lit Maximini-
nus pro Chri-
stianis: Sed
& orationū
domus. i. do-
minica sunt,
ut instaurent
sua permitti
cu-

Si Col

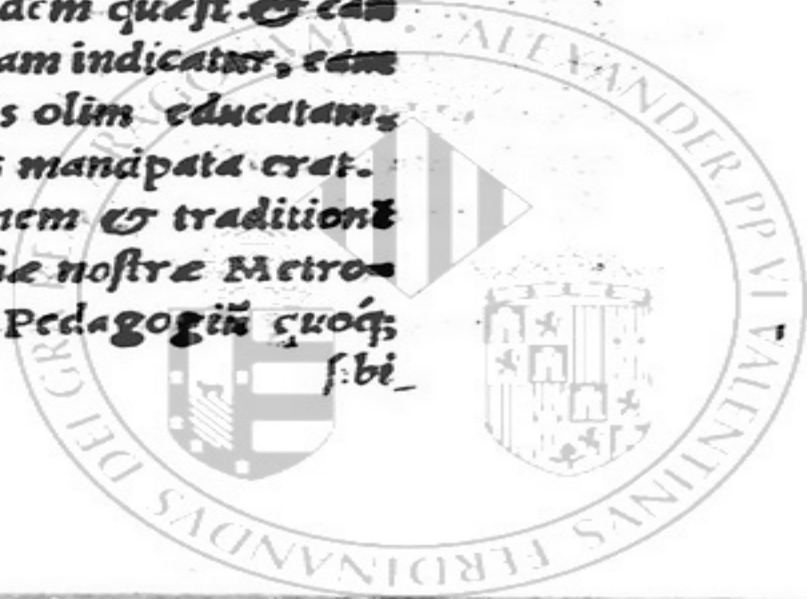
mulatio haec. Si Collegia Scholae tantum fuissent, uetus Ecclesia non
 beatur haec ordinasset pro singulis officijs, quae a Paulo ad Ephes. enu-
 nostra largi merantur, exercendis peculiare ministros, Sicut beatus Am-
 brosius factum fuisse testatur: sed officio tantum doctoris de-
 lud hac lege differet successores. Iam autem uetus Ecclesia in Ecclesijs ma-
 sancimus, ut ioribus ordinavit Episcopos in locum Apostolorum. In lo-
 si qua domo cum uero Prophetarum, Praesbyteros, Canonicos, qui sacrae
 agri, l'que scripturae mysteria inquirere et exponere: Habui et
 libet praedia alios uiros, nullis certis Ecclesijs alligatos, qui Euangeli-
 ex Christia- starum munere fungerentur, et predicarent uerbum Dei
 norum bonis ubiuis. De quo uide Eusebium libro iam dicto s. capite 10.
 antehac parē Quod quidem officium rursus erigere aggressi sunt
 tū nostrorū Sancti patres Dominicus et Franciscus. Habet denique et
 praecipis ad Pastores, gregibus quibusdam quos pascant, sicut olim, addi-
 fisci ius sue- flos. Praeter hos autem omnes, fuerunt doctores, quales mo-
 rant sociata, do Scholastici esse deberent.

si qua etiam Nemo melius, quid initio fuerint Collegia, et ad quid
 ibi ab ali- praecipue edificata, describit, Imperatore Iustiano, in No-
 quo compe- uel. constituit. ut determinatus sit numerus Clericorum Ma-
 tita sunt, uel icris Ecclesiae, ueque non sanctissimarum Ecclesiarum, et
 si qua sunt di- cet. Vbi refert in Regia urbe Constantinopoli, principio
 stracta, aut solum sacrosanctam Ecclesiam Maiorem fuisse, ac deinde
 dono in ali- construetas Ecclesias posteriore gloriose uirginis geni-
 quem conla- tris Mariae, Sanctae Helena, et c. in quibus praesbyteri,
 ta, haec em- Diaconi, Subdiaconi, Lectores, Cantores, et Psalterij, sum-
 nia in anti- quisque munus ad exercenda pietatis officia obirent.
 quū ius Cbri Contrabit Clerum Ecclesiae maioris, qui plurimus erat, in
 fianorū pra- certum numerum ut essent deinceps Praesbyteri tantum sex-
 cipinxs re- aginta, Diaconi centum, Subdiaconi nonaginta, Centum et
 decem

decem Lectores, Cantores viginti quinque, & Cſtarij cen- uocari, domi-
 nam. Quibus omnibus de uitae necessarijs ad honeſtatem niſq; pprijs
 proſpectum erat. In calce uero eius conſtitutionis ait, non uniuerſa re-
 minus ſibi ſacroſanctarum Eccleſiarum commoda, cura eſ- ſitui, & cat.
 ſe, quam ipſam uitam.

Similia reperis ſub titulo, Quomodo oportet piſco-
 pos & ceteros Clericos ad ordinationem perducere. & de
 expenſis Eccleſiarum, conſtitutione. 6. Item ſub titulo de
 Eccleſiaſticis diuerſis capitulis, conſtitutione. 123. legis, ne
 minem de Eccleſiae bonis uixiſſe, niſi fuiſſet ab Epifcopo or-
 dinatus, ad aliquod praedictorum ministeriorum. Quod
 ipſum & ueteres Canones Latinae Eccleſiae teſtantur, can.
 Futuram Eccleſiam. 12. quaſt. prim. ubi dicitur: A tempo-
 re Constantini uiri religioſi, non ſolū poſſeſſiones & pra-
 dia quae poſſidebant, ſed etiam ſemetipſos domino confe-
 crarunt, aſtificantes Paſilicas in ſuis fundis, in honorem
 ſanctorum martyrum per ciuitates ac Monasteria innume-
 ra, in quibus coetus domino ſeruientium conueniret. Et q
 praeter Eccleſiaſtica ministeria (quarum gratia Collegia
 poliſimum fundata ſunt) fuerunt etiam apud ea Scholae, in
 quibus adoleſcentia inſtitueretur, quae probatiſſimo Seniori,
 quem & magiſtrum doctrinae & teſtē uitae habebat, com-
 mittebatur. Habes in can. Omnis aetas, eadem quaſt. & can
 ſa, e Conſilio Toletano excerpto, ubi etiam indicatur, eam
 ſolam iuuentutem Eccleſiarum expenſis olim educatam,
 & inſtitutam, quae Eccleſiaſticis miniſtris mancipata erat.

Qui hanc ueteris eccleſiae ſucceſſionem & traditionē
 habet cognitam, ei mos & ordo Eccleſiae noſtrae Metro-
 politanae, quae ſcholam Theologicam, & Pedagogiū quoq;
 ſibi

sibi coherencia habet, aliorumq; Collegiorū, quae omnia (ut est Coloniae tam primarij q̄ secundarij Cleri mos & ordo) Scholae suas iuxta se habent, rō usq; adeo improbabitur. Tantum si annuente Deo omnia officia & ministeria, sicut optime instituta sunt, recte obseruarentur. Atq; hoc merito inuisum esset, quae haud dubium foret omnium optima Reformatio.

DE COELIBATV SACERDOTVM.

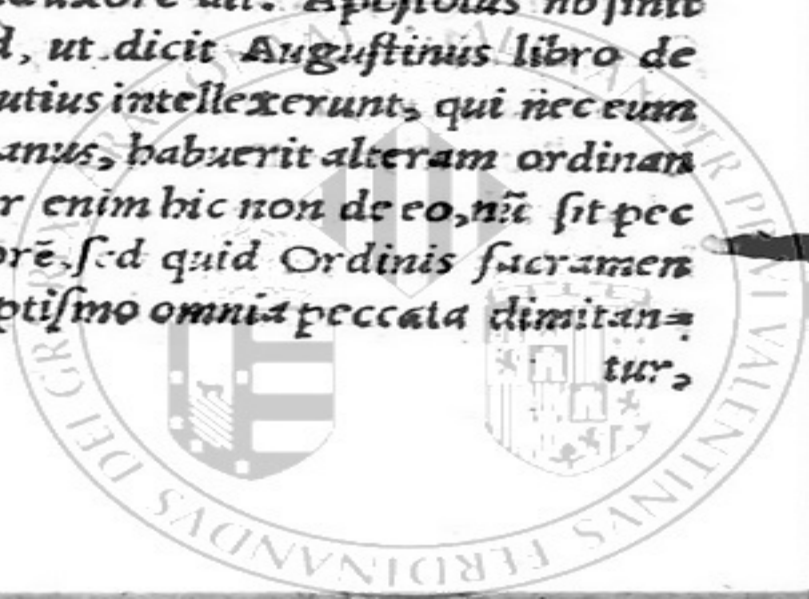
Calibes ad sacerdotium uocati nō poterātolim ducere uxores.

D hęc, quīs negari non possit ab Apostolorum tempore, tam in Ecclesia Graecorum q̄ Latinorum, omnibus, qui in Celibatu existentes, se in Sacerdotium contulissent, prohibitum fuisse postea ducere uxorem, sicut Canon Apostolorum .25. clare testatur, quē ita habet. Ex his qui celibēs in Clerum peruenērunt, iubemus ut Lectores tantum, & Cantores si uelint nuptias contrahant, &c. Quod ex alijs quoq; Patribus uetustissimis, & Concilijs latius demonstrari possit. Et ne unum quidem omnino exemplum adferri queat aliter unquam Ecclesia Catholica consentiente factum.

Nō assumebātur ad Sacerdotiū qui duas uxores habuerūt.

Quāuis item nunquam auditū sit, & apud Graecos quidem nullam ad Sacerdotium assumptū, qui duas uxores habuisset, sicut Tertullianus ad uxore ait: Apostolus nō sinit digamos praesidere. Quod, ut dicit Augustinus libro de bono Coniugali, cap. 18. acutius intellexerunt, qui nec eum qui Catechumenus, uel paganus, habuerit alteram ordinandam esse censuerunt. Agitur enim hic non de eo, nū sit peccatum alteram ducere uxore, sed quid Ordinis sacramento cōgruat. Nam quīs in baptismo omnia peccata dimittantur,

tur, licet etiam qui duas, alteram post alterā habuit uxores,
non peccasset. Ius tamen Ordinationis Ecclesiasticæ amisit.

Quod quidem ius, et si nō ad hæc exigatur, ut si quis Chri-
stianus, requiritur tamē ad hoc, ut Ordinationis Ecclesiasti-
cæ signū accipiat. De quo uide eundem Augustinū ex Apo-
stolo Paulo strennue differentem, et hæc de por. transem.
QV ID REFORMATIONIS PRÆ
tēsæ liber cōtra Catholicā hęc doct̄rinā ausit.

Nihilominus tamē clemētiss. dominus noster
in Reformatione illa, ijs qui Sacerdotio initiati
sunt, potestatē facit ducendī uxores. Fol. cxxxiiiij.
facie secunda.

Constat in Ecclesia Græcorū maritum quidem, sed qui
uirginem unam tantum uxorem duxisset, ad ministeriū Ec-
clesiæ uocatum fuisse. Id quod et Latina Ecclesia olim etiā
fecit: nunquam tamen Ecclesia Græca alicui permisit, post
assumptum Sacerdotium uxorem ducere, et in ministerio
nihilominus permanere. Tātum abest, ut priore defuncta,
transitum concesserit ad nuptias secundas. Sed et Latina Ec-
clesia longe etiam ante beati Ambrosij tempora, his, qui in
coniugio ad Sacerdotiū assumebantur, cum eorū et uxorum
suarum consensu ac uoluntate, legem talem innexuit, ut in
sacerdotio deinceps conjugatorio abstinerent. Sicut Bea-
tus Ambrosius in epistola pri. ad Timoth. cap. 3. nobis inū-
cat, ubi illis Pauli uerbis, Si filios bene gubernauerint, etc.
explicatis, addit: Sed de cætero ab usu scæminæ se cohibeāt.
Veteribus enim idcirco concessum est Leuitis et sacerdoti-
bus, uxores ad usum habere, quia multum tempus ocio uā-
cabant. Nunc autem oēs a conuentu scæminæ abstinere de-
bēt, quia necesse est eos quotidie præsto esse in Eccl̄a Dei, nec
habere

DE COELIBA. SACERDOT.

Amb. quoti-
die obtulit, ut
testatur epif.
33. ad Mar
cellinā soror-
re, lib. 5. Pro
qbus ego, in
quit, quoti-
die instauro
sacrificium.

habere dilationem, ut post conuentum legitime purificen-
tur, sicut ueteres. Cui enim hebdomada offerendum est,
etiam si non quotidie, peregrinis, incolis tamen uel bis in
hebdomada. Et non desunt qui prope quotidie baptizentur.
Si enim plebeis hominibus oratiōis causa ad tempus absti-
nere se pra- ip, ut uacent orationi, quanto magis Leuitis
& Sacerdotibus? quos die noctuq; pro plebe sibi commissa
oportet orare. Mundiores ergo debent esse ceteris, quia
actores Dei sunt. Haec Ambrosius.

Imo etiam Graecorum Ecclesia ibi praesertim, ubi Cano-
num obseruationi indulgebatur, ita seruauit: quod testatur
Epiphanius contra haeres. li. 2. tomo. 1. in Catharis: Reue-
ra (inquit) non suscipit sancta Dei praedictio, post Christi
aduentum eos, qui a nuptijs, mortua ipsorum uxore, secun-
dis nuptijs coniuncti sunt, propter excellentem Sacerdotij ho-
nozem & dignitatem. Et haec certo, sancta Dei Ecclesia
cum synceritate obseruat. Sed adhuc uiuentem & liberos
gignentem, unius uxoris uirum non suscipit, sed eum qui se
ab una continuit, aut in uiduitate uixit. Diaconū, & pres-
byterum, & Episcopum, & Hypodiaconum, maxime ubi
synceri sunt Canones Ecclesiastica, &c. Haec ille.

Vtrum iam clementis. domino nostro permissum sit,
uniuersalem & ab Apostolorum tempore receptam in Ca-
tholica Ecclesia traditionem, hanc praesertim, ut qui coeli-
bes in Sacerdotium assumpti sunt, non ducant deinde uxo-
res. Similiter, ut qui duas, unam post alteram uxores habue-
runt, in Sacerdotio non admittantur, abrogare bene & pru-
denter expendendum, maxime cū sacerdotes in ordinatiōe
sua promittant se uelle ad instituta sacrorum Canonum ui-
uere

vere de quo uoto paulo post latius dicitur.

Præterea infiaari nemo potest Apostolū Paul. luculen-
ter & expresse præcepisse, ne ad Ecclesie ministeriū assu-
meretur, qui duas habuisset uxores, q̄to minus ei qui iam
Sacerdotium adeptus est, liceat duas, unam post alteram du-
cere uxores? Beatus Chrysof. (ut patres r̄p̄lic. as breuita-
tis causa prætereamus) in caput. i. Epistolæ ad Titum, ita
ait: Castigat Apostolus hoc ipso etiam impudicos, dum non
eos permittit post secundas nuptias ad Ecclesie regimen,
dignitatemq; Pastoris assumi. Nam qui defunctæ uxori suæ
benevolentiam nullam seruasse deprehenditur: quo pacto
hic Ecclesie præceptor esse optimus poterit? Imo quibus
criminibus non subijætur indices? Nostis enim profecto oēs,
quod etsi per leges secundæ nuptiæ permittuntur, multis
tamen eares accusationibus patet. Nullam ergo occasione
præbere subiectis Præsulem uult. Quocirca hic ante omnia
posuit, Si quis est sine crimine, hoc est: Si uita illius omnis
immunis a culpa, si mores eius nemo carpere potuit.

Manifeste
agit Sacer-
dos contra
scripturam,
qui defunctæ
uxore sua du-
cit secundā.

DE REFORMATIONE ET restitutione Collegiorum.

Hic orditur liber ille nouas ordinare consti-
tutiones de collegijs, quæ non solum sunt
nouitium quoddam & humanum commen-
tum, absq; omni scripturæ sacræ fundamē-
to: sed & antiquis canonibus, foundationi-
bus & institutiōibus Metropolitanæ, & aliarum ecclesiarū,
plane compungent. Præter unum istud qđ initio liber dicit,
Si ad integrum debent personæ Collegiorum
Reformari, oportebit ut omnes Collegiorum

Præ-

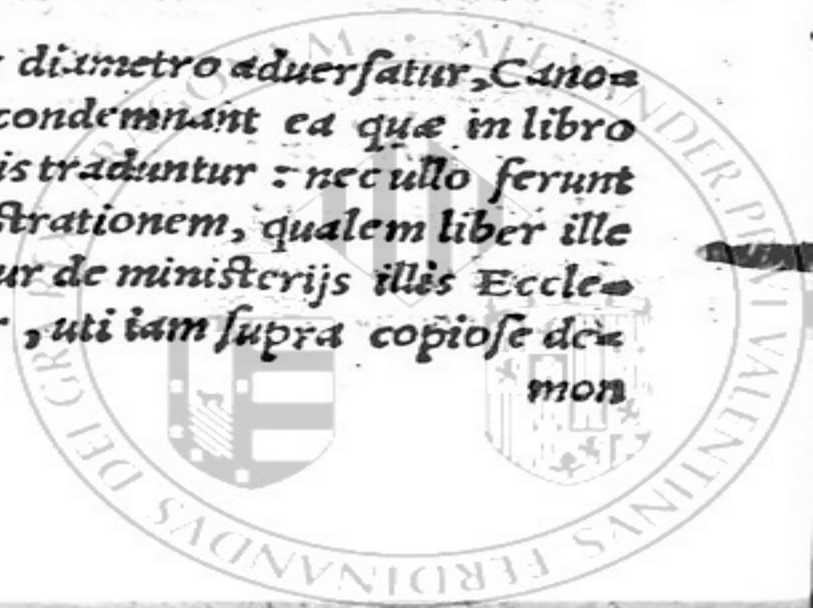
DE REFORMA. COLLEG.

Præpositi, & quotquot eorum sunt membra, nē
pe sacerdotes, diaconi, subdiaconi, canonici, uica-
rij, deniq; & omnes Clerici, ad formam redeant
& modum, quem canones nominibus istis & mi-
nisterijs præscribunt. Folio c xxxvi. facie ij.

*Optima ad
reformandū
uia.* Hoc ^{est} uerissimum & indubitatum est. Utinam
autem concedat Deus, ut talis aliqua Reformatio qualē ca-
nones exigunt, a Capite ad infima usque membra, ordina-
te, & quomodo fieri decet, queratur & instituat. Hac
enim constituta, quisquis deprehenderetur tunc aut ineptus,
aut ad officium quod sibi incumbit peragendum non satis
uoluntarius, meritò officio suo deponeretur, aut saltem Ec-
clesiasticis bonis non frueretur. Verum in locum eius alij
idonei & ad ministeria subeunda prompti, assumerentur.
Quemadmodum non antiquis modo, sed & recentibus ul-
timisq; canonibus cōstitutum est, c. super inordinata. de præ-
bend. & dignita. Item ca. quia nonnulli. & quia relatum.
de clericis non resident.

Quod autem liber ille consequenter exigit,
ut Capitulum Metropolitanum in his quæ ad
doctrinam, Missas, Sacramentorum administrati-
onem, aliaq; Ecclesiæ ministeria & cæremonias
pertinent, non aliter se gerat q̄ præscribit liber
iste. Folio c xxxvij.

Hoc uero priori dicto ex diametro aduersatur, Cano-
nes enim sacri multipliciter condemnant ea quæ in libro
Prætense illius Reformationis traduntur: nec ullo ferunt
pæcio sacramentorum administrationem, qualem liber ille
exigit, multoq; aliter loquuntur de ministerijs illis Eccle-
siasticis & cæremonijs, q̄ liber, uti iam supra copiose de-
mon-

monstratum est.

Quod autem lib. uult ut Presbyteri Canonici omnes ad curam animarum, prædicationem, & sacramentorum administrationem, similiter Diaconi & Subdiaconi ad dispensationem Eleemosynarum se conferant, Folio c xxxvi. facie. ij.

Rursus canonibus sacris non satis quadrat. Secundum canones enim ueteres, ad Episcopum ipsum perinet prædicare & sacramenta porrigere. Quinetiam antiquis canonibus constitutum est, ne qui præbyterorum populum doceant, hortentur, benedicant, cum preceatione (Dominus uobiscum) in Ecclesia salutent, baptizent, confirment, corpus porrigant & sanguinem Domini, poenitentiam imponant, reconcilientue poenitentes, Episcopo præsentem. Omne enim istud esse Episcopi, & ad Episcopale officium pertinere. Si tamen necessaria aliqua Ecclesie causa auocante, nequeat ipse interesse, licet præbyteris: non aliter tamen nisi specialiter & expresse Episcopus mandauerit ministerio perfungi. Quod si de proprio præbyterorum Canoniconum officio loquendum sit, scimus præbyterorum Cathedralium Ecclesiarum præcipuum fuisse officium quondam, ut sacras scripturas diligenter peruestigarent, & in Synodis una cum Episcopo, quomodo scriptura sacra (dissentione aliqua dogmatum incidente) intelligi debeat, explicarent. Et alias etiam cum Episcopo in causis Synodalibus uelut assessores decernere solebant. Vide Hieronymum ad Nepotianum, cuius uerba narrantur in c. esto. 95. distinct. Item ad Rusticum Monachum. & c. Ecclesia. 16. quæst. prima.

REFORMAT. COLLEG.

Præbyteri uero minorum Ecclesiarum, aut scripturas sacras in Collegijs suis professi sunt & docuerunt, aut in eis assiduo exeratio aliter uersati sunt. Sed & Episcopus eorum opera in prædicationibus nonnunquam utebatur, quanquam non fuerit istud (licet lib. Reformat. eis hoc attrib. t) propriam eorum officiam. Sicut beatus Ambrosius testatur in caput quartum ad Ephes. Siquidem prædicare fuit proprium munus eius, qui ex ipsis communibus omnium suffragijs in Episcopum fuisset assumptus. Alioquæ Beatus Hieronymus, & eius similes multi præbyteri, necessario prædicare debuissent, qd' tamē non fecerunt.

In prima Clementis epistola legimus, beatum Petrum Apostolum Episcopo præcepisse, ut uerbum Dei assidue diceret, nec mūdi huius negotijs perplexus teneretur. Ligaret etiam & solueret quos diligenti inquisitione facta ligandos cognosceret aut soluendos. Præbyteris autem ut prospiciant cum primis, ne fornicationes in populo Christiano committantur. Atq; ut sint humani & misericordes erga omnes, sint hospitales. Et ut negotia, si quæ inter fratres oriuntur, dirimant & componant: procurent quoq; ne quis iniquis mensuris & ponderibus fraudetur, sicuti antea partim attauimus. Et diaconis Ecclesie ut sint oculi Episcopis, circumlustrantes cum uerecundia actus totius Ecclesie, perscrutantes si quem uideant uianum fieri præcipitio, ut hæc referant ad Episcopum, ut talis ab Episcopo comoneri possit. Negligentiores quoq; & eos qui rariis ad audiendum uerbū Dei accedunt, comoneant & hortentur. Sed & eos qui secundum carnem ægrotant, perquirāt sollicitate, & piebi indicent de his, ac quæ necessaria sunt præbeant eis, cū

Episco

Episcopi scientia : quod tamen etiam si clam fecerint, non peccabunt. De peregrinis quoque similiter refouendis Episcopo suggerant. & cætera his similia quæ ad cultum Ecclesie & disciplinam eius pertinent, Diaconis sint curæ. Talia Clemens.

Fatemur Diaconos a sanctis Apostolis in exercitio Ecclesie designatos ad dispensandum esculenta seu uictum Ecclesie ministris, uiduis, & pauperibus. Statim uero post Apostolorum tempora, fidelium numero crescente, Diaconorum officium huc etiam conuersum est, ut assidue Episcopis adessent, præcipue in officijs diuinis, quo ei in altaris sacrificio ministrarent.

Inde est quod legimus in historia beati Laurentij, eum dixisse ad beatum Sixtum, qui ad crucis martyrium ducebatur: Quo progredieris sine filio pater? Quo sacerdos sancte sine Diacono properas? Tu nunquam sine Diacono sacrificium offerre consueueras: Quid ergo in me displicuit paternitati tuæ? Nunquid degenerem me probasti? Experire certo utrum idoneum Diaconum elegeris, cui commisisti Domini corporis & sanguinis dispensationem. Idem Prudentius in hymno indicat, ubi ita canit:

Hic primus e septem uiris
Qui stant ad aram proximi
Leuita, sublimis gradu,
Et cæteris præstantior.

Quod liber Reformationis urget dictum illud Hieronymi ad Heliodorum, clerici pascunt gregem Christi, ego, utpote Monachus, pascor. Eol. 136. facie. 2. Nō cõpetit in Monachos huius temporis. Sams Monachos ad tempora usq;

Y

Eusebij

DE ECCLESIAE EXERCITIIS.

Eusebij, Zozimi & Siricij, Monachos tantum, & non Clericos fuisse. Postea uero in Coenobijs, alij in Præsbj-
teros, alij in omniū ordinum Clericos ordinati sunt, ut pa-
tet in canone Hinc est etiam, 16. quæst. prim. Alioqui bea-
tus pater Benedictus in Regula sua non præcepisset, ut Ab-
bas fratr^{is} suis daret benedictionem: cum hoc ad sacerdo-
tes pertinet. Nec item Abbati lectionē Euangelij dicendā
cū Collecta imposuisset: cum & hoc sit præsbjterorum.

Item uult liber ut Capitulum Metropolita-
num Ecclesijs Parochialibus eidem Capitulo
incorporatis, præficiat Pastores idoneos, q̄ uerbū
Dei prædicent, quibus & de rebus necessarijs ad
competentiā prouideat. Quod sane æquum foret
& dignum. Ut uero efficiant quo in talibus Par-
rochijs omnia lingua Teutonica peragantur, se-
cundum Reformationis istius uoluntatem. Fo-
lio cxxxvij. Non est eorum, nec facere possunt, propter
causas prædictas.

Similiter ut præter impensas in Pastores ido-
neos erogandas, erigant etiam scholas in omni-
bus Parochialibus suis Ecclesijs, Pædagogos
quoq; stipendijs conducant, præter ueterem con-
suetudinē, atq; ad hoc faciendum uicarias aliquot
extinguant. sicut folio cxxxvij. facie ij. exigitur.

Partim graue esset, partim etiam illicitum. Graue qui-
dem propterea, quod nunquam auditum sit unumquemq;
Pastorem suis impensis debere in parochia sua erigere scho-
lam. Illicitum autem, propter extinctionem Vicariæ. Ve-
tus & Canonicum dictum est, Non esse discooperiendum
unum altare ut aliud cooperiatur. Vicarij habent insti-
tutiones

tutiones suas, debentque in Ecclesijs ad quas ordinati sunt
 Canonicis & Clericis primarijs in ministerio diuino opē
 ferre, ac uices eorum cantando, legendo, & similibus of-
 ficijs supplere. Faxit autem Deus, ut ad hoc suum munus
 adigantur. Sicubi uero necessariae sunt scholae, erioi de-
 bent sine dāno aliarū Ecclesiarum, ab ijs quibus hoc incūbit.

Ante Sectariorum irruptionem erat inuenire apud
 Collegia scholas decem, ubi nunc uix una reperitur: nec
 audiebatur eo tempore de alimentis & Scholarium edu-
 catione querela.

Necq̄ item quod in libro Reformationis de
 octo præbendis sacerdotalibus instituitur, bene
 hærere potest, Vt quod duæ præbendæ assigna-
 ri debeant, prædicantibus duobus, qui choro nō
 alligentur. Folio cxxxvij. & cxxxix. facie pri.
 Duæ itē præbyteris duobus (necq̄ .n. uult li. Re-
 formationis, ut præbyteri Canonici deinceps
 ad Missarum multitudinē sicut haftenus factum
 est obligentur) ad hoc ordinandis, ut diebus Do-
 minicis & festis maioribus Missæ celebrent offici-
 um, sacramentaq̄ dispensent. Ac duæ duobus
 alijs præbyteris, qui in scholis debeant docere. Re-
 liquæ uero duæ cedant duobus legum Doctori-
 bus, qui Collegio ipsi cōsilio adsint, negotiaque
 eius tēporalia expediant. Folio cxxxvij.

Talis enim ordinatio non modo fundationi Metro-
 politani Collegij, & consuetudini antiquæ, uerum etiam sa-
 cris canonibus contrauenit. Quod si omnino necessa-
 rium uideatur, ut prædicationis officium ab Episcopo
 ad præbyteros Canonicos transferatur, magis conue-
 nient ut singuli hebdomadatim suo quisq̄ ordine prædicet,

Sectarij uocā
 ferantur de
 scholarū re-
 stitutione, cū
 eas destruāt.

designentur. &c.

Quod potius ad Episcopale officium pertinet.

Metropolitani, proprie Archipresbyter.

Quod uero sit ipsius officium, canones de

Missae priuatae uicariorum in

rogatur. Folio c xxxvii. Facie n. l.

statu Vicariorum multitudine, quae ordinata

trio libri ad effectum pertingeret, ut sit p

si futura, adeoque uult, ut Vicariorum p

ppaulatim emori, quo ceteris eorum in re

bus accommodetur. Folio c xxxvii. fac. ii.

Verum istud non est in clementis. Principis pot

testate. Causa uero quare hoc factum sit, hoc

quod ad nihil aliud commodum pertinet, sed ad

cantandum & legendum.

At uero, neque melius, neque

esset, si euentu assidue, laudes diuinae

libris in Ecclesia Deo supplicaretur. Ante

Constantinopoli in una Ecclesia plures q

tantum officium ordinari & delectari fuerunt, sicut

mus Imperator, ut diximus, in Nouellis testatur.

Insuper permittitur in lib. Deformationis, Ca

nicis & Collegiorum membris uxores ducere,

Collegiis manere, praebendis

c xxxvii. Facie n. l.

DE ECCLESIAE EXERCITIIS.

Simulq; Missæ officium celebrent: quo equaliter omnes choro atq; diuinis astringantur.

Apud Metropolitanam Ecclesiã schola iam extat: curandum tantum est, quo præbendæ ordinariæ legētibus destinatae, nullis alijs conferantur quàm professoribus & docere u. n. bus: aut ut fundetur pro legētibus stipendium. Habeatur Syndicus qui non sit Capitularis, sicut hætenus factum, atq; is secularia capituli negotia curet, quo Præbyteri Canonici suum munus, quod solum curare merito deberent, tanto melius obire ualeant.

Item Metropolitanæ Ecclesiæ Præposito imponitur, ut intendentiam habeat ad Ecclesias & Scholas, bonaq; tam Ecclesiæ q̄ quæ Scholis destinata sunt pro necessitate administret. Folio c xxxvij. facie secunda.

Iam uero ad Præpositum non proprie pertinet respicere in scholas: cum hoc sit scholasticum. Administratio quoq; honorum Capitularium, nequit siue Metropolitano Præposito, siue Præpositis alijs rursus permitti. Ante hac enim male cessit. Quamobrem clementissimi Principis nostri antecessores, magno labore Præpositos a capitulis hac in re separarunt. Nec ratio admittit, ut quæ iuramentis pactis, & obligationibus confirmata sunt, tam leuiter dissoluatur.

Decano uero eiusdem Metropolitanæ Ecclesiæ committitur, ut diligenter prospiciat, quo omnia secundum illius libri ordinationem peragant. Folio c xxxvij. fac. ij. & fol. seq.

Verum in hoc ei non parebitur.

Item ut prospiciat quo cōcionatores optimi designent

designentur. &c.

Quod potius ad Episcopale officium pertinet. Decanus enim Metropolitanus, proprie Archipresbyter est ciuitatis.

Quod uero sit ipsius officium, canones demonstrant.

Missae priuatae uicariorum in uniuersum abrogatur. Folio c xxxviiij. Facie ij. Item Liberatur Vicariorum multitudinem, quae v. ordinatio libri ad effectum pertingeret, nullo usui sit pro futura, adeoque uult, ut Vicariorum pars sinatur paulatim emori, quo census eorum utilioribus rebus accommodetur. Folio c xxxviiij. fac. ij.

Verum istud non est in clementiss. Principis nostri potestate. Causa uero quare hoc suadeant datur haec, quod ad nihil aliud commodent praecipue, quam ad cantandum & legendum.

At uero, neque malum, neque contemnendum officium esset, si attente assidueque laudes diuinae cantarentur, & precibus in Ecclesia Deo supplicaretur. Ante annos mille Constantinopoli in una Ecclesia plures quam centum Clerici ad hoc tantum officium ordinati & dotati fuerunt, sicut Iustinianus Imperator, uti diximus, in Nouellis testatur.

Iterum permittitur in lib. Deformationis, Canonice & Collegiorum membris uxores ducere, & nihilominus in Collegiis manere, praebendisque tota uita frui. Folio c xxxviiij. facie ij. & seq.

Hoc quomodo conquadret canonibus sacris, aut canonicali instituto, saallime dispicitur.

Vult denique liber, ut eodem sicut in Metropolitana ecclesia modo seruetur etiam apud sanctum Gereonem, & in alijs quoque Collegiis ad eundem fere modum. Folio c xlix. fac. i.

Y 3

Item

DE ECCLESIAE EXERCITIIS.

Offa ad Nobilitatem & Ciues capiendos.

Verum Collegia per hoc quærentur se grauari: nec uolo pacto consentient.

Item ut cætera Collegia minora in duos ordines partiatur, ita nimirum ut pars una sit Nobilium tantummodo, pars altera e ciuibus assumatur. Folio cxxxix. facie i.

Sed nec hoc consistere potest. Textus enim iuris, ad normam scripturæ sacræ deliniatus, ita habet: Nos igitur attendentes, quod non generis, sed uirtutis nobilitas, uitæq; honestas, gratum Deo faciunt & idoneum seruitorem. Ad cuius regimen non multos secundum carnem nobiles & potentes elegi, sed ignobiles & pauperes: eo, quod non est personarum acceptio apud ipsum. Et uix ad culmina dignitatum, necdum ad præbendas uiri eminentis scientiæ ualeant reperiri, exceptionem huiusmodi (nempe quod cui prouisum erat, non fuerat carne nobilis) non duximus admittendam. ca. uenerabilis de præb. & dignitatib. Quod tamen nolumus de Collegijs pro Nobilibus fundatis & dotatis accipi: Quæ æquum est ut eis permancant, secundum priuilegia legitime obtenta, & libertates ipsorum.

Præterea exigit liber conscriptionem omnium quæ in thesauris ecclesiarum seruantur, utq; sine clementiss. domini nostri & ordinum patriæ deputatione, non debeant ab ecclesijs alienari. Folio cxxxix. & seq.

At ista æstimatur nouatio quædam. Hactenus Ordines patriæ Ecclesiarum thesauris se non immiscuerunt.

Postremo uult liber, ut annus quem Residentiæ appellans secundum qualitatem siue com-

mediæ

moditatem uniuersiusq; loci & personæ moderatōne accipiat, relaxeturq;. Folio cxxxix. fa. ij.

Quod sane magnam dissolutionem pareret, efficeretq; ut pauca admodum in Collegijs inuenirentur, qui officij sui rationem haberent, aut forte quale sit intelligerent. qđ nemo possit in Ecclesia rite gerere, quod non prius longa exerātatione, & diutina disciplina assuefacti ut didicerit. Nec in Collegijs aliud statui potest, q̄ ut co æris paribus omnes ad paria onera alligentur.

DE PROPOSITA FORMA RENOUANDI Monasteria, tam uirorum q̄ foeminarum.

 Vb hoc titulo exigit liber, ut Monasteria in doctrina, cæremonijs & ordinationibus se libro illi conformāt. Ecclesias quoq; parrochiales incorporatas & scholas, secundū libri formam instituant. Folio c xl. fac. i.

Item clementiss. dominus noster uendicat sibi potestātē, præficiēdi Ecclesiarum parrochialium ministerio, quotquot in monasterijs ad prædicandum aut regēdum parrochias fuerint idonei, Et uult ut qui in Monasteria allumuntur, polliceantur se uelle sponte acquiescere, si quando ad Ecclesiarum aut alia ministeria necessaria requirātur. Folio c xl. facie i.

Verum ad hæc opus foret magna discretione. Sed pars altera Canonibus antiquis & patrum sanctorum doctrina non consonat. Vide Hieronymum ad Heliodorum. Conaliū Chalcedonense, iubet Monachis quieti operam dare, obseruare iciunia & orationes, in locis quibus semel se Deo deuouerint pmanentes: & neq; communica-

DE REFORMAT. COLLEG.

re Ecclesiasticis neque secularibus negocijs: nisi forte iubeantur propter urgentes necessitates ab ipsius civitatis Episcopo. c. Qui vere. 16. quest. prima. Item Beatus Augustinus ad Eudoxium: Exhortamur uos fratres (inquit) ut si qua opera uestra mater Ecclesia desiderauerit, ratione auida suscipiatis, nec blandiēte desidia respiciatis. Et h. ur. c. Vos autem, eadem quest. & causa.

Ne debent item Monachi ad officium Clericatus, nisi eis testimonium Abbas suus dederit, ordinari, Si enim necesse fuerit Clericum de Monachis ordinari, cum consensu & uoluntate Abbatis, praesumat Episcopus. Quem admodum in Agatensi, Ilerdensi, & Tarraconensi Concilijs sanatum est. & habetur. c. Monach. & c. Cum pro utilitate. & c. sequen. 6. quest. prima. Debent autem tales Monachi, ubi ad clericatus ordines peruenerint, non discedere a priori proposito. c. De Monachis, eadem quaestione & causa. At Monachi Apostatae Cœnobiorum suorum desertores, nullo pacto ad Ecclesiarum ministeria sunt assumendi. Sicut B. pater Augustinus ad Aurelium ait: Si desertores Monasteriorum ad militiam Clericatus eligantur, uia datur seruis Domini, ut se putent erigi ad aliquid melius: cum facti fuerint deteriores. Etenim ipsis facilior lapsus, & ordini Clericorum fit indignissima iniuria: Cum ex his qui in monasterio permanent, non nisi probatiores atque meliores in Clerum assumere soleamus, & c. c. can.

Legi epistolam, eadē quaestione & causa.

causa.

DE VOTIS MONASTICIS.

Liber iste Reformationis consultum putat, ut qui se mancipant Cœnobijs, uotis Monasticis, quæ substantialia uocantur, non alligentur deinceps, sed ab ijs liberentur. Folio.

c xl. facie 1.

Asserit item clementiss. dominum causam non uidere, cur remorari debeat, aut ætare eos qui in monasterijs agunt, comperiunturq; ad parochiarum ministeria inepti, aut donum monastice uiuendi non habere, aut alioqui ad hoc uitæ genus non uoluntarij, quo minus inde decedant, Verum quod in se est, ferre, ut ipse (si uelint amici eos honeste fouere, aut matrimonio iungere) uotis liberati, e Monasterijs cum subsidio aliquo dotalitio dimittantur, transferantq; se ad uitã Christianam communem illam, Eos autem qui uoluerint in Monasterijs permanere, necessaria uitæ sustentione debere contentos esse. Folio cxi.

Chrys. hom. 21. ad Theodorum monachum, dicit, nuptias monachorum esse se peiores & adulterio.

Vtendum monasterijs deinceps ad conseruationem studiorum honestarumq; personarum educationem. Assumendos quoq; in Monasteria tã exiguo numero Monachos, ut de annuo cœsu aliquid exundet, quo hi qui inopia obstante Matrimonio iungi non possunt, inde quasi dote quædam iuuentur. Folio c xl. facie ij.

Iam omne istud partim sacre scripture, partim Concilij antiquis. In uniuersum autem omnium Catholicorum Patrum doctrine, delat. & ad nos Apostolorum traditioni prorsus aduersatur.

Primum

DE COENOBIIIS.

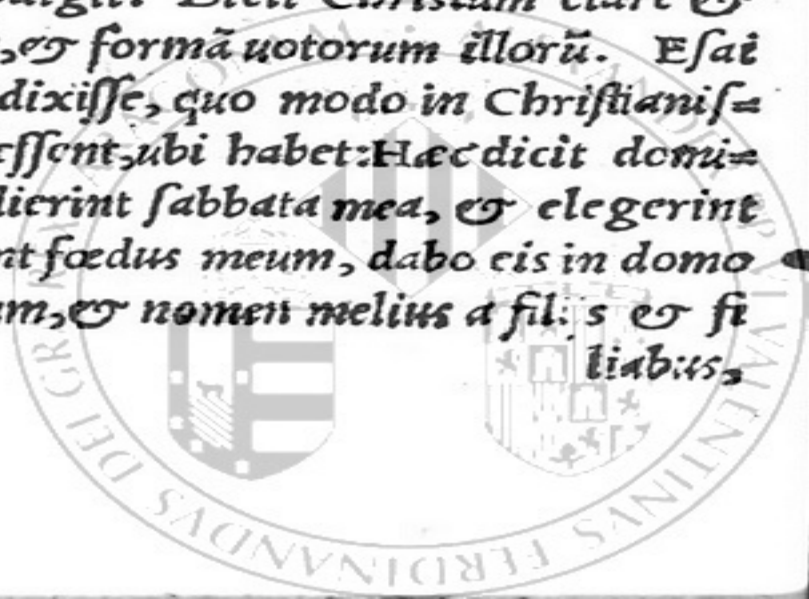
Primum enim ex scripturis sacris antea probatum est, uota castitatis seu coelibatus, obedientiae item & paupertatis uoluntariae, hoc est, omnis proprii abdicationem, quae uota substantialia appellantur (dum tamen rebus perpensis deliberato consilio, uoluntarie fiant, ad hoc quo liberius, ... iusque temporalium rerum minori cura Deo seruiatur) Christiana & pia esse uota. Quae debeant tam maires quam, minime sub aeternae damnationis iudicio, quod alioqui incident, obseruare. Sicuti, quod ad primū, castitatem nimirum attinet, uerbo illo Christi, Math. 19. fit manifestū: Sunt Eunuchi qui seipsos castrauerunt propter regnū caelorum. Qui potest capere capiat. Deinde ex Apostoli dicto 1. Corinthiorum 7. Qui statuit in corde suo firmus, non habens necessitatem, potestatem autem habens suae uoluntatis, & hoc iudicauit in corde suo, seruare uirginem suam, bene facit. Item 1. Timoth. 5. Adolescentiores uiduas deuita. Cum enim luxuriatae fuerint, nubere uolunt, habentes damnationem, quia primam fidem irritam fecerunt.

Iam ne quis putet, nouum esse intellectum istum Euangelice & Apostolicae doctrinae, referimus nos ad ueterē Ecclesiam, omnesque sanctos Patres.

Basiliius ille magnus in eleganti de uirginitate libro, omnia haec dicta de uotis intelligit. Dicit Christum clare & expresse modum indicasse, & formā uotorum illorū. Esaiam quoque, capite 56. praedixisse, quo modo in Christianismo futura exercendaque essent, ubi habet: Haec dicit dominus Eunuchis: Qui custodierint sabbata mea, & elegerint quae ego uolui, & tenuerint foedus meum, dabo eis in domo mea, & in muris meis, locum, & nomen melius a filiis & filiabus.

De uoto castitatis, quod sit fundatum in Euāgelio

Basiliius.

abus, nomen sempiternum dabo eis, quod non peribit.

Quem locum ibidem prolixè & pulchre explicat, & paulo antea in eas inuchitur, quæ nîrginitatē domino professæ, deinde a carnis uoluptatibus concitatæ, scortationis peccatum, nuptiarum nomine uelare uolunt: aitq; non ignorant opinor, etiã si ignorantiam simulent, q; quæ spon-
dexteram præterijt, neq; huius est sponsa, quæ illi sine re-
liquit, neq; illius cui seipsam per affectum uicic. n adiun-
xit uxor reperiri potest.

Tunc enim legitime, & secundum diuinas scripturas nuptiæ fiunt, cum non affectus uoluptatis, necessitatem legis, sed legis necessitas, uoluptatem præoccupauerit, sicut fit quando nuptiarum necessitatibus, procreandorum liberorum causa, cogitatione præsumptis, legitima unio consequitur. Vbi autē ab initio domino tantum se consecrare per uirginitatem firmiter proposuerunt, non possunt conscientia bona nuptiæ iniri, uidelicet, quod carnis affectus nõ sequatur prius illud propositum, sed ab illo cui deuincta est, trahat animam ad sua uitia. Nam opus quod ratio & lex in animo non præcedit, id ipsum omnino illegitimum a conscientia notatur. Proinde idē ille ex Apost. ait: Mulier ligata est lege, quā diu uixerit uir ipsius, si uero mortuus fuerit, libera est, ut nubat: non simpliciter, sed solum in domino, quoniam & quæ per mortē uiri libera facta est ad nuptias, nõ quia libera facta est simpliciter, sed in domino nubere debet. At quæ seipsam domino semel desponsauit, libera nõ est. (Non enim mortuus est uir eius, ut cui uelit nubere possit) uiuenteq; immortali uiro, adultera appellabitur, quæ mortale propter affectus carnis in domini thalamum superinduxit

1. Corinths. 7

Nec

DE COENOBIIIS.

1. Timoth. 5.

Ingens cri-
men est uio-
lare uirginē
Deo sacratā

Nec inconuenienter quis de talibus Apostolicum illud pro-
nunciauerit, quum inordinate se gesserint contra Christum
nubere uolunt, habentes iudicium, quia fidem reprobaue-
runt, non nuptias, sed adulterium sequentes. Nullus igitur
seruus ad tantam impietatem stimuletur, ut hærilem spon-
ditam contrectet: nullus adeo furiosus sit sacrilegus, ut impol-
lutam sacrosanctam petulantibus manibus contingat. Nemo ad
tantam deuotionem deueniat, ut quum tantam poenam sacri-
legis impendere uideat, non inanimata ex auri & argen-
ti materia facta uasa, sed ipsa animata, & uiuentia donaria,
prædatoria manu impure inuadat. Imo nemo sit adeo im-
pius, ut non inanima in templo uasa, sed ipsum domini tem-
plum, hæc est uirginis corpus, petulantie facibus barbarico
more comburat, &c. In Psalmum 44. dicit: Audiunt quæ
uirginitatem domino uouerunt, quod uirgines adducen-
tur Regi. Virgines autem propinquæ existentes, Ecclesie
post ipsam sequentes, & cæt.

Ambrosius.

Beatus pater Ambrosius de uirginitate tres elegantes li-
bros conscripsit, præter quos inueniuntur apud eundem, &
alia in hanc rationem peculiariter scripta, qualia sunt: Ex
hortatio ad uirgines. Item institutio uirginis.

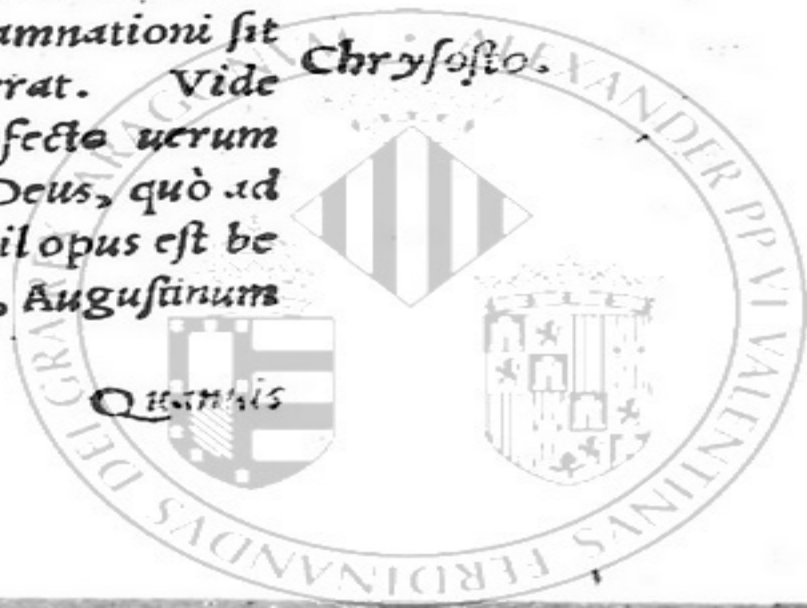
Item ad uirginem deuotam, & ad uirginem lapsam,
& de Viduis deniq;. In quibus suprascripta Euangelij, &
Apostoli Pauli uerba, eodem quo Basilius modo, accepit li-
bro 3. de uirginitate allegat, quod Matth. 19. de Eunuchis
dicitur, & post aliquanta ita ait: Qui nos uocāt in culpam,
quia nuptias prohibuimus illicitas, uocēt in eandem culpam,
etiam Iohannem Baptistam. Quam enim causam habuit
aliam ille martyrij, repetite animo. Causa illius passionis
certe

erte h.ec fuit : Non licet (inquit) tibi cam uxorem habere. Si hoc de uxore hominis, quanto magis de uirgine consecrata. Si hoc dictum est regi, quanto magis dicendum est priuatis? Imo uult beatus ille uir, sacerdotes uel morte oblati, si ita necesse est, integritatis sacrificium uendicare.

Et post aliquanta, semper (inquit) spectavi a gratia sacerdotum, iacere semina integritatis & uirginitatis studia prouocare. Atque hoc Christum docuisse. Nec nouum esse uirginitatis studium, sed a tempore etiam Apostolorum in Catholica Ecclesia in summa aestimatione fuisse probat per Teclam, Pelagiam & alias uirgines. Ac tandem: Discite (inquit) quantas Alexandrina totiusque Orientis & Affricana Ecclesia quotannis sacrare uirgines consueuerunt. Pauciores hic homines prodeunt, quam illic uirgines consecrantur. Item in libro de institutione uirginis, capi. 1. dictum Pauli: 1. Corinth. 7. intelligit de uirginitatis uoto, ubi & Eusebium laudat, quod Ambrosiam filiam uirginem obtulit Deo, quam se uelasse & consecrasset gloriatur. Similiter in libello ad uirginem lapsam, cap. 5. Et in libro de uidiuis, locum illum, Melius est nubere quam uri, dicit pertinere ad non uelatas, nondum uoto obligatas, sed liberatas. Sic in cap. 5. pri. Episto. ad Timoth. ubi dicitur: Habentes damnationem, quia primam fidem, & cetera ait: Damnationi sit obnoxius, qui ab hoc declinat, quod recte fecerat. Vide Chrysostrum in eundem locum, qui illic profecto uerum Monachatum describit: atque utinam concedat Deus, quod ad talem normam Monasteria reformentur. Nihil opus est beatum Cyprianum, Cassianum, Hieronymum, Augustinum citare, qui totos libros hac de re scripserunt.

Nefarium est uelatum Deo uirginem dicere in uxorem.

Chrysostr.

DE COENOCIIS.

Incestū com-
mittunt &
peccatū adul-
terio grauius
qui Deo con-
secratā uir-
ginitatē car-
nali copula
polluant.

Quamuis autem, quod forte poterat beato Cypriano epistola 11. libro 1. excidisse, & quod Augustinus de bono uirginitatis habet, plurima iactent, quasi sancti illi uiri Coniugium contra uota initum non dissoluant. Hoc certe negare non nossumus, Augustinum eodem in loco ita habere, plane non dubitem, lapsus & ruinas a castitate sanctiore, quae uouetur Deo, adulteris esse peiores.

Et ad hūc sensum intelligit, quod 1. Timoth. 5. dicitur. At uero beatus martyr Cyprianus hunc casum incestum appellat. Et quas (inquit) poenas incestis eiusmodi coniunctionibus comminatur, &c. Sed & uerbum illud Christi, Math. 19. Qui se castrauerunt, &c. in eadem epistola intelligit dictum de his, qui se uotis castrauerunt: atque ut apparet, hoc quod nobis obijcitur, non de uelatis uirginibus, sed de his tantum, quae sponte extra Monasterium proposuerunt, uirginitatem suam Christo immaculatam conseruare. Idem facit in tractatu de habitu uirginum. Neque enim quae in uirginibus illic damnat, unquam permessa fuerunt uirginibus sacris, ueluti promiscua balnea adire, sed non uelatis tantum. Sunt etiā qui dicant B. August. non de uelatis loquūtū: quorum coniugia Magnus Basilius irrita & sacrilega aestimat.

Quod obedi-
entiae &
paupertatis
uotū in uer-
bo Dei fun-
duntur.

Iam quod & reliqua duo uota, nempe paupertatis uoluntariae, & obedientiae, fundentur in uerbo Dei, Matt. 19. Si uis perfectus esse, &c. Item Apostoli Pauli Hebraeorum 13. Obedite praepositis uestris, &c.

Iidem Patres in libris iam nominatis, & alijs plerisque frequentius testantur. Praecipue Basilius in sermonibus exercitamentor. pietatis. Item in libro Constitutionum exercitator. ad eos qui communem in Coenobio uitam degunt. Prae-

sertim

sertim capite 18. 19. 22. 33. & 34.

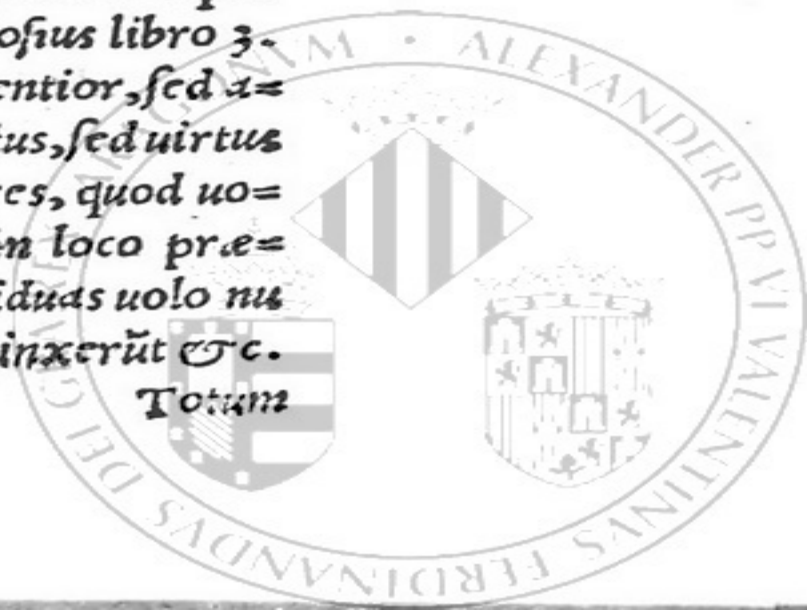
Augustinus in Psalm. 75. ait: Nemo positus in monasterio frater dicat, Recedo de Monasterio: Neque enim soli qui sunt in Monasterio peruenturi sunt ad regnum coelorum, & illi qui ibi non sunt, ad Deum non pertinent. Respondetur ei: Sed illi non uouerunt, tu uouisti, tu respexisti. De die iudicij cum dominus minaretur, quid Memenote uxoris loth. Quod de illa dixit, omnibus dixit. Vouete & reddite domino Deo uestro. Quia illa uxor Loth ad omnes pertinet. Et infra: Sed quid tibi dixerit Psalmus attende: nō dixit, nolite uouere, sed uouete & reddite. Quia audisti reddite, non uis uouere. Ergo uouere uolebas, & non reddere. Imo utrumque fac, unum sit ex professione tua, aliud ex adiutorio Dei perficietur. Aspice enim qui te ducit, & non respicies retro unde te educit.

Ad hæc sancti Patres uolunt, quod quamuis nemo debeat stulte, leuiter aut temere, præsertim, qui per ætatē nondum sui ipsius habent cognitionem, tanta uouere, aut etiam talium uota recipere, atque ad Episcopum cum primis pertinere respectum ad hæc, nihilominus tamen in receptione talium uotorū, respiciendam potius esse fidem & ueracitiam, quàm ætatem uouentium, ut testatur Basilius lib. quæstionum diffuse explicatar. quæ est. 15, & Ambrosius libro 3. de uirginitate: Non ætas (inquit) reiicitur florentior, sed ænimus examinatur. Et certe Teclam non senectus, sed uirtus probauit. Atq; in hoc tandem conueniunt Patres, quod uota etiam iuniorum ligent. Vide Augustinum in loco præallegato, ubi dicit, Apostoli dictū, Iuniores uiduas uolo nubere, non intelligendū de his, quæ se uotis obstrinxerūt &c.

Totum

Monastico=
rum uotorū
solutio dam=
nabilis.

Non esse uo=
ta irrita quæ
fiant in iuuen=
tute.

DE COENOFIIS.

Totum illud, multo adhuc antiquioribus et pluribus Patribus, imo omnium antiquissimis Concilijs generalibus, et Catholice Ecclesie uniuersali, a tempore Apostolorum ser uata traditione probari et confirmari potest.

Leges capi-
tali supplicio
damnāt uir-
ginum sacra-
rum corrup-
tores.

Dionysius Areopagita in Ecclesiast. Hierar. cap. 6. par-
te 2. a. tripartita historia plurima testimonia dant, Mo-
nasticae, tam uirorum quam foeminarum institutioni. Tri-
partita historia libro 7. capite 4. refert Iouinianum Chri-
stianum Imperatorem Praetorianam legem tulisse, ut capi-
tali sententia plecterentur, qui sacram uirginem nuptiali
toro uiolare auderent, quam Iuriscōsulti habent in L. si quis
non dicam rapere, C. de Episc. et Clericis. Concilium
Carthaginen. anathemate notat, damnatq; secundum Apo-
stoli Pauli doctrinam sacrarum uirginum corruptores.
Idem facit Conciliū uniuersale Chalcedonense, et alia mul-
ta Concilia, quae Gratianus cumulatiu ad hanc conclusionem
statuendam congeffit 27. quaest. 1.

Atque ut summam dicamus, in hanc sententiam omnes
concludunt, quod uota illa quādo uoluntate libera sunt, sunt
Christianissima. Atq; insuper ad ueram et Euangelicam uir-
tam ducendam accommodatissima. Item, quod quemadmo-
dum unusquisq; ante uotum in arbitrio habet, ut uouere pos-
sit aut abstinere, ita post uotum semel factum, non solum ca-
pessere nuptias, sed etiam si non nubatur, nubere uelle, dam-
natum sit.

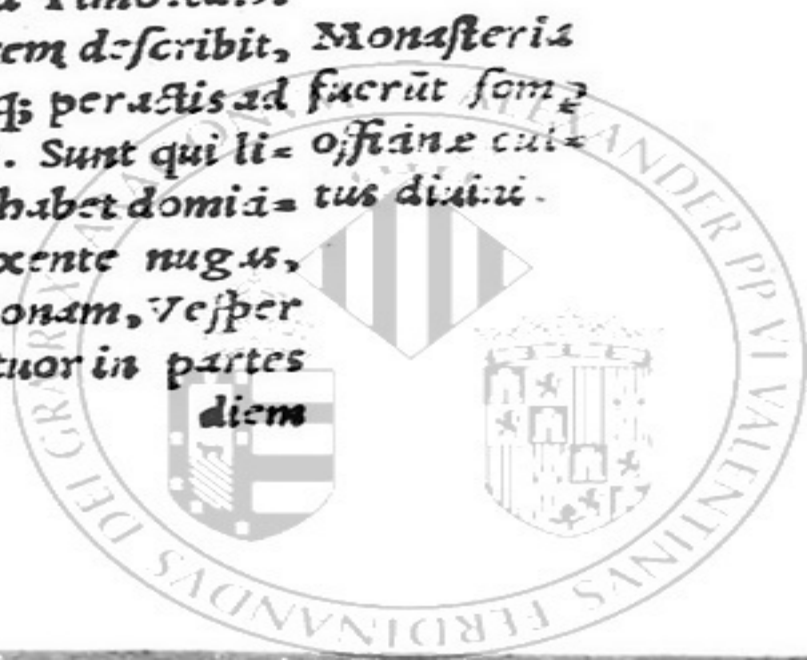
Consequitur ex omnibus illis clementiss. domino nostro
nullo pacto licere, ut annuat, sinat, aut dissimulet, Monachos
et Nonnas uota Deo facta uiolare, multo minus ut consti-
tuet

tuat eis, qui pfugij meditatione cōtra mandatū Dei respiciūt
retro, perfidie lucrū & illecebras, utpote, dotē sacrilegarū
mptiarū dandā. Cū uentent enim Carones, ne ijs quidē, qui
ad Ecclesie ministeria assumuntur, Monasteria ipsa grauē
re, can. ne pro cuiuslibet. 16. quest. 1. Quanto amplius e-
uendū, ne desertoribus & uotifragis grauētur, q-
to iustius erat, protento crimine grauiori ple- & uindi-
ctā. Consequitur item eūdem dominum nostri. Clementis-
simū prohibere non posse, quo minus uota deinceps, a uo-
luntarijs & exploratis reapiantur. Cæterum quid de hac
re sacri Carones pronūciēt, habes in can. Hoc sanctū. 32.
quest. 2. & in Ambros. lib. 3. de uirginitate.

Deniq; & hoc cōsequitur, q̄ clementis. dominus noster
Apostatas seu desertores, Monachos, & Nōnas tāq̄ sacrile-
gos, neq; possit, neq; debeat u'la ratione sufferre. Nam ut
Basilis ait libro quest. diffuse Explicatar. quest. 14. Apo-
stolica regula manifesta est, iubens, ut nos sub lucanis ab
oī inordinatio, & nō pmisceamur ipsi ut cōfundatur, &c.

Postremo, q̄ liber exigit, ut Monasteria in
Scholas, & educationē iuuentutis cōuertātur, om-
nium sanctorum Patrum doctrinæ aduerfatur.

Vide cum reliquis Chrysofomum in 1. ad Timo. ca. 5.
homilia .14. ubi ueterum Monachorum morem describit, Monasteria
aitq;: Monachi Matutinis precibus, hymnisq; peractis ad sacrū som-
sanctarum scripturarum studia se conuertūt. Sunt qui li- officinæ cul-
bros scribere didicerunt, unusquisq; prestitū habet domi- tus diuini.
lium, silentio perpetuo studet. Sicq; nemine texente nugis,
aut aliud aliquid loquente, Tertiā, Sextam, Nonam, & vesper-
tināq; consummant Synaxim. Quippe quatuor in partes
diem

diem scindentes, impletis partibus singulis psalmodijs, atq;
 laudibus honorant Deum. Et infra: Post coenam rursus diu-
 nus inseruiunt laudibus, sicq; (intellige post completorium) so-
 brij somnū capiunt, &c. Per lustra locum illum, & uide
 magnifice uitam talem prædicet: qui uero plura uoluerit
 uia ipsius aduersus institutiōes nouæ istius Refor-
 cognoscere, legat tres libros quos contra uituperatores u-
 ta monachorum conscripsit. Atq; o utinam fauente & propitio
 Deo Monasteria omnia, imo & parochiæ atq; Collegia, to-
 taq; insuper Ecclesia, secundum sanctiss. uiri huius doctrinā
 reformarentur. Ea demum restitutio laudatissima, Christia-
 nissimaq; profecto Reformatio foret. FINIS.

PERORATIO.

Hisunt Christianæ & Catholice lector, defensionis
 & confutationis nostræ articuli, quam ob causas in-
 uitabiles in nostra præfatione recitatas, in lucē pro-
 ferre sumus adacti, aduersus librum illum, quem Clementis
 dominus noster sub Reformationis nomine euulgauit. Vo-
 lumusque seruatam nobis facultatem, hanc defensoriam no-
 stram censuram (pro assertionem autoritatis sanctæ Christia-
 næ & Catholice Ecclesiæ Christi, in hac Diocœsi Coloni-
 en. magna festinatione congestam) contrahendi, extenden-
 di, mutandi, emendandi, & declarandi. Quam te, qui ipsam
 animo Christiano, zeloque pio, beneuole es lecturus, nolui-
 mus celare: quo altiori cogitatione hanc rem prosequaris, ut
 tandē ueritas in lucem prodeat, ueraq; Religio Reformatio-
 ne Christiana & Catholica queat obtineri. Quod Christus
 dominus & Saluator noster concedat, cui est laus, honor,
 & gloria in æternum. Amen.

SENTENTIA

DELECTORVM PER VENERA-
bile Capitulum Ecclesie Coloniensis, de uo-
catione Martini Buceri.

REVERENDISS. DOMINO COLON-
nien. non licuisse Martinū Bucerum (eo quo
factum est modo) uerbi mi-
nisterio præficere.

Erbum Dei docet, Neminem debere præfi-
ci ministerio uerbi, nisi conuocata & con-
sentiente Ecclesia. Oportere quoq; eū qui
præficiendus est unum ex fratribus esse,
quē Ecclesia eligit, & statuatur in conspe-
ctu Episcopi, petatq; eum ut idoneum ministerio præfici.
Cui Legi & Petrus ipse, & ceteri Apostoli se subiece-
runt, ut patet in designatione Apostoli Matthie, Actuum
primo, ubi Petrus conuocata Ecclesia, stans in medio
fratrum, cum explicuisset causam cur necesse esset unum
ex discipulis accipere locum ministerij, unde præuarica-
tus excidit Iudas, subiicit: Oportet igitur ut ex his ui-
ris, qui nobiscum uersati sunt toto tempore &c. (& statim
post) testem resurrectionis eius, nobiscum fieri unum ex
istis. Et statuerunt duos, & facta prece, dederunt sor-
tes eorum. Et cooptatus est ad numerum &c. Itidem cap-
6. in designandis Diaconis iusserunt Apostoli adesse mul-
titudinem discipulorum, & ut fratres circumspicerent ex se
uiros

Z 2

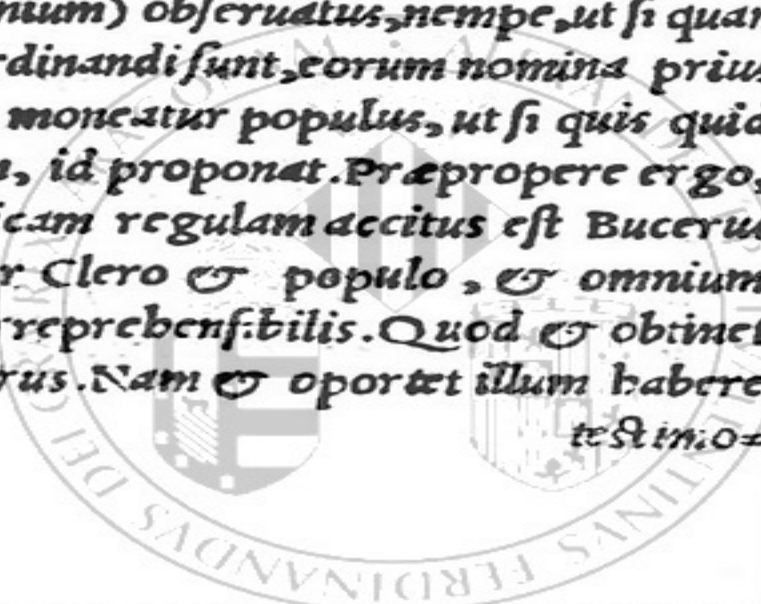

DE VOCATIONE MARTINI BUC.

uiros spectatae probitatis, quibus ipsi hoc negotij delegarēt. Et cum placuisset hic sermo, coram tota multitudine elegerunt Stephanum &c. Hic quoq; ritus probatur cap. Act. 13. 14. & 15. Et quidem ex hoc cap. 15. comprobatur, non esse in potestate Episcopi, si questio super uerbi ministerio oriatur, suo solius arbitrato statuere, sed conuocata ecclesia, ac quidem quibuslibet committere, praecepta apostolorum perferre ad ecclesias: sed uiros a tota ecclesia eligendos, qui id faciant. Iam Martinus Bucerus asscitus est ne dum non petentibus seu assentientibus Clero & populo, sed ipsis plane inuitis, ut ostendunt literae Capituli Colonicensis. Querela item Cleri, Vniuersitatis quoq; & Senatus. Deinde Bucerus non est unus ex fratribus nostris, sed iam dudum declarauit se esse Antesignanum aduersariorum nostrorum.

Secundo uerbum Dei docet, oportere eum qui praeficiendus est ministerio, irreprehensibilem esse. Oportere autem & illum testimonium habere bonum ab ijs qui foris sunt, ne in probrum & laqueum incidat calumniatoris. 1. Tim. 3. Ex qua doctrina apostolica (non dubium) descendit mos in uita apud Christianos, semper (nam illi & Lampridius Aethni Alexadri. cus scriptor fert testimonium) obseruatus, nempe, ut si quando qui ad ministerium ordinandi sunt, eorum nomina prius proponantur palam, & moneatur populus, ut si quis quid habet contra Ordinandum, id proponat. Praeproperere ergo, & non satis ad Apostolicam regulam accitus est Bucerus prius q̄ ipse proponeretur Clero & populo, & omnium iudicio comprobaretur irreprehensibilis. Quod & obtinet quamlibet talis esse Bucerus. Nam & oportet illum habere

testimio =

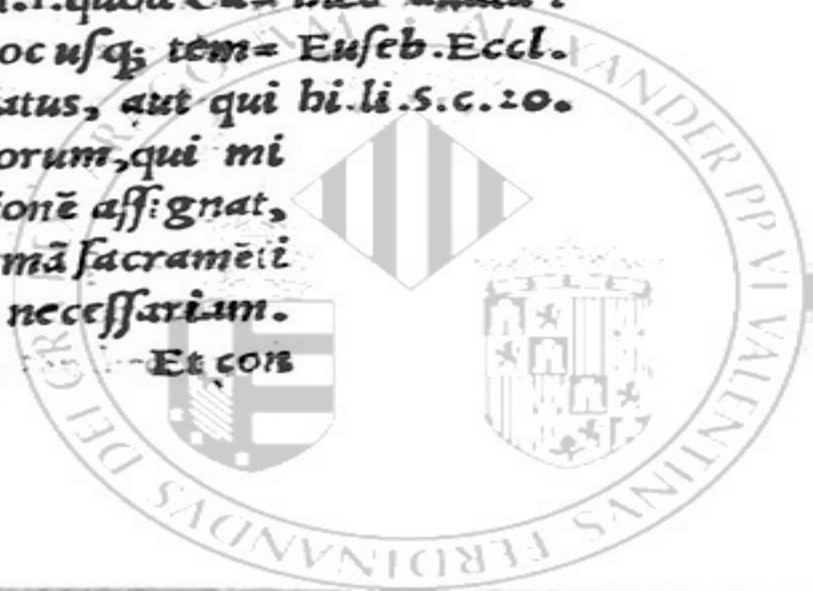

SENTENTIA DELECTORVM. 161

testimonium (ut inquit Apostolus) non solū ab his qui intus sunt, & c. & hoc præcedere debet. Quo magis istud obtinet ubi multa sunt manifesta in Bucero, que nedum a præsentibus sed ab omni Ecclesia omnium temporum ab apostolis in nos usque deriuata reprehenduntur. Primum, q̄ primam fidem irritam fecerit, infringendo uotum Professionis nasticæ, & eo ipso damnationem habeat, secū. a apostolicam doctrinam. A qua eum non excusat, uel ab, uel feruor nature: sicut non excusauit adolescentiores uiduas, que posteaquam se obstrinxissent perpetuo Ecclesie ministerio, luxuriatæ, in Christo nubere uoluerunt. Et ut uotum ab illo emissum temerarium fuerit, eò tamen non uacat reprehensione, sed potius temeritatis in re tanta commissa, et nominis Dei in uanum accepti iuste infimulatur.

Et ut ipsæ nuptiæ damnandæ non fuerint, constat tamen Si in hęc tpe iuste in eo damnari propositi fraudem, uoti fracti fidem. in adisset Po
Item non solum susceptionem a bono inferiori, sed ruinam Lycarpus de ex bono superiori. Postremo recte damnari, quod conti- xisset, nō du- nentia primam fidem irritam fecerit, quemadmodum Au- biū: Deus bo- gustinus habet in c. nuptiarum. 27. quæst. 1. Deinde q̄ Mona ne in que tē- cham duxerit, in pari damnatione existentem. pora me re-

Tertio uerbum Dei docet ad ascendendum ministerio, oportet esse uirum unius uxoris. 1. Tim. 3. & Titi. 1. quod Ca- hęc audiā ē- nones Apostolorum, & Apostolica Patres in hoc usq; tem- Euseb. Eccl. pus sic intellexerunt, Vt secundis nuptijs copulatus, aut qui hi. li. 5. c. 20. uiduam accepit, non possit esse ex numero eorum, qui mi- nisterio sacro deseruiunt. Et Augustinus rationē assignat, li. de bono cōiuga. ca. 18. Quia, inqt, talis normā sacramēti emisit, ad ordinationis Ecclesiasticæ signaculū necessarium.

DE VOCATIONE MARTINI BUC.

Et cōtextus ipse Paulinae Epistolae satis declarat, hoc praeceptum sic intelligendum esse, cum postea cap. 5. iubet non alias uiduas eligi ad ministerium, quam quae fuerint unius uiri uxores: quod necesse est intelligi de monogamis, quod antithesis ipsa ostendit. Nam quae digamae esse uidentur, a ministerio excluduntur. Alia quoque sunt, quae (quoad ad conditionem personae attinet) in Bucero multi reprehendunt, quae adferre in praesentiarum non attinet.

Iam quod pertinet ad doctrinam. Expressim tuctur partes Lutheri haecenus damnati, atque adeo eam ipse doctrinam profuetur, quam damnauit Pontifex, Imperator, Rex, & status imperij, qui se catholicos uocant, ut testantur recessus Imperiales, quibus haecenus Reuerendiss. subscripsit, quos & subiectis suis, ut a se & Capitulo suo receptos publicauit, & obseruari praecipit. Inter caetera uero olim Bucerus nedum a nostris, sed & ab ipso Lutero male audiuit, ob rem sacramentariam & iconomachiam in multis concilijs damnatas, & ut in conciliatis articulis ferendus Caesari uisus fuerit Bucerus, damnatus tamen est in nondum conciliatis. At uerbum de minimi iubet, ut ad discendum ministerio habeat formam sanorum uerborum. 1. Timoth. 2. Et in eadem cum Catholicis regula permaneat, Phil. 3. & uerbum eius sit irreprehensibile. 1. Tim. 5. nullam occasionem dissentionibus praebens. Rom. ult. aut scissuris. 1. Corint. 1. nec ullam nouitatem sapiat, quasi aliud Euangelium introducere uideatur: quod non est aliud, nisi quod conturbentur audientes, Galat. 1. & 2. In summa, non habet (quem admodum Apostolicae literae uolunt) testimonium bonum ab omnibus: Quod querela Summi Capituli, Cleri, Senatūs

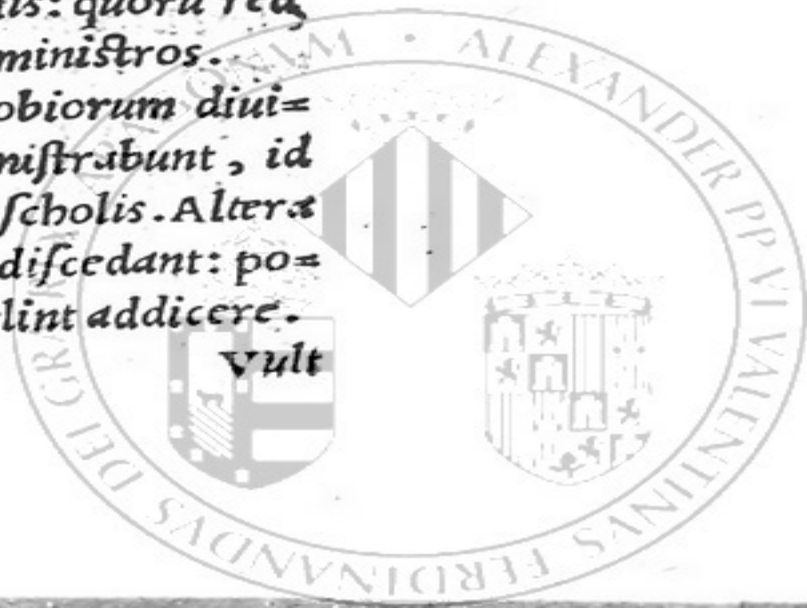
et Vniuersitatis decurant.

Quarto, Christus explorari uult prophetas priusquam admittantur, idq; ex operibus eorum. Matth. 7. Nunc incusatur Bucerus a fructibus, qui ex eius doctrina Argentina dimanarunt, ut sunt inter alia seditiosa: destructio altariū et imaginum, abolitio Missæ, aliarumq; piarum cæren-
 marum, extinctio omnis ueteris cultus diuini, t. i. Cathedra-
 drali q̄ collegiatis Ecclesijs, suppressio omni-
 cæ libertatis, monasteriorum deniq; utriusq; sexus h-
 minie euersio, et dissipatio, et alia multa. Nec existimatur adhuc alia esse q̄ tum fuit mente. Quod in binis illis libellis sub sui nominis inscriptione Ratisponæ Cæsari exhibitis, (quorum primum inscripsit de emendandis abusibus. Alterum Abusuum Ecclesiasticorū, et qui abusus præcipue corrigendi sunt) inter alia uelit, ut Ecclesiæ Cathedrales in mēras Scholas redigātur, non in quibus potissimum insti-
 tuantur, qui illic aluntur ad Ecclesiæ ministerium, sed sic ut deinde reipublicæ seruire possint, quisq; in eo genere uitæ, ad quod natus et instructus fuerit.

Item, ut ex Cathedralibus Ecclesijs Canonici nobiles nō Ecclesiasticis ministerijs, sed ciuilibus administrationibus præficiantur, præsentibus tantum Canonicis, donec in pæ-
 ce moriantur, necessarijs uitæ alimentis relictis: quorū red-
 ditus postea transferantur tantum ad uerbi ministros.

Itidem uult, ut opes Collegiorum et Cœnobiorum diui-
 dantur, sic ut pars cedat illis qui Ecclesiæ ministrabunt, id est, (ut ipse interpretatur) prædicantibus et scholis. Altera relinquitur ignauis Canonicis, donec morte discedant: postea transferenda ad eos, qui se ministerio uelint addicere.

Vult

DE VOCATIONE MARTINI BVC.

Vult redigi praebedas ad inequalitatem. Vult ut singulis statibus, per uniuersum Imperium liberum fiat sibi ministros quare et constituere: quod tamen non plebis est, sed Episcoporum officium, ex regula Apostolica, ad Tit. 1. & 1. Tim 3:

Ubiit plebi nedū electionē, sed uult ut examini quoque intersit, & disciplina curet, sibiq; iudicij partem uendicet.

Vult a... ngz Laicos Clericis recognoscendis redditibus Ecclesiasticis.

Item ut Ecclesiae singula suos habeant ceconomos, defensores & uicedominos Laicos, qui possessiones & totā rem alimentariam procurent.

Vult ut pmittatur ciuilibus magistratibus potestas exigendi a ministris suum munus: quod tamen est Episcoporum, non magistratum ciuiliū.

Vult ut ciuilibus Magistratibus correctio uitiorum Cleri, & cognitio causarum ciuiliū super Clericos permittatur. Breuiter, consulit, ut officium Principum & Magistratum secularium coercionem habeat, tam in personas q̄ bona, & quascunq; res Ecclesiasticas, secundum ueteres Imperiales constitutiones.

Exosam deniq; habet Ecclesiasticam libertatem, quam Cleri Licentiam uocat, de qua etiam Clero adimenda libellam dicitur conscripsisse.

Hac omnia quid portendant, & qualis hinc fructus sperandus sit, cogitandum relinquitur.

Quinto, Verbum Domini habet: Quomodo predicabit nisi mittatur? Atqui Bucerus nō est legitime missus. Nā Ecclesia in qua baptizatus et ordinatus ē, cū suo Episcopo deservit

SENTENTIA DELECTORVM. 163

seruit, & se in aliā Eccliam, quæ neq; Reuerendissimū, neq; alios quoscunq; Episcopos Germaniæ p̄ ueris Episcopis habet, recepit, ut missionē suā ex Reuerendissimi iussu, quem uerū Episcopū nō agnoscat, tueri non possit. Et sic uidetur sibi ipsi sumere honorem, & se propria autoritate ingerere contra uerbum Dei. Hebræor. 5.

Sexto, Verbū Dei monet oēs ministros, ut nō usterium suū adimpleant. 1. Timot. 4. Et ne unus alterius ouile inuadat. Sed Bucerus ministeriū qd' Argentiæ suscepit (nec dē deseruit) sed & aliorū Pasterum parochias eis inuitis, nullisq; causis (quæ illis suo officio sit interdiciendū) præuijs, multo minus per Canonicam sententiam depositis, inuadit.

Septimo, Pontifex declarauit, & Imperator designauit Bucerum hereticum, & etiamnum utriusq; sententiā nullo legitimo Conalio retractata subsistit: Vtriq; Clerus & Populus Coloniensis est subiectus. Respiat ergo in uerbū Dei, quod habet, Hereticum hominem post unam & secundam correctionem, deuita. ad Titum .3.

Octauo, Verbum Dei mandat uitari excommunicatos: quo magis uetat assāsa eos ministerio, donec censura inflēta, Ecclesiastica autoritate laxetur. Sed Bucerus perinde ut Lutherus per Pontificem excommunicatus dicitur, nondum Ecclesiæ reconciliatus.

Nono, Spiritus per Ecclesiam probandi & dijudicandi sunt. 1. Iohan. 4. Nec statim singulis permittendū est, scripturas pro suo arbitratu interpretari. 2. Pet. ult. sed ad cōmunem Ecclesiæ consensum recurrendum est, quæ est uniuersalis testificatio Spiritus sancti, colūna & firmamentū ueritatis. 1. Timo 3. Probādus ergo prius erat Buceri fr̄s,

quæ

DE VOCATIONE MARTINI BVC.

Vult redigi praevidas ad inaequalitatem. Vult ut singulis statibus, per uniuersum Imperium liberum fiat sibi ministros quare et constituere: quod tamen non plebis est, sed Episcoporum officium, ex regula Apostolica, ad Tit. 1. & 1. Tim 3:

tribuit plebi redū electionē, sed vult ut examini quoque intersit, & disciplina curet, sibiq; iudicij partem uendicet.

Vult a quoque Laicos Clericis recognoscendis redditibus Ecclesiasticis.

Item ut Ecclesiae singulae suos habeant reconditos, defensores & uicedominos Laicos, qui possessiones & totā rem alimentariam procurent.

Vult ut permittatur ciuilibus magistratibus potestas exigendi a ministris suum munus: quod tamen est Episcoporum, non magistratum ciuiliū.

Vult ut ciuilibus Magistratibus correctio uitiorum Cleri, & cognitio causarum ciuiliū super Clericos permittatur. Breuiter, consulit, ut officium Principum & Magistratum secularium coercionem habeat, tam in personas q̄ bona, & quascunq; res Ecclesiasticas, secundum ueteres Imperiales constitutiones.

Exosam deniq; habet Ecclesiasticam libertatem, quam Cleri Licentiam uocat, de qua etiam Clero adimenda libertatem dicitur conscripsisse.

Hec omnia quid portendant, & qualis hinc fructus sperandus sit, cogitandum relinquitur.

Quinto, Verbum Domini habet: Quomodo predicabit nisi mittatur? Atqui Bucerus nō est legitime missus. Nā Ecclesiam in qua baptizatus et ordinatus ē, cū suo Episcopo deservit

seruit, & se in alia Ecclesia, quae neq; Reuerendissimi, neq; alios quoscunq; Episcopos Germaniae pueris Episcopis habet, recepit, ut missionem suam ex Reuerendissimi iussu, quem uerum Episcopum non agnoscat, tueri non possit. Et sic uidetur sibi ipsi sumere honorem, & se propria autoritate ingerere contra uerbum Dei. Hebraeor. 5.

Sexto, Verbum Dei monet omnes ministros, ut non ministerium suum adimpleant. 1. Timot. 4. Et ne unus alterius ouile inuadat. Sed Bucerus ministerium quod Argentina suscepit (necdum deseruit) sed & aliorum Pastorum parochias eis inuitis, nullisq; causis (quae illis suo officio sit interdiciendum) prauijs, multo minus per Canonicam sententiam depositis, inuadit.

Septimo, Pontifex declarauit, & Imperator designauit Bucerum haereticum, & etiamnum utriusq; sententia nullo legitimo Concilio retractata subsistit: Vtrique Clerus & Populus Coloniensis est subiectus. Respicat ergo in uerbum Dei, quod habet, Haereticum hominem post unam & secundam correctionem, deuita. ad Titum. 3.

Octauo, Verbum Dei mandat uitari excommunicatos: quo magis uetat assasari eos ministerio, donec censura inflata, Ecclesiastica autoritate laxetur. Sed Bucerus perinde ut Lutherus per Pontificem excommunicatus dicitur, nondum Ecclesiae reconciliatus.

Nono, Spiritus per Ecclesiam probandi & dijudicandi sunt. 1. Iohan. 4. Nec statim singulis permittendum est, scripturas pro suo arbitratu interpretari. 2. Pet. ult. sed ad communem Ecclesiae consensum recurrendum est, quae est uniuersalis testificatio Spiritus sancti, columna & firmamentum ueritatis. 1. Timo. 3. Probatus ergo prius erat Buceri status,

ga. me

DE VOCATIONE MARTINI BVC.

quæ expositioni uerbi Dei in hac diocesi destinaretur.

Postremo, uerbum domini uult ordinem esse in Ecclesia, inferiores prepositis obedire, et maioribus parere, in his quæ non sunt contra legem Dei. Romanus Pontifex (cui Reuerendiss. ut Archiepiscopus iureiurando obstrictus est, præsertim in tuendis Canonibus Apostolicis, et quatuor generalium Conciliorum) similiter Cæsar, cui Reuerendiss. ut Princeps Elector obedientiam debet, prohibet, atque adeo omnes Imperij recessus (quibus Reuerendiss. uti obediens et Catholicus princeps subscripsit, et præsertim Ratisponensis, anno .41. editus, uetant ne usquam in terra Catholicorum, alterius partis homines ministerio Ecclesiarum adsciscantur: sed qui ex hac parte sunt, salua tamen abusu reformatiõe) expectent iudiciũ, uel conalij, uel proximi Comitij. Ergo cum utrunque iam dudum sit indictum, ac etiam iam ceptum, et interea donec alterum eorum de hac tanta re dispiciat, Reuerendiss. omnino possit, per alium ex fratribus nostris, qui ex hac parte nobiscum peruersatus, nobisque percognitus sit, ministerium uerbi curare. Idcirco non licuit gratiæ suæ Reuerendissimæ non expectato iudicio Synodi seu Comitij, Antesignanum ex aduersarijs, contra suorum superiorum mandata, ministerio uerbi præficere. Nec hinc, nisi Reuerendiss. animum mutet (quod ut fiat deuotissime petitur et speratur) aliud expectandum fuerit, quam ut quemadmodum Reuerendiss. in hac parte contra mandatis Pontificis et Cæsaris suorum superiorum, ita futurum, ut sui inferiores, qui nolint ab obedientia Pontificis et Cæsaris, in liatis et honestis, ad Ecclesiæ unitatem, quæ firmiter tuenda et uindicanda est (ut Cyprianus ait) retinendam, libenter desiscere, gratiæ quoque

quoq; suæ Reuerendiſſ. obedientiam detractent.

Et quæ hæc abunde ſuffecerint, tamen quæ & ſacrorum canonum, maxime illorum Apoſtolicorum, quatuor etiã primorum uniuerſalium aliorumq; uetiſſimorum Conciliorum, deniq; Eccleſiaſticae conſuetudinis & moris, per omnia tpa & loca recepti, non ſit leuis autoritas, nempe, cum hic & illenſus innitatur autoritati uerbi, quo Chriſtus præmiſit. Si duo uel tres fuerint congregati in nomine ſuo, ſe futurum in medio eorum, & ſi duo uel tres conſenſerint de aliqua re ſuper terram, id quoq; coram ſe ratum fore: item omnia in Eccleſia ordine & decenter agi oportere, ac teſtetur ſcriptura, Paulum & Sylam perambulante Syriam & Ciliciã, præcipientes cuſtodire præcepta apoſtolorum & ſeniorum, nimirum in Concilio Hieroſolymitano conſtituta. Act. 15. Deniq; contentioſos, nolentes obtemperare Eccleſiaſticis conſtitutionibus, reiçiat Paulus: Si quis (inquit) uult contentioſus eſſe, nos talem conſuetudinem non habemus, neque Eccleſia Dei. 1. Corint. 11. Et laudet illic Apoſtolus (ubi de huiusmodi Eccleſiaſticis ordinibus agit) Corinthios, quod per omnia ipſius memores fuerint, & præcepta ſua (ſicut tradidit eis) tenerent. Et concludat caput hiſce uerbis: Cætera (inquit) cum uenero diſponam. Ex re fore arbitrabimur aliquot quoq; uetiſſimos canones, & Conciliorum decreta huc adferre: præſertim cùm Bucerus ipſe in ſuis libellis paſſim uindictet ueterum canonum authoritatem, ut merito ſtet illis canonibus, quos ipſe ex apoſtolica traditione dimanaffe alicubi fatetur. Iuxta uerbum Domini: Ex ore tuo te iudico, & c. Et, Ex uerbis tuis iuſtificaberis, & ex uerbis tuis condemnaberis, & c. et.

Initio

DE VOCATIONE MARTINI BVC.

Initio Bucerus in libello quē inscripsit *Abusū Ecclesiasticorū*, ipse tradit, ueteres canones ad apostolicā regulā requirere, ut nemo in sacrū ministeriū assumatur, nisi p̄batus testimonio & assensu Cleri & plebis. Requirit itē ordinatōnē eius, q̄ Episcopi officio fungi uelit, subscriptionē Clericorum, & uocatorum testimoniū, Ordinis consensum & plebis. Et ait concem testari hęc sic obseruari, ab ijs qui patrū regulā seruant, & apostolicę autoritatis normam sequuntur. Simile est quod ex Gregorio adfert: proindeq; grauem abusum esse iudicat, Si quis inuitis & nō petentibus detur. Et nullam rationem pati, ut inter ministros habeātur, qui nec a Clericis sint electi, nec a plebibus expetiti.

Paulo post in titulo de Examine, Ad ministerium ullum admitti uetat, nisi examinatione præcedente: quę fieri debeat coram tota Ecclesia, ut quicumq; aliquid contra designatum habeat, id proferat. Et huc citat canonem 9. Concilij Niceni, & c. si. Concilij Carthag. Cyprianum quoq; in epist. 4. libri. 1. quę ipso teste scripturę testimonijs probat diuina autoritate descendere, ut minister plebe præsentē sub omnū oculis deligatur, utq; dignus atq; idoneus publico iudicio comprobetur.

Deniq; titulo sequenti de Ordinatione & Concilio Niceno, Chalcedonensi, Carthaginēsi, & Sardicēsi. probat, neminem ad ministerium ordinandū esse, nisi q̄ post legitimam explorationem inuentus fuerit, nedum ad ministerium idoneus, sed & plane inculpatus. Bucerus itaq; suę sententię subiiciat, & patiatur legem quam ipse fert.

Secundo ab Apostolis in hęc usq; tēpora nunq̄ permissum fuit in ulla Ecclesia Græca uel Latina, iam ad Clerum

proue

proiectis matrimonio iungi, nisi tantum Lectoribus & Cantoribus, ut habet Canon Apostolorum. 27. secundum ordinem veteris translationis.

Iam si Bucerus sine iudicio & permisso Ecclesie diuersum morem introducere uult, audiet ex Paulo: Nos talis consuetudinem non habemus, neque Ecclesia Dei.

Tertio, Canon Apostolorum 13. decernit, Vt si quis Clericus a communione segregatus, seu nondum in communionem receptus, ad aliam profectus ciuitatem, sine commendaticijs literis sui Episcopi receptus fuerit, tum tam eum qui recipit, quam qui recipitur, communionem priuandos esse.

Quarto, Can. Apostolorum. 33. cauetur, Vt si quis presbyter ab Episcopo suo segregatus fuerit, hunc non licere ab alio recipi. cui subscribit Nice. ca. 5. & Anthioch. c. 6.

Quinto, Canone Apostolorum. 14. uetatur, ne quis propria parochia derelicta, alienam insiliat aut inuadat, licet cogatur a pluribus, nisi maxima utilitate exigente: ac ut tum quidem hoc non pertinet a semetipso, sed demum multorum Episcoporum iudicio & exhortatione maxima. Deinde cap. 15. cauetur, Vt si quis presbyter, aut quilibet de numero Clericorum, relinquens propriam parochiam pergat ad alienam, & omnino demigrans praeter uoluntatem sui Episcopi in aliena parochia commoretur, hunc porro in ministerio publico Ecclesiae non esse sustinendum, utpote inquietudinis reum. Et huic Canoni subscribit Conailium Nice. c. 16. Denique Canon Apostolorum. 16. Episcopum (ad quem talis accesserit) & pro nihilo hoc reputantem, ueluti pueri ordinis magistrum cōione priuari iubet. Et Cōailio Chalcedonense f. c. 5. & 10. magno serio prohibentur Clerici transmigra-

DE VOCATIONE MARTINI BVC.

de ciuitate ad ciuitatē. Et Cano. 13. cauetur, nō oportere peregrinos Clericos sine cōmendatitijs līteris sui pprij Episcopi ministrare. Et c. 20. Eū q̄ alienū clericū suscipit, a cōmunionē suspēdi oportere. Deniq; c. 23. remittēdos esse alienos clericos, q̄uis inuitos, eō unde uenerūt, ne p̄turbatiōe tranquillitatis Ecclēsticæ īferāt, Et diuersorū domos corrūpāt.

Sexto, Canone Apostolorū 34. iterū cauetur, ne ullus peregrinorū p̄sbyterorū sine cōmendatitijs suscipiatur episcopis: Et si eas obtulerint attētius discuti oportere, nec prius suscipi tales q̄ inuenti fuerint p̄dicatores pietatis: sin minus, excludendos a cōmunionē Et uiuendi consuetudine. Cui subscribit ca. 7. Cōciliū Antioch.

Septimo, Can. 16. Cōciliū Chalcedonēsis. Diaconissam quae se ministerio Ecclē cōtradidit, Et postea nuptijs tradiderit, inferentē iniuriā gratiæ Dei, anathema esse, cū eo qui eī dē copulatur, declarat. Et Can. seq. cōtinetur, Virginē quae se Domino consecrauit, similiter Et monachum, non licere nuptialia iura contrahere, quod si hoc inuenti fuerint perpetrantes, excommunicandos. Octauo, qui citra sui episcopi cōsensum seculariū magistratuū familiaritate, aut fauore Et impressiōne populari Ecclē ministeriū sibi usurpat, is se omni deinceps ministerio indignū Et minus idoneum reddit: ut cōprobat Canon Apostolorū. 31. Et 32. quibus subscribit Cōciliū Antioch. C. 5. Iam Bucerus cōtra sui Episcopi uoluntatē impressiōne seculari Argentine Cathedrā occupauit. Nono, Si habēda est ratio iudicij p̄ Pontificē Et Cēsare promulgati, uetat Canō Apostolorū. 45. haberi cōmunionē etiā orationis cū Bucero. Possent huc sexcenti alij Canones adferri, qui Bucero ministerium adimunt, sed

non est operæ præcū uisum: suffiat & iure diuino & hu-
 mano constare, neminē perducendū esse ad Clerū, nisi scien-
 te & cōsentiente Clero & populo, præ uio iudicio. Et si desi-
 gnatus alicuius inhabilitatis insimuletur, tantisper differen-
 dā esse ministerij functionē, donec publico iudicio absolu-
 tur. Et certe ordo ualde præposterus fuerit, quē r̄ius ad-
 mouere ministerio, & demū postea cognoscere s̄elle, num
 admotus sit idoneus. Quoniam uero intelligimus Reueren-
 diß. dominū nostrū uelle ordines sue diocœseos ob hanc
 causam conuocare, & illic Bucero sistere, ut qui uelint
 cum eo differere possint. Existimamus nos, neq; Capitulo
 Ecclæ maioris, neq; ulli Theologo aut Clerico, aut etiam
 Laico licere cum Bucero publice, præsertim coram Laicis,
 in causa religionis congregari, seu ullā disputationē cū eo su-
 scipere. Vetat enim nos Paulus uerbis contendere cū per-
 uicacibus, quod ad nihil hoc cōmodet, nisi ad subuersionem
 audientū. Et Canonice simul & Ciuiles sanctiones distri-
 cte prohibent, ne publice corā Laicis tractetur aut dispute-
 tur de fide uel religione, quod ex hoc perfidie & tumul-
 tus occasio oriatur: quæ & pronunciant eū iniuriam facere
 Reuerendiß. synodis, qui semel iudicata & recte deposita
 reuoluere, & publice disputare contenderit, magnis poenis
 contemptoribus huius canonice legis subdendis. Præterea,
 cum res Religionis consentiente etiam Reuerendiß. domi-
 no nostro suspensa sit, ad Conaliū, aut saltē ad instās Comi-
 tiū, nō licebit quicq; interea nouare aut attētare, id qd' &
 recessus Ratisponēsis anno. 41. promulgatus diserte phibet.

Si tractādū ē
 tractare ī Ec-
 clesia didiā.
 Si cōferēdū
 de fide, sacer-
 dotū debet es-
 se colla-
 tio. Dū uolūt
 qdā intra Pa-
 latiū de fide
 iudicare, id e-
 gerūt, ut cir-
 cūscriptiōib.
 illa syncera
 Episcoporū
 iudicia de fi-
 de, mutaren-
 tur. Ambro-
 sius epi. 32.
 ad Valent.
 & 33. ad
 Marcellinā
 sororē. li. s.
 Vide Acta
 Cōaliij Chal-
 ced. & l. Ne
 mo Clericus,
 de sum. Tri.
 & si. Cato.

F I N I S.

Hoc scriptum est Reuerendissimo, uo-
lenti ex uerbo Dei edoceri, sibi non
licuisse Buccerum ministerio Ecclesie
preficere, a Capitulo suo, Sabbato, ter-
tia Feb. Anno M. D. XLIII.
cum literis supplicibus
transmissum.

INDEX EORVM DE

quibus in præsentì opere agitur.

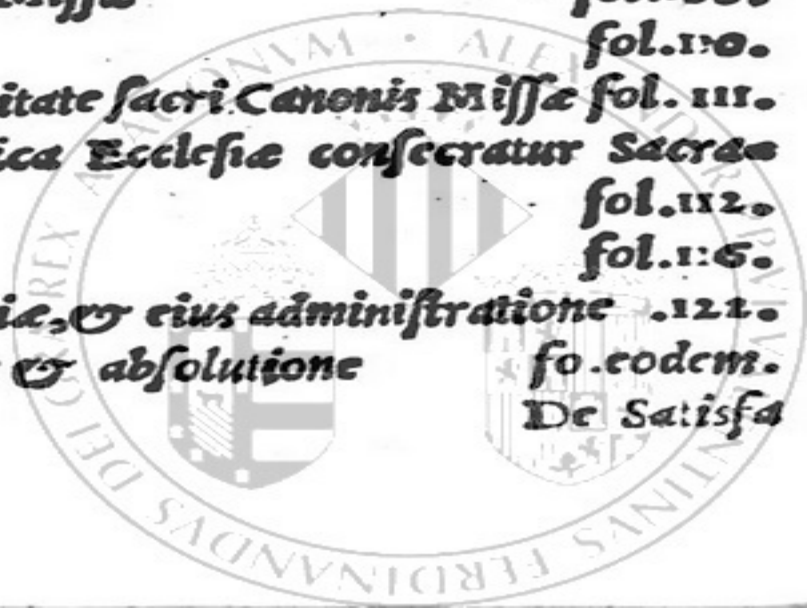
De doctrina Ecclesie catholice, & in quo illa contineatur.	fol. 1.
De uero intellectu sacre scripture	fol. 5.
De summa prædicationis Euangelicæ	fol. 6.
De Reliquijs peccati Originalis, & quid post baptismum proprie pro peccato accipiendum sit	fol. 7.
De discrimine Veteris & Noui testamenti	fol. 11.
De timore seruili	fol. 15.
De pœnitentiæ prædicatione	fol. 15.
De Iustificatione hominis	fol. 18.
Per quas causas iustificemur	fol. 20.
De duplici fiducia si ue certitudine habenda	fol. 24.
De bonis operibus	fol. 23.
De Præmio & retributione bonorum operum	fol. 25.
De Catholica Ecclesia	fol. 26.
De Oratione Christiana	fol. 28.
De Veneratione Sanctorum	fol. 31.
Quare & quomodo sancti sint uenerandi.	fol. 32.
Desideria nostra quomodo Sancti percipiant	fol. 35.
De inuocatione Sanctorum ad intercedendū pro nobis.	fol. 36.
De Cultu & ueneratione uerarum Reliquiarum	fol. 40.
De Imaginibus	fol. 42.
De Ieiunio Christiano	fol. 47.
De Catholica administratione Sacramentorum.	fol. 49.
De Administratione Sacramenti Baptismi.	fol. 52.

Adiuuatio

I N D E X

Adiuratio & benedictio creaturarum non est recens inuen- tio	fol. 54.
De Sacramento Confirmationis	fol. 62.
De Sacramento Corporis & sanguinis Christi & eius ad ministracione	fol. 64.
De Conseruando Sacramento Eucharistiae pro infirmis pr. cipue	fol. 66.
Vbi Sacramentū Eucharistiae debeat consecrari.	fol. 67.
De ueneratiōe dignissimi Sacramenti Eucharistiae	fol. 68.
De Cōmunionē sub utraq; uel altera specie tantū	fol. 70.
An debeant omnes praesentes huic Sacramēto coiccare	75.
De Mixtura calicis cum aqua	fol. 84.
De Sacrificio Missae	fol. 84.
De nomine Missae	fol. 87.
Missae constat quatuor partibus	fol. 88.
In missa quatuor sacrificia offerri	fol. 89.
De Prima oblatione Missae quae est panis & uini	fol. 90.
De oblatione alia quae est gratiarum actionis	fol. 92.
De cōsecratiōe Eucharistiae & tertio Missae sacrificio.	97.
De Memoria defunctorum in Christo	fol. 103.
De quarto Missae sacrificio quo tota Ecclesia offertur	107.
De applicatione sacrae Missae	fol. 108.
De Opere operato	fol. 110.
De Antiquitate & dignitate sacri Canonis Missae	fol. 111.
An sine prece Canonica Ecclesiae consecratur Sacra- mentum	fol. 112.
Canon Missae	fol. 116.
De Sacramento Poenitētia, & eius administracione	. 122.
De secreta Confessione & absolutiōe	fo. eodem.
De Satisfactiōe	De Satisfactiōe

I N D E X.

De Satisfactione Pœnitentium	fol. 127.
De excommunicatione	fol. 129.
De suffraganeo Diœcesis Coloniensis	fol. 133.
De Sacramento Ordinationis sacra, quam liber Reformationis uocat institutionem Pastorum	fol. 134.
De Sacramento Matrimonij	fol. 137.
De uisitatione Infirmorum & sacrae unctionis	Cramen.
to	fol. 141.
De communibus alijs Ecclesiæ exercitijs, nempe psallendi, orandi, legendi, & reliquis Cæremonijs	fol. 143.
De festis diebus	eodem
De Ieiunio & delectu ciborum	fol. 145.
De Arcula Pauperum	ibidem.
De Scholis,	fol. eodem.
De Coelibatu Sacerdotum	fol. 147.
De Reformatione & restitutione Collegiorũ	fol. 149.
De proposita forma renouandi Monasteria tam uirorum q̃	
foeminarum	fol. 153.
De uotis Monasticis	fol. 155.
De oratio	fol. 159.
De sententia Delectorum per uenerabile Capitulum Ecclesiæ Coloniensis de uocatione Martini Buceri.	fol. 160.

F I N I S.

